

4—9 februari

Debatter m. m.

Onsdagen den 9 februari

Sid.

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.	7
Anslag till lånefonden för bostadsbyggande	115
Tilläggsån till viss bostadsbyggnadsverksamhet	116

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 9 februari

Bevillningsutskottets betänkande nr 5, ang. förslag till förordning om investeringsavgift för år 1955 m. m.	7
Statsutskottets utlåtande nr 1, ang. utgifterna under första huvudtiteln (hov- och slottsstaterna)	114
— nr 13, ang. anslag till oförutsedda utgifter	114
— nr 16, ang. utgifter å tilläggsstat II: socialdepartementet	114
— nr 17, ang. utgifter å tilläggsstat II: kommunikationsdepartementet	117
— nr 19, ang. utgifter å tilläggsstat II: ecklesiastikdepartementet	117
— nr 21, ang. utgifter å tilläggsstat II: inrikesdepartementet	117
— nr 24, ang. stat för statens allmänna fastighetsfond	117
— nr 25, ang. fortsatt disposition av vissa äldre anslag	117
— nr 26, ang. befrielse från viss ersättningsskyldighet till kronan	117
Första lagutskottets utlåtande nr 1, ang. justitieombudsmannens ämbetsförvaltning	117
— nr 2, ang. militieombudsmannens ämbetsförvaltning	117

	Sid.
Första lagutskottets utlåtande nr 3, ang. fortsatt giltighet av lagen med särskilda bestämmelser om tvångsmedel i vissa brottmål	117
— nr 4, ang. fortsatt giltighet av lagen med särskilda bestämmelser om uppfinningar av betydelse för försvaret	117
— nr 5, ang. fortsatt giltighet av lagen om fullgörande i vissa fall av betalningsskyldighet i förhållande till utlandet m. m.	117
— nr 6, ang. fortsatt giltighet av lagen om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom m. m.	117
Jordbruksutskottets utlåtande nr 2, ang. utgifter å tilläggsstat II: jordbruksärenden	118

Fredagen den 4 februari

Kammaren sammanträdde kl. 14.00; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Justerades protokollen för den 26 och 29 nästlidne januari.

Upplästes två till kammaren inkomna ansökningar, som jämte därvid fogade läkarintyg voro så lydande:

Till riksdagens första kammare

Under hänvisning till bilagda läkarintyg anholder undertecknad om fortsatt ledighet från riksdagsarbetet till och med längst den dag, som anges i intyget.

Vimmerby den 25/1 1955

Lars V. Lindén

Härmed intygas, att riksdagsman *Lars V. Lindén* till följd av recidiv av luftvägsinfektion (broncho-pneumoni) måste undergå läkarbehandling och är förhindrad deltaga i riksdagsarbetet fr. o. m. den 25/1 tills vidare t. o. m. den 12/2 1955.

Vimmerby den 25/1 1955

S. Neij

Sjukstuguläkare

Till riksdagens första kammare

Med stöd av närslutna läkarintyg får jag vördsamt anhålla om tjänstledighet från riksdagsarbetet tills vidare.

Stockholm, Södersjukhuset den 30 januari 1955

Alb. Ramberg

Riksdagsman *Albert Ramberg* i Glava är på grund av sjukdom (cirkulationsrubbing i höger ben), för vilken han för närvarande undergår sjukhusvård, tills vidare förhindrad att fullgöra sitt riksdagsmannauppgif, vilket härmed på heder och samvete intygas.

Stockholm den 30 januari 1955

Karl Erik Grewin

T. f. överläkare

De begärda ledigheterna beviljades, beträffande herr *Ramberg* för den tid, det i åberopade läkarintyget omförmälda hindret varade.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 24, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 16 och 18 §§ förordningen den 26 februari 1954 (nr 73) angående tillverkning av brännvin, m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott den av herr *Ewerlöf* m. fl. väckta motionen, nr 390, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 19 juni 1942 (nr 429) om hyresreglering m. m.

Anmäldes och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 55, angående statsgaranti för lån till hantverks- och småindustriföretag under budgetåret 1955/56; samt

nr 58, med förslag till lag om ändrad lydelse av 25 § arbetarskyddslagen den 3 januari 1949 (nr 1).

Anmäldes och bordlades statsutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1955/56 under första huvudtiteln, avseende anslagen till kungl. hov- och slottsstaterna;

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1955/56 till oförutsedda utgifter;

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1954/55, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1954/55, i vad propositionen avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1954/55, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1954/55, i vad propositionen avser inrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående stat för statens allmänna fastighetsfond för budgetåret 1955/56;

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag; och

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse från viss ersättningsskyldighet till kronan;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av verkställd granskning av justitieombudsmannens ämbetsförvaltning;

nr 2, i anledning av verkställd granskning av militieombudsmannens ämbetsförvaltning;

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts pro-

position med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 21 mars 1952 (nr 98) med särskilda bestämmelser om tvångsmedel i vissa brottmål;

nr 4 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 29 november 1946 (nr 722) med särskilda bestämmelser om uppfinningar av betydelse för försvaret;

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 16 februari 1934 (nr 19) om fullgörande i vissa fall av betalningsskyldighet i förhållande till utlandet m. m.; och

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 29 juni 1945 (nr 520) om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom, m. m.; samt

jordbruksutskottets utlåtande nr 2, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1954/55, såvitt propositionen avser jordbruksärenden.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 14.09.

In fidem

G. H. Berggren

Måndagen den 7 februari

Kammaren sammanträdde kl. 16.00; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 55, angående statsgaranti för lån till hantverks- och småindustriföretag under budgetåret 1955/56.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 58, med förslag till lag om ändrad lydelse av 25 § arbetarskyddslagen den 3 januari 1949 (nr 1).

Föredrogs och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 1, 13, 16, 17, 19, 21 och 24—26, första lagutskottets utlåtanden nr 1—6 samt jordbruksutskottets utlåtande nr 2.

Anmälades och bordlades

dels Kungl. Maj:ts till kammaren överlämnade skrivelse nr 56, angående val ra ombud jämte suppleanter i Europarådets rådgivande församling;

dels ock Kungl. Maj:ts till kammaren överlämnade propositioner:

nr 57, angående anslag till stödlån till jordbrukare, m. m.; samt

nr 60, angående anslag till förvärv av aktierna i Törefors aktiebolag, m. m.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1954/55, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde; samt

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1954/55, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde;

bevillningsutskottets betänkanden;

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 3 maj 1929 (nr 62) om särskild skatt å bensin och motorsprit, m. m.;

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 22 april 1949 angående rätt för Konungen att åsätta särskild tullavgift, m. m.;

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av tilläggsöverenskommelse till avtalet den 24 december 1936 mellan Sverige och Frankrike för undvikande av dubbelbeskattning och fastställande av bestämmelser angående ömsesidig handräckning beträffande direkta skatter, m. m.;

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 126 § 2 mom. taxeringsförordningen den 28 september 1928 (nr 379); samt

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om investeringsavgift för år 1955, m. m., jämte i ämnet väckta motioner;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 3 § militära rättegångslagen den 30 juni 1948 (nr 472);

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 6 kap. 1 § och 30 kap. 6 § rättegångsbalken; samt

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om änd-

rad lydelse av 65 § utsökningslagen m. m.; ävensom

kyrkofonden för övertalig personal vid domänverket.

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändringar i lagen om rätt till fiske m. m.; samt

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning från

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.05.

In fidem

G. H. Berggren

Tisdagen den 8 februari

Kammaren sammanträdde kl. 16.00.

samt tredje lagutskottets utlåtanden nr 1 och 2.

Föredrogs Kungl. Maj:ts skrivelse nr 56, angående val av ombud jämte suppleanter i Europarådets rådgivande församling.

Herr talmannen yttrade, att han efter samråd med andra kammarens talman finge föreslå, det första kammaren ville besluta att vid sammanträde onsdagen den 16 innevarande månad företaga val av tre ombud i Europarådets rådgivande församling jämte tre suppleanter för dem.

Detta förslag antogs.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 57, angående anslag till stödlån till jordbrukare, m. m.; och

nr 60, angående anslag till förvärv av aktierna i Törefors aktiebolag, m. m.

Föredrogs och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 15 och 20, bevillningsutskottets betänkanden nr 1—5, första lagutskottets utlåtanden nr 7—9

På framställning av herr talmannen beslöts att bevillningsutskottets betänkande nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om investeringsavgift för år 1955, m. m., jämte i ämnet väckta motioner, skulle uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden på föredragningslistan för morgondagens sammanträde.

Anmäldes och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 59, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.;

nr 61, angående vissa anslag ur kyrkofonden m. m.; och

nr 62, angående statsbidrag till inrättande av vissa bakteriologiska laboratorier i Norrland.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.03.

In fidem

G. H. Berggren

Onsdagen den 9 februari förmiddagen

Kammaren sammanträdde kl. 10.00.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 59, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 61, angående vissa anslag ur kyrkofonden m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 62, angående statsbidrag till inrättande av vissa bakteriologiska laboratorier i Norrland.

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om investeringsavgift för år 1955, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 7 januari 1955 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 36, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) förordning om investeringsavgift för år 1955; samt

2) förordning om avgift vid investering i motorfordon år 1955 (särskild investeringsavgift).

Det förra förordningsförslaget innebär, att investeringar inom rörelse och jordbruk under år 1955 skulle beläggas med en avgift, motsvarande 12 procent av kostnaderna för investeringarna. Bestämmelserna hade utformats i huvud-

saklig överensstämmelse med den förordning om investeringsavgift, som gällde för åren 1952 och 1953. Investeringsavgiften avsåg även investeringar i busar och lastbilar. Enligt det senare förordningsförslaget skulle en särskild investeringsavgift uttagas vid registrering av personbilar och motorcyklar. Denna avgift skulle utgå efter en skala, som i princip avvägs med hänsyn till fordons storleksordning och ålder. Avgiften varierade med tjänstevikten och motsvarade för ny bil i genomsnitt ca 10 procent av anskaffningskostnaden, medan den för bilar av 1946 eller tidigare års modell nedgick till en femtedel. För motorcyklar var avgiften 150, 200 eller 300 kronor, beroende på tjänstevikten, med motsvarande reducering för äldre årsmodeller.

Till utskottets behandling hade hänvisats ett flertal i anledning av propositionen väckta motioner.

I de likalydande motionerna I: 107 av herrar *Öhman* och *Helmer Persson* samt II: 139 av herr *Hagberg* i Stockholm m. fl. hade hemställts, att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 36 måtte avslå förslag till förordning om investeringsavgift för år 1955 och förordning om avgift vid investering i motorfordon år 1955 (särskild investeringsavgift) samt i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att åtgärder måtte vidtagas för att begränsa importen av de motorfordon, som inte infördes på utbytesbasis.

I de likalydande motionerna I: 380 av herr *Ewerlöf* m. fl. och II: 469 av herr *Hjalmarson* m. fl. hade hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 36 i vad avsåge införandet av en bilaccis.

I de likalydande motionerna I: 381 av herr *Ewerlöf* m. fl. och II: 468 av herr *Hjalmarson* m. fl. hade hemställts, att

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 36.

I de likalydande motionerna I: 386 av herrar *Ohlön* och *Svärd* samt II: 474 av herr *Hagberg* i Malmö m. fl. hade hemställts, utom annat, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 36, i vad densamma innefattade förslag till förordning om investeringsavgift för år 1955.

I de likalydande motionerna I: 387 av herr *Ohlön* m. fl. och II: 477 av herr *Ohlin* m. fl. hade hemställts, att riksdagen måtte avslå de i Kungl. Maj:ts proposition nr 36 innefattade förslagen till förordning om investeringsavgift för år 1955 samt till förordning om avgift vid investering i motorfordon år 1955.

I motionen I: 351 av herr *Gustaf Elofsson* hade hemställts, att riksdagen med anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 36 måtte med avslag på förslaget till förordning om avgift vid investering i motorfordon år 1955 (särskild investeringsavgift) besluta, utom annat, att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära, att Kungl. Maj:t ville vidtaga åtgärder för begränsning av importen av motorfordon under år 1955 på så sätt, att valuta till ett belopp av förslagsvis högst 400 miljoner kronor ställdes till förfogande för denna import.

I de väckta motionerna hade därjämte hemställts om ändringar i åtskilliga hänseenden i de framlagda författningsförslagen.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet under åberopande av vad däri anförts hemställt,

A) att riksdagen måtte, med förklarende att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 36 icke kunnat av riksdagen oförändrad bifallas,

1) antaga under punkten infört förslag till förordning om investeringsavgift för år 1955;

2) antaga under denna punkt infört förslag till förordning om avgift vid investering i motorfordon år 1955 (särskild investeringsavgift);

B) att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 73 av herr Axel Andersson och II: 92 av herr Carlsson i Tibro,

2) de likalydande motionerna I: 107 av herrar *Öhman* och *Helmer Persson* samt II: 139 av herr *Hagberg* i Stockholm m. fl.,

3) de likalydande motionerna I: 122 av herr *Osvald* och II: 164 av herr *Johansson* i Öckerö m. fl.,

4) de likalydande motionerna I: 123 av herr *Theodor Johansson* m. fl. samt II: 167 av herrar *Svensson* i Vå och *Persson* i Norrby,

5) de likalydande motionerna I: 124 av herr *Arrhén* och II: 171 av herr *Nilsson* i Bästekille,

6) de likalydande motionerna I: 125 av herr *Nyström* m. fl. samt II: 161 av herrar *Gavelin* och *Jansson* i Kalix,

7) de likalydande motionerna I: 126 av herr *Herbert Hermansson* och II: 166 av herr *Carlsson* i Bakeröd,

8) de likalydande motionerna I: 128 av herr *Magnusson* m. fl. och II: 163 av herr *Boija* m. fl.,

9) de likalydande motionerna I: 129 av herr *Magnusson* m. fl. och II: 155 av herr *Carlsson* i Stockholm m. fl.,

10) de likalydande motionerna I: 130 av herrar *Björnberg* och *Ebbe Ohlsson* samt II: 160 av herr *Munktel* m. fl.,

11) de likalydande motionerna I: 131 av herrar *Björnberg* och *Ebbe Ohlsson* samt II: 165 av herr *Staxäng* m. fl.,

12) de likalydande motionerna I: 380 av herr *Ewerlöf* m. fl. och II: 469 av herr *Hjalmarson* m. fl.;

13) de likalydande motionerna I: 381 av herr *Ewerlöf* m. fl. och II: 468 av herr *Hjalmarson* m. fl.,

14) de likalydande motionerna I: 382 av herr *Wehtje* m. fl. och II: 475 av herr *Nilsson* i Svalöv m. fl.,

15) de likalydande motionerna I: 383 av herr *Svärd* och II: 476 av herr *Nygren*,

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

16) de likalydande motionerna I: 384 av herr Svärd och II: 471 av herr von Seth m. fl.,

17) de likalydande motionerna I: 385 av fru Gärde Widemar m. fl. och II: 478 av herr Kollberg m. fl.,

18) de likalydande motionerna I: 386 av herrar Ohlon och Svärd samt II: 474 av herr Hagberg i Malmö m. fl.,

19) de likalydande motionerna I: 387 av herr Ohlon m. fl. och II: 477 av herr Ohlin m. fl.,

20) de likalydande motionerna I: 388 av herr Karl Persson m. fl. och II: 481 av herr Pettersson i Dahl m. fl.,

21) de likalydande motionerna I: 389 av herr Georg Carlsson m. fl. och II: 482 av herr Persson i Norrby m. fl.,

22) motionen I: 127 av herrar Näs-gård och Lodenius,

23) motionen I: 351 av herr Gustaf Elofsson,

24) motionen II: 162 av herrar Asp och Persson i Appuna,

25) motionen II: 467 av herr Lundberg,

26) motionen II: 470 av herrar Nygren och Carlsson i Stockholm,

27) motionen II: 472 av herrar Munk-tell och Nygren,

28) motionen II: 473 av herrar Ed-ström och Nygren,

29) motionen II: 479 av herrar Carls-son i Stockholm och Schmidt,

30) motionen II: 480 av herr Strandh m. fl. ävensom

31) motionen II: 483 av herr Anders-son i Dunker,

mätte, i den mån de icke kunde an-ses besvarade genom vad utskottet förut anfört och hemställt, av riksdagen läm-nas utan åtgärd.

De av utskottet tillstyrkta förordnings-förslagen voro i nedan angivna delar så lydande:

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

Förslaget till förordning om investeringsavgift för år 1955.

1 § första stycket.

Fysisk eller juridisk person, som under det beskattningsår för vilket taxering till statlig inkomstskatt äger rum i första instans år 1956 verkställt investering av nedan angivet slag inom någon av förvärvskällorna jordbruksfastighet, annan fastighet eller rörelse och som icke är frikallad från skyldighet att erlägga sådan skatt för inkomst av samma förvärvskälla, skall i enlighet med vad i denna förordning sägs till staten erlägga investeringsavgift.

2 § första stycket.

Till sådan investering inom förvärvskällan jordbruksfastighet, som föranleder uttagande av investeringsavgift (avgiftspliktig investering), hänföres

a) i fråga om byggnad:

ny-, till- och ombyggnad samt reparation och underhåll av byggnad till den del densamma användes för annat ändamål än bostadsändamål; samt

b) i fråga om maskiner och andra för jordbruksdriften avsedda döda inventarier med en beräknad varaktighetstid av mer än tre år:

nyuppsättning, ersättningsanskaffning och sådana förbättringsåtgärder, som icke äro att hänföra till normalt underhåll.

3 § första stycket.

Till avgiftspliktig investering inom förvärvskällan annan fastighet hänföres

a) i fråga om fastighet med undantag för sådana till byggnad hörande fasta maskiner, som vid fastighetstaxeringen åsatts särskilt maskinvärde:

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.*(Kungl. Maj:ts förslag:)**(Utskottets förslag:)*

grundförbättring å fastigheten, förvärv av byggnad genom köp eller därmed jämförligt fång, ny-, till- och ombyggnad samt reparation och underhåll av byggnad, dock att — när investeringen avser personalbostäder — allenast utfört reparations- och underhållsarbete skall anses som avgiftspliktig investering; samt

b) i fråga om sådana vid a) avsedda fasta maskiner, som hava en beräknad varaktighetstid av mer än tre år:

nyuppsättning, ersättningsanskaffning och sådana förbättringsåtgärder, som icke äro att hänföra till normalt underhåll.

4 § första stycket.

Till avgiftspliktig investering inom förvärvskällan rörelse hänföras

a) i fråga om för stadigvarande bruk i rörelse avsedd fastighet eller i och för rörelsen förhyrd eller eljest disponerad fastighet, med undantag för sådana till byggnad hörande fasta maskiner som vid fastighetstaxeringen åsatts särskilt maskinvärde:

grundförbättring å fastigheten, förvärv av byggnad genom köp eller därmed jämförligt fång, ny-, till- och ombyggnad samt reparation och underhåll av byggnad, dock att — när investeringen avser personalbostäder — allenast utfört reparations- och underhållsarbete skall anses som avgiftspliktig investering;

b) i fråga om sådana maskiner och andra för stadigvarande bruk i rörelse avsedda döda inventarier ävensom sådana vid a) avsedda fasta maskiner, som hava en beräknad varaktighetstid av mer än tre år:

nyuppsättning, ersättningsanskaffning och sådana förbättringsåtgärder, som icke äro att hänföra till normalt underhåll; samt

c) i fråga om naturtillgångar såsom gruvor, stenbrott, m. m.:

sådan investering som avser fyndighetens exploaterande till den del kostnaden för investeringen icke vid inkomsttaxeringen omedelbart avdragits såsom kostnad i den löpande driften.

7 § andra stycket.

Har vid sådant förvärv av tillgång, som utgör avgiftspliktig investering, såsom likvid eller dellikvid lämnats annan likartad tillgång, skall såsom investeringskostnad anses allenast mellanskillnaden.

8 §.**8 §.**

Från uppskattad investeringskostnad avdrages ett belopp av 15 000 kronor. Vad härefter återstår utgör avgiftsbelagd investeringskostnad, vilken utföres i fulla hundratal kronor så att överskjutande belopp, som icke uppgår till fullt hundratal kronor, bortfaller.

Från uppskattad investeringskostnad avdrages ett belopp av 20 000 kronor. Vad härefter återstår utgör avgiftsbelagd investeringskostnad, vilken utföres i fulla hundratal kronor så att överskjutande belopp, som icke uppgår till fullt hundratal kronor, bortfaller.

10 §.

Investeringsavgiften utgör tolv procent av den avgiftsbelagda investeringskostnaden.

Investeringsavgift skall anses som sådan speciell skatt, för vilken avdrag må åtnjutas vid inkomsttaxeringen; och skall i följd härav restituerad, avkortad eller avskriven sådan avgift, för vilken avdrag medgivits vid inkomsttaxeringen, utgöra skattepliktig intäkt.

Övergångsbestämmelserna.

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

*(Kungl. Maj:ts förslag:)**(Utskottets förslag:)*

2. Till avgiftspliktig investering hänföres icke förvärv av byggnad, därest kontrakt om köpet undertecknats senast den 15 januari 1955 och ej heller sådan investering i fastighet, för vilkens utförande byggnadstillstånd meddelats senast nämnda dag. Vidare skall icke som avgiftspliktig investering anses inventarieförvärv, därest leverans skett eller skriftligt avtal om leverans träffats före den 1 januari 1955.

2. Till avgiftspliktig investering hänföres icke förvärv av byggnad, därest kontrakt om köpet undertecknats senast den 15 januari 1955 och ej heller sådan investering i fastighet, för vilkens utförande byggnadstillstånd meddelats senast nämnda dag, *därvid med byggnadstillstånd i förevarande sammanhang avses annat tillstånd än sådant som lämnats för fortlöpande reparations- och underhållsarbeten*. Vidare skall icke som avgiftspliktig investering anses inventarieförvärv, därest leverans skett eller skriftligt avtal om leverans träffats senast den 15 januari 1955.

Förslaget till förordning om avgift vid investering i motorfordon år 1955 (särskild investeringsavgift).

1 § första stycket.

För förvärv av personbil, av sådan med skåp-, stationsvagns- eller personbils-karosseri utrustad lastbil vilkens tjänstevikt ej överstiger 1 800 kilogram eller av motorcykel skall under tid, som angives i 2 §, till staten erläggas särskild investeringsavgift i enlighet med vad nedan sägs.

2 § första stycket.

Särskild investeringsavgift skall utgå,

a) då ansökan om fordonets upptagande i eller överförande till bilregister inkommit till länsstyrelsen efter den 15 januari 1955 men före utgången av samma år; och

b) då anmälan till bilregister om övergång till ny ägare av i registret upptaget fordon i annat fall än i 17 § 3 mom. andra stycket vägtrafikförordningen sägs inkommit till länsstyrelsen inom tid som nyss angivits,

allt under förutsättning att ansökan eller anmälan föranleder avsedd registrerings- eller anteckningsåtgärd.

6 §.

I fråga om besvär över beslut jämlikt denna förordning skall gälla vad i motsvarande hänseenden är stadgat i 76 § vägtrafikförordningen.

Särskild investeringsavgift skall utgå,

a) då ansökan om fordonets upptagande i eller överförande till bilregister inkommit till länsstyrelsen efter den 31 januari 1955 men före utgången av samma år; och

b) då anmälan till bilregister om övergång till ny ägare av i registret upptaget fordon i annat fall än i 17 § 3 mom. andra stycket vägtrafikförordningen sägs *från den nya ägaren* inkommit till länsstyrelsen inom tid som nyss angivits.

6 §.

I fråga om besvär över beslut rörande avgift jämlikt denna förordning skall i *tillämpliga delar* gälla vad om automobils-katt är i motsvarande hänseenden stadgat.

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

Reservationer hade avgivits

I) av herrar *Spetz, Velander, Anders Johansson, Kristensson* i Osby, *Hagberg* i Malmö, *Sjölin* och *Kollberg*, vilka på anförda skäl vid punkterna A 1 och A 2 hemställt,

A) att riksdagen måtte, med bifall till vissa i reservationen närmare angivna motioner,

1) avslå det vid propositionen fogade förslaget till förordning om investeringsavgift för år 1955; samt

2) avslå det vid propositionen fogade förslaget till förordning om avgift vid investering i motorfordon år 1955 (särskild investeringsavgift);

II) av herr *Gustaf Elofsson*, som på åberopade grunder vid punkten A 2 hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till den av honom väckta motionen I:351 i förevarande del, avslå det vid propositionen fogade förslaget till förordning om avgift vid investering i motorfordon år 1955 (särskild investeringsavgift) samt i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om åtgärder för begränsning under år 1955 av importen av sådana motorfordon, som avsåges i nämnda förslag, på så sätt, att valuta intill ett belopp av högst 400 miljoner kronor ställdes till förfogande för sådan import;

III) av herrar *Spetz, Velander, Anders Johansson, Kristensson* i Osby, *Hagberg* i Malmö, *Sjölin* och *Kollberg*, vilka, där est riksdagen ej skulle bifalla de av dem framställda yrkandena om avslag å Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 36, beträffande punkterna A 1 och A 2 av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte, med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 36, icke kunnat av riksdagen oförändrad bifallas, antaga i reservationen införda förslag till

1) förordning om investeringsavgift för år 1955;

2) förordning om avgift vid investering i motorfordon år 1955 (särskild investeringsavgift).

Det förra förordningsförslaget innebar bland annat, att investeringar inom

förvärvskällan jordbruksfastighet skulle fritagas från avgiftsplikt och att i följd därav 2 § i det av utskottet tillstyrkta förordningsförslaget ävensom det i 1 § första stycket i samma förslag förekommande ordet »jordbruksfastighet» skulle utgå. Till 5 §, som i utskottets förslag omfattade fyra särskilda stycken, skulle enligt reservanternas förslag fogas ytterligare sex stycken av följande lydelse:

Investering som tillkommit på direkt föranstaltande av offentlig myndighet, skall ej anses som avgiftspliktig investering.

Från avgiftsplikt skola vidare undantagas investeringar i motorfordon, som äro registrerade eller registreras för yrkesmässig trafik enligt förordningen den 25 oktober 1940 angående yrkesmässig automobiltrafik m. m. (nr 910).

Likaså skola investeringar i enskild järnvägsdrift fritagas från avgiftsplikt.

Ej heller skall investeringsavgift utgå vid investeringar i fartyg.

Investeringar, som uteslutande tillkommit i syfte att tillvarataga klenvirke, skola likaledes vara befriade från avgiftsplikt.

Riksskattenämnden äger att efter framställning från skattskyldig, när synnerliga skäl därtill äro, medgiva befrielse från skyldighet att erlagga investeringsavgift enligt denna förordning.

Reservanternas förslag var i övrigt i nedannämnda delar av följande avfattning:

7 § andra stycket.

Har vid — — — (lika med utskottet) — — — allenast mellanskillnaden. Likaså skall vid beräkning av investeringskostnad för ersättningsanskaffning avdrag göras för den utrangerade tillgångens ursprungliga anskaffningsvärde eller, om detta ej kan visas, för det belopp som erhålles vid försäljningen av tillgången.

8 §.

Från uppskattad investeringskostnad avdrages ett belopp av 30 000 kronor. Vad härefter återstår utgör avgiftsbe-

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

belagd investeringskostnad, vilken utföres i fulla hundratal kronor så att över-
skjutande belopp, som icke uppgår till
fullt hundratal kronor, bortfaller.

10 §.

Investeringsavgiften utgör — — —
(lika med utskottet) — — — skatteplik-
tig intäkt.

Företagare, som erlagt investeringsav-
gift men vars rörelse under året visat
förlust eller så ringa överskott, att han
vid beräkning av nettointäkten av rö-
relsen ej kunnat utnyttja avdragsrätten,
må tillgodogöra sig det resterande av-
draget intill tre år efter det investerings-
avgiften erlagts.

Övergångsbestämmelserna.

2. Till avgiftspliktig — — — (lika med
utskottet) — — — januari 1955.

Ej heller skall som avgiftspliktig in-
vestering anses förvärv av inventarier
för fastighet, för vilkens utförande bygg-
nadstillstånd meddelats senast nämnda
dag.

Reservanternas förslag till förordning
om avgift vid investering i motorfordon
år 1955 (särskild investeringsavgift) in-
nebar, att köp eller byte av begagnade
bilar eller motorcyklar skulle fritagas
från avgiftsplikt samt att avgift ej skulle
utgå i de fall ägaren i samband med
ansökan om fordonets registrering styrk-
te att bindande avtal om förvärv av for-
donet slutits senast den 31 januari 1955.
Bestämmelser härom hade av reservan-
terna införts i 1 § första stycket respek-
tive 3 § första stycket.

Angående sättet för betänkandets fö-
redragning yttrade:

Herr SJÖDAHL (s):

Herr talman! I avseende å föredrag-
ningen av bevillningsutskottets betän-
kande nr 5 hemställes,

att detsamma må företagas till avgö-
rande punktvis samt de av utskottet i
punkten A framställda förordningsför-
slagen föredragas vart för sig paragraf-
vis, och, där så erfordras, moment- eller

styckevis, med övergångsbestämmelser,
ingresser och rubriker sist;

att vid föredragningen av paragrafer-
na i förslaget till förordning om investe-
ringsavgift för år 1955 först behandlas
3 § och därefter de övriga paragraferna
i nummerföljd;

att vid föredragningen av paragrafer-
na i förslaget till förordning om sär-
skild investeringsavgift först behand-
las 6 § och därefter de övriga paragra-
ferna i nummerföljd;

att sedan båda förordningsförslagen
blivit genomgångna, utskottets hemstäl-
lan i punkten A föredrages;

att vid behandlingen av den del av
betänkandet, varom först uppstår över-
läggning, denna må omfatta betänkan-
det i dess helhet; samt

att författningstext ej må behöva upp-
lösas i vidare mån än sådant av någon
kammarens ledamot begäres.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

I enlighet härmed föredrogs nu

Punkten A 1

*Det av utskottet tillstyrkta förslaget till
förordning om investeringsavgift för år
1955*

3 §

Herr VELANDER (h):

Herr talman! Den proposition, som
kammaren nu går att ta ställning till, har
kommit över oss något överraskande. Då
den på sina håll betecknats såsom herr
Skölds »söndagssmäll» är det ett uttryck
härför. Man vågar nog också karakteri-
sera propositionen såsom ett led i rege-
ringens »chockbehandling» av företag-
samheten i detta land.

Propositionen sönderfaller i två delar.
Den upptar förslag om dels en allmän
investeringsavgift, avseende förvärvskäl-
lorna jordbruksfastighet, annan fastighet
och rörelse, och dels en särskild inves-
teringsavgift, avseende personbilar, vissa
lastbilar och motorcyklar. Propositionen
ligger sålunda i linje med de båda pro-
positionerna om bilaccis och investe-

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

ringsavgift, varmed den alltjämt bestående röd-gröna koalitionen omedelbart efter sin tillblivelse hösten 1951 i den då rådande extrema högkonjunkturen inledde sin blixtoffensiv för att, åtminstone såsom den själv utgick ifrån, dämma upp den utomordentligt starka rutschen utför för vårt penningvärde.

Det har synts mig vara av intresse att erinra härom särskilt ur två synpunkter. Den ena sammanhänger med vad vi så ofta hört sägas, nämligen att vi befinner oss i ett läge av samhällsekonomisk balans, i varje fall sedan våren 1952, en samhällsekonomisk balans som näppeligen kunnat inträda på grund av bilaccisen och investeringsavgiften. Dessa pålagor eller punktskatter hade ju då icke hunnit medföra några verkningar, åtminstone inte några nämnvärda verkningar så få månader efter deras införande.

Den andra synpunkten sammanhänger därmed att, om de ifrågavarande pålagorna verkligen resulterade i det uppskov med eller det undanskjutande av investeringar av skilda slag, som med dem avsågs, de därigenom ackumulerade investeringsbehoven därefter måst komma till uttryck. En jämförelse av investeringsringarnas omfattning det första avgiftsfria året, alltså 1954, å ena sidan, samt åren 1952 och 1953, å den andra, kan alltså icke bli rättvisande utan beaktande härav. Detta betyder att regeringen genom egna åtgärder, genom sina egna metoder för inflationens bekämpande åstadkommit eller i varje fall medverkat till den snedvridning av utvecklingen eller den förskjutning i läget, som nu åberopas till stöd för nya regleringar och ingripanden.

Vad som i dag är avsett att här genomdrivas har varken herr Sköld eller regeringen i gemen tidigare tänkt sig möjligheten av. Detta bestyrkes exempelvis av ett uttalande i förstakammardebatten i ämnet hösten 1951, där det i ett uttalande av herr Sköld hette: »Avsikten är att man skall kunna säga till företagaren: Om du anser att dina investeringar äro så viktiga, att du behöver göra dem de närmaste två åren, då får du

ta på dig en tioprocentig fördyring av dem, men vill du vänta två år, skall du inte få den skatten.» Den deklarationen var alltså icke mycket värd.

Det skulle vara av intresse att erfara, om vår nådiga regering verkligen menar, att man genom att förfara på sätt här uppvisas befordrar näringslivets möjligheter till planering och till anpassning vid fullföljandet av sin verksamhet och sina uppgifter!

Att man måste känna sig något tveksam inför åtskilliga av herr Skölds uttalanden i olika sammanhang kräver måhända någon ytterligare belysning. Vid bilaccisens genomförande hösten 1951 anförde herr Sköld här i kammaren bl. a., att han icke kunde gå med på att anskaffandet av motorfordon är något som man inte får hålla tillbaka eller som man skall vara mycket försiktig med att hålla tillbaka, samt tillade: »I själva verket har ju ansvällningen av motorfordon — — — varit oerhört kraftig under senare år. Vi ha fått en ansvällning av motorfordonstrafiken som är väsentligt större än vad vi på så kort sikt ha möjlighet att på ett hyggligt sätt införliva med vårt samhällsliv.»

Detta var den 24 oktober 1951, då den åsyftade ansvällningen av motorfordonstrafiken knappast börjat sätta in, bortsett från det sista året. Yttrandet var väl blott en reflex av herr Skölds allmänna inställning till bilismen.

Den 27 oktober 1954, då vi hade att registrera en alldeles exceptionell utveckling på bilismens område, fick vi lyssna till följande uttalande av herr Sköld: »Vi skall inte i onödan reglera människors konsumtionsvanor. Vill det svenska folket använda sin ökade levnadsstandard till att resa mer och till att åka bil mer, får vi låta det ske, ty det önskemålet är naturligtvis lika legitimt som människors lust att köpa kläder eller att skaffa sig bostad. Människorna själva får avgöra vilket de betraktar som det viktigaste. Därför menar jag att vi skall ta den ståndpunkten nu att frågan om bilköpen skall behandlas på precis samma sätt som alla andra ting.»

Vid samma tillfälle, som detta yttran-

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

de fälldes, fann även inrikesministern angeläget att för undvikande av varje missförstånd, såsom det hette, deklamera, att han för sin del icke önskade bilaccisen tillbaka. Inrikesministern förmenade också, att den mycket väsentliga ökningen av antalet importerade bilar under år 1954 i någon mån sammanhänge med bilaccisens avskaffande samt att detta utvisade att regeringen bedömde situationen rätt, när den på hösten 1951 införde bilaccisen mot oppositionens mening. I sistnämnda hänseende vill jag endast hänvisa till vad jag förut anfört angående bilaccisens och investeringsavgiftens betydelse för den ekonomiska utvecklingen under de första månaderna av 1952 samt den snedvridning av investeringarna som följt dessa pålagor i spåren.

Med det sagda har jag velat antyda att bakgrunden till att vi i dag får vara med om att förvärvskällorna jordbruksfastighet, annan fastighet och rörelse samt allt vad bilar, bussar och motorcyklar heter ånyo skall underkastas en i många fall betungande investeringsavgift präglas av många motiförskjutningar och åsiktsändringar. Vad som därvid för bilismens vidkommande kan inregistreras såsom en liten ljusglimt är att avkastningen av den särskilda investeringsavgiften skall få användas till bestridande av vägväsendets kostnader; en ordning som vi på högerhåll energiskt påyrkat såväl vid bilaccisens införande som i olika sammanhang under dess fortvaro, yrkanden som städse avvisats av regering och riksdagsmajoritet närmast såsom ologiska och orimliga.

Till det anförda må det tillåtas mig att foga några reflexioner av mera principiell art.

Såsom utskottet inledningsvis anfört, har departementschefen uttalat, att propositionens förslag borde ses i anslutning till de riktlinjer för den ekonomiska politiken, som mot bakgrunden av utvecklingen under det gångna året och utsikterna för det nu löpande upptagits i finansplanen. Dessa riktlinjer har emellertid varit föremål för en inträngande belysning så sent som vid

årets remissdebatt, och ett upprepande därav här kan knappast vara på sin plats.

Jag vill emellertid till en början ifrågasätta, huruvida utvecklingen i fråga om investeringarna under år 1954 och den väntade utvecklingen under innevarande år är att betrakta såsom någon primärt drivande inflationsfara. Orsaksammanhangen kan väl ändock inte sägas vara helt klarlagda. De påståenden, som av departementschefen göres, innebär endast ett konstaterande av att investeringsbenägenheten tilltagit under 1954 och att man har att räkna med investeringar i stigande takt även under år 1955. Det är dock sannolikt, att de ökade investeringarna mera är en *följd* av konjunkturomslaget än en *orsak* till detsamma. Söker man då motverka investeringsbenägenheten genom restriktiva åtgärder, riskerar man att angripa symptomen, icke orsakerna.

Investeringsökningen under år 1954 framstår dock knappast såsom svårförklarlig. Situationen i investeringshänseende var väl, för det första, tämligen likartad i större delen av den fria världen. För det andra framstod för den svenska industrien såsom ofrånkomligt att den måste rationalisera för att kunna hävda sig i konkurrensen på såväl inlands- som exportmarknaden och för att om möjligt öka konkurrenskraften på tidigare inarbetade marknader och tränga in på nya. För det tredje måste den växande investeringsbenägenheten ha varit avsedd på håll, som haft att svara för den ekonomiska politiken, då denna faktiskt letts på sådant sätt, att en anhopning eller ackumulering av investeringsönskemål framträtt under 1954. Jag har ju tidigare varit något inne på bilaccisen och investeringsavgiften av årgång 1951, varmed enligt regeringens planläggning avsågs att man skulle uppskjuta investeringarna åren 1952 och 1953 till en senare tidpunkt, då dessa pålagor eller punktskatter avskaffats.

Jag vill sedan ställa den frågan: Är verkligen i dagens läge en begränsning av just de enskilda investeringarna den väsentligaste åtgärden mot en överkon-

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

junktur? Det synes mig farligt att jämställa begreppet investering med enskild investering. Man får inte glömma de numera synnerligen omfattande offentliga investeringarna, statens och kommunernas. Och eftersträvar man restriktiva åtgärder inom investeringssektorn, måste dessa riktas mot den totala sektorn. Detta sker icke genom en investeringsavgift, begränsad till de enskilda investeringarna, lika litet som genom någon form av beskattning. Det är därför felaktigt att betrakta investeringsavgiften såsom en generell eller generellt verkande åtgärd. Genom den utformning, investeringsavgiften erhållit i förevarande fall, får den därtill ofördelaktiga biverkningar bland annat genom den förskjutning i konkurrensen, som uppstår mellan samhällsägda och enskilda företag.

Vid sidan av de offentliga investeringarna är det — och det skall vi inte glömma bort — den betydande ökningen av konsumtionen, som verkar ansträngande på våra resurser.

Alltjämt är också den frågan aktuell: Kan investeringsavgiften ersätta en rörlig ränta? Påståendet att investeringsavgiften träffar investeringssektorn på samma sätt som en räntehöjning är knappast hållbart. Räntehöjningen kan sättas in på ett tidigt stadium och då snabbt och smidigt få en förebyggande effekt. Erfarenheten visar dessutom, att räntehöjningen får en generellt kostnadssänkande effekt genom sin psykologiska verkan. En avgörande synpunkt är vidare, att räntans höjd icke blott är en faktor i räntabilitetskalkylen, d. v. s. en omkostnad; den påverkar även tillgångssidan så till vida, att tillgången på ett visst slag av varor i det nya ränteläget kan komma att visa sig tillräcklig utan att nyinvesteringar erfordras. Räntans karaktär av ett pris, ej av en skatt gör, att den blir effektiv även med små variationer. Den framtvingar en omprövning av räntabilitetskalkylen för den långa raden av investeringar. En skatt eller avgift verkar däremot antingen på det sättet, att den medför ett uppskjutande av önskvärda investeringar eller att den räknas som en omkost-

nad för produktionen, för vilken man sedan söker kompensation.

Jag vill även ställa den frågan: Är investeringsavgiften i högre grad kostnadsstegrande än en räntehöjning?

Investeringsavgiften kan förutsättas komma att höja kostnaderna ganska väsentligt, då den netto rör sig om 6 procent på det investerade beloppet, vilket skall läggas ovanpå vanliga kapitalkostnader. Följden blir en sänkning av konkurrensförmågan och ett fördyrande av varuframställningen. Om den får till följd att rationaliseringsinvesteringar uppskjutes, minskas avkastningen per arbetstimme, varigenom tillgången på varor begränsas. Vilken effekt investeringsavgiften således än får, framstår den såsom högst betänklig.

Det är uppenbart att bevarandet av ett stabilt penningvärde framstår såsom en trängande angelägenhet för oss alla. Men detta utesluter på intet sätt den meningen, att en investeringsavgift icke kan vara ett tjänligt medel till förhindrande av en penningvärdeförsämring. Det nuvarande läget har icke heller någon klart inflationistisk karaktär. Att detsamma motiverar efterfrågebegränsande åtgärder torde vara i överensstämmelse med en allmänt omfattad mening. Ingenting talar dock för att den överexpansion, som anses hota, icke kan bemästras genom en restriktiv penningpolitik med, förlåt det slitna uttrycket, en rörlig ränta. Den skulle verka investeringsbegränsande, den skulle verka spärstimulerande och därigenom konsumtionsbegränsande, den skulle verka smidigare än en investeringsavgift, och den skulle medföra långt mindre skadeverkningar än dem, som måste befaras komma att uppstå vid ett accepterande av den föreliggande propositionen.

Jag hemställer därför, herr talman, i anslutning till det anförda, om bifall till den med I betecknade reservationen i dess första del.

Då jag även biträtt den till utskottsbetänkandet fogade, med III betecknade reservationen, vill jag med några ord ingå även på den.

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

Reservationens punkt 1. gäller förvärvskällan jordbruksfastighet.

Alla är vi väl medvetna därom att det svenska jordbruket befinner sig i ett mycket känsligt läge. Jordbruksprisutredningen har i sitt för kort tid sedan avgivna betänkande fastslagit, att basen för detta jordbruk är för stor. Utredningens förslag omfattar, kan man säga, icke heller andra jordbruksfastigheter än sådana med en åkerareal av 10 till 20 hektar och däröver. Knappast på något annat område framträder nödvändigheten av rationalisering och anpassning med sådan styrka som just på jordbrukets. För jordbrukets och även för den svenska landsbygdens framtid är möjligheterna och sättet för denna rationalisering och anpassning av avgörande betydelse. Det är också klart, att denna rationalisering och anpassning i allt väsentligt är beroende av jordbrukarna själva, deras egna överväganden och insatser. Att jordbruket, särskilt det mindre och medelstora, nu skulle arbeta under särskilt gynnsamma förhållanden kan icke hävdas av någon, som äger verklig kännedom om jordbrukets betingelser i nuvarande läge. Det bör framstå såsom uppenbart, att den föreslagna investeringsavgiften icke är ägnad att befordra utvecklingen på jordbrukets område i något hänseende.

Jag hänvisar härutöver till de likalydande motionerna I: 382 och II: 475. Dessa motioner utgör med mitt sätt att se ett uttryck för högerns uppfattning i ämnet. Det är sålunda icke fråga om något »rent taktiskt knep», såsom en av våra största tidningar på folkpartihåll roat sig med att påstå. Det förhåller sig icke heller så, som man i bondeförbundets press, till förvillande av opinionen utanför riksdagen, varit angelägen att framhålla, nämligen att det skulle ha varit högerns representanter i bevillningsutskottet, som vid motionernas behandling där haltat än på den högra foten och än på den vänstra. Att bondeförbundets representanter i utskottet ena dagen yrkat bifall till och voterat till förmån för högermotionerna och andra dagen tagit initiativ till upphävande av

beslutet därom samt med ett undantag röstat mot bifall till samma motioner, saknar jag för min del anledning att närmare diskutera. Jag utgår emellertid ifrån att det antydda försöket till kamouflerande av bondeförbundsrepresentanternas skiftande ståndpunktstaganden inom utskottet icke inspirerats av dem själva. Det skulle i så fall icke vara rent spel!

Frågan om klenvirkets tillvaratagande och utnyttjande i produktionen har under senaste tid tillvunnit sig en starkt ökad aktualitet. Att densamma är av stor skogsekonomisk betydelse torde ligga i sakens natur. Praktiska försök pågår också för närvarande för att nå en teknisk och organisatorisk lösning av därmed sammanhängande problem. Härvid har också på olika sätt stöd erhållits från det allmännas sida. Det måste vara på sin plats att avgiftsplikt för denna verksamhet icke ifrågakommer.

Beträffande det avgiftsfria beloppets storlek har olika meningar framförts. Utskottsmajoriteten har stannat för en höjning därav med en tredjedel i förhållande till vad i propositionen föreslagits, alltså till 20 000 kronor. En ytterligare höjning av beloppet till exempelvis 30 000 eller i varje fall 25 000 kronor finner jag för min del motiverad.

Investeringsavgiften skall principiellt sett vara avdragsgill vid inkomsttaxeringen. Avdragsrätten är emellertid så utformad, att den stannar, så att säga, på papperet, därest icke den skattskyldige för det år, avgiften erlagts, har en vinst, som täcker avgiftens belopp. Denna ordning måste framstå såsom synnerligen obillig och stötande. En kompletterande bestämmelse måste sålunda vara påkallad av det innehåll, att en företagare, som erlagt investeringsavgift men vars rörelse under året visat förlust eller så ringa överskott, att han vid beräkning av nettointäkten av rörelsen ej kunnat utnyttja avdragsrätten, skall ha rätt att exempelvis under de närmaste tre åren därefter tillgodogöra sig det resterande avdraget.

Propositionen och därmed utskottsbetänkandet upptar förslag om att den sär-

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

skilda investeringsavgiften skall utgå även vid köp och byte av begagnade bilar och motorfordon i övrigt. En sådan avgiftsbeläggning kan väl ändå icke motiveras ur samhällsekonomisk synpunkt. Den måste få en utomordentligt blygsam om ens någon inverkan på köpkraftstillgången i landet. Och grunden för avgiftens storlek — fordonets tjänstevikt respektive årsmodell — måste föranleda de starkaste betänkligheter. Inom ett sådant system för bestämmande av avgiftens storlek finnes intet utrymme för sådana principer som jämlikhet och rättvisa i beskattningen. Vid en redan starkt överbalanserad automobilskattebudget bör man ålägga sig åtminstone någon gnista av måttfullhet.

Övriga punkter i reservation III samt de av mig nu berörda kommer, efter vad jag förstått, att närmare motiveras av vederbörande motionärer och andra talare. Jag skall därför, herr talman, begränsa mig till det nu anförda. Senare under överläggningen skall jag återkomma med de yrkanden, som jag beträffande den särskilda investeringsavgiften och innehållet i reservation III kan finna påkallade.

Herr SPETZ (fp):

Herr talman! Enligt riksdagsordningen åligger det bevillningsutskottet att sedan statsverkets behov blivit utredda och bestämda föreslå sättet för att genom bevillning åvägabringa jämvikt i statsregleringen. Utskottet må därjämte föreslå vad det finner »billigt och nyttigt».

Här är det ju inte fråga om jämvikten i statsregleringen. Såväl finansministern som andra statsråd har varit angelägna om att framhålla att syftet med föreliggande förslag till investeringsavgifter icke är att öka statsinkomsterna. Utskottets betänkande skulle alltså avse något »billigt och nyttigt», men det finns väl ingen i denna kammare som tror att bevillningsutskottet på eget initiativ skulle ha kommit med detta förslag. Ännu när vi samlades här den 10 januari var det väl ingen som anade, att vi befann oss i ett sådant katastrofläge att en kraftåt-

gård av detta slag skulle erfordras. Först den 16 januari fick de som lyssnade på radio klart för sig i vilken överhängande fara vår svenska krona befann sig. De övriga levde i lycklig okunnighet härom ända till dess att de läste morgontidningarna den 17 januari. Finansministern däremot tycks ha upptäckt detta förhållande någon gång mellan jul och nyår, men han föredrog att hålla det hemligt. Kanske trodde han att fyra behjärtade män, som före den 19 december hade räddat kronan och var i färd med att sänka skatten, återigen på något mystiskt sätt skulle utöva sin räddningstjänst. Den uteblev tydligen, varför vi nu fått den proposition nr 36, varom utskottets betänkande handlar.

Är nu den föreslagna åtgärden »billig och nyttig»? Från folkpartiet svarar vi bestämt nej på denna fråga. Investeringsavgiften är varken billig eller nyttig. Finansministern har i detta avseende ingen sakkunnig vetenskapsman, ingen inom näringslivet, ingen organisation, inte ens den kommitté, som ägnat särskild uppmärksamhet åt frågan om beskattningens inverkan på konjunkturutvecklingen, bakom sig som stöd för sin åsikt att investeringsavgift är vare sig nödvändig eller nyttig. Företagsbeskattningskommittén säger i sitt betänkande följande: »Erfarenheten utvisar, att det är nästan ogörligt att med tillräcklig säkerhet avgöra när läget är sådant att tillfälliga åtgärder bör tillgripas. Detta sammanhänger inte bara med svårigheten att bedöma den framtida konjunkturutvecklingen utan även med hänsyn till den tidsutdräkt som föranledes av att frågor av hithörande slag måste underställas riksdagens prövning.» Vidare anfördes: »Kommittén vill även peka på de ojämna och ingalunda i alla hänseenden önskvärda verkningar som följer av med nödvändighet generellt utformade tillfälliga bestämmelser.»

Detta betänkande är undertecknat av bland andra herr Sjödahl, samme herr Sjödahl som om någon liten stund kommer att yrka bifall till utskottets förslag. Jag tror att han innerst inne gör det med stor olust. Om olust vittnar också den

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

mängd motioner, som avgivits i riksdagen, och de skrivelser, som utskottet mottagit.

Reaktionen måste ju vara denna: hur mycket kan vi lita på regeringens ord? Regeringen genomdrev investeringsavgift och bilaccis för åren 1952 och 1953. Meningen var, såsom herr Velander anförde, att begränsa inköpen dessa år, och allmänheten uppmanades att vänta till det avgiftsfria året — precis som man nu gör. En ökning av investeringarna 1954 var ju då fullt naturlig och borde väl vara väntad. De ackumulerade behoven tillfredsställande måste ju ta sig detta uttryck, och denna väntade utveckling använder nu finansministern såsom motivering för investeringsavgift 1955. Resultatet kan ju inte bli annat än en ny anhopning av investeringarna 1956 och ny investeringsavgift 1957 o. s. v.

Upprepade gånger i höstas, då det spreds rykten om en ny bilaccis, dementerades detta från regeringens sida. Det var bilhandlarna som spred dessa rykten i försäljningssyfte, påstods det. Nu har vi den i alla fall, i viss mån hårdare än den förra. Det förefaller, som om ryktena hade sitt ursprung inte från bilhandeln utan snarare från kanslihuset.

I remissdebatten menade finansministern, att den ekonomiska politiken måste vara ryckig — ja, finansministern använde givetvis inte detta ord, utan han sade att det måste vara en kryssning mellan inflationens skär å ena sidan och arbetslöshetens skär å den andra. Det är klart, sade finansministern, att det är bäst att hålla sig mitt i farleden, men det kan man inte vid kryssning. Men, herr finansminister, det råder väl full medvind i vårt ekonomiska liv! Produktionen ökar, exporten har inga större svårigheter och reallönen stiger. Den, som kryssar i medvind, är en dålig seglare. Inte vill väl finansministern påstå, att konjunkturens kastvindar under det gångna året varit så häftiga, att de ursäktar en vinglig seglats?

Finns det då intet annat medel i den föreliggande situationen? Jo visst! Det parti, jag tillhör, har upprepade gånger framhållit, att det ligger en fara i att

regeringen inte vill begagna sig av penningpolitiska och kreditpolitiska medel. Regeringspartierna sitter upp till armhålor insnärjda i en snårskog av osaklig och djupt olycklig propaganda mot räntevapnet. Motståndet har blivit en prestigesak. Ett typiskt exempel är vad jag läste i går i eu regeringen närstående tidning, där det står följande: »Det mycket omtjatade alternativet räntehöjning är ett skolexempel på obotfärdigas förhinder. Personer som i övrigt har anseende för intelligens och kunskap står upp och påstår att investeringsavgiften är skadlig därför att den bromsar rationaliseringen och fördyrar produktionen — varefter samma personer utbrister i lyriska hyllningar till tanken på räntehöjning, som om inte även en sådan skulle bromsa rationaliseringsinvesteringarna och fördyra produktionen.»

Adressen är lika tydlig, som om namnet varit utsatt. Men jag undrar vad landets kooperatörer egentligen anser på denna punkt.

När det i höstas gjordes någonting som kunde se ut som ett försök att använda detta vapen, väckte det förvåning, för att inte säga bestörtning, på framstående socialdemokratiskt håll. Jag vill bara hänvisa till höstens remissdebatt i andra kammaren.

Försöket med en räntehöjning, som inte blev någon räntehöjning, blev ju så pass lyckat, att finansministern möjligen ryggade tillbaka för ett fullföljande av försöket. Ett fortsatt lyckosamt resultat skulle ju till full evidens ha bevisat, att oppositionen hade haft rätt. Vi är inte ensamma om vår åsikt beträffande räntevapnets effektivitet. Den delas i stort sett av praktiskt taget alla regeringar i Västeuropa. Den delas också — för att nämna några namn — av exempelvis doktor Jacobsson i Basel, Anders Örne och Albin Johansson.

Enligt referat i pressen från en diskussion, i vilken finansministern deltagit, skulle finansministern föredra investeringsavgiften framför räntevapnet därför att den förstnämnda skulle kunna dirigeras just mot den punkt, varifrån inflationsrisken emanerar. Men hur föl-

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

jer finansministern den principen? Vilka inflationsrisker hotar från jordbruket? Herr Velander har varit inne på den frågan. Det är ju ingen expandande näring. Och efter fjolårets skörd kan väl jordbruket knappast hänföras till de självfinansierande näringarna. Eller vad motiverar dirigeringen mot fisket eller den mindre sjöfarten? Har finansministern möjligen observerat den utredning, som just i dessa dagar framlagt sitt betänkande om den mindre sjöfartens trångmål? Vilken anledning finns det att pålägga begagnade bilar investeringsavgift? Det kan väl inte kallas expansion, om en gammal bil byter ägare?

Jag skulle, herr talman, kunna fortsätta med en lång lista på objekt, där finansministern bort haft anledning att tillämpa sin princip. Vilken anledning — fränsett den rent fiskaliska — finns det att fördyra sådana investeringar, som antingen ålägges den skattskyldige av offentlig myndighet eller på grund av kontraktsåtagande inte kan uppskjutas? Jag vill bara peka på ett konkret exempel, nämligen den av Sveriges lantbruksförbund och Kooperativa förbundet planerade salpeterfabriken i Köping, vilken måste vara iordningställd så snart Kvarntorpsverken kan börja leverera ammoniak. Vilket rimligt skäl finns det att fördyra den anläggningen?

När det gäller den särskilda investeringsavgiften för bilar, skulle jag också vilja säga ett par ord.

Utredningsmannen för beskattning av motorfordon framhöll mycket kraftigt i sitt betänkande, att varje extra pålaga på vissa trafikmedel innebär en snedvridning av utvecklingen. Den principen torde vara oantastlig. Men genom investeringsavgiften på motorfordon och enskilda järnvägar beredes SJ en särställning, som icke kan försvaras ur denna principiella synpunkt.

Herr Velander påpekade, att regeringens handlande många gånger gick i cirkel. Jag skulle också vilja ge ett exempel härpå. För att hålla varupriserna nere frilistades en mängd varor under förra året. Denna frilistning belastar åtminstone i viss mån valutafonden. Fon-

dens minskning anføres nu som ett motiv för införande av investeringsavgiften. Men denna avgift verkar kostnadsfördyrande och höjer varupriserna, och så är man tillbaka där man började.

Herr talman! Svenska folkets urgamla rätt att sig beskatta utövas av riksdagen allena, står det i grundlagen. Jag skulle tro att om folkmeningen ute i landet i dag kunde omedelbart avspeglats i riksdagsrepresentationen, skulle vi kanske om några timmar ha regeringskris. I varje fall skulle väl finansministern överväga att avgå. Men så går det ju inte! Finansministern kan vara lugn. Här finns säkerligen tillräckliga många ledamöter i denna kammare och i andra kammaren, som kommer att rösta för bevillningsutskottets betänkande. Det må vara deras ensak. Det parti, jag här företräder, vill i varje fall icke ha någon del i ansvaret för dessa pålagor. Jag undrar om inte dagens beslut av en framtida forskare kan anföras som ett bevis på den andra statsmaktens förfall.

Herr talman! Jag yrkar alltså bifall till reservationen nr I, vilket innebär avslag på Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Herr SJÖDAHL (s):

Herr talman! Jag blev lätt förvånad över herr Spetz' anförande. Det verkade precis som om han inte alls hade uppmärksammat, att riksdagen fullt medvetet i förening med regeringen sedan många år tillbaka har drivit en ekonomisk politik, enligt vilken man med alla de hjälpmedel som man har haft till sitt förfogande — även skatter — har velat försöka att motarbeta inflationer och försöka att få en relativt stabil konjunktur. Herr Spetz har tydligen den uppfattningen att riksdagen och regeringsmakten under de 20 eller 25 senaste åren bedrivit sin verksamhet i strid mot den svenska grundlagen. Jag vill inte diskutera, om grundlagen rent formellt står bakom en sådan politik eller inte. Jag vill bara konstatera, att denna politik är ett faktum och att den har i princip understötts av praktiskt taget alla partier.

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

Våra grundlagar är ju i många avseenden ett museum. De innehåller mängder av bestämmelser som inte äger någon motsvarighet i verkligheten. Jag vet inte, om herr Spetz har upptäckt att vi här i landet har en parlamentarisk demokrati, som innebär att den regering sitter, som har parlamentets förtroende. Om herr Spetz studerade grundlagarna, skulle han finna att vi egentligen borde ha en konstitutionell monarki, som det kallas, d. v. s. ett statsskick där makten är ungefär jämnt fördelad mellan konung och riksdag. Det har vi inte; det har vi inte haft i varje fall under de senaste 40 åren. Men det finns inte ett ord till stöd för den parlamentariska demokratin i grundlagarna.

Med detta lämnar jag herr Spetz åt hans fortsatta studier om vad svenska grundlagar innebär och vad svenskt statsskick egentligen är.

Herr Spetz sade så med personlig adress till mig — och det är kanske lika bra att jag tar upp den saken redan från början — att jag måste känna en särdeles stark olust inför det nu framlagda förslaget, eftersom jag såsom ordförande i företagsbeskattningskommittén och anhängare av dess majoritetsförslag inte i första hand har rekommenderat en investeringsavgift. Det är alldeles riktigt att jag inte har gjort det. Jag erkänner att investeringsavgiften har åtskilliga ofullkomligheter. Men dessa ofullkomligheter hindrade inte högern och folkpartiet att på hösten 1951 principiellt ansluta sig till det förslag till investeringsavgift som då framlades. De ville ha det hela uppmjukat och ändrat därhän, att investeringsavgiften skulle ha blivit ett mycket slött vapen mot inflationen, men principiellt anslöt de sig till tanken på en investeringsavgift.

I företagsbeskattningskommittén förordade vi sådana regler beträffande företagens — det gällde ju närmast bolagens — avskrivnings- och nedskrivningsmöjligheter att ett visst konjunkturdämpande moment skulle ligga i själva skattelagstiftningen. Kom ihåg, herr Spetz, att vi ännu inte har något förslag därom på riksdagens bord; det kommer emel-

lertid, och då får vi strida om det. Om kommitténs förslag blir genomfört skulle vi, det är kommitténs uppfattning, i mindre utsträckning än hittills behöva tillgripa sådana extraordinära medel som en investeringsavgift. Kommitténs majoritet ansåg att sådana situationer kunde tänkas inträffa även sedan kommitténs förslag var fullt genomfört, då en investeringsavgift i alla fall kunde vara erforderlig, men den skulle i större utsträckning än tidigare kunna undvikas. Jag vill erinra om att de inom kommittén och utanför den, som inte velat följa majoritetens förslag, anbefallt just en investeringsavgift.

Jag vill påpeka att högern och folkpartiet i sin gemensamma reservation, i den gemensamma front de nu liksom vid andra större ekonomiskt-politiska avgöranden bildat och som vi blivit alltmera vana vid — högern och folkpartiet marscherar åtskils, men de slåss gemensamt, och det är kanske en händelse som bådär för framtiden, men det får vara dessa partiets ensak — dock erkännes att det finns vissa risker för en utveckling i inflatorisk riktning. Men, säger man på dessa håll, nu råder inte samma förhållanden som på hösten 1951, och därför skall vi ingenting göra.

Ja, jag vill då framhålla, att på hösten 1951 hade vi en stark inflatorisk press. Och folkpartiet var ju speciellt angeläget om att snabbast möjligt genomföra en konjunkturvinstbeskattning — men den skulle naturligtvis inte gälla det år, under vilket konjunkturvinsterna hopades, utan den skulle gälla året efteråt. Det är också ett sätt att sköta ekonomisk politik!

Frågan är vad som är riktigast: att vänta tills vi har inflationen över oss och då försöka bekämpa den eller att söka förebygga en alltför svårartad inflation i tid. Regeringen har, det visar hela dess politik, gått in för att försöka förebygga inflationen. Inflation är för hela vårt folk — även för dem som jag nyss passerade där ute på riksdagshusplanen — ett mycket större ont än någon accis på bilarna.

Vid den kamp mot inflationen, som

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

regeringen har fört, har man allmänt gillat regeringens stränga budgetpolitik. Det har allmänt gillats att de statliga lånebehoven kunnat sänkas till hälften och att statens krav på att ta i anspråk lånemarknadens medel för sina investeringar därigenom i så hög grad har begränsats. När regeringen i höstas påbjöd ett beställningsstopp, var det åtskilliga som drog på munnen och åtskilliga som knorrade, men även den åtgärden har accepterats. Detta vittnar ju tydligt om regeringens absoluta vilja att begränsa de offentliga investeringarna, för den närmaste framtiden liksom i nuet.

När det gäller kommunerna har inte regeringen samma makt, men den kan begränsa igångsättandet av byggnadsarbeten, och den prövar de kommunala lånen. Det är alldeles uppenbart, att regeringen måste i konsekvens med sin politik i övrigt se till att kommunerna visar återhållsamhet.

När det gäller de enskilda investeringarna har den däremot inte samma medel, och där har ju investeringarna, trots vad som har sagts och skrivits, i hög grad ökat. Det lämnades i utskottet en uppgift om att 1938/1939 var de civila investeringarna, om man alltså bortser från de militära, på den enskilda sektorn något över 23 procent, medan de 1954 var något över 28 procent. Av propositionen framgår att industriens investeringar förra året ökades med 15 procent, och man räknar med en ytterligare ökning av 7 procent under nästföljande år trots de begränsningar av byggnader och anläggningsverksamhet som kan genomföras, ty på det området ville ju industrien öka med inte mindre än 50 procent. Det är denna våldsamma investeringsbenägenhet, vilken naturligtvis utgår från beräkningar om goda vinstmöjligheter och förstärkt högkonjunktur, som innebär en fara för att man överanstränger våra ekonomiska resurser och vår tillgång på arbetskraft, som är den inte minst viktiga av våra ekonomiska resurser, och därigenom skapar förutsättningar för inflation. Det är på det området som man måste inskrida.

Nu kan man ju säga, att man vinner

åtskilligt genom den restriktiva kreditpolitik som bankerna har förmått till efter underhandlingar med riksbanken, och den hjälper naturligtvis ett gott stycke. Jag vill erinra om vad affärsbankerna sade, när de skickade meddelanden till övriga banker här i landet om det allmänna ekonomiska läget, som gjorde att de medverkade till dessa restriktioner på kreditväsendets område. De sade, att det för närvarande ansträngda ekonomiska läget med de risker för en inflatorisk utveckling, som det innebär, gör det nödvändigt att till skydd för penningvärdet åstadkomma största möjliga återhållsamhet i fråga om investeringar och andra utgifter.

Det skulle alltså vara tämligen rimligt, att man ser till att man även på de områden, där affärsbankernas restriktioner inte gör sig gällande, genomförde verkande åtgärder. Vi vet att vi i vårt land har ett mycket stort antal företag, som är självförsörjande och kan spara medel samt i stor utsträckning vidtaga investeringar utan att behöva springa till bankerna. Detta är i och för sig inte något ont, tvärtom, men det kan innebära en fara i ett ögonblick, då vår investeringsverksamhet är i allra högsta grad ansträngd. Och här hjälper det inte med bankernas kreditransonering; här hjälper endast att man ökar kostnaderna för investeringarna. Här verkar investeringsavgiften, och detta är ett av de starkaste motiven för att man inför en sådan avgift.

Man kan invända: Ja, men vi har också byggnadsregleringen! Men hur påverkar byggnadsregleringen de enskilda investeringarna, om man bortser från bostadsbyggandet? Det är inte en tredjedel av de enskilda investeringarna som avser byggnader och anläggningsverksamhet; de två tredjedelarna drabbas alltså inte, men man kan ingripa mot en tredjedel. Vi får också erinra oss, att när det gäller jordbruket finns det inte någon byggnadsreglering, och inte heller när det gäller reparationer och underhåll av byggnader. Det är alltså endast en ringa del som drabbas av byggnadsregleringen. Om man över huvud taget skall kunna

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

begränsa de enskilda investeringarna, så måste man tillgripa andra medel, och då erbjuder sig för närvarande investeringsavgiften som ett medel.

Vi har haft investeringsavgift i två år, och vi har nog i allmänhet under de åren inte fått det intrycket, att den hade alltför många olägenheter. I det ögonblick då den framfördes var olägenheterna legio, även om man från oppositionens sida principiellt gick med på den. Nu är de ännu mycket större, men nu blundar man från oppositionens håll för det inflationshot, som affärsbankerna klarlagt. Inte ens principiellt erkänner man nu investeringsavgiftens lämplighet.

Erfarenheterna från de två gångna åren är dock av den arten, att man skulle kunna våga sig på att använda investeringsavgiften på nytt ungefärligen i den utsträckning som man tidigare gjort.

Man säger: Det kan vara besvärligt för näringslivet, ty den får en kostnadshöjande effekt. Herr Velander stod här nyss och talade varma ord om räntan, och när man hörde herr Spetz var det ju rena tillbedjandet av räntan. Det var en ny Mammonsstod, inför vilken herr Spetz framförde sina allra mest devota lovsånger.

Men också räntan verkar ju kostnadshöjande, precis som investeringsavgiften! Och den verkar på ett mycket vidare fält än investeringsavgiften. Kom ihåg att investeringsavgiften ju inte berör maskiner och inventarier med en varaktighetstid upp till tre år. Den är desslikes av den arten, att kostnaderna för det normala underhållet inte heller träffas. Det finns alltså starka begränsningar. Vidare vet man ju att priskontrollen för närvarande bedriver en mycket energisk verksamhet. Det finns en bestämmelse som innebär att alla pristegringar skall anmälas för priskontrollnämnden och kan av denna prövas. En allmän kostnadsförhöjning på grund av en genomgående höjd ränta skulle säkerligen verka ofantligt mycket mer förhöjande på priserna. Men när det gäller att begränsa investeringarna, drabbar investeringsavgiften mycket hårdare. Såsom

herr Velander sade innebär den efter skatteavdraget sex procent för bolagen, och det tvingar dem att betänka sig: »Skall vi göra denna investering nu eller inte?» Man får hoppas att mindre räntabla investeringar — kanske också en del räntabla, men inte alltför angelägna — uppskjutes och att vi härigenom får en något mindre investeringsverksamhet än tidigare.

Då säger man vidare, att rationaliseringen på grund därav kommer att fördröjas. Ja, det kan bli på det sättet. Men rationaliseringen tvingas då att vända sig till de mest räntabla investeringarna, de som är nödvändiga just nu och som man inte har möjlighet att skjuta på framtiden. Kom ihåg att investeringsavgiften är tidsbegränsad. Förra gången hade man en tidsgräns på två år. Nu är avgiften begränsad till ett år — i själva verket gäller den inte ens så länge, ty man kan göra beställningar i slutet av året för leverans nästa år. Det måste verka mera effektivt än om avgiften gällt två år, och i nuvarande situation kan det vara ett hjälpmedel, som bringar inflationen på knä.

Man gör vidare gällande, att det kan göras bestämda undantag från investeringsavgiften. Man pekar därvid speciellt på jordbruket. Jag håller jordbrukets talesmän inom regeringspartierna i respekt därför att de vid övervägande av dessa ting har sagt sig: »I denna allmänna investeringsbegränsning kan vi inte undanta jordbruket, utan jordbruket måste liksom annan rörelse drabbas av investeringsavgiften.» Man har inte sett på sina egna intressen så ensidigt som högern och folkpartiet vill att jordbrukets representanter skall göra. Man har sett mera vidsynt än högern och folkpartiet orkar med för närvarande.

Då man ömmar för just de små jordbrukarna här i landet, vill jag erinra om att dessa är många och har relativt små arealer. I en motion som herr Weltje är talesman för nämns det, att de jordbrukare som har mellan 50 och 100 hektar jord skulle genomsnittligt ha ett investeringsbehov på 12 000 kronor. Gränsen enligt utskottsförslaget är 20 000 kronor,

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

och de borde alltså kunna slippa undan investeringsavgift. Jordbrukare med en areal mellan 100 och 200 hektar jord skulle ha ett genomsnittligt investeringsbehov av 15 000 kronor. Också de skulle i allmänhet slippa undan. Först när arealen överstiger 200 hektar skulle investeringsbehovet genomsnittligt bli större än 20 000 kronor — 37 000 kronor har nämnts i motionen. Om man ser enbart på maskininvesteringarna — som väl framför allt kommer in fråga vid jordbruksrationaliseringen — finner man att dessa inte skulle bli drabbade i någon högre grad. Antalet jordbruk över 100 hektar utgör 0,9 procent av totala antalet jordbruksenheter. Hur många som ligger över 200 hektar vet jag inte — det kan vara en halv eller en tredjedels procent. Högern och folkpartiet skall därför inte föra fram det mindre jordbruket som en sköld! Bakom det kommer de större enheterna, och det är dem som investeringsavgiften kommer att träffa. Men det är den gamla metoden: man skall alltid skjuta de små framför sig, ty det skyddar alltid de större.

Man får erinra sig att jordbruket och skogsbruket beskattas på samma sätt. Det är många skogsbruk som är förenade med industrier. Det vore lätt och naturligt för sådana industrier — Sandviken och många andra som också har stora skogar — att flyta över all anskaffning av lastbilar till skogsbruket, om detta skulle befrias från investeringsavgift. Det skulle bli en snedbelastning, som skulle verka synnerligen orättvist i vårt ekonomiska liv.

Det har också nämnts en del andra undantag. Men skall man ha en investeringsavgift, bör den vara generellt verkande — lika generellt verkande, fast inte lika vittomfattande, som när det gäller räntan. I fråga om räntan plägar man inte undanta rederier och anstalter för att tillvarata klenvirke eller sådana saker. Det skulle inte gå. Men beträffande investeringsavgiften anser högern och folkpartiet, att man skulle göra undantag. Man pekar till exempel på fartygen. Vi vet alla, att de små rederierna kämpar med stora svårigheter, beroende

på en våldsam konkurrens. Men om dessa rederier gjort beställningar under föregående år eller i år före den 15 januari slipper de investeringsavgiften, och om de gör en beställning i slutet av året och får leveransen först följande år slipper de också undan. Det är bara sådana beställningar, som görs under detta år med leverans under året, som kan träffas. Det gäller ofta bara att skjuta upp det hela några månader.

Det är en allmän investeringsbegränsning som är önskvärd. Samma resonerar man kan föras över så gott som hela linjen. Jag tror därför, herr talman, att om man skall ha en investeringsavgift och vill vinna de avsedda verkningarna, måste den vara mycket generell.

En följdverkan av investeringsavgiften var förra gången att vi fick en bilaccis. Den måste vi då besluta om på några dagar, såsom den var konstruerad, för att det inte skulle bli en ohejdad spekulation i bilar. Nu har accisen konstruerats på ett annat sätt och bundits vid registreringsförfarandet. Därigenom har man kunnat få den veckolånga debatt om investeringsavgiften, som ännu fortsätter mer eller mindre behärskat, mer eller mindre sakligt.

Från bilintresserat håll har man velat göra gällande, att bilaccisen är ett förfärligt hot mot hela bilismen såsom sådan. Under de tider då vi hade bilaccisen utvecklades bilismen betydligt här i landet. Accisen fördröjde utvecklingen, men den hindrade icke att det blev en utveckling. Det är inte bilköpen i och för sig som man vill förhindra, utan det är deras verkningar för hela vår samhällsekonomi som man inte kan blunda för. Högern och folkpartiet blundar med tanke på de 600 000 bilister som finns här i landet. Det är en ny pressuregroup som gör sig gällande. Högern brukar kunna rida ut vissa stormar. Men skulle det arma folkpartiet kunna motstå en sådan storm? Hur skulle det kunna passera skaran ute på riksdagsplanen utan att ta skada i sin politiska själ — såvida den inte redan är grundskadad? Det är nog alldeles omöjligt! De sakliga hänsynen kommer väl här-

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

vidlag att skjutas undan för andra, som man får hoppas är mera matnyttiga i politiskt avseende.

Kom ihåg hur läget är! År 1954 nyregistrerades 130 000 bilar. Det var en ökning med 70 procent. Beståndet ökade med 100 000 bilar — det var en del som utrangerades — motsvarande en stegring med 25 procent. Det måste betyda en utomordentligt stark investering i landet, kanske en miljard kronor. Därtill har vi att räkna med alla följdinvesteringar i form av gator och vägar, garage, verkstäder m. m. Dessa följdinvesteringar kan man också beräkna till en miljard. Det är denna historia på ett par miljarder, som man inte kan lämna obeaktad i kampen mot inflationen. Man kan blunda för den, men vill man sakligt se på frågan, kan man icke lämna den obeaktad.

Jag vill gentemot högern säga, att när jag lyssnade i Nationalekonomiska föreningen på Jacob Wallenbergs anförande, fick jag det bestämda intrycket att han ansåg att bilaccisen var nyttig och nödvändig för närvarande. När jag lyssnade under remissdebatten på en mycket förtjänt folktalist, nämligen herr De Geer, fick jag den uppfattningen att inte heller han hade något ont att säga om bilaccisen. Jag förmodar att bankdirektör Wallenberg är högerman, och jag behöver väl inte förmoda att herr De Geer är folktalist; men båda dessa herrar menar att i ett sådant läge som det nuvarande kan man inte undvika att inskrida även emot denna sig våldsamt stegrande expansion av bilismen ute i landet. De tänkte då givetvis på investeringskostnaderna, men kanske också på importen. De tänkte kanske på att vi 1950 importerade för ungefär 350 miljoner kronor bilar, 1954 för 660 miljoner kronor — i allt med bildelar var siffran uppe i 734 miljoner kronor under föregående år mot 468 miljoner år 1953, alltså en ökning av ungefär 300 miljoner kronor. En något mindre expansion i importen av bilar skulle ha klarat vår valutasituation, så att den inte sett så bekymmersam ut som den för närvarande gör.

Man kan inte begära att riksdagsplannens parlament, som jag hoppas inte för många lyssnar på i denna kammare, tänker på hela detta stora sammanhang i vilket frågan med bilismen står, men inom denna kammare borde vi icke underlåta att tänka på saken som en liten del i det stora sammahanget.

Man säger så mycket från bilismens håll, från den delen av bilismen som har röst — ja, jag är själv medlem i en av dessa organisationer, men jag kan inte gilla allt vad Motormännens riksförbund säger i sina uttalanden och i sin tidning. Jag måste tvärtom mycket ofta ogilla det som ytterst osakligt, och ofta sitter jag och undrar: Vilkas ärenden springer herrarna? Är det våra ärenden, bilisternas, är det automobilindustriens, eller är det automobilhandeln? Emellanåt har jag fått det bestämda intrycket att här måste ligga andra intressen bakom än privatbilisternas.

Inte för att frågan om bilarna är den allra viktigaste här, fastän man vill göra den till det — jag tycker den kommer i skuggan av den allmänna investeringsavgiften, som är den stora frågan — men jag vill erinra om att vi här i landet, trots allt vad man från bilismens håll säger om alla de åtgärder som vidtagits mot bilismen, ändå kan säga att inget land i Europa har så många bilar per huvud som vi; utom Europa kan man finna större antal i USA och Canada. När det gäller motorcyklar ligger vi, enligt en uppgift jag såg i tidningen i går, främst i hela världen tycks det. Det måste alltså inte vara så våldsamma åtgärder mot bilismen som vidtagits av statsmakterna, när resultatet är att vi ligger etta i Europa och i vissa fall i världen.

När man talar om den skatt som bilismen utsätts för kan jag påminna om att vi har en varubeskattning som är rätt vittgående. Tänk på den miljard som går till spritbeskattning, på de 650 miljoner kronor som går till tobaksbeskattning — och som drabbar långt fler människor än som drabbas genom bilaccisen! Bilaccisen drabbar ju inte dem

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

som har bilar, utan endast dem som vill köpa bilar eller byta bilar. Jag kan inte heller underlåta att nämna en så pass oskyldig vara — hittills åtminstone — som våra maldrycker, som dock ger 100 miljoner kronor i beskattning, våra läskedrycker med 42 miljoner kronor, vår nöjesskatt på 60 miljoner kronor — folks biografbesök, teaterbesök och annat — och så den kommunala nöjesbeskattningen som väl tar ytterligare något trettio-tal miljoner eller så. Tänk också på choklad- och konfektyrbeskattningen med ett par hundra miljoner. Detta är en konstant beskattning, som ingen tror kommer att minskas.

Men nu har vi en tillfällig beskattning i en inflationsbekämpande tid, där inflationsshotet betyder så pass mycket i detta land, att man inte bör blunda för det. Med litet bättre upplysning från pressen hade man inte behövt blunda i den utsträckning som framgick av de rop som skallade på riksdagsplanen.

Jag skulle också vilja säga att även med hänsyn till det läge, vari vi för närvarande befinner oss, är inte vår bilbeskattning något abnormt eller onormalt i denna värld. Vi har tullar. Vår tull är 15 procent. I England är motsvarande tull 33 1/3 procent, i Frankrike och Västtyskland 30 procent och i Italien 35 å 45 procent. Det finns ett land som har lägre tullar än vi, nämligen Danmark med 10 å 12 procent, men i stället har Danmark en bilaccis jämte andra avgifter, som åtminstone för något år sedan innebar ett 40-procentigt pålägg. Efer vad vi har hört är det tal om att öka detta pålägg — 40 procent mot de 10 procent som vår bilaccis innebär.

Vad bilaccis och andra avgifter beträffar var de för några år sedan i England 66 2/3 procent. De är visst för närvarande sänkta till något över 33 procent. Men 33 procent är mer än tre gånger så mycket som den föreslagna svenska skatten. I Italien och Belgien, ja, i vilket land som helst, är skatten högre än hos oss. Det är ett land som ligger på ungefär samma nivå som vi,

nämligen Västtyskland, som är så berömt i högerns och folkpartiets propaganda. Västtyskland har 9 och vi 10 procent, men så har Västtyskland 30 procents tull mot 15 hos oss. Det är ett land som ligger lägre, nämligen Holland med 7,5 procent, men Holland har en 24-procentig tull. Jag vet inte om Holland är självförsörjande i fråga om bilar, antagligen inte.

Man kan gott säga att av dessa siffror att döma har vi inga abnormt höga tullar, acciser och skatter, utan tvärtom. Våra bensinpriser har det också varit vanligt att skrika om. Vid den resa jag företog förra sommaren i Västeuropa och över till England fann jag bara ett land, som hade en något billigare bensin. Det var Holland, men eljest var priset betydligt högre. Danmark ligger ungefärligen på vår nivå.

Vi kan gott säga att bilismens skatter och pålagor är av den art, att bilisterna vid en jämförelse med andra länder i världen inte har någon som helst anledning att känna sig upproriska. Det syfte, för vilket den nu föreslagna ökningen har kommit, berör dessutom oss alla och envar vare sig vi har bil eller inte. Det är att bekämpa inflationen. Vår fulla sysselsättning, som är en av anledningarna till att man kan skaffa sig allt fler och fler bilar, vill man värna. Full sysselsättning är en förutsättning för att man skall kunna i ökad utsträckning skaffa sig bilar, och därför får man ta denna tillfälliga beskattning.

Men, säger man — och där är högern och folkpartiet återigen ute och vill plocka in de små inkomsttagarna som har bilar — det finns ju folk med mindre inkomster, som i huvudsak köper begagnade bilar, och det kommer accis även på dem. Ja, men vad skulle det betyda, om inte denna accis komme på dem? Om vi lade accis bara på nya bilar, skulle priset på gamla bilar med all säkerhet höjas i sådan utsträckning, att man vid köp av sådana finge betala en del av andras investeringsavgift. Och den som köpte en ny bil fick vid försäljningen av sin gamla en del av in-

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

vesteringsavgiften betald. Så ligger det till med talet om de gamla bilarna. Det är också ett sådant där limspö man är ute med för att få de små och mindre inkomsttagarna, de som köper begagnade bilar, att delta i skallet. De komme eljest att få betala säljarens investeringsavgift till en viss utsträckning, helt eller delvis, när denne köpte en ny bil.

Vilket kringgående skulle det inte bli, om man skulle släppa de begagnade bilarna fria från investeringsavgiften? Jag vill erinra om den bilhandlare här i Stockholm, som tydligen på något sätt hade fått reda på att något skulle hända söndagen den 16. Han inregistrerade närmare ett hundratal bilar i sitt eget namn. Därigenom blev de vid en avyttring begagnade. Efter vad jag har hört är han för närvarande ytterst ivrig att söka hindra investeringsavgiften på begagnade bilar. Jag förstår det så väl! Det är bara ett exempel på vilka historier som kunde bli följden om man från-gick kravet på att de gamla bilarna också skulle vara underkastade investeringsavgift.

Men, säger man då och frustar av rättfärdighetslust — man kan frusta av sådant också — här finns personer som ingått avtal. De har slutit avtal före den 15 januari, och nu får de betala investeringsavgiften, eftersom de inte får bilarna förrän i mars, april eller maj eller vad det blir. Ja, kunde man hitta på ett system, varigenom man klart kunde urskilja sådana personer, skulle man kunna överväga en ändring. Jag köpte en bil för något år sedan och erinrar mig det avtal som jag undertecknade. Om mitt avtal skulle läggas till grund, och liknande sådana — det finns väl tusentals liknande här i landet — skulle det vara lätt att göra ändringar på dem.

Den nogräknade bilhandeln, vilken naturligtvis är i majoritet, skulle självfallet aldrig göra någonting sådant. Den skulle låta kunderna gå ifrån sig nu och för all framtid, hellre än att göra något smussel, det är uppenbart! Men den icke nogräknade bilhandeln skulle gärna fiff-la. Tänk, vilket smussel det skulle kun-

na bli med dessa antedateringar. Vi har erfarenheter av liknande ting för något tiotal år sedan, som visar vilket oerhört smussel som kan förekomma på detta område. Det skulle bli lika mycket smussel nu, tyvärr.

Jag kan, herr talman, inte finna annat än att vi i detta läge måste gå med på såväl den allmänna som den särskilda investeringsavgiften. Vill vi försöka genomföra sådana konjunkturdämpande åtgärder, att vi kan behålla den fulla sysselsättningen — vilket är A och O för regeringspartiernas politik — utan att en allmän kostnadsfördyring sker via räntan, vars verkningar ändå är ytterst osäkra, måste vi till övriga åtgärder också lägga dessa tvenne avgifter. Vi får, herr talman, i denna kammare icke väja undan för meningar, som jag tror är mycket tillfälliga inom tillfälligt upphet-sade grupper och kretsar. Vi måste här gå fram efter vad vi anser vara riktigt och klokt för hela vårt samhällsliv. Det gör vi, herr talman, i nuvarande stund genom att bifalla denna proposition om investeringsavgift och bifalla det förslag, som utskottet här har framlagt.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr VELANDER (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag är litet tveksam, om jag skall inlåta mig på någon replik till herr Sjödahl, då jag har svårt att finna något sammanhang i vad han förkunnade. Det var dock en punkt i hans anförande, som jag inte tycker riktigt bra om.

Herr Sjödahl efterlyste, om jag fattade honom rätt, vilkas ärenden vissa företrädare för bilismen understundom var ute i. Jag kan inte svara på den frågan; herr Sjödahl kanske kan få information i det hänseendet av statsrådet och chefen för finansdepartementet, som åtminstone så sent som den 27 oktober 1954 ansåg, att bilismen borde behandlas på samma sätt som all annan företagsamhet. Herr Sjödahl kan också inhämta inrikesministerns mening, vilken

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

kom till uttryck vid samma tillfälle och gick ut på att han ville inte ha någon bilaccis.

Varför skall emellertid herr Sjö Dahl aktualisera sådana frågeställningar?

Det förefaller som om herr Sjö Dahl är benägen att inlåta sig på en samverkan med storföranssen. Herr Sjö Dahl gjorde nämligen ett stort nummer av att bankdirektör Wallenberg för några dagar sedan vid en diskussion med herr Sköld skulle ha uttalat sig till förmån för en bilaccis. Om jag fattat saken rätt, menade bankdirektör Wallenberg med sitt uttalande, att bilaccisen av årgång 1951 icke borde ha tagits bort. Jag tycker inte att herr Sjö Dahl bör falla tillbaka på denna sakkunskap, som inte hjälper statsrådet och chefen för finansdepartementet något nämnvärt, även om hans ståndpunkt varit åtskilligt växlande. Såvitt jag förstår skyttade i bankdirektör Wallenbergs uttalande ingenting av den synpunkten, att, därest bilaccisen över huvud taget skall tjäna något ändamål, när det gäller strävanden syftande till samhällsekonomisk balans, måste den vara tidsbegränsad.

Det kan ju hända, att någon utanför denna kammare i likhet med herr Sjö Dahl anser, att bilismen behandlas med silkesvantar. Jag anser ju, att detta icke är fallet, och vill gärna erinra om hur bilismen under de senaste åren verkligen har behandlats. Om vi ser på bilskatternas utveckling finner vi följande: år 1945 höjes fordonsskatten med 40 procent och bensinskatten provisoriskt med 50 procent. År 1946 permanentas de provisoriska höjningarna från 1945. År 1948 höjes bensinskatten provisoriskt med 27 öre. År 1951 permanentas 7 öre av de 27 provisoriska skatteörena. Fordonsskatten fördubblas — provisoriskt. Bilaccis på 10 procent tillkommer — provisoriskt. År 1952 permanentas 40 procent av den fördubblade fordonsskatten. År 1953 höjes bensinskatten med 3 öre — provisoriskt — och så tas bilaccisen bort provisoriskt. År 1954 permanentas bensinskattelhöjningen på 3 öre. Bensinskatten höjes med ytterligare

4 öre, brännoljeskatten med 9 öre och fordonsskatten med i många fall mycket varierande belopp.

Det är inte att undra på om automobilskattebudgeten för närvarande är starkt överbalanserad!

Herr SPETZ (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag hinner inte på den korta repliktiden bemöta herr Sjö Dahls uttalanden om folkpartiet, utan vill i stället begagna tiden till att läsa upp ett par rader ur det betänkande som jag redan tidigare citerat.

Herr Sjö Dahl anser i dag att en kreditbegränsning icke skulle kunna minska investeringarna i företag som är självfinansierande. I betänkandet står det: »För det tredje är det sannolikt att en allmän åtstramning på kreditmarknaden även inom ett självfinansierande företag manar till större omtanke om likviditetsberedskapen och därmed leder till större återhållsamhet i investeringshänseende. De — — — anförda siffrorna tyder på att spelrummet för en restriktiv kreditpolitik och därmed möjligheterna att förhindra en överdriven ansvällning av de privata investeringarna under efterkrigstiden varit betydande. Sannolikheten talar för att så även i fortsättningen kommer att vara fallet.» Detta betänkande inlämnade herr Sjö Dahl den 16 augusti 1954. I dag har han tydligen en annan åsikt.

Jag är tacksam för att herr Sjö Dahl underströk, att när det gäller fartyg, träffar investeringsavgiften icke andra än sådana fartyg som beställs, färdigställs och levereras i år. Investeringsavgiften kommer med andra ord endast att drabba småfartygen. Alla större fartyg har antingen beställts tidigare, eller också kommer de att levereras senare än under år 1955. Jag är, som sagt, tacksam för att herr Sjö Dahl konstaterade detta.

Herr SJÖDAHL (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Velandér gjorde gällande, att jag skulle ha påstått att högern och folkpartiet går bilindustriens

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

och bilhandelns ärenden. Det har jag aldrig sagt. Jag sade att jag vid studium av vad Motormännens riksförbund uttalat i resolutioner och i sina tidningar emellanåt misstänkt, att denna organisation inte uteslutande talade för de bilister, som är medlemmar av organisationen, utan för bilhandeln och bilindustrin. Jag vill erinra om hur tveksam man ställde sig i denna organisations pressorgan, då priskontrollnämnden på sin tid ingrep och tvang ned priserna inom bilhandeln.

Herr Velander räknare vidare upp en rad åtgärder som vidtagits och som alla innebar ökade belastningar för bilismen. Jag vill då bara konstatera, att en hel del av dessa åtgärder faller under rubriken allmänt inflationsbekämpande åtgärder. Om vi inom landet vidtar vissa allmänt inflationsbekämpande åtgärder och då anser, att man även bör söka fördröja expansionen i fråga om bilanskaffningen, så är motivet för att man låter även bilarna drabbas inte att vi vill skaffa pengar till statskassan, utan vi gör det såsom ett led i bekämpandet av inflationsfaran. Jag vill inte som herr Velander driva den satsen att bilisterna, kanske framför allt privatbilisterna, skall vara undantagna från alla åtgärder i den kamp mot inflationen som bedrivs här i landet, att bilisterna med andra ord skulle vara några de sista dagarnas heliga, mot vilka man inte på något sätt får ingripa och som måste gå fria från alla åtgärder som vi i övrigt vidtar i inflationsbekämpande syfte.

Jag vill dessutom erinra om att de pengar, som inflyter på den normala beskattningen av bilismen, numera uteslutande går till vägväsendet. Även de pengar som kommer att inflyta genom bilaccisen skall tillföras automobilskattefonden.

Herr Spetz gjorde gällande att det framför allt skulle bli de mindre fartygen som drabbas av investeringsavgiften. Nej, icke de mindre fartyg som beställdes förra året eller i första början av detta år. Inte heller drabbas de mindre fartyg som beställs i slutet av detta år. Det är väl inte absolut nödvändigt att

göra alla beställningar av dylika mindre fartyg i februari och mars. Man har möjlighet även på det området, liksom inom hantverk och jordbruk, att anpassa sina investeringar efter investeringsavgiften. Det är också just meningen.

Jag bestrider, herr Spetz, att vad jag sagt här i dag skulle stå i motsats till vad som anfördes i företagsbeskattningskommitténs betänkande.

Vad beträffar självfinansieringen vill jag endast säga att ett av de viktigaste motiven, då vi velat införa strängare regler för avskrivning å lager, är att vi velat uppnå en effekt just gentemot de självfinansierande företagen. Därför har vi föreslagit att den fria lagernedskrivningen skall begränsas till 50 procent, och att för avskrivning å inventarier en viss begränsning sker.

En höjning av räntan skulle självfallet även i någon mån verka på de självfinansierande företagen, men verkan skulle för deras del inte bli på långt när lika stark som för övriga företag. Det är just för att verkningarna i fråga om de självfinansierande företagen skall bli starkare än vad den eljest skulle bli som det är nödvändigt med en investeringsavgift.

Herr BENGTON (bf):

Herr talman! Det är väl självklart, att ingen kan vara förtjust över investeringsavgift och bilaccis. Men har man klart för sig, att en ny inflation skulle vara nästan det värsta som kan hända vår samhällsekonomi, då tycker jag inte att man behöver tveka om att tillgripa de medel, som är nödvändiga för att förhindra en sådan utveckling.

Vi har ingen inflation i dag. Herr Spetz erinrade om den affisch vårt parti sände ut i förra valrörelsen, där vi sade att »kronan är räddad, skatten skall sänkas», och det är då tacknämligt att konstatera, med vilken iver högern och folkpartiet i dag understryker, att vi för närvarande inte har någon inflation, utan ett stabilt penningvärde.

Herr Spetz undrade också, om inte de fyra statsråden från bondeförbundet

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

nu kunde skynda fram och rädda kronan ännu en gång. Jag skulle då vilja göra den reflexionen i anknytning till herr Spetz' slutord, där han säger att hans parti inte vill ta ansvaret för genomförandet av de nu föreslagna åtgärderna, att dessa fyra statsråd nu återigen har bidragit till åtgärder som vi anser skall kunna stabilisera penningvärdet. Skillnaden mellan herr Spetz' parti och det parti jag tillhör är tydligen, att vi från vår sida både vill och vågar ta ansvaret för att genomföra åtgärder, som just nu inte är populära.

Det kan knappast råda något tvivel om att allvarliga risker för en ny inflation finns. Investeringsaktiviteten inom industrien är så stor, att den hotar spränga ramen för de tillgängliga resurserna. De krav på löneökningar, som framförts under den pågående avtalsrörelsen, har också varit så kraftiga, att de innebär ett inflationistiskt hot. Det är därför angeläget, att åtgärder i konjunkturdämpande syfte vidtages, om vi vill bevara penningvärdet stabilt.

Jag vill här, såsom jag gjorde i remissdebatten, ge uttryck åt min tillfredsställelse över att staten gått före med gott exempel. En sträng begränsning av de offentliga utgifterna har företagits. Det budgetförslag, som nyligen framlagts för riksdagen, har fått vackra lovord till och med i oppositionspressen. Regeringen har visat, att den tänker göra allt för att undvika en ny inflation. Det klara besked, som finansministern gav i finansplanen om att utrymmet för höjning av lönenivån är mycket begränsat, synes också redan ha haft god verkan. Jag vill hoppas, att löneavtalen i fortsättningen skall präglas av samma återhållsamhet som hittills.

Det är emellertid nödvändigt, att även den alltför högt uppdrivna investeringsverksamheten inom det enskilda näringslivet liksom bilismens alltför våldsamma expansion dämpas något. Investeringarna inom industrien ökades under fjolåret med inte mindre än 15 procent, och det har beräknats, att de i år skulle öka med ytterligare 7 procent, om inte någon investeringsavgift

införes. En sådan utvidgning orkar vi inte med i nuvarande läge.

Detsamma gäller om utvecklingen på bilismens område. Herr Velander räknade för en stund sedan upp alla de åtgärder, som vidtagits mot bilismen, och uppräknningen var säkerligen riktig. Men man bör väl också konstatera, herr Velander, vilket resultatet för bilismens vidkommande blivit. Under fjolåret ökades antalet personbilar med 70 procent i jämförelse med 1953. Så hårt har bilismen blivit behandlad, herr Velander.

Under fjolåret var antalet nyinregistreringar av personbilar inte mindre än 130 000, vilket motsvarar den nyssnämnda ökningen på 70 procent. Beståndet av personbilar anses under 1954 ha ökat med över 100 000, eller omkring 25 procent. Importen av bilar, motorcyklar, bildelar och tillbehör m. m. hade under fjolåret ett värde av 734 miljoner kronor. Motsvarande siffra för år 1953 var 468 miljoner kronor. Därtill kommer betydande följdinvesteringar i gator, vägar, garage, verkstäder etc., som för år 1954 har uppskattats till ett belopp av över en miljard kronor. Enligt automobilhandlareförbundets beräkning skulle anskaffningen av bilar öka ytterligare i år. Man har räknat med att inte mindre än 142 000 bilar skulle nyinregistreras, om inte dämpande åtgärder vidtages.

En restriktiv kreditpolitik är givetvis nödvändig för att konjunkturen skall kunna dämpas. Överenskommelse har också träffats med bankerna om en skärpning härvidlag. Det är emellertid tydligt, att detta inte räcker för att uppnå den dämpning, som är nödvändig. De finns åtskilliga företag, som är beroende av kredit för investeringarnas finansiering. Därmed skulle man inte få någon som helst garanti för att mindre nödvändiga eller mindre räntabla investeringar uppskjutes. Kreditpolitiken måste därför kompletteras med en investeringsavgift, som just tvingar till en sådan noggrannare prövning. Vi har använt det medlet förut, och vi bör väl kunna vara ense om att erfarenheterna därav är goda. Detsamma gäller beträf-

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

fande bilaccisen. Automobilhandlareförbundet har beräknat, att den föreslagna bilaccisen kommer att minska nyanskaffningen av bilar med cirka 15 procent. Det skulle betyda nyinregistreringar i år till ett antal av 120 000. Mer kan vi ur samhällsekonomiska synpunkter knappast ha råd med i nuvarande läge.

Det är självklart, att om åtgärder som investeringsavgift och bilaccis skall ha effekt, så måste de vara begränsade till en bestämd, kortare tidsperiod. Propositionen föreslår att åtgärderna skall gälla endast under år 1955, och utskottet har ytterligare understrukt denna tidsbegränsning, då man säger: »Utskottet får i anledning härav erinra om att bestämmelser av nu ifrågavarande slag bör — om de skall ha avsedd effekt — vara klart tidsbegränsade, och den omedelbara effekten blir starkare ju kortare tid bestämmelserna avses skola gälla. Propositionens förslag innebär att avgift endast skall uttagas under ett år. Förordningen kan sålunda icke utan förnyat riksdagsbeslut givas förlängd giltighetstid.»

Det fanns i den utformning, som föreslagits i propositionen, en del detaljer, som inte var sådana vi önskade dem. Vi kan emellertid konstatera, att efter de justeringar, som vidtagits under utskottsbehandlingen, är förslaget acceptabelt. Naturligtvis kan det fortfarande finnas en del punkter, som man skulle ha önskat annorlunda. Det är självklart, att vi från bondeförbundets sida velat medverka till en sådan kompromiss, som nu har förekommit, när det visade sig att förutsättningar i den riktningen fanns. Den viktigaste ändringen är enligt min mening — och det har framhållits tidigare här i dag — att det avgiftsfria bottenbeloppet höjts från 15 000 till 20 000 kronor. Det innebär att jordbruk, hantverk, småindustri och annan mindre företagsamhet i mycket stor utsträckning blir befriade från avgift. Det är obestriddligen av allra största betydelse för landsbygden och dess näringsliv.

Herr talman! Jag tänker inte bidra till den historieskrivning, som opposi-

tionspressen under den gångna veckan excellerat i beträffande vad som hänt i bevillningsutskottet. Jag anser det emellertid vara på sin plats att understryka, att den historieskrivningen inte har så mycket gemensamt med vad som verkligen inträffade.

Oppositionspartiernas representanter i bevillningsutskottet har reserverat sig för avslag beträffande såväl investeringsavgiften som bilaccisen. Och ändå har ju oppositionens representanter i företagsbeskattningskommittén, herrar Wehtje och Gustafson, understrukt att erfarenheterna av investeringsavgifterna tidigare varit gynnsamma och att detta medel bör kunna användas i konjunkturdämpande syfte. Det blir ju en bedömningssak, hur man ser på det nuvarande läget, om man anser att det skall tillgripas eller inte. Vi anser från vår sida, att vi otvivelaktigt nu är i ett sådant läge, att detta vapen bör sättas in mot inflationen.

Inte minst från folkpartiets sida har det tidigare vid upprepade tillfällen förklarats, att regeringens åtgärder kommit för sent. Men nu förefaller det som om folkpartiet — om man skall döma av vad partiledaren herr Ohlin yttrat i olika sammanhang — anser att det inte föreligger någon större risk för inflation. Denna ekonomiska bedömning har renderat partiet en välförtjänt tillrättavisning i Finanstidningen, som menar att folkpartiledaren glömt bort, att han samtidigt är nationalekonom.

Finanstidningen skrev efter remissdebatten, att oppositionen saknade konstruktiva motförslag. Det omdömet tycker jag till stora delar kan gälla om den ståndpunkt, som reservanterna från oppositionspartierna intagit i bevillningsutskottet. Det heter i reservationen, att det från samhällets synpunkt är angeläget, att investeringarna inom näringslivet får fortgå. Ja, här ser väl ändå oppositionen spöken mitt på ljusa dagen. Vad betyder egentligen denna intetsägande fras? Det är väl inte någon som påstått att investeringarna skall upphöra. Vad är egentligen syftet med

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

att skriva så, enligt vad orden ger vid handen, meningslöst? Vi är väl alla ense om att investeringarna skall få bli så stora som det någonsin är möjligt med de resurser, som vi har i vårt samhälle. Investeringar upp till 20 000 kronor blir fria från avgift. Avsikten med investeringsavgiften är endast att söka få till stånd att investeringar, som inte är så angelägna, uppskjutes, tills vi får bättre resurser att genomföra dem.

Oppositionen vill i stället ha »generellt verkande åtgärder av kreditåstrammande natur, därvid även en rörlig ränta finge komma till användning». Vi har haft en viss rörlighet vad beträffar räntan, men det tillfredsställer tydligen inte oppositionens krav i det avseendet. Det är alltså en väsentlig räntehöjning, som oppositionen, i nuvarande läge i varje fall, vill rekommendera. Investeringsavgiften verkar slumpartat och medför ryckighet i investeringsverksamheten, säger oppositionen. Men det samma måste ju i minst samma utsträckning gälla om den rörliga räntans politik. Naturligtvis måste det finnas vissa tidtabeller för de planerade investeringarna, men dessa måste dock anpassas efter de aktuella möjligheterna. På hösten 1953 gjordes inom Industriförbundet en undersökning beträffande de investeringar, som planerades inom industrien för år 1954. Denna undersökning gav vid handen att industriinvesteringarna skulle minskas med cirka 15 procent under år 1954. I verkligheten ökade dessa investeringar med inte mindre än 15 procent. Den tidtabellförändringen är en av de främsta orsakerna till de inflationistiska spänningar, som karakteriserar nuläget.

Det är inte heller riktigt, att investeringsavgiften drabbar mer slumpartat än räntevapnet. Investeringsavgiften inriktas mot vissa bestämda punkter, där det är särskilt angeläget att man företar dämpande åtgärder. Men räntehöjningen medför en allmän kostnadsfördyring. En räntehöjning på 1 procent — om man skulle tänka sig att det är någonting sådant man önskar — skulle för

jordbrukets del innebära mellan 35 och 40 miljoner kronor i ökade kostnader. Det är åtskilligt mer än vad investeringsavgiften någonsin kommer att kosta jordbruket, i synnerhet med den utformning investeringsavgiften nu har fått, då 20 000 kronor undantagits från avgift. Man kan fråga vad konsekvensen blir av högerns ståndpunkt i detta fall. Man har yrkat avslag på investeringsavgiften för jordbrukets del, men man säger samtidigt att man helst skulle vilja avslå hela detta förslag och i stället använda räntevapnet. Men om man nu använder räntevapnet, hur skall man då ha möjligheter att undanta jordbruket? Det är väl inte tänkbart att om en jordbrukare skall investera för låt oss säga 25 000 kronor, kan han gå till banken och säga att på 20 000 kronor måste han ha den gamla räntan, men beträffande de 5 000 kronorna kan han acceptera att det blir en högre ränta. Där kommer det att träffa hela vägen, och det finns inte någon möjlighet att undanta jordbruket. Det kan knappast råda något tvivel om att investeringsavgiften är att föredraga framför en räntehöjning.

När man sedan, herr talman, går över till att något granska lagförslagen och deras utformning, finner man att de följts av en synnerligen rik motionsflora. På de relativt korta lagtexterna finns det ett stort antal ändringsförslag. En stor del av motionerna har förordat undantag från olika investeringsobjekt. För en utskottsledamot, som verkligen ville realbehandla förslaget och komma fram till ett positivt resultat, föreföll det som en ganska hopplös uppgift att ur denna mängd av motioner välja ut några som kunde bifallas. Skäl kunde alltid anföras för att undantaga det ena eller det andra investeringsobjektet, och det föreföll nära nog som om man genom att bifalla en rad av ändringsförslagen skulle stå inför det slutresultatet, att det inte återstod mycket mer än lagförslagets rubrik och kanske några punkter.

Jag förstår mycket väl, att det för högern och folkpartiet, som i första hand

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

yrkade avslag, i konsekvens därmed gäller att få genomförda så många och så långtgående undantag som det över huvud taget är möjligt, ty då närmar man sig mest vad man egentligen syftat till, nämligen ett avslag. Vi finner också av deras reservationer, att de yrkat på många undantag och sträckt sig längre i fråga om de avgiftsfria beloppen. Jag anser det riktigt att konstatera detta, ty då framstår högerens och folkpartiets ändringsförslag enligt min mening mera i sin rätta belysning, det vill säga enligt deras mening i syfte att förbättra förslaget, men i själva verket i den riktningen, att riksdagens beslut kommer att överensstämma med önskemålet om avslag. Fullföljer man den tankelinje, jag här skisserat, finns det kanske inte fullt så stor anledning att ingående diskutera ändringsförslagen, utan man skulle väl bara få följa den uppmaning, som så ofta kommer till uttryck i högertidningarna: »Detta bör väljarna komma ihåg till nästa års val.»

Jag skall dock taga upp några av de förslag, som framförts i reservationerna. Vad beträffar jordbrukets undantagande från investeringsavgifter skulle jag till att börja med vilja säga till herr Velander, som hade vissa reflexioner med anledning av vårt ställningstagande vid utskottets interna förhandlingar, att det är skäl i att också läsa herr Elofssons reservation. Det är nämligen så, att herr Elofsson i sin reservation är på samma linje som vi, d. v. s. att jordbruket inte skall undantas från den föreslagna avgiften. Jag vill vidare tillbakavisa herr Velanders insinuationer om att vårt ställningstagande inte skulle vara inspirerat från vår egen sida. Herr Velander har inte någon som helst anledning att säga någonting sådant i denna debatt.

Jag vill, herr talman, starkt understryka, att man enligt min uppfattning icke kan anse en författningstext slutgiltigt behandlad, förrän man gått igenom samtliga paragrafer. Om man t. ex. vid behandlingen av 2 § i en författningstext preliminärt intar en viss ståndpunkt men finner under behandlingen av de följande paragraferna, att så väsentliga

justeringar kan ernås, att det syftemål man hade till största delen kan tillgodoses, har man också fullt fog för att justera sin tidigare preliminära ståndpunkt. En av grundförutsättningarna för parlamentarisk behandling av en fråga i det sekreta arbete vi har i våra riksdagsutskott är, att andra meningsriktningar beaktas och att man genom ömsesidigt hänsynstagande kan komma fram till ett positivt resultat. I den något yngre generation, som jag tillhör, har vi lärt oss att samarbete och förståelse för andras synpunkter leder till positiva resultat och i längden är till bästa nyttan för vårt land. Vi har föga förståelse för fastrostade uppfattningar i detaljfrågor, som mest tjänar till att skylla med i en valrörelse.

Vad först beträffar jordbrukets undantagande från investeringsavgifter är det anmärkningsvärt, att ingen av jordbrukets organisationer mig veterligt yrkat på att jordbruket skall undantas. Det finns alltså ingen framställning från Sveriges lantbruksförbund i detta syfte — det föreligger en skrivelse från detta förbund, men den rör andra saker. Det finns vidare ingen framställning från RLF, och — det har kanske förbigått mig — efter vad jag har sett har heller intet länsförbund inom RLF gjort någon sådan framställning. Det är möjligt att det finns någon, som yrkat på att jordbruket skall undantas från denna beskattning, men i övrigt kan nog i stort sett konstateras, att det inte från något håll inom jordbrukets egna organisationer yrkats på att jordbruket skall undantas. Det är endast två högermotionärer, som kommit på den idén, därav en framstående industriman. Men något sådant yrkande finns inte i Industriförbundets skrivelse till utskottet.

Sedan skulle jag vilja efterlysa konsekvensen framför allt i folkpartiets handlande beträffande jordbruket. När vi 1953 behandlade frågan om konkurrenslagstiftningen, yrkades gentemot de sakkunnigas förslag mycket bestämt från folkpartiets sida, att jordbruket inte skulle undantas från lagstiftningen, utan att det ovillkorligen skulle behandlas på samma sätt som övriga näringsgrenar.

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

Något liknande skrevs också i Svenska Dagbladet, nämligen att det var fel att jordbruket undantogs från lagstiftningen. Då kan man fråga sig, vad det är för anledning till att jordbruket nu skall undantas. Det måste vara förvånande, att oppositionspartiernas representanter velat reservera sig för att jordbruket skall undantas från investeringsavgift, när jordbrukets intressen blivit beaktade genom den kompromiss, som har kommit till stånd i utskottet. Men det är ju, såsom bl. a. folkpartitidningen Dagens Nyheter konstaterat, här fråga om en partitaktisk manöver. Jag tycker dock, att underbyggnaden är väl klen för en sådan spekulation i partitaktik. När vi nu inte stöder reservationen om jordbrukets undantagande från investeringsavgift, beror det på att så väsentliga förändringar gjorts i det ursprungliga förslaget till författningstexten, att det bör antagas i det skick, som utskottsmajoriteten förordat. För den investeringsavgift, som utgick åren 1951 och 1952, fanns det möjlighet att avdraga 10 000 kronor och när det även gällde byggnadsändamål högst 15 000 kronor. I Kungl. Maj:ts proposition nr 36 för i år föreslås detta belopp generellt höjt till 15 000 kronor. Utskottet har emellertid föreslagit en väsentlig höjning eller med inte mindre än 33 procent till 20 000 kronor. Därmed har jordbruket fått en så betydande höjning, att man kan fråga sig, hur många jordbrukare det egentligen är som kommer att drabbas av denna investeringsavgift.

Detta framgår också av högermotionen i frågan, vilken tydligen skrivits med sikte på att det avgiftsfria beloppet skulle fastställas till 15 000 och inte höjas till 20 000 kronor. Motionärerna konstaterar, att investeringsbehovet beträffande maskiner och redskap under 1955 i jordbruk upp till 400 tunnland är i genomsnitt 15 000 kronor. De konstaterar också, att medelkostnaden för nya ekonomibyggnadsföretag är 18 000 kronor och att endast större traktortyper och skördetröskor betingar ett högre inköpspris än 15 000 kronor. Då måste otvivelaktigt den alldeles övervägande delen av dessa

investeringar rymmas inom gränsen för det avgiftsfria beloppet.

Man bör också beakta, vilken oerhörd betydelse detta fria belopp har för hantverket och småindustrin. Vidare bör man beakta, att kravet på dispensförfarande försvagas därigenom att beloppet höjts. Om t. ex. en myndighet föreskriver, att vissa åtgärder skall vidtagas, så kan arbeten utföras intill ett belopp av 20 000 kronor utan att investeringsavgift behöver betalas. Om man dessutom beaktar alla de undantag, som finns på olika områden, så måste man säga att hänsyn i möjligaste mån tagits till de berättigade anspråk på mildringar som framställts. Det kan t. ex. framhållas, att om en statlig myndighet har lämnat lån eller bidrag eller ställt statlig lånegaranti för viss investering, så utgår inte investeringsavgift för den del som staten har medverkat till. Bostadsfastigheter och samlingslokaler är undantagna, men även annan byggnad blir inte avgiftspliktig, om kontrakt om köpet tecknats före den 15 januari 1955, och inte heller köp av inventarier, om leverans skett eller skriftligt avtal träffats före den 31 januari. Där är återigen en förbättring, som utskottet föreslagit, när man ändrat datum för inventarieinköpen från den 15 januari till den 31 januari. Alla byggnader och inventarier för produktion och distribution av elektrisk kraft är undantagna. Det finns ytterligare åtskilliga undantag, som jag inte här skall räkna upp, och därför anser jag att förslaget nu fått en sådan utformning, att det utan större olägenheter kan antagas.

Innan jag sedan går över till att tala något om den särskilda investeringsavgiften för personbilar, vill jag betona vår principiella inställning till bilismen. Bilen har en mycket stor betydelse framför allt för landsbygdens folk. Vi ser med glädje, att bilarnas antal ökar, och vi hoppas att de ekonomiska förhållandena skall göra det möjligt, att bilparken stadigt ökar i vårt land. Det kan dock ifrågasättas, i vilken takt vi har råd att öka bilbeståndet. Med hänsyn till den nuvarande alltför omfattande investeringen

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

i bilar anser jag det befogat, att man nu inför investeringsavgift på personbilar-na.

Även i detta författningsförslag har utskottet företagit vissa betydelsefulla ändringar. Bland annat föreslår utskottet, att en ny grupp införes för de begagnade bilarna, så att bilar av 1945 års modell eller äldre endast skall betala 10 procent av den avgift, som utgår för en ny bil, d. v. s. ungefär en procent av värdet. Vidare har bestämmelsen, att den som inte inregistrerar i tid skall betala dubbel avgift utgått, och datum för inregistreringen har ändrats från den 15 januari till den 31 januari.

Slutligen vill jag säga, herr talman, att vi från bondeförbundets sida har sökt medverka till en sådan lösning, att ett effektivt medel mot överinvesteringarna erhålles, samtidigt som nödvändiga investeringar inom jordbruk och övrig företagsamhet inte onödigtvis hindras. Det resultat, som uppnåtts genom kompromissen i utskottet, måste sägas tillfredsställa dessa krav. Ingen kan säga, att oppositionen sökt medverka till dessa resultat. Den har i stället enligt min uppfattning bedrivit en demonstrationspolitik, som inte leder till praktiska resultat.

Med hänsyn till vad jag anfört anser jag, herr talman, att kammaren bör kunna bifalla utskottets förslag.

Herr VELANDER (h) kort genmäle:

Herr talman! Endast några ord till herr Bengtson med anledning av hans till mig riktade protest, som han själv kallade det. Han gjorde därvid gällande, att jag skulle ha yttrat, att bondeförbundsrepresentanternas ställningstagande inom bevillningsutskottet inte varit inspirerat från deras egen sida. Jag har inte alls yttrat mig på det sättet. När jag var inne på vad som hade förekommit i bondeförbudspressen i anslutning till behandlingen av viss fråga i utskottet, förklarade jag, att jag för min del saknade anledning att närmare diskutera fallet. Därtill fogade jag följande: »Jag utgår emellertid ifrån att det antydda

försöket till kamouflerande av bondeförbundsrepresentanternas skiftande ståndpunktstagande inom utskottet icke inspirerats av dem själva. Det skulle icke vara rent spel.» Det var alltså inte fråga om någon inspiration bertäffande innehållet i ståndpunktstaganden inom utskottet, utan om att bondeförbundsrepresentanterna själva inte inspirerat vad som kommit till uttryck i bondeförbundspressen. Det var det jag yttrade mig om.

Sedan vill jag blott konstatera, att, när herr Bengtson talar om angelägenheten av att stoppa upp investeringar och andra ting, som kan vara påfrestande med hänsyn till våra reella resurser, glömmar han alldeles bort de offentliga investeringarna och konsumtionen, vilka båda faktorer på senare tid har stegrats i väsentligt kraftigare tempo än de enskilda investeringarna.

Herr SPETZ (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill påpeka att när herr Bengtson beskyllde folkpartiet för bristande konsekvens, råkade han ut för begreppsförvirring. Det är inte fråga om jordbruket utan om dess ekonomiska förhållanden, vilket är en helt annan sak.

Sedan skulle jag vilja säga, att herr Bengtson borde nog vara den siste som talar så där anklagande när det gäller politiska manövrer.

Herr WEHTJE (h):

Herr talman! I remissdebatten för tre veckor sedan hade vi tillfälle att här i kammaren ingående diskutera vårt lands ekonomi. När vi nu i dag skall behandla propositionen om investeringsavgift för 1955 och bevillningsutskottets däröver avgivna betänkande, så kommer vi åter till de frågor om vårt ekonomiska läge som vi då fick ganska väl belysta. Eftersom utskottet så helt godtagit finansministerns förslag och motivering får jag liksom jag gjorde i remissdebatten framhålla att dessa ställningstaganden är grundade på felbedömningar och felaktiga värderingar.

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

I främsta rummet vill regeringen och utskottet inrikta de åtgärder som anses nödvändiga för att säkerställa en balans i vårt lands ekonomi mot investeringarna. Men enligt min uppfattning är det icke anspråken för investeringsändamål, som i det nuvarande läget utgör den största belastningen på landets resurser. Under 1954 förelåg en särskilt kraftig ökning av allmänhetens konsumtion, och man förutser att under innevarande år den största pressen just skall komma från konsumtionssidan. Den privata konsumtionen steg sålunda under 1954 med ca 1 000 miljoner kronor, och för innevarande år räknar man — redan vid den helt orealistiska förutsättningen att lönenivån skulle förbli oförändrad — med en ökning av omkring 500 miljoner kronor. Att mot bakgrunden av dessa sifferuppgifter kräva, att investeringarna och särskilt inom det enskilda investeringsområdet nu i första rummet skall bli föremål för motåtgärder, är icke rimligt. Med hänsyn till den starka press som föreligger på andra områden kan man t. o. m. befara, att därigenom endast kommer att ställas ökade resurser till förfogande för stigande konsumtion, vilket med hänsyn till takten i vår ekonomiska utveckling icke kan vara lyckligt.

Vid avvägningen av de begränsningar, som anses böra vidtagas å investeringsområdet, får jag i dag ånyo framhålla, att man fäster alltför stort avseende vid ökningen av de enskilda investeringarna under det sista året och den tendens de synes utvisa för i år. Det förhåller sig ju dock så att industriens investeringar — och det är dem det närmast gäller — under de närmast föregående åren presats ned avsevärt genom den osäkra konjunkturutvecklingen men också genom de restriktioner, som tillämpats i form av byggnadsreglering, investeringsavgift, begränsad avskrivningsrätt, kreditbegränsning m. m. Den ökade investeringsviljan får därför tas som uttryck för en behövlig återhämtning, en återhämtning som vi har all anledning att hälsa med tillfredsställelse, då den utgör ett bevis för att svenskt näringsliv vill söka följa med i den tekniska utveckling, som nu går fort,

och också vill söka hävda sig i den allt hårdare konkurrensen ute i världen. Vidare må det beaktas att industriens investeringar även med de ökningar, som nu beräknats, ej når upp till förkrignivån. De offentliga investeringarna, alltså statens och kommunernas, torde däremot ha ökat med omkring 60 procent. Mot denna bakgrund torde det väl framstå som alldeles ofrånkomligt, att åtstramningen på investeringsområdet måste ske över hela fältet, hur svårt det än blir.

I vår föregående debatt framhöll finansministern de begränsade möjligheterna att hålla de statliga investeringarna tillbaka, och jag kan förstå det, eftersom dessa i betydande utsträckning är beroende av den expansiva politik som regeringen drivit. Verkningarna av beslutade åtgärder på många områden kommer ofta med en viss eftersläpning och får ej så sällan en större omfattning än beräknat.

Det hade helt visst funnits anledning för utskottet att söka få närmare klarlagt, vilka nedskärningar på detta område som verkligen kommer att genomföras, men man har helt enkelt godtagit uttalandet i propositionen och låtit de föreslagna åtgärderna gå vidare med tillstyrkan från utskottet.

Med avseende å kommunernas investeringsutgifter följer utskottet finansministern och instämmer i hans fromma önsknings. Jag ifrågasätter om med hänsyn till redovisningen av kommunernas för närvarande likvida ställning det ej hade varit skäl att överväga en mera reellt betonad inställning även i detta fall. Därmed avser jag ej något ingripande i den kommunala självbestämmanderätten, men det hade varit på sin plats, att det hade vidtagits åtgärder, som medfört en effektiv begränsning av kommunernas mycket stora investeringar.

Angående det medel, som nu av finansministern med utskottets tillstyrkan föreslås för ernående av den återhållsamhet i vår ekonomi och den åtstramning av den nuvarande höga aktiviteten, varom vi alla är ense — en åter införd

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

investeringsavgift — må vi göra klart för oss, att den med sin ensidiga inriktning lätt nog kommer att medföra större skadeverkningar än nytta. Industrimens investeringar t. ex. måste på viss sikt tillåtas få ett tillräckligt utrymme, då eljest utvecklingen kommer att hållas tillbaka och vår sysselsättning och vårt välbefinnande kommer i fara. Även om vi nog ganska allmänt inser sambandet mellan näringslivets rationella utbyggnad och den snabba takten för vår välbefinnandessökning, har man ej bekymrat sig om att undersöka, var gränsen går även för en temporär nedbromsning av näringslivets aktivitet utan inverkan på vår levnadsstandard.

Herr Bengtson nämnde i sitt anförande, att han ville medverka till att näringslivets investeringar kunde hållas på en så hög nivå som möjligt, men detta verkade ju närmast såsom helt tomta ord, när herr Bengtson samtidigt så oreserverat biträdde förslaget om en begränsning av främst näringslivets investeringar genom att godtaga den föreslagna investeringsavgiften.

Vid utformningen av de åtgärder, som nu föreslås, har man tagit som mönster investeringsavgiften från de gångna åren. Läget var dock då helt annorlunda, och det är icke befogat att beteckna de nuvarande förhållandena som en extrem högkonjunktur. Då hade vi haft en synnerligen kraftig prisstegring, och det rådde ingen tvekan om lagets inflationistiska natur. Partipriserna hade från september 1950 till september 1951 stigit med 32 procent. I det nuvarande läget har man visserligen anledning att uttala farhågor för att den ekonomiska utvecklingen fått en alltför kraftig tillspetsning, men läget har dock icke fått en klart inflationistisk karaktär. Partipriserna har sålunda under det senaste året varit praktiskt taget oförändrade. En restriktiv penningpolitik, i vilken räntan får ge uttryck för trycket på kreditmarknaden, torde vara tillräcklig för att bemästra den hotande överexpansionen. En sådan politik skulle också verka investeringsbegränsande för alla investeringar, vem som än gör dem, och på

områden som vi inte nu når, t. ex. även i fråga om lager. Men dessa verkningar skulle vara smidigare än verkningarna av en investeringsavgift, och en sådan penningpolitik skulle också, om den innefattade en räntehöjning, verka sparstimulerande och därigenom konsumtionsbegränsande. Detta har framhållits förut här i debatten, och jag vill endast understryka det. De utjämnande och stabiliserande verkningarna skulle därmed sprida sig över ett vidare fält och kunna garantera balans med långt mindre skadeverkningar än den föreslagna investeringsavgiften måste befaras förorsaka.

Förutom dessa allmänna synpunkter skulle jag, herr talman, vilja framhålla att en investeringsbegränsande åtgärd som investeringsavgiften icke får rimliga verkningar, om den tas i anspråk tid efter annan och för längre perioder. Om riksdagen nu beslutar en investeringsavgift för år 1955 så har vi under en period av fem år haft en sådan påлага först i tre år, sedan har vi haft ett fritt år och så följer åter ett år med investeringsavgift. Hur otillfredsställande detta är och hur föga överensstämmande med konjunkturutvecklingen ute i världen det är, inser nog de flesta.

Hur slumpartat och principvidrigt investeringsavgiften verkar och vilka direkta skador och förluster den medför har vi väl fått många bevis för i dessa dagar. Det har framhållits i ett stort antal motioner, i tidningarna och i muntliga diskussioner, och från många har man ju nästan dagligen fått hänvändelser med påpekanden om hur orimligt investeringsavgiften kommer att verka. Jag skall ta mig friheten att föredra ett helt kort utdrag ur ett av de många brev jag har fått. Jag tycker att det är mycket belysande för den inställning som så många hyser om investeringsavgiften och dess verkningar. Vederbörande skriver på följande sätt:

»Jag har redogjort för de ytterligare investeringar i form av nya maskiner och utbyggnader, som erfordras för att anläggningarna skola bli harmoniskt utbyggda, så att förutsättningar skapas för

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

en ekonomisk drift. Det är uppenbart, att för en nyetablering av vår typ är det en tvingande nödvändighet att få avhjälpa de ofullkomligheter, som vidlåda första uppsättningen maskiner liksom de brister i fråga om lokalutrymmen, som den praktiska driften påvisat. Dessa investeringsbehov äro av en annan angelägenhetsgrad än dem, som äro påkallade av en direkt strävan till utbyggd verksamhet inom redan befintlig lönsam industri. Det rör sig om icke något mindre än frågan om liv eller död för detta nya företag och den bygd där det etablerats.

Detta företag har under 1951, 1952 och 1953 drabbats av investeringsskatt resp. investeringsavgift förutom olägenheten av att behöva investera i en utpräglad högkonjunktur. Man kan inte finna någon logik i att ett företag som vårt, vilket har som enda uppgift att söka åstadkomma en sänkning av boendekostnaderna och därmed aktivt bidraga till lösningen av en för hela landet betydelsefull fråga, skall belastas med dessa oförutsedda pålagor. Statsmakterna ha i särskild ordning sökt medverka till företagets tillkomst genom att bevilja ett stort investeringslån. Det kan vidare framhållas, att i höstens diskussioner kring bostadsfrågan både i lokala sammanhang och i radiodebatten klart ådagalagts, att de kanske väsentligaste bidragen till en rationell lösning av bostadsbyggandet lämnats av vårt företag.

När styrelsen alltså på lördagen beslutat investeringar av storleksordningen 600 000—700 000 kronor, finansierade av svenskt näringsliv i en strävan att fullfölja ett hittills betungande, men ändå framgångsrikt arbete i samhällets tjänst, blir man upprörd att höra deklarationerna i söndagskvällens radionyheter. Svängningarna avseende prisbildning för olika varugrupper liksom tillgången på material och arbetskraft och andra rörelser på näringslivets olika marknader kunna vara svåra nog att förutse och för en företagsledning beakta i sitt handlande, men dessa irrationella regeringingripanden äro etter värre. Här hjälper inget förutseende. Man känner sig utställd på boxningsarenan med svart bin-

del för ögonen. Man kan icke ens ducka för smällarna.» Detta är nog en ganska allmän uppfattning om de åtgärder som regeringen föreslår i detta fall.

Jag skall sedan be att få säga några ord om vad herr Sjödahl började med och herr Bengtson fortsatte med. Man åberopar sig på reservanterna i företagsbeskattningskommittén och säger att i deras uttalande har man fått en rekommendation att använda investeringsavgiften som ett konjunkturutjämning och högkonjunkturdämpande medel. Jag vill dock påpeka att det ju klart och tydligt är sagt i denna reservation att man går ut ifrån att innan några åtgärder tillgrips på beskattningsområdet är det nödvändigt att anlita de penningpolitiska medlen. Då kan den frågan ställas: Har man gjort detta? Man har genomfört en viss kreditåtstramning. Den har kommit sent, men den sista åtgärd som vidtagits utgjorde visserligen en åtstramning på kapitalmarknaden genom emitterande av det fyraprocentiga lånet i höstas. Men ännu kvarstår det som en öppen fråga, om denna åtgärd kommer att fullföljas. Jag tycker för min del att det finns bevis för att man velat åstadkomma en åtstramning, men om man helt tar konsekvenserna därav, återstår att se.

Vidare har i reservationen och uttalandena kring den också förutsatts att de permanenta skattereglerna för företagen inte skulle skärpas med bestående verkan. Så sker ju emellertid. Vi har fortfarande begränsningen i den fria avskrivningsrätten, och vi har också andra bestämmelser som verkar i samma riktning. Slutligen förutsattes klart, att en sådan åtgärd som införande av en investeringsavgift endast skulle tillgripas därest vi komme i en utpräglad, extrem högkonjunktur. Detta har jag redan uppehållit mig vid, och jag hoppas ha visat att sådan är inte situationen efter vår uppfattning.

I herr Sjödahls anförande förekom vidare den utläggningen att investeringsavgiften var nödvändig för att kunna hindra de s. k. självfinansierande företagen att vid en olämplig tidpunkt företa

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

investeringar. Jag skulle vilja fråga herr Sjödahl: Tror herr Sjödahl verkligen att det finns något företag som endast därför, att det har pengar tillgängliga, ger sig till att investera? Tror inte herr Sjödahl ändå att man anlägger helt andra synpunkter vid bedömningen av om en investering skall företas eller inte? I tider, när vi med vårt kostnadsläge har så lågt i tak som vi har, kan jag försäkra herr Sjödahl att företagen utomordentligt nog tänker sig för, innan en investering företas. Det måste under förhållanden som de nuvarande finnas klart belägg för att investeringen både är räntabel och av sådan karaktär att den inte kan uppskjutas. Det är detta som är utslagsgivande och inte frågan om huruvida pengarna finns.

Herr talman! Jag skall sedan säga några ord om den särskilda investeringsavgiften på motorfordon. Jag kan emellertid fatta mig kort. Herr Velander har efter min uppfattning fullständigt och på ett bärande sätt anfört vad jag skulle vilja säga. Motiven för ett avslag på denna motorfordonsavgift är välbefogade. Jag vill dock nu särskilt understryka att det inte kan vara skäl att ytterligare belasta den redan hårt beskattade bilismen. Bilen fyller ju ändå i dagens samhälle mycket angelägna behov, och jag frågar mig: Varför skulle vi inte i vårt land kunna räkna med att bilen skulle kunna bli var mans egendom? I de stora industriländerna, med vilka vi gärna vill kunna tävla i standard och levnadsvillkor, ser man på ett helt annat sätt på bilismen än vi gör här. Jag skulle vilja peka på den utformning i ett avseende av de föreslagna reglerna för den nya bilbeskattningen, som jag finner särskilt olycklig. Det gäller uttagandet av avgift vid förvärv av begagnade bilar. Ett sådant förvärv kan ju inte rimligen vara inflationsdrivande. Utskottets motivering för att ändå genomföra en sådan avgift verkar minst sagt konstruerad och orimlig. Herr Sjödahl sade att vi inte har råd att köpa så många bilar, och herr Bengtson räknade med att vi skulle ha råd att köpa 120 000 bilar. Men vart tar då de pengar vägen som folk har

och vill disponera för att köpa bilar? Jo, om bilinköpen hindras eller försvåras köper man någonting annat, reser utomlands, skaffar sig sommarstugor o. s. v. Kanske importerar vi mera kaffe. Har vi råd till det? Jag tycker, att om man säger att vi inte har råd att köpa så många bilar, så bör den argumenteringen i varje fall inte utnyttjas på det sätt som skett från utskottets företrädare.

Vidare säger herr Sjödahl att bakom vad som kommit fram från oppositionen mot en ytterligare belastning av bilismen måste det ligga andra intressen. Jag tror att herr Sjödahl misstar sig. Jag tror inte att han egentligen känner vad som rör sig på folkdjupet numera. Jag tror att de uttryck, som har kommit fram, är mycket spontana. Jag skall bara ta ett exempel. Tror inte herr Sjödahl att det var en mycket spontan reaktion, när ett par studenter gick upp till finansministern på måndagen efter det förslaget bekantgjorts på söndagen? Vad tror herr Sjödahl att där låg för andra intressen bakom?

Jag kommer att instämma i det avslagsyrkande som är ställt och kommer att ställas beträffande den nya investeringsavgiften på bilar. I andra hand kommer jag att yrka att i varje fall de begagnade bilarna inte skall avgiftsbeläggas.

Innan jag lämnar detta kapitel, skall jag kanske också säga något om påståendet, att om man inte inför avgift vid inregistrering av begagnade bilar, kan man riskera att det blir mycket fusk och kringgående. Jag tror att risken för att man skall kunna fuska blir utomordentligt liten, så som bestämmelserna är utformade. Det kan väl ändå inte vara ett verkligt bärande motiv för herr Sjödahl, när han vill medverka till införande av denna avgift på begagnade bilar, att en bilhandlare skulle ha registrerat hundra bilar? Att priset på de gamla bilarna skulle stiga, om man toge undan dem från investeringsavgift, tror jag inte heller ett dugg på.

Herr talman! Jag kommer sedan till ett annat avsnitt av denna fråga, nämligen det som rör jordbruket. Därest kam-

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

rarna inte skulle bifalla avslagsyrkandena, anser jag i varje fall att en begränsning av investeringsavgiftens giltighetsområde bör genomföras. Jag har tillsammans med ett antal ledamöter i denna kammare framfört en motion härom. Vi kan inte finna några skäl för att jordbrukets investeringar skall beläggas med investeringsavgift. Investeringarna här har inget samband med övriga investeringar som föreslås avgiftsbelagda, och därför kan de utelämnas utan komplikationer. I propositionen anger finansministern inte med ett enda ord, varför jordbrukets investeringar medtagits. Det hade väl dock varit på sin plats. När så nu inte skett, kunde vi väl ha väntat oss att det hade klarlagts från utskottets sida. Det är verkligen en sökt, helt allmän förklaring som utskottet presterar. Den tröst som ges genom en höjning av det avgiftsfria beloppet synes mig mycket klen. Hur den har kunnat godtas av jordbrukets representanter som en kompromiss är mig ofattbart. I motionen har vi angett vilken betydande produktionsökning och samtidig kostnadsminskning som svenskt jordbruk kunnat genomföra och hur mekaniseringen verksamt bidragit därtill. Rationaliseringen har också medfört att arbetskraft i stor utsträckning har kunnat överföras till andra näringsgrenar. 1954 räknades med 16 000 man. Detta friställande av arbetskraft har nedbringat den årliga arbetskostnaden från förkrigstiden till nu med bortåt en miljard kronor. Mot detta svarar ökade maskinkostnader med 326 miljoner kronor om året.

Betydelsen av att hålla jordbrukets produktionskostnader nere med bibehållen inkomstnivå torde jag inte behöva närmare argumentera för och väl därför inte heller för behovet av en oavbruten rationalisering.

I gjorda beräkningar har jordbruket visat en mycket jämn investeringsutveckling. Även efter de goda skördeåren har knappast någon tendens till ökning kunnat spåras, och efter den svaga skörden i fjol torde det väl inte vara någon fara för att investeringstendensen för jord-

bruket kommer att ökas i år. Självfinansierandet, som annars spelar så stor roll, förekommer förvisso inte för jordbrukets folk. De är beroende av skördeutfall och lånemöjligheter.

Herr talman! Det försök till kompromiss när det gäller jordbruket som gjorts genom att höja det avgiftsfria beloppet till 20 000 kronor finner jag, som jag nämnde, inte tillfyllest. För de minsta jordbrukarna är det kanske någorlunda tillfredsställande, oftast är ramen vid nog för dem. Vi har velat redovisa detta i motionen, men man bör ju ta hänsyn till att det inte bara gäller anskaffande av maskiner — det gäller ju också investeringar i byggnader, reparationer av sådana o. s. v., och då är sannerligen 20 000 kronor inte mycket. För det beloppet får man inte så värst mycket i dessa dagar. Som grupp betraktade kommer otvivelaktigt jordbrukarna att känna belastningen av investeringsavgiften hårdare än andra näringsidkare. Jag kan inte se annat än att de blir särskilt obilligt behandlade.

Herr Bengtson nämnde i sitt anförande att vi tänkt oss en räntestjustering som ett alternativ. Men, herr Bengtson, är det inte på det viset att jordbrukarna får vidkännas både investeringsavgift och räntehöjning? De jordbrukare, som nu skall göra en investering till vilken de får uppta lån, får i sanning inte låna pengar till de räntor som gällde för ett år sedan — där har kreditstramningen redan verkat.

Till sist skulle jag vilja ställa den frågan: Hade det inte varit skäl att, när vi gärna vill försöka förenkla taxeringsförfarandet, lätta på arbetsbördan för jordbrukarna och taxeringsmyndigheterna genom att undanta jordbruket från investeringsavgift? Härigenom skulle vi kunna spara en omfattande pappersexercis och mycket arbete, utan något förnuftigt syfte.

Herr talman! När vi vid behandlingen av dagens föredragningslista hinner dit-hän, att det blir tal om att taga ställning till den motion jag här talar för kommer jag att yrka bifall till densamma.

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

Herr statsrådet SKÖLD:

Herr talman! Det är klart, att jag känner mig en smula skakad av herr Spetz' anförande och undrade så smått, om jag skall våga deltaga i diskussionen. Enligt herr Spetz har jag alla vetenskapsmän emot mig, jag har alla näringsidkare emot mig, jag har alla bilister emot mig, och till slut har jag hela det svenska folket emot mig, jag är alldeles ensam. Jag skall inte uppehålla mig länge vid detta herr Spetz' inlägg. Jag vill endast stillsamt anmärka, att det är givet att varje människa, som får kännning av föreslagna åtgärder genom ökade kostnader eller andra besvärligheter, är emot en sådan åtgärd. Jag skulle vilja fråga herr Spetz: Är det inte litet vågsamt att påstå att alla vetenskapsmän är emot mig? Hur vet herr Spetz det? Är det inte så, herr Spetz, att man har så lätt för att tro att den åsikt man själv har, den har hela det svenska folket.

Vi skall kanske inte heller, herr Spetz, uppehålla oss så mycket vid navigationens mysterier. Herr Spetz menar tydligen att det bara blåser medvind och då kan man inte kryssa. Herr Spetz bor ju i ett kustlandskap, men han bor kanske inne bland klipporna, där det alltid är lugnt. Annars borde väl herr Spetz ha kunnat märka, att på konjunkturernas område har det under de senaste åren ibland blåst ifrån styrbord och ibland ifrån babord. Men även om herr Spetz bara tror på medvinden, skulle man ju kunna ändra bilden dithän, att man i stället fick reva seglen, och då kanske vi också skulle kunna finna en bild som passar på dagens situation. Ty, herr Spetz, hur är det? Är det inte så att t. o. m. reservanterna har skrivit in i betänkandet att det föreligger risker för en utveckling i inflationistisk riktning? Läget är tydligen inte så ofarligt som kanske herr Spetz vill göra gällande. Är vi eniga på denna punkt, behöver man väl inte fortsätta att tala så mycket där-om, utan i stället kan vi övergå till att fråga oss, vilka åtgärder vi behöver vidtaga för att lugna ned läget inom ekonomin.

Innan man gör det, kanske man bör fråga sig: Vad är det egentligen som behöver påverkas? Här har det talats om att vi inte bara skall tänka på näringslivets investeringar. Det har rekommenderats oss att tänka även på andra områden. Det kan väl inte vara obekant för någon, i varje fall inte i denna kammarer, att det föreligger en statsverksproposition, i vilken bostadsbyggandet har föreslagits få en viss omfattning. Där har det alltså föreslagits åtgärder för att åstadkomma en investeringsvolym som vi tilltror oss att tåla. Det föreligger där förslag om vilka investeringar som *staten* skall kunna ta på sig. Det har skett ett övervägande om vad vårt ekonomiska läge medger på detta område. När det gäller den enskilda sektorns investeringar liksom också när det gäller konsumtionen på bilismens område, är det ju givet att vi inte vill sätta oss ned och i statsverkspropositionen reglera vad som skall ske. När man skall hålla tillbaka på detta område, får man i stället tillgripa generella metoder så långt det är möjligt, eftersom vi har varit eniga om att icke försöka styra de privata områdena för mycket med regleringar.

Vi har genomfört en kreditåtstramning med olika medel, och ändå står väl den frågan öppen, om det härvid har gjorts allt som har behövts för att skapa en återhållande verkan på de enskilda investeringarna. Det är klart att de, som särskilt drabbas av åtstramningar, gärna vill ha fram någon annan syndabock, och både herr Velander och Wehtje har varit ivriga — låt vara mera undanskymt — att peka på att man borde göra någonting emot de offentliga investeringarna. Herr Wehtje var till och med inne på frågan, hur vi skulle begränsa den kommunala självstyrelsen. Jag emotser förslag från herr Wehtjes sida för att åstadkomma någonting på det området. Konsumtionen skall hållas tillbaka, de statliga investeringarna bör hållas tillbaka — ja, det finns möjligheter för riksdagsmän att framföra förslag i dessa avseenden: kom med dem, så skall vi titta på dem! Men man kommer inte

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

ifrån, att det är inom investeringsområdet och på bilismens område som vi möter de mest utpräglade tendenserna.

Det har sagts här, att det var investeringsavgiften som skapade ökningen av investeringarna under 1954. Hur kan man säga någonting sådant, som så strider mot verkligheten? På hösten 1953 bedömde företagarna läget så, att det skulle bli en minskning av investeringarna under 1954, trots att man det året kunde räkna med att icke ha någon investeringsavgift — investeringsavgiften, herr Wehtje, var inte treårig utan varade endast två år. Man visste att det inte skulle bli någon investeringsavgift, och trots detta inriktade man sig på att minska investeringarna. Men det blev i stället en mycket stark investeringsökning, nämligen 15 procent. Varför? På grund av att företagarna fick förväntningar om en tillspetsad högkonjunktur, särskilt av två anledningar: dels kom man underfund med att konjunkturendämpningen i Förenta staterna icke skulle komma att fortsätta, och dels märkte man, att det var lätt att sälja svenska exportprodukter. Det blev förväntningar om ökade vinster, och det blev därför också en lust att investera mer än förut. Man plockade i sin planläggning fram investeringsföretag, som man hade tänkt vänta med. Alltså: det är den förbättrade konjunkturen, de bättre vinstutsikterna och den därav föranledda investeringsökningen som är det primärt drivande i de risker som vi för närvarande löper — för att använda reservanternas ord — för en utveckling i inflationistisk riktning. Och det är väl klart, att när bilarna under förra året, särskilt personbilarna, ökats så, att man när det gäller tillväxten i konsumtionen, som herr Wehtje var inne på, kan visa på att ansvällningen i stor utsträckning just ligger på personbilarnas område, då kommer man väl inte ifrån att vi där har de punkter, där man särskilt måste gripa in.

Jag undrar, om inte det är en ganska stadgad mening hos det svenska folket, att t. ex. bilismens utveckling går för fort. Jag är inte så föga framsynt, att jag inte både inser och finner det vara

naturligt, att antalet personbilar ökar i vårt land. Inte heller finner jag det vara en skrämmande utveckling, om vi kan komma upp i den standard som vissa utomeuropeiska länder har. Det är ju egentligen inte fråga om detta, utan det är fråga om hur snabbt vi kan ta denna ansvällning, hur snabbt kan vi mobilisera medel för dessa investeringar, hur snabbt kan vi skaffa arbetskraft för att göra vägarna sådana att de passar för denna ansvällning, hur snabbt vi kan mobilisera resurser för att i städer och tätorter skapa genomfartsleder för bilarna. Det är inte fråga om att hindra en ofrånkomlig utveckling på bilismens område, utan det vi måste fråga oss är: Kan vi gå fram så snabbt? Och jag tror, herr Spetz, att det är en ganska allmän mening hos det svenska folket — för att använda detta missbrukade ord — att denna utveckling går för fort.

Här har man sagt, att jag talat på olika sätt och haft olika meningar från tid till tid. Jag fäster uppmärksamheten på att man här talat om förra höstens ekonomiska debatt, när jag reagerade mot tanken på att införa en reglering av bilismen — det var nämligen fråga om en reglering från herr Elofssons sida. Men det hade väl ingenting att göra med frågan huruvida man skulle använda punktskatter för att hejda en för snabb utveckling, och om jag i det sammanhanget tillät mig säga några ord om att det inte var någon bilaccis nära förestående, så är det sådant som man tvingas att göra för att inte spekulationen skall ta sig en sådan form, att det inte går att bemästra utvecklingen. Det var inte, herr Velander, någonting som kom från kanslihuset. Det var ingen där som gick omkring och pratade och som hade någon tanke åt detta håll. Det var nog ett ytterst litet fåtal människor, som över huvud taget funderade på detta problem, och vi vet att hålla mun i sådana lägen.

När man talar om att det är bra, att jag har ändrat mig och nu föreslagit att inkomsten av bilavgiften skall gå till vägarna, vill jag bara säga, att jag har icke omvänt mig, utan står hårt fast vid den

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

principiella ståndpunkten, att en varus katt är en varuskatt. Det finns ingenting rimligt i att säga att en varuskatt, därför att den händelsevis ligger på bilar, med nödvändighet skall avses för ett visst ändamål, i detta fall vägarna. Men jag har verkligen föreslagit att vi trots detta skall reservera pengarna för vägarna. Varför? Jo, därför att jag emotser att det inom inte alltiör många år kommer att ställas mycket stora anspråk på autombilskattefonden av olika slag, som jag inte här skall närmare gå in på. Jag har naturligtvis inte någonting emot i det läget att vara tillmötesgående mot dem, vilka har den principiella uppfattningen, att allt vad man betalar från bilarna skall gå till vägarna. Kan smärtan härigenom bli litet lindrigare, har jag under dessa omständigheter ingenting emot det.

Sedan vill jag säga ett par ord om de begagnade bilarna. Naturligtvis kan man säga att inköp av en begagnad bil inte är någon investering. Men nu är det ju så i fråga om det största antalet av de begagnade bilarna, att deras försäljning är ett led i försäljningen av nya bilar: försäljning av en begagnad bil hänger samman med försäljning av en ny. Det skulle därför bli en snedvridning i den belastning som avgiften utgör, om man lät de begagnade bilarna falla utanför. Det blir en mindre verkan av avgiften. För att nå samma verkan skulle man behöva höja avgiften och därmed skapa orättvisor för dem, som inte har någon begagnad bil att byta bort, gentemot dem som har en begagnad bil. Man kan inte se bort ifrån att handeln med begagnade bilar är en del av hela bilhandeln, och det instrument som bilaccisen utgör får inte den rätta verkan, om man inte har de begagnade bilarna med.

Vår utgångspunkt har varit att försöka finna ytterligare medel för att hålla tillbaka investeringsutvecklingen inom den privata sektorn och hålla tillbaka ansvä lningen av personbilar. När vi inom regeringen funderade över detta problem, kom vi fram till att det bästa medlet för att nå detta syfte är investeringsavgiften.

Reservanterna har ju ett alternativ. De menar tydligen också att någonting bör göras. Herr Spetz använde det gamla uttrycket »penningpolitik». Reservanterna har varit litet mer nyanserade och tänkt sig en generellt verkande kreditåtstramande åtgärd i form av en rörlig ränta. Men även det uttrycket blir alldeles för vidsträckt, ty ingen kan bestrida att vi under de sista månaderna har tillämpat en rörlig ränta till stöd för marknadsoperationerna. Det behövs därför inget yrkande om att vi skall använda en rörlig ränta för att stödja marknadsoperationerna. Det kan alltså inte gärna vara det som reservanterna här för fram, utan vad de menar är helt enkelt en höjd ränta, som skall verka såsom kostnadsfaktor och genom sitt ekonomiska tryck skapa återhållsamhet. Detta är väl i verkligheten reservanternas alternativ. Reservanterna bestrider ju inte att en investeringsavgift kan vara en lämplig åtgärd. Den passar bara inte i dagens läge, menar de. Jag kan för min del mycket väl inse att en höjd ränta såsom kostnadsfaktor kan verka återhållande och vara en åtgärd som kanske kan vidtagas. Men från regeringens sida anser vi inte att den passar i dagens läge, vilket jag strax skall komma till.

Varför vill nu inte reservanterna vara med om att använda investeringsavgiften? Det är denna gång mycket lätt att svara på den frågan, ty det finns en reservation på en sida, som innehåller en uppräknig av de nackdelar, som reservanterna anser följa med investeringsavgiften och som gör att man inte kan godta den. Jag har ögnat igenom den listan och kan säga att visst är det så, att investeringsavgiften har nackdelar. Det har alla generellt verkande medel. Det är alltså sant att det finns nackdelar på de punkter som är uppräknade. Men när jag kastar om och frågar, hur det skulle bli, om man i stället använde en räntehöjning av den storleksordningen, att den utgjorde ett tryck på det ekonomiska livet, finner jag, att alla de uppräknade nackdelarna skulle följa också med ett sådant alternativ. Det blir ingen principiell skillnad, men det kan naturligt-

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

vis bli en faktisk skillnad, vilket helt beror på hur räntehöjningen verkar. Om hotet om en räntehöjning stannar vid att bara vara ett tomt talesätt, och räntehöjningen således inte verkar alls, blir det givetvis inte heller några nackdelar. Men vad är det då för mening att tillgripa en räntehöjning?

Man kan inte bestrida, att tillgripandet av en investeringsavgift har bestämda fördelar. Investeringsavgiften kan sättas in just på de områden, där man vill utöva ett särskilt tryck. I detta fall sätts ju avgiften in på den enskilda sektorns investeringar och på inköpen av personbilar. Det innebär att man inte behöver lägga belastningen på områden, där det inte behövs. Man kan dessutom göra ingreppet kraftigare.

Det har här förekommit en del patetiska tonfall från olika håll. Man har frågat, varför investeringsavgiften läggs på jordbruket, den mindre sjöfarten och anordningar för tillvaratagande av klenvirke. Låt mig svara med en motfråga: Varför vill reservanterna genom en räntehöjning öka kostnaderna för jordbrukets inteckningslån i fastigheter och jordbrukets driftkrediter? Varför vill reservanterna höja kostnaderna för varv, som bygger småfartyg, genom att höja räntan på deras driftkostnader? Varför vill reservanterna genom en räntehöjning öka kostnaderna för ägarna av bostadsfastigheter, vilka hyr ut lägenheter? En räntehöjning måste ju när det gäller bostadsfastigheter på litet längre sikt resultera i en hyreshöjning. En räntehöjning, som drabbar jordbruket och dess kapital, kommer i sin tur att resultera i höjda livsmedelspriser.

Med det generella bottenavdrag, som medges enligt bestämmelserna för investeringsavgiften, kommer de flesta jordbrukare att kunna klara sig över ett år, utan att behöva drabbas av investeringsavgiften. De kan göra det nödvändigaste och skjuta över resten. Men de kommer inte undan på samma sätt, om man vidtar en räntehöjning. Herr Wehtje sade visserligen, att jordbrukarna redan nu får betala högre ränta. Ja, om de inte har sina inteckningslån bundna, blir det

någon tiondels procents höjning, och på driftkrediterna blir det naturligtvis mer. Men det är inte denna räntehöjning som det här är fråga om, utan om en ytterligare höjd ränta, och då blir det en ytterligare kostnadshöjning. Man vill emellertid inte höja kostnaderna för bostadsbyggandet, utan då önskar man att det skall vidtas speciella åtgärder för att subventionera bort en dylik höjning. Är det någon mening att höja räntan för staten och kommunen? Är det verkligen någon som tror att staten och kommunerna låter sina trängande investeringar bli beroende av en räntehöjning? Jag försäkrar att från statens sida är det faktiskt aldrig fråga om att göra några icke trängande investeringar.

Hur kan herr Wehtje vidare här påstå, att de privata investeringarna står kvar vid förkrigstidens nivå, medan statens ökat? Det rätta förhållandet är, att de privata investeringarna nu har en relativt sett lika stor andel i hela investeringskostnaden som före kriget. Bostadsbyggandets andel i investeringarna är lägre. Statens investeringar har i allmänhet icke ökat mer än industriens. Det är i fråga om försvaret, vägväsendet, utbyggandet av vattenfallen och televerkets investeringar som det blivit en höjning. Men detta är icke höjningar som framskapats av regeringens ekonomiska politik, varför vi kan lämna dem åt sidan. Det förhåller sig alltså inte på det sättet som herr Wehtje sade.

Jag hade egentligen inte tänkt här åberopa några auktoriteter, men herr Spetz har faktiskt föranlett mig att åberopa ett vittne, professor Welinder i Lund. Det kan ju hända, att han inte är någon vetenskapsman enligt herr Spetz. Men han är dock professor i finansvetenskap, och jag tror inte att vare sig herr Spetz eller jag i det fallet bör ge oss in på att söka tjänstgöra som sakkunniga.

Professor Welinder gör några utomordentligt intressanta uttalanden i häfte 5 av Balans. Han skriver: »Däremot är det tvivelaktigt om en räntehöjning har nämnvärd betydelse för industriföretagens investeringar. Dessa torde främst bestämmas av avsättningsmöjligheterna,

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

förväntningarna om den kommande utvecklingen av byggnadskostnader, maskinpriser, o. d. samt av likviditets- och kreditmöjligheter. Kan ett företag avsätta en ökad mängd produkter till gällande pris, är en investering i regel så lönande, att en halv eller en procents räntehöjning ej påverkar vinstkalkylen, vilken aldrig kan vara exakt.» På ett annat ställe säger han: »Å andra sidan äro tvenne för hela prisstrukturen så viktiga priser som de å jordbruksprodukter och bostäders kostnadsreglerade, varför det ej är otänkbart att en räntehöjning snarare försämrar än förbättrar penningvärdet. Vi ha här antytt en olägenhet med en räntehöjning, vilken ej gäller för t. ex. en investeringsskatt, nämligen att den fördyrar ej blott investeringar, vilket är dess uppgift, utan även medför ökade kostnader för envar som har lån mot rörlig ränta.»

Alldeles ensam var jag alltså inte, herr Spetz.

Men det citerade leder mig nu till att säga ett ord om en fråga, som har spelat stor roll i diskussionen. Man säger, att en investeringsavgift kan övervältras och därför skapar prisförhöjning, under det att en räntehöjning inte på samma sätt låter sig övervältras. Jag skulle för min del vilja hävda, att motsatsen är lika med sanningen. Eftersom investeringsavgiften måste verka så, att företagen inte i onödan gör investeringar, blir det på varje område endast ett begränsat antal företagare som drar på sig kostnaden av investeringsavgiften. De har, om det råder konkurrens, ingen chans att avlasta dessa högre kostnader genom höjda priser — jag säger: om det finns konkurrens, och det påstår man ju ivrigt från oppositionens sida. En räntehöjning drabbar däremot alla företagare på samma område lika och blir därför en kostnadsökning. Och det är klart att man har större möjligheter att höja priserna i sådana fall, där konkurrensen bara är av inhemsk natur och inte påverkas av importen, ty i det fallet kan räntekostnaden helt naturligt inte övervältras på priserna — såvida man inte gör en kartell, vilket ju är förbjudet.

Det förefaller av reservationen, som om man inom oppositionspartierna nu äntligen hade bestämt sig för att erkänna att en investeringsavgift är en generell verkande åtgärd; annars skulle man ju inte ha behövt välja det långa uttrycket om generellt verkande kreditåstramande åtgärder med rörlig ränta. Investeringsavgiften är och bör vara generell. Det är endast därigenom, som den inte blir någon reglering, som det blir möjligt att administrera den och som den får avsedd verkan.

På mig verkar det därför oerhört överraskande, när reservanterna subsidiärt framför yrkanden om en lång rad undantag, som skulle förvandla investeringsavgiften till någonting annat än ett generellt medel. Det är alldeles uppenbart att den stora mängd gränsfall, som här måste komma att uppstå, skulle ställa taxeringsmyndigheterna inför fullkomligt olösliga uppgifter. Herr Wehtje — som ju nyligen i en diskussion fick höra det påpekandet från en industrimans sida, att han också tillhör storjordbrukarnas kategori — talade särskilt varmt för att jordbruket borde undantagas från investeringsavgift. Ja, tänk vilket besvär det skulle bli för taxeringsnämnderna att avgöra, om Cellulosabolagets, Mo & Domsjö's, Uddeholms eller Billeruds lastbilar tillhör skogsbruket eller industrien! — Jag tar detta bara som ett exempel för att visa, att taxeringsnämndernas uppgift i ett sådant fall skulle bli fullkomligt hopplös.

Likasa måste det vara alldeles otänkbart att här genomföra ett institut med dispenser, så att riksskattenämnden skulle kunna medge dispens, då särskilda skäl föreligger. Vi har ju redan i den föreliggande listan på vad som är behjärtansvärt och därför bör undantagas sett så många exempel på de särskilda skäl som här anses föreligga, att det måste vara uteslutet att riksskattenämnden skulle kunna klara en sådan uppgift. Reservanterna gör det alltför enkelt för sig, när de föreslår att riksskattenämnden i detta fall skulle vara dispensmyndighet. Jag tänker mig att de menar, att förslaget kommer att bli ned-

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

röstat och att de då i alla fall har gjort en vacker gest, ty om yrkandet varit allvarligt menat, borde de ju ha föreslagit ett ämbetsverk, så stort att svenska folket skulle ha hisnat, när man fått klart för sig hur det skulle te sig. Uppgiften är sådan, att det helt enkelt inte skulle gå att bemästra den.

Jag skall också säga några ord om antedateringen av kontrakt på bilområdet. Herr Sjödahl har redan erinrat om de erfarenheter vi här har. Jag skall bara ta ett exempel. I mars 1947 underkastades personbilar körtillståndstvång i syfte att hindra en för stor ökning av bilparken, men om bonafideavtal träffats före den 15 mars 1947 skulle det inte bli någon tillståndsprövning. Bilparken ökade i ett slag med 20 000 enheter. Vi kan slå fast att denna ökning i mycket stor utsträckning berodde på antedaterade kontrakt. Herr Sjödahl sade nyss — och det har han säkert rätt i — att respektabla och lojala bilhandlare naturligtvis skulle göra vad de kunde för att förhindra detta. Men alla är inte så nogräknade, och tänk vilken fruktansvärd press man skulle komma att utsätta bilhandeln för, om man öppnade dessa möjligheter till antedatering av kontrakt! Om det finns någonting som bilhandeln skulle värja sig för, är det att få ett sådant institut.

Jag slutar där jag började. Reservanterna har ju, såsom jag påpekade, medgivit att det finns risker för en inflationistisk utveckling, men de säger, att tillståndet i alla fall är hyggligt. Det har ännu inte blivit någon prisstegring. I detta måste ju ligga, att man tycker att det inte är så bråttom och att det inte är nödvändigt att gå så hårt fram. Det är ju — såsom herr Sjödahl sade, eller kanske det var herr Bengtson — intressant att vi i alla fall en gång slipper beskyllningen för att vi har kommit för sent. Alldeles slapp vi den ju inte. Herr Wehtje ansåg ju att kreditåtstramningen hade kommit alldeles för sent. Men, herr Wehtje, det är väl så, att det man vill ha, tycker man kommer för sent, och det man inte vill ha, det tycker man alltid kommer för fort. Och med detta kanske vi löste den motsättningen. Det

är väl ändå ingen som inte har märkt, att det under senare hälften av år 1954 rådde en stämning inom det ekonomiska livet, som visade mot en utveckling i inflationistisk riktning, som var skrämmande och som det gällde att skapa medel emot. Många sådana medel har föreslagits och genomförts. Naturligtvis kan man säga att läget i dag är mycket lugnare. Måhända finns det människor som säger, att nu är det över. Men då bör vi göra klart för oss, för det första, att denna tid på året säsongmässigt är en tid med rätt svag ekonomisk aktivitet. För det andra beror dämpningen av den uppgjagade stämningen i stor utsträckning på de föreslagna åtgärderna. Om man därför vägrar att gå vidare och handlar, som om faran vore över, är det risk för att man skapar en uppblomstring av förväntningarna på en högkonjunktur, och det bör icke få ske. Jag tror att de starkaste skälen talar för att åtgärderna, utöver dem som är genomförda, bör ligga på investeringsavgiftens område. Det alternativ, som föres fram — alltså den höjda räntan — har icke någon verkan på det område, där det gäller att hålla tillbaka genom den föreslagna avgiften. En räntehöjning har dessutom andra nackdelar, bland annat nackdelen att medföra prisstegringar. Herrar Velander och Wehtje talar om att man borde göra någonting för att minska den allmänna konsumtionen och säger, att detta skulle kunna åstadkommas genom en räntehöjning. Verkan därav — om det blir någon verkan — blir ju emellertid att priserna stiger. Därmed dämpas konsumtionen, och vi har skaffat oss ett högre prisläge och därmed också ett ökat kostnads-läge. Och det kan väl inte vara något eftersträfvansvärt i vår situation.

Herr WEHTJE (h) kort genmäle:

Herr talman! Om jag har fattat finansministern rätt, gör han gällande att investeringsutvecklingen, särskilt på det enskilda området, och de ökade bilköpen skulle utgöra grunden till den överdrivna aktiviteten på det ekonomiska

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

området i vårt land och att därför åtgärderna skall sättas in på dessa punkter. Det är väl ändå att vända upp och ned på det hela, ty i sina egna uttalanden framlägger väl finansministern egentligen bevis för att de enskilda investeringarna har uppkommit genom förväntningarna på en förbättrad konjunktur och på högre sysselsättning och därmed högre förtjänster.

Om åtgärder skall vidtagas, bör man väl inte ingripa mot symptomen på den överdrivna aktiviteten, utan man bör väl angripa det onda vid roten. Vilka medel skall då användas? Ja, finansministern talar om att vi rekommenderat en ränteförhöjning som en fristående åtgärd.

Finansministern sade emellertid, att han menade att man under senaste månaderna hade använt rörlig ränta såsom stöd åt marknadsoperationerna. Detta är även vad jag anser böra vara kontentan av den penningpolitik, som skall föras. Vi har fått en i viss mån rörlig ränta. Vi fick en räntehöjning i höst, när staten med sitt fyraprocentslån tog kapitalmarknaden i anspråk. Men är det ännu ej ett frågetecken för vilka konsekvenserna blir av åtgärden? Låter man konsekvenserna bli, att inverkan på penningmarknaden får slå fullt ut, har man nått det mål, jag anser i första hand böra eftersträvas. Jag befarar emellertid att man inte kommer att ta konsekvenserna i den politik, som kommer att föras från riksbankens sida eller från statens sida. Då uppnår man ej den eftersträfvade verkan i fortsättningen.

Finansministern framhöll, att han fann det egendomligt att vi föreslog att jordbruket skulle undantas från bestämmelserna om investeringsavgift, fastän vi måste inse att denna näringsgren kommer att få känna på en genomförd räntehöjning. Jag vill erinra om vad jag förut sagt här i kammaren. Jordbruket kan lättare bära en allmän åtstramning på penningmarknaden, även om en viss räntehöjning följer därmed, ty en sådan åtstramning kommer att verka över hela fältet och alltså mycket mera generellt

än de investeringsavgifter, som nu avses införas för denna näringsgren och för näringslivet i övrigt. Men den kommer inte att medföra någon direkt verkan på t. ex. de offentliga investeringarna. — Jag tror inte att vi skall skrämma jordbrukarna med att det behövs ytterligare räntehöjningar utöver de redan vidtagna. På de bundna lånen behöver däremot jordbrukarna ej räkna med ökade räntor, och det får vi också ta hänsyn till i detta sammanhang.

Till sist, herr talman, skulle jag vilja säga att statens investeringar, som finansministern försökte räkna ned, får vi dock se i ett sammanhang. Kvar står det förhållandet, att de offentliga investeringarna nu, jämfört med förkrigstiden, har ökat högst väsentligt.

Slutligen ett par ord om investeringskatten på de begagnade bilarna! Det blir väl så, att man därigenom kanske belastar de mest behjärtansvärda förvärven av detta moderna kommunikationsmedel. Genom en investeringsavgift även vid köp av gamla bilar kommer de facto belastningen på bilismen att bli fördubblad.

Herr VELANDER (h) kort genmäle:

Herr talman! Finansministern antydde, att reservanterna syntes vilja medge, att investeringsavgiften var att hänföra till de generellt verkande medlen på den ekonomiska politikens område. Jag anser, att den slutsatsen å finansministerns sida inte är riktig. I mitt tidigare anförande gjorde jag ock mitt bästa för att uppvisa, att investeringsavgiften i motsats till räntan inte kunde hänföras till de generellt verkande medlen.

Finansministern anförde vidare, att investeringsavgiften är mycket effektivare än räntevapnet. Investeringsavgiften kunde nämligen sättas in just på de speciella områden, där den prövades behövlig, och den kunde få mycket hårdare verkningar än en räntehöjning skulle kunna medföra. Är inte detta, herr finansminister, ett erkännande av att investeringsavgiften inte hör till de gene-

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

rellt verkande medlen och att den inte heller är avsedd att utnyttjas av finansministern på sådant sätt?

Finansministern frågade, varför man ville höja räntorna för den och den näringsgrenen. Om det skall vara någon mening med en sådan fråga, får man utgå ifrån att räntan skall höjas och att denna räntehöjning skall ha en viss permanens, alltså bibehållas under en längre tid. Men detta utgår väl ingen ifrån, utan man anser att räntan kommer att gå upp och ned med hänsyn till läget. Räntan har också den egenskapen, att den kan snabbt varieras efter förskjutningarna i läget, vilket inte är fallet med en investeringsavgift.

Vi har väl alltid, när vi resonerat om investeringsavgiften, varit ense om att detta vapen för att kunna fylla någon uppgift skulle avse en viss, på förhand bestämd tid. Vart har den synpunkten tagit vägen i finansministerns resonemang? Här infördes en investeringsavgift för åren 1952 och 1953, varefter den skulle bortfalla och alla, som uppskjutit sina investeringar, skulle få tillfälle att fullfölja dem. Nu har de inrättat sig härför, vilket också kommit till uttryck i ökning av investeringsvolymen i fråga om de enskilda investeringarna under år 1954. Genast är finansministern inne på att ånyo införa en investeringsavgift.

Finansministern talade om att man här siktar till en lång rad av undantag. Ja, de undantagen avser sådana fall, som inte tål någon ökad belastning. De avser också sådana fall, där ett avgiftsbeläggande inte kan anses ha någon betydelse, när det gäller att motverka eventuella inflationistiska tendenser.

Vidare frågade finansministern, varför vi ville belasta jordbruket och den mindre sjöfarten med hög ränta. Det är ingen som vill det. Men vi menar, att, om en rörlig ränta införes och en räntehöjning inträder, kommer den att bli av kort varaktighet, under det att finansministerns investeringsavgift kommer att pressa dessa näringar under en tid, vars längd man inte kan avgöra men som man har anledning att räkna med kommer att bli av längre varaktighet.

Finansministern gjorde ett anmärkningsvärt uttalande i anslutning till vad han och även inrikesministern yttrat i slutet av oktober 1954. Finansministern menar, att man visserligen måste tolka dessa yttranden så som jag gjorde, men att han likväl inte ändrat sin tidigare uppfattning. Han hade inte heller ändrat mening beträffande bilaccisens användning men dock skattat åt ett tillmötesgående gentemot dem, som hade företrätt andra uppfattningar. Ja, det är att hoppas, att finansministern kommer att handla på det sättet också i fortsättningen och därmed inrätta sig efter oppositionens önsknings!

Herr SPETZ (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall inte lägga mig i debatten beträffande fördelarna av en höjd ränta i jämförelse med en investeringsavgift, ty dels har den frågan blivit grundligt genomdiskuterad både vid remissdebatten och här i dag och dels är det uppenbarligen inte möjligt för oss att komma till en gemensam åsikt i den frågan.

Jag skulle bara vilja lyckönska finansministern till att han lyckats uppbära ett vittne. Tyvärr är det ju så, att i regel räcker inte ett vittne för att man skall bli frikänd. Men jag skulle vilja göra en fråga. I den uppsats, som finansministern refererade, uttalar ju professor Welinder den åsikten, att räntan inte påverkar företagets investeringsbenägenhet. Men hur stämmer det med den propaganda, som förs och där det säges att räntehöjning åstadkommer arbetslöshet? Det måste ju vara något fel därvidlag. Det kan inte gärna vara på det sättet, att å ena sidan påverkar inte en höjd ränta företagen men å andra sidan åstadkommer den arbetslöshet.

Reservanternas andrahandsyrkande om införande av olika undantag har föranletts av att man velat åstadkomma en förenkling. Nu försöker finansministern att när det gäller jordbruk skrämma med alla de lastbilar, som Uddeholmsbolaget och andra liknande företag skulle komma att avgiftsfritt skaffa

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

sig via sina jordbruk. Jag undrar, om inte finansministern själv är på det klara med vilken oerhörd överdrift detta innebär. Det är en lika stor överdrift som att tala om det fruktansvärt stora ämbetsverk, som skulle behövas för granskning av dispensansökningar. Det är ju dock så, att de taxeringsnämnder, som skulle behöva granska dessa bolags deklamationer, är mycket få i förhållande till det stora antal taxeringsnämnder över hela landet som skulle slippa att syssla med dessa angelägenheter.

Herr statsrådet **SKÖLD**:

Herr talman! Herr Spetz ville ha ett vittne till. Jag har verkligen inte följt diskussionen inom och utom landet så noga, att jag har någon allmän överblick över vetenskapsmännens inställning i denna fråga. Det var bara det förhållandet, att herr Spetz sade, att *alla* vetenskapsmän var emot mig, som föranledde mig att taga fram ett exempel för att visa, att herr Spetz for med osanning. Det är väl snarare jag som har rätt att fordra, att herr Spetz visar, att alla vetenskapsmän är med honom. Det blir en mycket svårare uppgift för honom än för mig att försöka skaffa ett vittne till.

Herr Spetz ansåg, att då inte räntan har någon betydelse för investeringarna, kan den inte heller skapa arbetslöshet. Men, herr Spetz, det går inte att i debatten här föra in alldeles nya moment. Resonemanget om räntan såsom en arbetslöshetsskapande faktor hänför sig till den diskussion, som har förts med anledning av att man från borgerligt håll har krävt, att sysselsättningsgraden skulle minskas för att riskerna för överkonjunktur inte skulle bli för stora. Det skulle man åstadkomma med tillhjälp av en räntepolitik. Det är klart att man kan göra så, om konjunkturen är tillräckligt låg. Då kan man skapa ett klimat, där man åstadkommer arbetslöshet genom en alltför stram politik. Men vi är ju inte i det läget i dag. Nu befinner vi oss i en situation, där vi

diskuterar vad vi skall göra för att konjunkturen inte skall bli för hög. Vi kan nog inte inveckla oss så mycket i den diskussionen.

Enligt herr Spetz' mening överdrev jag storleken av det ämbetsverk som skulle behövas och de svårigheter som skulle uppstå för taxeringsnämnderna genom de föreslagna undantagen. Med den långa lista av undantag, som reservanterna har framlagt, kommer det att bli många taxeringsnämnder, som får behandla dessa frågor. När det gäller frågan, vilken betydelse detta skulle få för riksskattenämnden, vill jag säga herr Spetz, att jag tror att jag känner till förhållandena på det området minst lika bra som herr Spetz.

Sedan vill jag övergå till herr Wehtje. Herr Wehtje returnerade vad jag hade sagt. Jag sade att herr Wehtje hade ställt saken på huvudet, och så kom herr Wehtje tillbaka och sade: Nej, det är finansministern som ställer saken på huvudet! Så där kan vi ju hålla på och vända upp och ner på hatten hur många gånger som helst, utan att det får någon betydelse.

Herr Wehtje sade att investeringsökningen bara var ett symtom. Ja visst, men vad var det som framkallade detta symtom? Jo, det var förbättringen av konjunkturerna i Förenta staterna och de ökade möjligheterna för oss att exportera. Vilka åtgärder vill herr Wehtje att vi skall vidtaga mot detta? Det kan vi ju inte motverka. Situationen skapade en allmän pressning uppåt av konjunkturen. Mot detta föreslår regeringen en allmänt åtstramande politik, som drabbar alla områden, men för att få nödig effekt på de båda områden, där konjunkturutvecklingen visar de starkaste tendenserna, föreslår vi de åtgärder det nu är fråga om. Det är inget felaktigt i det resonemanget, men det är, som jag sade i mitt förra anförande, klart att herr Wehtje i sin egenskap av industriman och jordbrukare strider för att slippa få dessa åtgärder och tycker att det är bra att det stramas åt på alla andra områden.

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

Sedan fick jag veta, att åtminstone herr Velander skall fortsätta att missbruka ordet *generellt* och ordet *reglering*. Det språkmissbruket kan jag inte göra någonting åt. Men varför är avgiften enligt herr Velander inte generell? Jo, därför att den skall sättas in på ett begränsat område. Tillåt mig fråga herr Velander: Om vi höjer tullarna på textilvaror; är det en generell åtgärd, eller är det en reglering? Det skulle vara intressant att få den saken utredd av herr Velander, men det kanske inte blir så lätt.

Sedan talar man om att investeringsavgiften skall vara kortvarig, och det skall den vara. Den gällde för två år, så slapp vi den för 1954, och som jag visade var det inte så, att det var de genom investeringsavgiften uppskjutna investeringarna som då företogs, utan det var de genom konjunkturbedömningen uppskjutna investeringarna som kom. Det blev alltså en konjunkturutveckling, som ledde till att man inte kunde köra med lika lösa tyglar 1955 som vi gjorde 1954. Men det är ju på samma sätt med allt vad vi gör på detta område, att våra åtgärder får växla med konjunkturerna.

Herr Velander har här hållit på och talat om att räntan inte kan få dylika verkningar därför att räntehöjningen skall vara kortvarig. Näringslivets män skall alltså kunna gå ut ifrån att räntehöjningen skall vara kortvarig. Ja, om de vet det från början, så undrar jag vilken verkan den skulle få. Den skulle få mycket sämre verkan än investeringsavgiften, ty där skapar just kortvarigheten lust att vänta. Vet man däremot att en räntehöjning på en procent bara gäller ett år, så är det just ingenting att resonera om. Den lär inte komma att få någon begränsande verkan. Men jag frågar verkligen: Är våra erfarenheter från de länder där man tillämpar den höjda räntans politik sådana, att de ger någon garanti för att räntehöjningen blir kortvarig? Nej, där blir den så långvarig att man till slut tröttnar på den. I Danmark är man lika trött på den höjda räntan som näringslivets män i Sverige på investeringsavgiften.

Till sist ytterligare ett ord till herr Velander. Investeringsavgiften är en generell avgift, men om jag gör undantag för speciella områden och inför dispens, så är avgiften inte längre ett generellt medel utan en reglering. Och då vill jag bara slå fast, att vad reservanterna här strider för i själva verket är att skapa regleringar och regleringskrångel. Det går ju väl i stil med deras allmänna inställning!

Herr WEHTJE (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag ber att ännu med några ord få beröra finansministerns och mina här redovisade olika uppfattningar om vilket som varit det primära för utvecklingen på det ekonomiska området här i landet under den sista tiden. Jag skall inte föra debatten in på detaljer; jag skulle bara vilja säga att finansministern väl ändå i och med valet av åtgärder för att dämpa konjunkturen har erkänt, att det inte varit de enskilda investeringarna och inte heller bilköpen som varit det primära i den feberkonjunktur som vi varit på väg emot. De hittills valda medlen har varit en kreditåstramning och en begränsning av de allmänna investeringarna, och det har varit en uppmaning till kommunerna om återhållsamhet. Varför har man börjat i den änden, om det verkligen skulle vara så som finansministern nu gör gällande, att det är de enskilda investeringarna och de stora bilköpen som håller på att vända upp och ned på alltsammans för oss?

Jag tycker finansministern motsäger sig själv på denna punkt.

Herr VELANDER (h) kort genmäle:

Finansministern inlåter sig på vad jag närmast skulle vilja kalla tentamen. Han ställer den frågan: »Om jag inför en tull på textilvaror, är det en generell åtgärd eller en reglering?» Ja, jag har mycket svårt för att medge att det skulle vara en generell åtgärd i den mening, som vi har anledning att beakta här i dag, ty, om det är fråga om att be-

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

kämpa en inflation eller att motverka inflatoriska tendenser, åsyftas väl med generella åtgärder sådana, som har verkningar på det ekonomiska livets olika områden. Jag har därför mycket svårt att inse att en höjd tull på textilvaror eller någon annan sådan speciell åtgärd skulle vara att betrakta såsom ett generellt verkande medel.

Vad nu investeringsavgiften beträffar är inte den något generellt verkande medel, eftersom den, såsom jag har sagt förut, lämnar alla offentliga investeringar oberörda liksom ock i stort sett konsumtionen.

Herr statsrådet SKÖLD:

Jag måste tyvärr, herr talman, som min mening uttala, att herr Velander smet undan att ange sin uppfattning i den terminologiska frågan. I stället gick han över till att tala om inflationsbekämpandet i allmänhet, varvid han kom tillbaka till att när man bekämpar inflation, skall det ske över hela linjen. Det är väl därför som herr Velander vill undanta jordbruk och andra områden från investeringsavgift!

Herr ELOFSSON, GUSTAF, (bf):

Herr talman! Vid många olika tillfällen har vi här diskuterat spörsmål som gäller investeringsskatter och liknande åtgärder. Man har vid olika tidpunkter sagt, att nu har vi nått balans i samhällsekonomin, nu ser det ut som om inflationsfaran skulle vara över. Så går det en liten tid och så kommer på nytt ett orosmoln och man får tillgripa nya åtgärder. När regeringen vidtar åtgärder i rätten tid, tycker jag inte att den bör klandras, men jag vågar ifrågasätta, om inte regeringen litet tidigare än som nu skett borde ha insett, att det kanske var fara å värde, och om den inte också borde ha gått en annan väg än den som nu har föreslagits.

Jag blev litet förvånad, måste jag säga, när jag hörde finansministern här i dag öppet deklarerat att de uppgifter han lämnade mig den 27 oktober var fel-

aktiga. De var inte med sanningen överensstämmande, sade han, men att han lämnade dessa felaktiga uppgifter berodde därpå att han inte ville utsprida vad som komma skulle. Vi kan, sade han, inom kanslihuset hålla tyst med vad som där sker. Att man under vissa omständigheter får tillgripa en nödlögn, kan vara tänkbart, men jag tror inte att finansministern tillförsäkrar sig den respekt, som man bör hysa för en finansminister, om man kan misstänka att han vid mer än ett tillfälle lämnar lika oriktiga uppgifter.

Jag skall nu inte närmare gå in på frågan om den allmänna omsättningsskatten. Jag skulle här bara vilja deklarerat såsom min ståndpunkt att jag föredrar en omsättningsskatt framför en rörlig ränta. Den rörliga räntan måste ju drabba alla över en kam. En räntehöjning kan inte begränsas endast till de tillfälliga krediterna, utan måste även gå på djupet och drabba de fasta krediterna, om räntehöjningen skall ha någon verklig effekt. Av den anledningen föredrar jag en omsättningsskatt. Men när det gäller frågan om bilaccisen företräder jag inte alls de synpunkter som kommer till uttryck i utskottets betänkande.

Man har ju under de senaste årtiondena alltid framhållit att bilarna inte längre är någon lyxvara utan måste betecknas som ett nödvändigt fortskaffningsmedel för människorna med tanke på den snabba rytmen som nu för tiden kännetecknar vårt sätt att leva. Under sådana förhållanden anser jag att man inte bör tillgripa sådana åtgärder som fördyrar för oss att utnyttja de möjligheter biltrafiken erbjuder. Men samtidigt håller jag ju med om att man inte utan vidare kan finna sig i den utveckling som under den senaste tiden har ägt rum på bilmarknaden. Jag vill påminna om att jag redan i remissdebatten 1954 — alltså inte på hösten, utan vid vårriksdagens början — framhöll att det kunde ha sina risker, om bilimporten fortsatte i samma takt som hittills. Det visade sig ju också att den bilaccis som man hade 1953 släpptes den 1 januari 1954, medan man behöll importregleringen till mitten av

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

1954. Jag vill här säga, att man från regeringens sida inte har iakttagit den försiktighet som man borde göra. Redan omedelbart borde man ha insett att frilistningen av bilarna skulle komma att medföra en oerhörd ökning av importen. Men man sade att man inte skulle lägga band på importen, människorna skulle få handla och ha det som de ville. Så gick det i sex månader, och nu är man färdig med en ny bilaccis.

Jag skulle inte tro att denna bilaccis kommer att få den effekt som regeringen har räknat med. Det skulle inte alls förvåna mig om regeringen om ett års tid lägger fram en proposition om importbegränsning. Nu har man vidtagit åtgärder på vissa håll inom bilbranschen. Man har sänkt bilpriserna så mycket att sänkningen ungefär motsvarar den investeringskatt som läggs på dem. Vi hörde av finansministerns redogörelse, att han inte räknar med att bilköpen skall sjunka avsevärt trots denna tioprocentiga bilaccis. I remissdebatten för några veckor sedan förklarades att statsbudgeten var balanserad — ja, man kan ju säga att den är något överbalanserad. Finansministern förklarar också i samma debatt om proposition nr 36, att han inte tar ut investeringsavgiften för att täcka ett underskott i statskassan. Pengarna behövs alltså inte. Då menar jag att man borde kunna gå en annan väg för att vinna vad man åsyftar.

Bilimporten 1953 kostade 420 miljoner kronor. Varför skulle man inte kunna begränsa bilimporten 1955 till samma belopp? Jag vet inte om det framfördes några särskilda klagomål 1953. Nu säger man att det skulle bli regleringar och kvoter, och sådant vill man undvika. Om vi här i landet hade varit fria från alla ingripanden, kvoter, regleringar och dylikt på andra områden skulle jag inte ha sagt någonting, men vi har ju faktiskt vant oss vid att i ganska stor utsträckning få känna av sådant på både det ena och det andra området. Jag har därför i en särskild reservation föreslagit, att man i stället för att ta ut en tioprocentig bilaccis skulle begränsa importen till cirka 400 miljoner kronor,

vilket jag för min del anser bör vara tillräckligt för bilimporten i vårt land. Vi hörde ju också att denna stora bilimport i huvudsak utgörs av personbilar. Jag tror inte att vårt land framdeles kan bära en så stor börda som fallet blir om man låter bilimporten få florera alldeles som den själv behagar. Jag tror att en viss begränsning måste åstadkommas på ett eller annat sätt.

Jag kom i dag att tänka på finansministerns förklaring då vi förra året antog de höjda sprit- och tobaksskatterna. Då sade han, att i och med att dessa antogs skulle en ytterligare skattehöjning kunna undvikas för några år. Även i detta fall har han måst vika från sin ståndpunkt och föreslagit både acciser och investeringsavgifter. Jag är bara rädd för att man kommer att använda bilarna precis som tobaken och spriten: man höjer och höjer skatterna på samma objekt. Jag tror att det skulle vara olyckligt om man började gå den vägen. Jag tror att hela bilistkåren skulle känna sig mera tillfreds om det blev en importbegränsning i stället för denna bilaccis.

Jag skulle också vilja säga, att det säkerligen vore till fördel för alla dem som står i begrepp att skaffa en bil om de kunde lita på regeringen. I så fall tror jag att en viss begränsning av inköpen skulle kunna åstadkommas. Men om man i fortsättningen liksom många gånger hittills säger en sak den ena månaden men ändrar sig samt säger en annan sak den andra månaden, när det gäller tillfälliga punktskatter, då får inte folket det förtroende för statsmakterna som det borde ha.

Det har vid flera tillfällen sagts, att punktskatter inte är någonting att rekommendera. Men trots detta använder man dem, och jag vill än en gång framhålla, att jag föredrar punktbeskattnings framför en rörlig ränta med tanke på de oerhörda räntekostnader, som redan nu belastar det svenska jordbruket. Jag tror att det skulle bli mycket svårt för jordbrukarna att klara en rörlig ränta, ty om denna skall kunna ha någon effekt, måste man komma upp i ett avsevärt högre ränteläge än för närvarande.

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

Sedan sade herr Sjö Dahl, att vi som har en annan mening än utskottet i fråga om bilimporten var behäftade med någon »rättfärdighetsfrossa» och att vi skulle vara infekterade av bilhandlarna. Jag skall lugna herr Sjö Dahl med att åtminstone jag för min del inte talat med några bilhandlare i saken. Men eftersom herr Sjö Dahl var så väl underrättad, skulle jag nästan tro att han själv underhandlat med dem. Han talade ju särskilt om hur en bilhandlare hade inregistrerat en massa gamla bilar, som han skulle tjäna pengar på. Den ställning som jag intagit i utskottet beror helt och hållet på att jag anser, att bilarna är »ett nödvändigt ont» för vårt land.

Om man, såsom det står i propositionen, genom de vidtagna åtgärderna kunde samla in ett par hundra miljoner kronor i form av bilaccis och investeringskatt, så hade jag ju också trott, att dessa belopp skulle stanna kvar hos staten. Man skulle inte släppa ut dem på nytt i näringslivet, ty då minskar man ju inte på möjligheterna till nya investeringar. Om vi följer den hittillsvarande löneutvecklingen finner vi emellertid, att företagen gått med på lönehöjningar som blir flerdubbelt större än vad investeringskatten och bilaccisen kommer att tillföra statsverket.

Herr talman! Jag skall inte ta upp tiden längre, utan jag skall bara med dessa ord be att få yrka bifall till den av mig vid utskottsbetänkandet fogade, med II) betecknade reservationen.

Herr JOHANSSON, ANDERS, (fp):

Herr talman! Även om man är medveten om att det i dagens läge måste göras någonting för att möta en eventuell inflation, kan man mycket starkt ifrågasätta, om de av finansministern här föreslagna åtgärderna i verkligheten kommer att bli så effektiva som han själv och andra med honom tror och om de kan betraktas såsom rättvisa eller i övrigt ändamålsenliga.

När man närmare sökt utreda, hur investeringsavgiften i de enskilda fallen kommer att verka i det praktiska livet,

och därvid förnummit, hur de ekonomiska orättvisorna kommer att få fritt spelrum människor och grupper emellan på ett sätt som man inte förut har kunnat tänka sig, då blir man verkligen betänksam. Denna betänksamhet blir ingalunda mindre, när man vid ärendets behandling i bevillningsutskottet liksom i övrigt haft tillfälle att ta del av de många protester, för att inte säga verkliga nödrop, som gjort sig förnimbara från olika håll, framför allt från företrädare för skilda områden av vårt näringsliv. I många fall blir det även så, att den ekonomiskt svage och minst bärkraftige drabbas såväl hårdast som mest orättvist av de föreslagna bestämmelserna. Ytterst betänkligt är det i all synnerhet när det gäller enskilda människor, som med lånade pengar och med stora ansträngningar är i färd med att lägga en grund för sin inkomst och för sin framtida existens — detta må gälla företagare såväl inom hantverk, småindustri och jordbruk som inom andra näringsfång.

Slående är också den brist på logik som kommer till synes i detta sammanhang. Det är ju en allmän och lovvärd strävan i detta land, att vi alla gemensamt skall medverka till att undan för undan öka vår produktion. Denna produktionsökning är den första reella förutsättningen för en förbättrad handelsbalans och därmed också för en allt högre levnadsstandard. Fördenskull har man med välbehag och gillande sett på alla de åtgärder som haft till syfte att inom olika områden stimulera, rationalisera och förbilliga produktionen, och i många fall har man kritiserat vissa näringsområden för att rationaliseringen där icke forcerats tillräckligt. Sett mot denna bakgrund är det anmärkningsvärt, att man genom den nu föreslagna investeringsavgiften liksom vill förhindra eller i varje fall försvåra och ytterligare fördröja en sådan önskvärd utveckling.

När vår textilindustri exempelvis, vilken för närvarande på sina håll kämpar i en lågkonjunktur, fördenskull begärde ett visst skydd mot utländsk konkurrens, blev denna industri från högre ort re-

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

kommenderad att ytterligare rationalisera för att på den vägen kunna förbilla produktionen, sänka priserna och därmed också möta den utländska konkurrensen.

Men samtidigt som man ger denna rekommendation till ökad och forcerad rationalisering, avkräver man denna industri en investeringsavgift — eller låt oss lika gärna säga en rationaliseringsavgift — med hela 12 procent. Detta är bara ett exempel bland de många.

Medan jag är inne på en exemplifiering av investeringsavgiftens verkningar kan jag inte underlåta att påpeka, att densamma i en del fall även kommer att hårt drabba vissa områden, där man bedriver en för vår framtida produktion betydelsefull forsknings- och försöksverksamhet. Jag skall här nämna blott ett enda sådant.

Det gäller de strävanden, som syftar till att nyttiggöra gallrings- och klenvirket i våra skogar. Det är inte okänt för ledamöterna av denna kammare, att det på senaste tiden har riktats en viss kritik mot det enskilda skogsbruket under förmenande att detta skulle vara sämre skött än skogsbruk i annan ägo. Det är inte här tillfälle att i detta avseende ge svar på tal. Jag vill bara säga, att i den mån som en sådan kritik möjligen kan vara befogad, bottnar detta innerst i svårigheten att vinna avsättning för det omnämnda gallringsvirket. Nu har man emellertid tack vare ett energiskt experiment- och forskningsarbete äntligen kommit så långt, att man genom detta klenvirkes omvandling till träflis kan tillgodogöra sig detsamma som bränsle med, som vi tror, lovande framtidsmöjligheter. En del försöksanläggningar är planerade att just innevarande år komma till stånd på en del platser här i landet. Försöken kommer i somliga fall att äga rum under statlig kontroll och vetenskaplig ledning.

Jag vill mycket starkt betona, att det här rör sig om verkliga försök och inte om några arrangemang av den karaktär att de med skäl kan betecknas som investeringsobjekt. Med hänsyn till det stora intresse som knyter sig till detsamma,

och inte mindre med hänsyn till det värde de såväl ur rent nationalekonomisk synpunkt som med tanke på den framtida skogsvården kan komma att få, vill jag beteckna det såsom orimligt att belägga dessa i och för sig till antalet ganska begränsade arrangemang med sådan investeringsavgift. Det gäller ju här att på bekostnad av de importerade fossila bränslena tillgodogöra oss ett inhemskt material, som är ägnat att dels förbättra vår handelsbalans och dels ge ett större framtidsvärde åt våra skogar.

Jag vill därför vädja till kammarens ledamöter att med beaktande av dessa synpunkter fritaga dessa arrangemang från investeringsavgiften.

Det har av ett flertal talare här i kammaren redan framhållits hur klumpig och orättvis bestämmelsen om investeringsavgift är och hur oberäknelig den kommer att bli i fråga om sin praktiska tillämpning, och jag skall inte berika det materialet ytterligare. Jag vill blott erinra om att det vid propositionens behandling i bevillningsutskottet från dess försvarare framhölls, att man i många fall genom förskjutning till ett kommande år av icke absolut nödvändiga investeringar kan undgå investeringsavgiften. Ja, det låter säga sig. Men om det stora flertalet låter sig vägledas av dylika rekommendationer, hur blir det då? Får vi manne inte då till nästa år en investeringsväg av aldrig förut skadad omfattning? Om detta blir fallet, vad ämnar finansministern då göra? Kommer han att föreslå en förlängning av investeringsavgiften ytterligare ett år? Eller har han i beredskap andra, måhända ännu mera restriktiva åtgärder? Jag tror att det är ytterst viktigt att våra planerare på näringslivets områden får ett klart och trovärdigt besked på den punkten redan i dag.

Det förefaller mig, i likhet med åtskilliga av de talare som redan har deklarerat sin kritiska inställning, som om det borde ha funnits möjligheter för finansministern att föreslå en konjunkturdämpande åtgärd av fullt lika effektivt men samtidigt mera acceptabelt slag. Oppositionen har bl. a., som redan nämnts,

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

pekat på den rörliga räntan, vissa kreditrestriktioner och nödvändigheten av ett ökat sparande.

På tal om sparandet har vid flera tillfällen starka önskemål i den vägen kommit till synes även i denna kammare. Det råder heller inget tvivel om att vårt folk skulle lyssna till och efterkomma en appell i den riktningen, därest regeringen vore beredd att skapa de reella förutsättningarna för ett dylikt sparande. Man kan dock inte rimligen begära att folk skall spara, när de inte har några garantier för och inte heller vet om pengarna, låt oss säga om tio år eller tidigare, är värda hälften eller mindre än vad de är värda i dag.

Å andra sidan är det uppenbart, att det här i landet för närvarande finns utrymme för ett avsevärt sparande. Den rika penningtillgången och benägenheten att låta pengarna gå lika fort som de kommer är utan tvivel ett mycket starkt inflationsdrivande moment. Här är det emellertid inte fråga om någon investering av den karaktär som vi i dag diskuterar utan i stället om en rent all-daglig konsumtion.

Det borde ha varit angeläget, när det nu gäller att binda eller absorbera det allmänna köpkraftsöverskottet, att ägna litet mera uppmärksamhet just åt detta område.

Jag tror fullt och fast att det ännu en gång skall vara möjligt att förmå det svenska folket att inrikta sig på ett personligt sparande, därest de betryggande förutsättningarna härför kan åvägabringas. Lika säkert är det också att värdet av ett dylikt sparande alltid kommer att förbli aktuellt. Intet socialt välfärdssamhälle kan nämligen bli så fullkomligt i fråga om den personliga omvårdnaden, att inte den enskilde vid sidan därom kan finna användning för ett eget spar-kapital. Även ur allmän och rent nationell synpunkt är ett enskilt sparande av stort värde. Vi minns exempelvis från första världskriget vilken oerhörd betydelse de enskildas många små sparbelopp hade när det gällde att via försvarslånen bringa vårt försvar till aktivitet. Exemplen kan upprepas.

Vår yngre generation tycks emellertid när det gäller dess inställning till ett personligt sparande ha kört fast i en mentalitet, som inte är ägnad att berika dessa strävanden. Man har en alltför ringa respekt för penningens värde, och dennas lättillgänglighet har i inte ringa grad medverkat härtill. I förlitande på de goda inkomsternas fortvaro låter man i allt för stor utsträckning pengarna gå lika fort som de kommer. Man blir verkligen betänksam, ja man blir allvarligt betänksam, när man ser hur ynglingar i tonåren torkar kaféborden med hundralappar och hur unga människor inför en måhända nödtvungen familjebildning nödgas utnyttja bosättningens alla lånemöjligheter till det yttersta och i vissa fall till och med lär köpa förlovnings- och vigselringarna på avbetalning och kredit.

Detta är extrema sårfall, säger måhända någon. Ja, låt så vara! Ingen kan emellertid förneka, att de i alla fall är ett uttryck för den negativa inställning som många människor, framför allt i unga åldrar, i dag intar gentemot det personliga sparandet.

Jag har, herr talman, velat framhålla dessa synpunkter, emedan jag tror att ett mera allmänt sparande, icke minst i ett konjunkturläge som det nuvarande, kan ställas fram som ett fullvärdigt alternativ till det förslag till investeringsavgift, som nu ligger på kamrarnas bord. Jag beklagar att finansministern inte har ansett sig böra taga detsamma under ett mera allvarligt övervägande. Jag är nämligen fullt förvissad om att med det inflytande och med den initiativ- och handlingskraft, som kännetecknar finansministern, skulle det för honom vara en lätt sak att få Sveriges folk att lyssna till en dylik appell, därest densamma förenas med positiva förslag till åtgärder i härför stimulerande syfte.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka avslag på Kungl. Maj:ts proposition nr 36.

Herr statsrådet ERICSSON:

Herr talman! Den föregående ärade talaren började sitt anförande med en

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

erinran om att det för närvarande vore mest angeläget att söka åstadkomma en ordentlig produktionsstegring. Av den omständigheten att regeringen har föreslagit investeringsavgifter drog herr Johansson den slutsatsen, att regeringen inte vill ha någon produktionsstegring. Jag tolkar det så, och jag hoppas att det är riktigt.

I dagspressen publicerades för någon tid sedan en uppgift, varav framgick att vi per invånare här i Sverige under efterkrigsåren haft en lika stor produktionsökning som i Förenta staterna. Jag tycker att denna uppgift var mycket intressant. Den ger oss belägg för att vår produktivitetsutveckling har varit mycket stark. Vi har under denna tid haft möjligheter att hålla våra investeringar på en utomordentligt hög nivå, vilket har möjliggjort en ökning av vår produktion.

Det är alltså ingen strid om huruvida man skall öka produktionen eller icke. En ökning av vår produktion tror jag är en allmän målsättning i vårt ekonomiska liv. Men det är nog ingen tvekan om att under denna efterkrigstid, som sålunda kännetecknades av stora materiella framsteg, har det förekommit spänningar och påfrestningar inom vår ekonomi, som har tvingat fram avvägningar av olika slag när det gäller investeringarna och även i fråga om konsumtionen. Om man i nuvarande läge tillåter alla investeringsönskemål att fritt tävla med varandra, blir det en påfrestning, som gör att efterfrågan blir större än vad vi kan skjuta till genom den produktionsökning vi för närvarande kan åstadkomma. Det omslag som vi fick i konjunkturen under förra året har just tagit sig uttryck i att man satsat mera på framtiden, och det har skett mera bestämt än tidigare. Man vill utvidga, man vill vad vi kallar investera. När man samtidigt vet att det är människornas önskemål att öka konsumtionen — vi vet ju att det önskemålet finns och vi vet att det finns ett materiellt underlag härför genom inkomstökningarna — måste man fråga sig om inte båda dessa önskemål är alltför starka för

att vi skulle kunna svara med en produktionsökning, som kan täcka de nya behoven.

Här har sagts i dag, att det inte finns några bevis på att vi befinner oss i ett läge, där det skulle föreligga risk för inflation. Vi har inte fått några markanta prisstegringar, sade herr Wehtje. Det är riktigt. Hittills har vi kunnat fylla varumarknaden på ett tillfredsställande sätt. Men jag vill för min del säga — och det var en av orsakerna till att jag begärde ordet — att alla de som försökt tränga in i den nuvarande situationen inte har kunnat undgå att uppmärksamma, att vår utrikeshandel under fjärde kvartalet förra året inte var tillfredsställande. Vi har en tämligen fri import nu. Det går att köpa varor, och det tar sig uttryck i att importen stiger. Det blir ingen prisstegring, utan vi kan föra fram varorna i marknaden tämligen bra. Vi har ökat exporten. Men importen har ökat ännu kraftigare. Att importen ökar är ju i och för sig ingenting att säga om, ty vi syftar ju till att sälja varor för att kunna köpa varor igen. Men jag kan nämna, att medan vi traditionellt under fjärde kvartalet varje år brukar ha ett exportöverskott, d. v. s. ett överskott i betalningarna, som sätter oss i stånd att öka valutareserven, så hade vi förra årets sista kvartal icke något exportöverskott alls utan tvärtom ett importöverskott på över 200 miljoner kronor. Jag tar detta som tydligt bevis för att stegringen i efterfrågan är så stark, att någonting måste göras.

Denna nya efterfrågan sätter in framför allt när det gäller typiska investeringsvaror — järn, metaller, maskiner och bilar. Där är ökningen under det sista kvartalet inemot ett par hundra miljoner kronor. Det ger en mycket tydlig adress om vilket det område är, där man nu har en alldeles särskilt stor lust att köpa.

Jag behöver inte här på nytt relatera vilka åtgärder som regeringen har föreslagit — finansministern har redan talat därom. Jag tycker för min del att det inte borde behöva råda delade meningar om att de tendenser till överkonjunktur,

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

som vi nu har, fordrar motåtgärder. Det är ju inte på det sättet, som jag tror att herr Johansson i Borås ville göra gällande, nämligen att alla investeringar under alla förhållanden leder till produktionsökningar. Vi har exempel på att utöver en viss gräns kommer man inte. Om man tar i anspråk all arbetskraft och all materiel, så kan man inte utan vidare ytterligare öka produktionen genom att bara öka investeringarna. Det blir då i stället bara ett negativt resultat. Det är alltså den ekonomiska jämvikten, som är eftersträfvansvärd, och en hög ekonomisk aktivitet.

Herr Wehtje pekade på att vi inte har några typiska inflationstendenser utan bör vänta och se. Det är ändå ett recept, som jag inte tror kan följas. Tidigare har det ju varit så många gånger, att man talat om att åtgärderna kommit för sent. Man har sagt att regeringen har tvekat när det gällt särskilda åtgärder och att vi därigenom har fått en penningvärdeförsämring. Nu har kritiken närmast inriktat sig på att regeringen handlat för snabbt och att det nu inte behöver vidtagas några åtgärder. Det är en sådan kritik som nu riktas mot förslagen om investeringsavgift och registreringsavgift för personbilar.

Om kritiken mot investeringsavgiften varit högljudd, så har det närmast varit fråga om ett skall när det gäller belastningen på bilismen. Man talar om myndigheternas fientlighet mot bilismen och man talar om vilka enorma bördor som bilisterna får bära här i landet. Herr Velander gjorde en uppräknings av alla skattepålagor på bilarna. Det är klart att alla som hörde den uppräknings omedelbart ställde sig frågan, hur långt vi egentligen nu har kommit. Det måste vara en oerhörd belastning på bilisterna här i Sverige, om man skulle ta på allvar den uppräknings som herr Velander gjorde.

Då kommer emellertid omedelbart motfrågan: Hur kan det komma sig att det köps fler bilar i Sverige än i något annat europeiskt land? Kan det bero på de höga bilskatterna? Knappast. För att belysa dessa ting har jag skaffat fram

ett material, som jag inom parentes hade hoppats att bilorganisationerna själva skulle ha framlagt, ty från det hållet får man ju annars mycket goda informationer om bilismens allmänna läge. Jag har bl. a. fått mig tillsänd en förnämlig publikation om bilismen i Sverige. Där fanns emellertid inga uppgifter om skattebelastningen på motorismen i olika länder, vilket jag anser vara en brist. Det vore nämligen bra om folk i allmänhet här i landet fick reda på att när vi diskuterar införandet av en registreringsavgift på 10 procent för personbilar, så är en sådan avgift ingenting unikt, utan dylika avgifter förekommer i de flesta andra länder. Den enda skillnaden är att vi föreslår en så blygsam procentsats.

Då det gäller att belysa den totala belastningen på anskaffningen av bilar i olika länder, bör man räkna med tullar, eventuella acciser och omsättningskatt. Herr Sjö Dahl har redan tidigare nämnt att man i England har en omsättningskatt på bilar av 50 procent, vartill kommer 33 procent i tull. Tullen drabbar visserligen inte så hårt i England, därför att detta land har en stor egen bilindustri. Bilimporten till England uppgick ändock förra året till 14 000agnar, och dessa drabbades alltså av en sammanlagd pålaga på ungefär 80 procent.

För att ha utgångsläget för en jämförelse fullt klart vill jag erinra om, såsom säkerligen kammarens ledamöter vet, att här i Sverige är tullen på färdiga bilar 15 procent och på sammansättningsdelar 12 procent.

I vårt grannland Danmark har man tvingats att vidta åtgärder för att bromsa bilismens utveckling, inte därför att den danska regeringen inte tycker om att det rullar bilar på vägarna i Danmark, utan därför att omständigheterna har gjort det nödvändigt att begränsa importen. Där har man använt den metod som herr Elofsson rekommenderade, nämligen att kvotera importen. Man har i Danmark en tull på bilar som uppgår till 10—15 procent och en omsättningskatt av 40—50 procent. Vid inköp av bil måste man i Danmark dessutom ha licens av myndigheterna, vilka är mycket restriktiva

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

vid beviljandet av dylika licenser. Förutom denna kvoterade bilimport har danskarna ännu en möjlighet att skaffa sig bilar. Man är i Danmark mycket intresserad av att animera export till dollarmarknader. Man har infört den bestämmelsen, att dollarvaluta, som inflyter på dylik export får säljas till överkurs och användas för inköp av bilar. Denna överkurs uppgår, mina damer och herrar, för närvarande till 80 procent.

Någon kanske invänder att jag här anfört ett drastiskt exempel. Ja, men det må väl vara tillåtet att göra det gentemot de ytterligheter som man går till på den andra sidan.

Folk får alltså i den offentliga debatten inte reda på hur det ligger till i fråga om pålagor på bilismen i andra länder. Regelmässigt kan nog sägas, att tullarna på bilar och bildelar i Sverige är lägre än utomlands. Den registreringsavgift, som nu föreslås i Sverige, blir vidare den lägsta i Europa, om jag undantar Danmark, med vilket land vi faktiskt kommer att bli jämställda i detta speciella avseende sedan vi infört den nya avgiften.

Så förhåller det sig alltså med tullar, omsättningsskatt och acciser. Hur ligger det då till i fråga om bensinpriset, som ju spelar en väsentlig roll för bilisternas kostnader? Det har redan tidigare påpekats att Sverige har ett av de lägsta bensinpriserna i Europa. Holland och Danmark har visserligen lägre bensinpris, men bensinen i dessa länder är inte av samma kvalitet som den som säljs i Sverige. Man kan alltså fastslå, att drivmedlen är billigare i Sverige än i andra länder i Europa. Trots den uppräknings som herr Velanders nyss gjorde av de enorma pålagor, som man gör gällande att de svenska statsmakterna lagt på bilismen, har vi alltså i Sverige fortfarande ett av de lägsta bensinpriserna i Europa.

Ock ändock säger man att statsmakterna skött hela denna sak dåligt och är avogt inställda mot bilismen. Jag vill särskilt peka på dessa fakta med anledning av vad herr Wehtje sade om att vi i Sverige väl ändå på bilismens område

borde söka komma upp i paritet med de länder, som vi i övrigt brukar jämföra oss med ute i världen. Ja, inte skall vi vara blyga, så blyga att vi inte vågar jämföra oss med de europeiska länderna. Jag tycker nog att vi på allt fler områden får jämföra oss med Förenta staterna om vi skall få något land att jämföra oss med.

Sveriges import av färdiga bilar uppgick år 1954 till 85 000. Vi köpte sammansättningsdelar till 15 000 bilar. Vi fick alltså en import på ungefär 100 000 personbilar utöver vår egen produktion. Holland kom närmast efter oss med en import på ungefär 36 000 bilar. Danmark hade en import på 26 000, Belgien 21 000, England 14 000, Frankrike 7 000, Västtyskland 4 500 och Italien 1 700 bilar. År 1953 importerade vi 44 000 personbilar. Det kanske vore skäl att säga, då det är fråga om en skattedebatt, att personbilimporten i Sverige under det skattefria året fördubblades. Bilimporten ökade alltså från 44 000 till över ungefär 100 000 bilar. Jag vill vidare erinra om att vi har en import av delar och material till vår inhemska bilproduktion, som uppgår till ungefär 75 miljoner kronor per år. En tredjedel av denna import kan dragas av, därför att den motsvarar ungefär den andel, som går på exportsidan. Denna import utgör alltså inte någon belastning för vårt land och skall inte heller räknas på bilismens konto, eftersom den är en reguljär exportaffär.

Jag kanske skall sluta jämförelserna med att erinra om att vi från den 1 januari 1950 och fram till den 31 december i fjol ökade vår personbilpark från 196 000 till 545 000 bilar. Vilket land i världen kan proportionellt sett uppvisa en så stark ökning av bilparken? Det skulle vara intressant att få besked om var det landet finns. När herr Wehtje sade, att vi bör komma i paritet med de övriga länderna i Europa, kanske herr Wehtje får en moralisk styrka nästa gång han får internationella kontakter, om han får reda på att vi i början av år 1954 här i Sverige hade en bil på var sextonde person. I England hade man en bil

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

på var adertonde person, i Frankrike en på var tjuguförsta — detsamma gäller för Belgien och Schweiz — i Danmark en bil på var tjugusjunde, i Holland en på var femtionde och i Italien en på var åttionde person. Läger vi till 1954 års köp, då tillförseln till marknaden var 125 000 vagnar, får vi här i landet en bil på var trettonde person. Vi har under år 1954 ökat vagnparken mycket snabbare än vad engelsmännen har gjort; vi har dragit ifrån England definitivt. På detta område har vi alltså att jämföra oss med Förenta staterna, Kanada, Nya Zeeland och Australien, som ligger bättre till än vi.

Jag har inte kunnat underlåta att framföra dessa synpunkter, därför att jag tycker att det är högst egendomligt att man driver en så ensidig propaganda och försöker övertyga människorna om att bilismen här i Sverige är alldeles särskilt hårt drabbad. Jag skulle vilja fråga: När någon gång tidigare har vi kunnat öka fordonsparken på sätt som skett under det sista året?

Herr Elofsson i Vä sade, att vi låtit bilimporten gå för långt. Han gjorde gällande att vi aldrig hade behövt förslaget om registreringsavgift, om vi bara hade skött importfrågorna på ett mera förnuftigt sätt. Han föreslår också för sin del i en reservation till utskottsbetänkandet, att 400 miljoner kronor skall anvisas för bilinköp och att man sedan skulle göra en kvotering beträffande dessa köp. Jag vill inte ett ögonblick förneka att denna metod går att använda. Vi har ju själva lång erfarenhet när det gäller att kvotera inte minst bilimporten. Men våra erfarenheter är inte sådana, att vi vill gå tillbaka till det tillståndet på nytt. Om vi alltså har formella möjligheter att kvotera bilimporten — även om man beaktar handelspolitiska synpunkter, bilateral avtalsförhållanden och liknande — är det väl ändå på det sättet att om vi får en kvotering och alltså hindrar tillförseln av bilar på den svenska marknaden, får folk en benägenhet att betala mer för de bilar som finns tillgängliga. Nu har vi fått en konkurrens på bilmarknaden, som har pressat ned

priserna. Man kanske vågar säga, att även om riksdagen beslutar den föreslagna registreringsavgiften så kommer i stort sett inte bilarna att bli dyrare efter det beslutet än de var vid motsvarande tid förra året.

Vi har redan förut erfarenhet av att det vid en importreglering blir omöjligt att hålla tillbaka svartabörsaffärer och andra osunda företeelser, och därför har vi inte velat gå den vägen. Det finns åtskilliga exempel på vad folk vill betala och hur priserna under sådana förhållanden kan springa i höjden. Jag kan ta Danmark som exempel. Där är påslaget ungefär 150 procent på bilens värde, och ändå finns det köpare. Jag vet ett sydamerikanskt land, där en standardvagn av amerikansk modell kostar ungefär 100 000 svenska kronor.

Herr Elofssons förslag innebär ingen lösning. Jag kan inte annat än uttala min stora tacksamhet till bevillningsutskottet för att det så bestämt och konsekvent sagt ifrån, att man inte vill vara med om de åtgärder han har föreslagit.

Men om man vill värna vår nuvarande frihet inom utrikeshandeln, som tillför landet och i sista hand konsumenterna fördelar, så måste man naturligtvis också se till att vi inte råkar ut för svårigheter, som vi inte kan bemästra. Jag hyser visserligen inga överdrivna förväntningar om den föreslagna registreringsavgiftens inverkan på bilefterfrågan — jag tror inte att det kommer att bli någon nämnvärd nedgång i köpen — men den måste under alla omständigheter få en dämpande effekt, eftersom man ändå tar åt oss säga hundra miljoner från konsumenterna och därigenom minskar efterfrågan totalt sett med detta belopp.

Det vore anledning att säga åtskilligt mer; jag skall bara ta upp ytterligare ett par synpunkter. Det heter att regeringens ledamöter en gång för alla borde säga ifrån, så att människorna sedan visste vad som skall gälla. Flera talare har yttrat, att man ingett allmänheten felaktiga föreställningar, och från bilismens sida har en undran förts fram, om man inte skulle be om ursäkt för de ut-

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

talanden som gjorts rörande bilaccisens återinförande.

Men vilka intressen gagnar man, om man i förväg låter folk få veta när statsmakterna tänker vidtaga åtgärder? Jo, inga andra intressen än spekulationsens. Hur skulle det se ut, om personer i ansvarig ställning skulle göra uttalanden t. ex. innan vi ändrar växelkursen på vår svenska krona? Ett sådant besked i förväg utlöser helt naturligt en spekulat. Därför är det nödvändigt att man så långt som det över huvud taget är möjligt försöker hålla tyst om sådana åtgärder. Och som finansministern sade: Man tvingas att säga en del ting, som man gärna skulle vilja slippa ifrån.

När man framför den meningen, att dessa åtgärder är överflödiga, att de här rör ur en lust att trakassera bilisterna och att vi skulle sakna intresse för en ytterligare produktionsstegring, så måste jag säga att detta tal inte är riktigt. Vi vill genom dessa åtgärder försöka säkra en lika framgångsrik ekonomisk utveckling i fortsättningen som den vi haft under praktiskt taget hela efterkrigstiden. Man måste försöka eliminera de risker, som vi ser föreligga, och det är inte bara vissa gruppers intresse att så sker, utan det är ett intresse för hela nationen.

Jag har tillåtit mig att beteckna de föreliggande förslagen som minimiåtgärder. Då frågar man: »Skall det tolkas så, att vi har att vänta ytterligare åtgärder?» Jag har använt uttrycket minimiåtgärd mot dem som sagt, att ingenting alls behöver göras. Min förhoppning är att dessa åtgärder skall leda till att vi kan bevara vår inre balans och slippa sådana symtom som vi haft under de senaste månaderna, då köpen lett fram till ökad import, som i sin tur minskat valutareserven. Det är otrevligt, när vi inte under nuvarande konjunkturer förmår öka valutareserven. Vi exporterar för närvarande allt som finns tillgängligt för export, och då borde man kunna bygga upp valutareserven och därmed skapa en buffert för sådana tider då det blir svårt för oss att exportera. Men inkomsterna just nu räcker ändå inte till

för att betala allt det som svenska folket vill köpa, och därför måste vi avstå från att förverkliga en del önskemål och i stället lita på att det längre fram blir nya tillfällen att få även dem förverkligade, om vi i övrigt når våra syften.

Herr JOHANSSON, ANDERS, (fp) kort genmäle:

Herr talman! För undanröjande av eventuellt missförstånd vill jag säga till handelsministern, att jag i mitt anförande inte har sagt och inte heller har menat att alla investeringar skulle verka produktionsfrämjande. Jag är lika mycket som handelsministern medveten om att så ingalunda är förhållandet.

Sedan tyckte jag mig förnimma, att handelsministern måhända i någon mån kände sig träffad när jag erinrade om att man från visst håll i ett kritiskt läge rekommenderat textilindustrien att rationalisera för att på det sättet skapa större lönsamhet. Jag har nöjet att som min hembygd räkna samma trakt som handelsministern, en bygd där textilindustrien är mycket utbredd och tusentals människor beror av dess lönsamhet. Jag — och jag förmodar även kammarens ledamöter i övrigt — skulle vara mycket tacksam mot handelsministern, om han ville lämna en kort orientering, hur han ser på textilindustriens kris i dag, gärna även med hänsyn till den nu föreslagna investeringsavgiften.

Herr WEHTJE (h) kort genmäle:

Herr talman! Handelsministern antydde, att jag i ett tidigare uttalande här i dag skulle ha gett uttryck för den uppfattningen, att för närvarande inga åtgärder behöver vidtagas för att tillrättalägga våra ekonomiska förhållanden. Jag beklagar, att handelsministern tydligen inte varit närvarande under den tidigare debatten. Jag har där klart sagt ifrån, vad jag anser behöver göras.

Handelsministern påvisade, hur ogynnsam utvecklingen särskilt på valutaområdet varit och hur vår valutareserv

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

krympt under en tid, då den eljest brukar ökas. Både i dag och vid remissdebatten har jag understrukt, att det är ett mycket farligt symptom på de förhållanden, som för närvarande råder. Helt allmänt skulle jag vilja upppepa att vad som erfordras är att det skapas en svalare och lugnare atmosfär i vårt ekonomiska liv. Men den kan inte åstadkommas genom att man angriper de symptom, som nu visar sig och som särskilt framhållits såsom tecken på en farlig utveckling. Man når inte det eftersträvade resultatet genom att ingripa mot näringslivets investeringar och gentemot bilismen. Dessa åtgärder måste ge upphov till den uppfattningen, att regeringen är, om inte fientlig så i varje fall mycket oförstående och ovänligt inställd gentemot näringslivet och dess investeringar samt mot bilismen.

Jag skall inte vidare lägga ut texten, men jag kan inte underlåta att reagera emot handelsministerns exemplifiering av bilismens utveckling. Vi skall väl inte jämföra vårt land med de krigshärjade länder, som handelsministern räknade upp. Vi skall väl inte jämföra oss med England och Frankrike eller Italien och de sydamerikanska staterna. Vi lever väl under andra förhållanden och har ett näringsliv, som borde möjliggöra en högre levnadsstandard.

Herr ELOFSSON, GUSTAF, (bf) kort genmäle:

Herr talman! Handelsministern ville inte förneka, att det förslag, som jag framlagt, skulle vara effektivt, men han sade, att han ville värna om den frihet, som vi har, och därför inte ville genomföra ett dylikt förslag på nytt. Jag vill då fråga handelsministern, om han tror att de åtgärder, som nu vidtages på bilismens område, kommer att räcka, och om de inte skulle bli till fyllest, vilka åtgärder regeringen i så fall skulle vilja vidtaga i nästa etapp. Det skulle, tycker jag, vara önskvärt med ett uttalande om den saken.

Under debatten har finansministern uttalat farhågor för att de nu föreslagna

åtgärderna kanske inte kommer att visa sig tillräckliga. Det är möjligt att bilimporten kommer att fortsätta i lika stor utsträckning som under det gångna året. I en sådan situation måste andra åtgärder vidtagas, och det är naturligtvis ytterst önskvärt med ett besked, huruvida inte också den av mig föreslagna metoden behöver tillgripas. Om så blir fallet, blir situationen den, att man först har infört investeringsavgiften och därefter tvingats tillgripa importreglering. Det är givet, att det skulle vara behagligast att slippa en sådan åtgärd, men frågan är om den kan undvikas.

Finansministern framhöll, att det var angeläget att öka vår valutareserv. Jag delar fullständigt hans synpunkter därvidlag. Det är självklart, att vi bör eftersträva att få en mycket kraftig valutareserv. Men jag undrar, om vi kan nå det målet utan mera restriktiva åtgärder. Om vi tänker oss, att förvecklingar skulle uppstå ute i världen, som skulle föranleda en mängd investeringar och prisstegringar i olika länder, kan det tänkas att här måste vidtagas åtskilliga andra åtgärder. Det är möjligt att det i den situationen blir svårt att få en tillräckligt stor valutareserv.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 19.30.

Herr ERIKSSON (s):

Herr talman! Den största överraskningen i debatten i dag har hittills varit herr Spetz' framträdande. Denne mycket måttfulla, kloka och taxeringskunniga utskottskollega presterade här på förmiddagen ett anförande, fullt av sökta spetsfundigheter och dånande domedagspredikan. Jag tror att till och med de utomparlamentariska medlen lekte herr Spetz i hågen. Överraskningen skulle ha varit mindre och kanske rent av uteblivit, om det hade varit hans partikollega herr Ohlson som hade talat. Men nu var det ändå herr Spetz, och förklaringen kan väl inte vara annan än att han möjligen har tagit alltför starka

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

intryck av det brev, som han i likhet med oss andra fick med gårdagens post och som var hotfullt till hela sitt innehåll och i vilket man varslade om kraftiga åtgärder. Eller också har herr Spetz stått på riksdagshusets trappa och andats den revolutionära stämning, som rådde hos den uppvaktande bilägarkåren.

Jag har velat inleda detta anförande med att säga, att det är väl knappast någon gång en sådan här fråga har fått så mycken lidelse i sin utformning. Man bortser mera från saken och försöker att elda upp sig själv och sina egna lidelser. Finansministern har emellertid försökt att föra in debatten på den konkreta frågeställningen. Han har tagit upp de alternativ, som man har att diskutera, i en situation av stark ekonomisk aktivitet, antingen att följa regeringsförslaget om en investeringsavgift eller att välja räntehöjning. Min utskotts-kollega, herr Anders Johansson, brydde sig över huvud taget inte om att ta ställning i den konkreta frågan. I en replik till finansministern sade också herr Spetz, att han inte intresserade sig för att diskutera vilka större eller mindre olägenheter som följde med den ena eller andra åtgärden. Det är väl ändå att söka smita förbi vad frågan här gäller. Är man överens om att man här måste ta till medel för att dämpa konjunkturen, får man väl då också finna sig i att diskutera dessa medels innehåll och verkningar.

Jag har för min del vid utskottsbehandlingen valt regeringsförslaget, därför att jag tror och låtit mig övertygas — inte i utskottet, ty där har man inte försökt övertyga varandra, utan man har försökt att tilltyga varandra — om att regeringsförslaget om investeringsavgift skulle ha mindre ogynnsamma verkningar än en räntehöjning.

Nu framhålles det av ränteanhängarna, att en investeringsavgift ovillkorligen slår igenom i prissystemet, under det att en räntestegring inte skulle få samma följdverkningar, eller med andra ord: när allting som drar ränta blir kostsamare, skulle detta inte påverka prisnivån uppåt, men när investeringar av en

storlek överskridande 20 000 kronor blir fördyrade genom en avgift, skulle detta plötsligt verka höjande på prisnivån. Om en lekman skall kunna lära sig att förstå denna mystifikation, krävs det nog konkreta exempel. Eftersom herr Ewerlöf befinner sig på talarlistan efter mig, skulle jag vilja rikta en vädjan till honom, som jag inte tror har låtit sig påverkas vare sig av motormännens kamporganisations skrivelser eller känt sig särskilt påverkad av uppvaktningen på riksdagsplanen i förmiddags och som har den pedagogiska möjligheten att för lekman klargöra även invecklade ekonomiska problem, att knäcka denna fråga, vilken är ganska avgörande för det ställningstagande som man har att göra.

Själv bedömer jag frågan så, att investeringsavgiften inte är mera »ovillkorlig» än en räntehöjning. Avgiften kan ju precis på samma sätt som en räntehöjning undgåas genom att företagarna avstår från att göra en investering. Men såvitt jag förstår måste en ränteförhöjning föra den nackdelen med sig, att den drabbar även tidigare gjorda investeringar. Även om man genom en eller annan åtgärd skulle kunna försöka frikalla bostadsbyggandet från en räntehöjning, kan jag ändå inte undgå att inse, att en räntehöjning skulle drabba alla de investeringar, som är gjorda direkt genom lån, och följaktligen framstår det för mig såsom ganska naturligt och självklart, att en räntehöjning på detta sätt skulle få ur kostnadssynpunkt mera ogynnsamma verkningar än en investeringsavgift. Och detta är väl ett resonemang som måste komma till uttryck, även när det gäller bilarna.

I den allmänna propagandan göres gällande, att bilaccisen är ett »slag mot bilägarna». Slaget — om man får kalla det så — kan ju inte drabba bilägarna annat än i den mån en bilägare ämnat byta bil under detta år. Att däremot bilaccisen kommer synnerligen olägligt för bilhandeln, kan man väl förstå, men vi får akta oss för att sammanblanda bilhandlarintresset med konsumentintresset. Jag hade, herr talman, väntat mig att i varje fall någon av de bilägare,

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

som samlades utanför riksdagshusets trappa, skulle ha aktualiserat parollen »köpstrejck». Det hade varit det naturliga svaret med anledning av den nu föreslagna åtgärden. När brännvinspriserna höjes här i landet, brukar protestaktionerna ta sig sådana uttryck, att man river sönder motboken och kastar den i Strömmen och slutar att köpa varan ett tag. Jag begär inte, att de bilägare, som stod på planen, skulle riva sönder sina körkort och kasta dem i Strömmen, ty körkortet är ju ett ganska dyrbart instrument. Men om man nu i varje fall vill protestera emot statens åtgärder på denna punkt, skulle ju den rätta parollen ha varit köpstrejck. Jag drar nog emellertid ingen förhastad slutsats, om jag tror att ledningen för denna opinionsbildning kommer icke från konsumenterna, utan helt från bilhandlarna. Hela denna protestaktion och opinionsyttring är ledd av bilhandlarintresset och icke av konsumentintresset.

Hur skulle en räntehöjning komma att drabba de nuvarande bilägarna? Många av dem, kanske de flesta, har säkerligen trots kreditrestriktionerna förvärvat sin bil med hjälp av lån. Dessa bilägare drabbas inte av någon kostnadsökning genom bilaccisen, men om man valde räntehöjningens väg, skulle däremot deras kostnader utan vidare stiga.

Det har sagts att alla riksdagsmän, som också är bilägare, nu skulle »svartlistas», därest de inte röstade emot bilaccisen. Troligen är också det ett uppslag som härrör från bilhandeln. Men om aktionen skulle stå i någorlunda rimlig överensstämmelse med det förslag till bilaccis, som här föreligger, skulle ju endast de presumtiva köparna, alltså de riksdagsmän som hade tänkt köpa bil i år eller som tänkt byta bil, kunna drabbas av »svartlistningen», men inte de riksdagsmän som redan har bil.

Enligt herr Spetz står socialdemokraterna, såsom han uttryckte sig, upp till armhållorna insnärjda i propagandan mot räntehöjningen. Jag delar hans mening i så måtto att vi såväl i propagandan som vid våra ställningstaganden sagt nej och kommer att säga ett be-

stämt nej när det gäller den regelrätta räntehöjningen. Men eftersom herr Spetz gjorde detta påstående i ett resonemang om en rörlig ränta, så förlorar repliken fullständigt sin udd, ty socialdemokraterna har ju inte tagit avstånd från den rörliga räntan, utan den tillämpas nu. När man i dagens debatt har påstått att regeringen inte fullföljt den räntepolitik, som inleddes med det fyraprocentiga lånet i höstas, genom att låta övriga räntor justeras därefter, så är detta inte helt riktigt. En hel rad räntor justerades nämligen efter de förhandlingar som förts mellan kreditinstituten och riksbanken. Det var väl praktiskt taget endast de extremt långa lånen, framför allt inteckningslånen till bostadsbyggarna, som inte rubbades. Alla andra räntor justerades över lag med en halv procent, och en förändring av räntan med en halv procent täcks väl av begreppet rörlig ränta.

Till argumenten mot investeringsavgiften hör också påståendet att det ekonomiska läget just nu inte är detsamma som när investeringsavgiften infördes på hösten 1951. Av detta skulle man kunna dra den slutsatsen — förmodligen kommer man från oppositionens sida att säga att den är förhastad — att dagens motståndare till investeringsavgift ansåg det vara fullt motiverat att införa en sådan hösten 1951. Men om mitt minne inte sviker mig, är dagens motståndare identiska med motståndarna till investeringsavgiften hösten 1951, både partimässigt och personligt — jag säger det när jag nu ser herr Ohlon komma gående, även om han inte deltagit i debatten här i dag. Argumenten var den gången precis desamma som i dag, och motståndet var lika hårt. Man förutspådde samma olyckor som man i dag förklarar komma att följa i investeringsavgiftens spår. Samma organisationer och sammanslutningar som i år har uppvaktat bevillningsutskottet gjorde samma sak år 1951. De skrivelser som ingivits innehåller ungefär samma saker, och motionärerna har tydligen i år i stort sett kopierat sina motioner från hösten 1951.

Det skulle ha varit naturligt, om man

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

under utskottsbehandlingen av denna fråga och i debatterna här i kammaren hade framlagt några konkreta exempel på vilka olyckor investeringsavgiften av år 1951 förde med sig. Eller förhåller det sig måne på det sättet, att alla de olyckor, som man förutspådde skulle komma att drabba industri, handel och hantverk, inte inställde sig? Man saknar helt enkelt konkreta exempel på investeringsavgiftens skadliga verkan. Den kostnadsökande effekt man då befara-
rade skulle komma att pressa prisnivån i höjden har uteblivit. Herr Velander har i dag sagt att en sådan verkan skulle vara den omedelbara följden av ett beslut att införa den nu föreslagna investeringsavgiften. Samma ord fällde han år 1951. En annan omedelbar följd av investeringsavgiften skulle vara att vår konkurrenskraft i förhållande till utlandet skulle minskas. Inte heller den olyckan synes ha inträffat. Handelsministern har nyligen från denna plats redogjort för den handelspolitiska utvecklingen. Denna tyder ju knappast på att investeringsavgiften under åren 1952 och 1953 skulle ha varit förödande för våra exportnäringar. Höjningen av taxor och fraktkostnader tillhörde också de förutspådda olyckorna. De inträffade inte, men i dag säger man att de skulle bli den omedelbara följden av ett beslut om en investeringsavgift.

Huruvida ett återinförande av investeringsavgiften nu skulle få de ödesdigra verkningar som förutskickas i skrivelser och motioner, är litet för tidigt att yttra sig om, men så mycket ger erfarenheten vid handen, att några pålitliga bedömare för att inte säga spåmän har man inte att räkna med hos oppositionen.

Slutligen, herr talman, återkommer jag till frågeställningen: investeringsavgift eller räntehöjning? Även om man på borgerligt håll söker framställa sina ställningstaganden och bedömanden som fullt objektiva och sunt ekonomiskt motiverade, så döljer sig där bakom ett politiskt element, när det gäller valet mellan två konjunkturdämpande medel. Investeringsavgiften går till staten, d. v. s.

man tar från företagens vinster och överför dessa indirekt till alla övriga skattebetalare. Räntan drabbar däremot alla skattebetalare; den tar ifrån alla skattebetalare och ger endast till dem som har pengar att låna ut. Där ligger den väsentliga skillnaden, som är grunden till det politiska ställningstagandet. Man har här staten contra kapitalet eller om man så vill samhället mot storfinansen, och det är naturligt att högern och folkpartiet känner större solidaritet med den senare maktaktorn än med samhället.

Detta har, herr talman, varit grunden för mitt ställningstagande, och jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr EWERLÖF (h):

Herr talman! Det är vid en något framskriden tidpunkt av debatten som jag har kommit upp i talarstolen, och jag hade tänkt att jag skulle kunna fatta mig kort, eftersom jag i det stora hela kan hänvisa till vad som här förut framförts från oppositionens sida, både av representanter för högern och för folkpartiet. De har efter min mening så pass fullständigt och uttömmande redogjort för saken, att jag inte har mycket att tillägga, men detta hindrar inte att det under diskussionens gång har framkommit en hel del uttalanden och missförstånd, som man känner ett behov av att försöka bemöta. Dessutom har nu herr Eriksson i vänliga ordalag uppmanat mig att söka förklara, vad det är som ligger bakom den rörliga räntan och vårt konsekventa hävdande av den såsom den riktiga ekonomiska politiken. Detta är ju ett magistralt ämne, och jag tvekar om huruvida kammaren har tålamod med ett sådant försök, men jag skall i alla fall återkomma till den frågan.

Till en början vill jag bara slå fast, att enigheten inte räcker längre än till den gemensamma uppfattningen att vi har en överkonjunktur, som behöver bemästras. När det sedan är fråga om hur denna konjunktur har uppkommit och med vilka medel vi skall söka dämpa den, har vi

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

alltjämt olika meningar, och våra resomening har ju tyvärr en benägenhet att gå som parallella linjer, som aldrig möter varandra.

Herr Sjödahl var älskvärd nog att säga, att i ställningstagandet till den fråga som vi nu behandlar hade vi inom högern och folkpartiet inte »orkat med» att i vårt politiska liv stå emot den opinion som har upprests emot dessa krav. Han fnös av förakt för dem som förmenades i detta sammanhang försöka skjuta de små framför sig. Ja, jag antar att det föraktet berodde på att det var en mycket ovan ställning för herr Sjödahl att finna några andra än sig själv i en situation som han gärna vill ha monopol på för egen del. Såvitt jag kunnat finna har debatten förts från utgångspunkt av vad som betjänar helheten bäst och därmed både stora och små.

Vi går emot förslaget om dessa investeringsavgifter, därför att vi har den uppfattningen att de snarare kommer att motverka än bidra till en naturlig jämvikt i vår ekonomi. Vi har förordat genom åren ett annat alternativ, som aldrig har blivit prövat och som vi menar är ägnat att ge en sådan jämvikt.

Jag frågar mig efter den diskussion som har förts här i dag: Vad tror man innerst inne om möjligheten att bli av med dessa avgifter vid 1955 års utgång? Utskottsanhängarna bygger hela sin argumentation på att nu gäller det för alla att ställa in sig på den situationen, att under 1955 får man betala mera om man investerar eller köper en bil, mot det att man, när 1955 har gått, som belöning för sitt välförhållande får sin frihet åter. Jag minns mycket väl från våra diskussioner 1951, 1952 och 1953 om liknande åtgärder, att då ansåg man att det låg i hela anordningens natur att den fick lov att vara starkt tidsbegränsad, och man skulle med säkerhet veta att när den och den perioden hade förlöpt fick man sin frihet tillbaka. Hur har det nu verkat? Det har förut i diskussionen framhållits att vi med hjälp av en avgift dämpade investeringarna under 1951, 1952 och 1953. 1954 blev så det fria året, och redan under detta år framträdde tecken

på överansträngning. Finansministern säger visserligen att detta inte alls berodde på att det inte längre fanns någon investeringsavgift. Det är emellertid klart, att hade den funnits kvar så hade den alltjämt haft en återhållande verkan på investeringarna. Men det blev alltså för mycket investeringar redan det första fria året, och så fick man klämma till igen med investeringsavgift. Finns det någonting i situationen och i hela den mekanik denna politik representerar, som säger att det är sannolikt, att när vi kommer till 1956 kan vi ta bort denna spärr och dels låta alla dem, som sparat sina investeringar under 1955, få göra dem, dels även släppa fram dem som under 1956 vill göra nya investeringar? Är det att vänta en naturlig balans genom dessa undan för undan än införda och än borttagna avgifter? Det är mig omöjligt att förstå hur man kan mena att man i längden skall kunna räkna med att få en lugn och jämn utveckling med en så ryckig metod.

Finansministern talade uttryckligen om att han inte är någon motståndare till bilarna utan gärna ser en utveckling av bilismen. Jag förstår mycket väl att så är förhållandet. Men han säger att utvecklingen har gått för snabbt. Vi har inte kunnat följa med i denna utveckling och inte orkat med alla åtgärder, som måste vidtas för att anpassa sig till den. Finns det någon som tror att denna enligt finansministerns mening för snabba utveckling kommer att vara över i och med utgången av 1955? Kommer inte hela denna strävan att skaffa bilar av alla möjliga sorter att bestå i minst lika hög grad när vi kommer till 1956? Vad garanterar att vi har möjlighet att då släppa bilinvesteringsavgiften och räkna med att allt skall gå glatt? Över min horisont går dessa metoder att bedriva ekonomisk politik. Vad vi velat ersätta dem med är en metod som icke har denna ryckiga innebörd, utan som utgör ett smidigt medel vilket undan för undan kan anpassa sig efter konjunkturen. Man kan genom räntan reglera graden av kreditätstramning på marknaden, vilken är avgörande för den allmänna rörelsens omfattning.

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

Därmed skulle jag vara framme vid den fråga som herr Eriksson ställde till mig — om jag hade någon möjlighet att förklara hur denna mekanism ter sig.

Jag vill då först konstatera att vi alla är överens om att i det läge där vi nu befinner oss är det helt och hållet oss själva vi har att skylla. Det är icke till följd av några utifrån kommande impulser som vi råkat i svårigheter. Utlandet, som tidigare varit syndabocken, har fastmer förhållit sig på det mest värlartade sätt visavi Sverige under det gångna året. Alla omständigheter utifrån har varit gynnsamma ur svensk synpunkt. Vad som har gjort att det har gått på tok eller i alla händelser uppstått ett hot för att vi skulle förlora balansen är alltså åtgärder på hemmaplan. Vad är det då som hänt? Jo, här säges att den gynnsamma konjunkturen har föranlett det privata näringslivet att investera mer än det tänkt sig tidigare. Exporten har gått bättre och krävt nya investeringar inom exportindustrien o. s. v. Det är klart att så har det varit, men vad har gjort det möjligt för dessa önskemål att komma till uttryck på sådant sätt, att vi överansträngt våra resurser? Orsaken är efter mitt sätt att se att det monetära utrymmet har varit för stort. När vi talar om räntan kommer den så i förgrunden att alla bara talar om en högre eller en lägre ränta. Detta är icke det väsentliga, utan det väsentliga är att man får det monetära utrymmet på marknaden inom vissa gränser avpassat med hänsyn till resurserna vid varje särskild tid. Det är för att kunna hålla det monetära utrymmet på marknaden i ett sådant läge som man behöver en rörlig ränta. Den är till för att ange omfattningen av det monetära utrymmet på marknaden. Varje särskilt monetärt utrymme har sin räntenivå. Vill jag öka det monetära utrymmet sänker jag räntan mer eller mindre, beroende på hur stor jag vill göra ökningen, och vill jag minska det monetära utrymmet får jag höja räntan så mycket som behövs för att få det utrymme som motsvarar en viss minskad aktivitet på marknaden.

Det är ju detta som har varit vår tvis-

tefråga ända sedan krigets slut. Den ekonomiska politik, som bedrevs fram till engångsinflationen år 1951, bestod just i att man spikade en viss lågränta. Det går inte med vilket medel man än vill tillgripa att hålla det monetära utrymmet tillräckligt stramt med en viss lågränta, utan i ett visst läge behöver man, om man vill ha stramare monetärt utrymme, en högre ränta. Om man inte höjer räntan, utan behåller en låg ränta, kommer det alltid att flyta ut nya pengar på marknaden i tillräcklig omfattning för att göra det monetära utrymmet så stort att det motsvarar den ränta som man verkligen tillämpar. Det var detta som skedde under åren mellan 1945 och 1951; riksbanken tvingades undan för undan att på marknaden släppa ut nya medel från sedelpressarna för att ge tillräckligt utrymme för att kunna hävda den räntenivå som man spikade fast.

Först år 1952 hade man äntligen fått klart för sig på majoritetens sida, att detta var ett tokigt system och att det gällde att se till att riksbanken icke på detta sätt fick tillfälle att späda på för att hålla ett lågt ränteläge, utan man måste åstadkomma kreditstramning. Men man var icke beredd att ta steget fullt ut och strama åt genom en rörlig ränta, som skulle få anpassa sig till det läge man ville uppnå, utan man ville kringgå saken genom alla möjliga andra åtgärder. Det var de s. k. frivilliga överenskommelserna med kreditinstituten o. d. Därigenom försökte man på frivillig väg så att säga hantera det kreditutrymme som fanns på ett sätt som om man hade haft en rörlig ränta. Hur verkade detta? Det gick ju någorlunda hyggligt till en början. Under 1952 och 1953 var det i stort sett balans. Men utan att restlöst använda den rörliga räntan efter rent sedvane-mässigt utbildade regler går det aldrig att få en kreditstramning att hålla tätt. Under 1953 utvecklade sig läget på ett sådant sätt, att det var nödvändigt på grund av statens stora lånebehov — som icke kunde täckas på kapitalmarknaden med det dåvarande ränteläget — att låna vad staten behövde genom skattkammар-växlar i bankerna. Enligt en mekanism,

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

som jag tidigare har försökt beskriva i kammaren, ledde dessa skattkamarväxlar i själva verket till att ju mer bankerna lånade ut till staten, desto större blev bankernas egen likviditet. På det sättet tillskapades på marknaden en ökad likviditet på en och en halv miljard kronor. Man tycker, att detta kanske inte låter så farligt. Men såsom ett på marknaden rörligt belopp representerade det ett stort utrymme, eftersom pengarna löper runt flera gånger under ett år och man därför måste flerdubbla beloppet för att få fram den kredit man kan åstadkomma med dessa pengar.

Redan vid höstriksdagens remissdebatt 1953 visade jag vilken kreditexpansion som man på detta sätt hade skapat i affärsbankssystemet i stället för genom riksbanken, på vilken det tidigare hade ankommit att tillhandahålla pengar. Jag sade, att det visserligen inte för ögonblicket fanns någonting som tydde på inflatoriska krafter, som skulle kunna ta hand om dessa pengar, men man måste ha klart för sig, att man med denna kreditexpansion hade bäddat för en inflation. När det kom fram inflationstendenser, fanns det på marknaden ett nytillskapat utrymme, tillräckligt för att hålla hela rörelsen i gång vid en högre nivå. Det är precis detta som har hänt under 1954. Det har funnits pengar tillgängliga för att möta de anspråk på krediter, som kommit fram genom de utomordentligt goda konjunkturerna. Det är inte räntan i och för sig, utan det är måttet på det monetära utrymmet som är det viktigaste. Men att man inte fått något grepp om detta har berott på att man inte konsekvent har tillämpat den rörliga räntans politik. Det är den felaktiga ekonomiska politiken som är orsaken till att vi i detta sammanhang har fått en överkonjunktur.

Nu har man ju kommit så långt, att man förstått, att upplåningen i affärsbankerna för statens räkning år 1953 inte var lyckad, även om man inte velat erkänna det. I höstas, när staten stod inför ett utomordentligt stort lånebehov, tillgrip man åtgärden att höja räntan för

att kunna placera obligationer på kapitalmarknaden, något som enligt vår uppfattning bör ingå som ett led i en riktig penningpolitik. Fyraprocentsslånet blev ju en stor framgång. Det blev en kreditåstramning genom att man fick in mellan 600 och 700 miljoner kronor. Detta belopp kom inte bara från banker och andra storplacerare, utan även från privatplacerare, som inte på länge hade varit framme på kapitalmarknaden. Man fick in sparmedel i stor omfattning. Effekten av detta utbudna lån blev, att alla med en enda gång lystrade och trodde att det var en ny giv i räntefrågan och att man äntligen kunde räkna med att det skulle föras en riktig penningpolitik med rörlig ränta. Kurserna på börsen gick tillbaka med en enda gång, och alla möjliga psykologiska verkningar, vilka inte är det minst märkliga med det fina system som den rörliga räntan i själva verket är, gav sig till känna. Så gick tiden. Vi hade vår remissdebatt i höstas. För min del ville jag gärna medverka till att man skulle ta steget fullt ut, men läget var ännu oklart. Jag ville inte säga någonting, som kunde vara ägnat att försvåra en sådan utveckling. Det gick en vecka, och vi hörde talas om upprepade sammanträden i bankofullmäktige. Det var förhandlingar med kreditinstituten, som sannerligen inte gav mycken klarhet om vart man syftade från riksbankens sida. Närmast hade vi den föreställningen att man skulle komma att ta steget fullt ut. När det hade hunnit gå fjorton dagar blev det emellertid till sist den halvmesyren att den långa räntan spikades, d. v. s. de räntesatser som är avgörande för den långa räntan; inteckningsräntan och de kommunala obligationerna höjdes till en räntesats som låg 0,1 procent över den gamla, från 3,6 till 3,7 procent. I övrigt ville man inte binda sig.

Ja, räntan behöver inte bindas så mycket mera, ty det är inte hipp som happ hur man sätter räntan. Det är nödvändigt att räntorna korresponderar med varandra. Statslåneräntan måste stå i ett visst förhållande till den långa räntan

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

på inteckningslån och kommunlån, och även övriga räntesatser måste anpassas härtill.

Vi har alltså ett läge som är mycket besynnerligt och ur kapitalmarknadens synpunkt besvärande. Det går i dagens läge att köpa statsobligationer med bättre förräntning än de fastlåsta räntorna på inteckningslån och kommunlån. Detta är att vända upp och ned på sakerna, ty statslåneräntan brukar alltid representera det lägsta läget, och de övriga räntorna anpassar sig ovanpå detta i vissa relationer till varandra.

Genom att dessa räntor har låsts fast har hela systemet blivit mer eller mindre uppknutet, och man kan inte använda detta vapen på det sätt, som vi menar att det skulle kunna hanteras för att mer eller mindre ensamt i detta läge garantera oss en naturlig, lugn jämvikt utan ryckighet.

Om man höjer en ränta, som det varit fråga om i detta fall, med en halv procent, vad har det då för ödesdigra verkningar på de andra områden man talat om, även om det berört bostadsområdet? En räntehöjning är inte någon definitiv åtgärd. I och med att man når balans finns det möjligheter att gå tillbaka till det ursprungliga läget. Det har visat sig i andra länder att man har kunnat göra det. Det finns i dagens läge länder med en fullt rörlig ränta, som har lägre räntor i naturlig balans än den som vi tillämpar genom dessa manipulationer.

Det har talats om räntans betydelse för fastighetsmarknaden. Ja, det gjorde vi redan före engångsinflationen. Det sades att en höjning av räntan med 1 procent skulle leda till en stegring av levnadskostnaderna med 1 å 1 1/2 procent. Vi fick en levnadskostnadsstegring på 20 procent, och byggnadskostnaderna, som man särskilt sköt i förgrunden — det gällde att inte fördyra byggenskapen genom en högre ränta på fastighetslånen — steg genom inflationen med 35 procent. Denna fördyring av byggnadskostnaderna var mångfaldigt större än den fördyring av byggnadskostnaderna, som skulle ha skett genom en höjning av räntan. Allt detta hänger nära ihop, och man

skall inte tro att man kan smita undan på ett håll utan att verkningarna kommer fram på det mest oförutsedda sätt i andra riktningar, när man inte har den rätta balansen i systemet.

Som läget var i höstas skulle jag ha varit nöjd med att man då gått över till en fullt rörlig ränta i relation till den fyraprocentiga ränta som statslånet representerade. Jag tror att situationen inte hade varit mera pressad den gången än att det skulle ha varit tillräckligt. Om det skulle bli fråga om att gå något längre anser jag i alla händelser att det med hänsyn till sina verkningar över hela fältet vore vida att föredraga framför de ryckiga och slumpartade verkningar, som de här föreslagna metoderna med investeringsavgift och bilaccis skulle innebära.

Jag har många gånger frågat mig vad det är som gör det så hopplöst att försöka övertyga andra om vad man själv tror på såsom en objektivt riktig sak, då man inte själv är medveten om att i detta skulle ligga någon som helst baktanke att ett gruppintresse, som man själv företräder, skulle bli bättre tillgodosett genom att denna väg väljes i stället för den andra. Jag har just ställt mig den frågan: Hur kan man anse att det i vårt tal om en rörlig ränta ligger någonting av den föreställningen att vår linje bättre skulle tjäna några gruppintressen, som står oss närmare än andra? Jag har inte den ringaste förståelse för detta, ty fortfarande är det ju så att den höga räntan kommer att gå ut över dem som investerar — i alla dessa sammanhang dock naturligtvis med mycket mindre kraft än vad investeringsavgiften kan tänkas ha i sina speciella fall, just därför att man sprider verkningarna över ett så mycket större fält genom räntan. Men detta är väl intet fel. Genom att gå denna väg får man en effekt som återverkar även på det kommunala fältet och kanske också på det statliga, även om det ligger litet mera i det blå.

Herr Eriksson försökte få fram att en friare räntepolitik skulle innebära, att de pengar, som flöt in i form av den

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

högre förräntningen, bara skulle komma dem till godo som har någonting att låna ut. Men vilka är då de som har någonting att låna ut? Är det inte mer eller mindre hela det svenska folket? Det är alla sparbanksinsättare, alla försäkringstagare i detta land — över huvud taget tror jag inte man kan finna någon som inte har möjligheter att få vara med och dela på den lilla ytterligare inkomst som en räntehöjning skulle kunna föra med sig. Jag har tidigare varit angelägen att framhålla, att räntehöjningen, som jag ser den, på intet sätt är något självändamål, utan något som skall till för kreditstramningen. Men om jag får den, har den dessutom en mycket gynnsam effekt däri, att den är någonting som kommer spararna till godo. Är vi ändå inte överens om att det enskilda sparandet har den betydelsen, att det inte finns någon anledning att gå emot en åtgärd bara därför att den skulle kunna vara till spararnas nytta — vilket ju är innebörden av vad herr Eriksson sagt.

Jag försöker bara i detta sammanhang att se till vad jag tror att helheten skulle vara bäst betjänt av. Jag förnekar bestämt att vi skulle företräda några gruppintressen. Det var någonting i sådan riktning som skymtade i herr Skölds anförande i Göteborg i söndags eller i måndags. Han trodde, att vi med vårt förslag önskade försvaga löntagarnas starka ställning i förhandlingarna på arbetsmarknaden. Nå, men är vi inte överens om att det gäller att dämpa en överkonjunktur? Skall man dämpa en överkonjunktur, innebär det väl att man får lov att skaffa bort översysselsättningen och få ner den till en sysselsättning som håller sig inom ramen för våra resurser. I fråga om lönerna är det väl inte fråga om annat än att man även från finansministerns sida strävar efter att få dem att hålla sig inom ramen för våra resurser. Det är precis samma dämpning av konjunkturen som åsyftas på bägge hållen. Vad är det som säger, att den metod som vi föreslår skulle vara ägnad att i detta hänseende gå längre

och ha mera allvarliga verkningar för sysselsättningen än de metoder, som finansministern förordar? Det är mig alldeles obegripligt, att på samma gång som man vinkar bort räntan som någonting otillräckligt, argumenterar man som om det var fråga om ett medel som är så farligt att man inte kan handskas med det utan att hamna i en överdrift, som skulle innebära en fara för sysselsättningen. Det är ju tvärtom så, att inget medel är smidigare och lättare att hantera med små variationer. Om man ser att man gått för långt, har man möjligheter att rucka det tillbaka igen och göra detta fortlöpande utan att det för varje gång skall behövas kungl. propositioner och riksdagsbeslut.

Jag trodde verkligen att vi hade samma mål för vår strävan när det gäller en dämpning av konjunkturen, nämligen att få med översysselsättningen och få ett ekonomiskt klimat av den beskaffenheten, att det skall vara möjligt för arbetsmarknadens parter att nå sina överenskommer inom ramen för våra resurser. Men på finansministern i Göteborg lät det som om man genom den politik man för medvetet sträfvade efter att skapa något slags förmånsställning för arbetstagarna i deras relationer till arbetsgivarna. Jag trodde att det gällde att få möjligheter för dessa motparter på löne marknaden att komma till ett resultat som ligger i samhällets intresse, d. v. s. ett resultat som ligger inom ramen för våra resurser.

Samtidigt som finansministern talar till arbetarna om nödvändigheten av att iaktta måttfullhet, skall han väl inte säga: På samma gång är vi måna om att ni skall ha kvar en sådan ställning, att ni skall kunna få ungefär hur mycket ni vill, men ni skall vara snälla nu att själva vara återhållsamma och söka nöja er med något mindre. Det är något av detta i det förda resonemanget, som jag inte förstår. Är det inte mycket riktigt för båda parterna på arbetsmarknaden att få röra sig i ett genom statens ekonomiska politik skapat klimat, som är sådant att det finns möjligheter

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

att hålla balansen på marknaden i detta utomordentligt betydelsefulla hänseende?

Jag företräder inte någonting annat än helheten i detta sammanhang. Vi sitter alla i samma båt, och det är uteslutet, efter mitt sätt att se, att det skulle finnas grupper i samhället som i längden hade någonting att vinna på att man medvetet sökte lösningar till fördel för just dem och kanske gärna med olägenheter för andra grupper. Man bör inte ha någonting mindre för ögonen än att åstadkomma det som man tror gagnar helheten bäst, ty de grupper som man tror skulle gynnas genom en annan politik är de grupper, som i första hand får ta verkningarna av att denna politik visar sig felaktig. Då kommer sysselsättningen och levnadsstandarden i gluggen. Det är obönhörligt, för den händelse man inte lyckas upprätthålla balansen. Här borde inte finnas utrymme för annat än en politik, som är till samma gagn för alla grupper av svenska folket.

Herr statsrådet **SKÖLD**:

Herr talman! Det kan inte komma i fråga att jag skulle ta upp till en ingående belysning den mycket teoretiska och av en stark tro burna framställning av sin ekonomiska syn, som herr Ewerlöf här givit uttryck för. Men jag vill göra några små anmärkningar till herr Ewerlöfs anförande.

Det var en sak, som liksom i blyxtljus visade att det här i hög grad är fråga om en *tro*. Herr Ewerlöf säger, att den där stora prisstegringsvågen ledde till en 35-procentig höjning av byggnadskostnaderna, vilket var någonting helt annat än den stegring av priserna, som skulle ha uppkommit, om vi då hade höjt räntan med 1 å 1 1/2 procent. I detta måste ligga att herr Ewerlöf menar, att med en räntehöjning av 1 å 1 1/2 procent skulle vi ha kunnat undgå det mesta av den prisstegring, som då skedde.

Jag vill bara fästa uppmärksamheten

vid att på grund av vårt lands ekonomiska struktur spelar importen en mycket stor roll. Prisstegringarna i utlandet betydde så mycket, att vår konsumtionsprisnivå steg med 15 procent. Var och en förstår att utvecklingen utomlands var en ekonomisk omvälvning, som ställde alla förhållanden på huvudet här inom landet både ekonomiskt och socialt. Det kunde inte undgås här lika litet som på andra ställen, att det blev ytterligare prisstegringar.

Det är klart — jag har sagt det många gånger — att ingen kan veta, om vi genom en hårdare ekonomisk politik då skulle ha kunnat få våra priser att stanna vid ett par procent lägre nivå än de gjorde. Men det är en så liten marginal, som det rör sig om, att det verkade på mig närmast beklämmande, skulle jag vilja säga, att höra herr Ewerlöf tro, att man då med en räntehöjning skulle ha kunnat stanna vid väsentligt lägre byggnadskostnader. Men detta ställer, som sagt, i blyxtljus hela herr Ewerlöfs framställning om räntans förhållande till det ekonomiska skeendet. Herr Ewerlöf frågar: »Vad är det som gör att jag inte kan övertyga folk om att min tro är den riktiga?» Jo, herr Ewerlöf, det är därför att det är en tro. I alla tider har missionärer för en tro klagat över att det inte går att få folk att acceptera deras åskådning. Herr Ewerlöf menar i sin framställning om räntans inverkan på den ekonomiska mekanismen, att en restlöst fri ränta skulle skapa precis det monetära utrymme som behövs för att vi skall kunna bibehålla en naturlig balans. Herr Ewerlöf är ganska ensam om den uppfattningen. Den uppfattningen var nog kanske i viss mån gällande på den tiden, när det var en mycket liten del av ekonomin som låg utanför den privata sektorn. Det var när den privata sektorn bestod av ett mycket stort antal gentemot varandra självständiga företagare med en utvecklad fri konkurrens. Det är ingen människa som tror att det går i våra dagar att vinna balans i samhällsekonomin genom en restlöst rörlig ränta. Det finns inget

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

land i världen som för en dylik politik. Den går inte heller att föra. Det är därför inte så underligt, om herr Ewerlöf inte får folk att tro på värdet av sin åskådning.

Herr Ewerlöf anknöt till någonting som jag har sagt i Göteborg och som gällde de olika förslag till lösningar, som kan föreligga för att klara frågan om att förena full sysselsättning med stabilt penningvärde. Där har jag tilllåtit mig att säga, att den borgerliga lösningen, sådan man kan få fram den — den säges ju sällan öppet — tyder på att man ser lösningen i en större sysselsättningsmarginal, d. v. s. en sysselsättning som ger ett större svängrum för konjunkturrörelserna; större konjunkturrörelser skulle kunna äga rum utan att man översteg ramen för resurserna. Det är klart att i ett läge, där man skapar en större marginal, har man också lättare att hålla vad herr Ewerlöf kallade en naturlig balans. Då är det ju, som sagt, längre väg att gå, innan man kommer över resursernas ram. Men det måste köpas med att man totalt sett rör sig med ett större antal arbetslösa, som man kan sätta in i produktionen, och att man inte når gränsen förrän den reserven är uppäten.

Jag hyser den meningen, som jag tror delas av hela den svenska arbetarrörelsen, att vi hellre bör ta på oss besväret att arbeta med en mindre marginal än att tillgripa det medlet. Därför har vi naturligtvis också svårare än herr Ewerlöf — om herr Ewerlöf nu har denna uppfattning — att klara balansen.

Jag kan inte förstå annat än att vad herr Ewerlöf här menar med naturlig balans är just att man skall ha tillräcklig marginal, så att det är en större skillnad än den vi nu håller mellan den ekonomiska aktiviteten i en lägre konjunktur och i en högre.

Sedan kommer jag över till den sista frågan. Herr Ewerlöf frågade vad som kommer att hända när 1955 gått till ända, om vi då fortfarande har en överkonjunktur. Jag svarar med en motfråga till herr Ewerlöf. Om herr Ewerlöf

nu fått den räntehöjning, som han anser nödvändig, och om vi sedan år 1955 förgått fortfarande har en tendens till överkonjunktur, vad skulle herr Ewerlöf då göra? Jo, i lindrigaste fall behöll han väl räntehöjningen, och då blir den företagna räntehöjningen icke en kortvarig, smidig åtgärd, utan den resulterar i en större eller mindre kostnadsökning. Men det kan också hända att konjunkturen visar fortsatta tendenser till stegring. Vad gör herr Ewerlöf då? Jo, han höjer räntan. Så går det nämligen till i våra dagar, därför att det är svårt att få fram den naturliga balansen på grund av att det förekommer konjunkturväxlingar. Man talar, som jag sade i remissdebatten, om ryckighet i konjunkturpolitiken. Men det måste väl bara vara något naturligt med dylika svängningar, eftersom åtgärderna framkallas just av ryckigheten i konjunkturen.

Det hade gått mycket bra utan en investeringsavgift, om det inte hade blivit en stegrad konjunktur, som, säger herr Ewerlöf, inte beror på inflytelser från utlandet, ty från utlandet har det ju bara kommit gynnsamma ting för oss. Från utlandet kom förväntningar om en stigande konjunktur. Dessa förväntningar ledde till ökad ekonomisk aktivitet, och det är den ökade aktiviteten, som vi måste söka hålla tillbaka.

Det blir ju ständigt så att konjunkturväxlingarna är ovissa. Därför blir det för oss liksom för herr Ewerlöf så, att när vi kommer förbi 1955, så kan två ting hända. Det ena är att konjunkturen lugnat sig. Då händer ingenting annat än att investeringsavgiften faller bort. Men det kan också hända, att det alltså föreligger en uppåtgående tendens i konjunkturen. Då får vi väl göra ett nytt övervägande och pröva, vad som skall göras. Det övervägandet kan utmynna i att investeringsavgiften skall vara kvar. Man kan också tänka sig andra utvägar.

Jag vill härmed bara slå fast, att man inte kan resonera på det sättet när det gäller investeringsavgiften, att man be-

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

finner sig i det oroväckande läget, att om konjunkturen inte förlöper i en rytm, som passar för investeringsavgiften, är därmed allting på sned. Precis samma problem möter nämligen, vilken politik man än för, således även vid den restlöst rörliga räntans politik, som emellertid endast är en herr Ewerlöfs utopi.

Herr EWERLÖF (h) kort genmäle:

Herr talman! För att jag inte skall glömma det får jag väl börja där finansministern slutade.

Det är enligt de olika metoder vi företräder en mycket stor skillnad i fråga om vad som skall hända efter 1955 års utgång, om vi då alltså har att räkna med en konjunktur som är i aktivaste läget. Hela motiveringen för investeringsavgiften i båda dessa former bygger ju på att investeringsavgiften skall vara rent tillfällig. Man skall söka hålla tillbaka investeringarna genom att ge folk den säkra förvisningen, att om de väntar och skjuter upp dem över detta år, så skall de få tillfälle att göra investeringarna i fråga under följande år. Nu får vi av finansministern höra, att om situationen är densamma efter detta års utgång, så blir det en förnyelse av investeringsavgiften. Men investeringsavgiften är ju ändå ett alltför grovt vapen för att användas på detta sätt år efter år. Då går ju syftet därmed förlorat, ty avsikten är ju bara att man tillfälligt skall avhålla folk från att göra investeringar, men att de sedan skall ha möjlighet därtill. En rörlig ränta verkar ju inte alls på samma sätt. Det kan visserligen hända att man även efter år 1955 skulle få behålla den högre ränta, som här förutsatts att man eventuellt skulle genomföra. Men det är ju någonting helt annat, och jämförelsen är mycket missvisande.

När det säges, att effekten av en investeringsavgift och en räntehöjning blir ungefär densamma, skulle jag vilja betona att här föreligger den stora skillnaden, att investeringsavgiften ju tas ut på en gång med en viss procentsats på hela det belopp jag lägger ned i en investe-

ring. I och med att jag gjort denna investering blir jag ju tvungen att amortera ett belopp som innebär själva investeringskostnaden plus en investeringsavgift. I det andra fallet får jag betala den ränta, som gäller i dagsläget, men om räntan går nedåt — vilket jag förutsätter att den skall göra — blir det billigare för mig och återverkar på den investering det är fråga om. I det förra fallet är jag en gång för alla dömd att betala och amortera ett alltför högt belopp i kostnader för investeringen. I det andra fallet får jag fortlöpande betala den ränta som krediten betingar, och denna ränta kan ju ändras från tid till annan. Även där kommer alltså den större smidigheten klart till uttryck.

Mitt tidigare anförande kunde inte undgå att i sin koncentration bli ganska schematiskt. Det är en invecklad materia, och jag hade över huvud taget inte alls avsett att ge mig in på den, om inte herr Eriksson i Uppsala direkt hade uppkallat mig. Men jag hoppas att jag, när jag läser det stenografiska referatet, skall finna att där inte är så mycket som jag behöver modifiera.

Jag skall emellertid gärna justera en missuppfattning, som jag måhända föranledde finansministern till. Finansministern säger, att jag skulle ha givit uttryck åt den uppfattningen, att vi år 1951 skulle ha kunnat undvika varje inflation med hjälp av en räntehöjning. Jag har varken nu eller tidigare påstått att situationen år 1951 var sådan, att vi kunnat med egna medel undvika en inflation, detta på grund av de utomordentligt kraftiga impulserna utifrån. Däremot har jag gjort gällande, att om vi då hade fört en riktig penningpolitik, skulle vi haft möjligheter att väsentligt begränsa omfattningen av den penningvärdeförsämring, som vi fick år 1951.

Får jag bara tillägga, att den här diskussionen och beskillningen för att den ena *tror* det och den andra det gör det angeläget, att finansministern ser till, att vi äntligen får fram resultatet av den sedan åtskilliga år tillbaka pågående utredningen av frågan, huruvida det är

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

möjligt att förena full sysselsättning med ett stabilt penningvärde. Vi skulle ha behövt resultatet av denna utredning långt före detta. Vi kanske då får en mera oomtvistlig grund att fota våra diskussioner på.

Herr statsrådet **SKÖLD**:

Herr talman! Jag är alldeles övertygad om att när herr Ewerlöf läser det stenografiska referatet av sitt tal, kommer det att visa en mycket god överensstämmelse med herr Ewerlöfs åskådning och kommer därför att ge herr Ewerlöf full tillfredsställelse. Jag har aldrig satt i fråga, att det inte var ett äkta uttryck för herr Ewerlöfs åsikt som där framfördes.

Jag begärde emellertid inte ordet för att säga detta utan bara för att påpeka hur herr Ewerlöf här bemödat sig om att visa, hur mycket billigare en ändring av räntan blir för företagarna, och då är det väl också ganska lätt att räkna ut, hur mycket mindre verkningsfull den blir för de uppgifter, som vi tänker att investeringsavgiften skall fylla.

Herr **MAGNUSSON (h)**:

Herr talman! Jag vill först instämma i det yrkande som här tidigare har framställts bl. a. av herr Velander, nämligen om avslag på det föreliggande förslaget.

Det torde väl inte råda något tvivel om att det effektivaste vapnet mot en inflation måste vara ökad produktion av nyttigheter, som tillfredsställer höjda krav på konsumtion. Den ökade produktionen är också förutsättningen för höjd levnadsstandard.

Det är mot bakgrund av dessa förhållanden man måste beteckna den politik, som nu föres, såsom kortsiktig, eftersom möjligheterna att effektivisera vårt näringsliv onekligen måste bli mindre genom införandet av denna investerings-skatt. En ökad produktion måste vara förutsättningen för en välfärdspolitik och en verklig reallönestegring.

Syftet med den nu föreslagna investe-

ringsskatten skulle ju vara att dämpa en överkonjunktur. Om det nu på några områden skulle finnas en sådan konjunktur, måste man väl ändå medge att konjunkturen nu är mycket delad. Inom alla de näringsgrenar, där man dagligen måste föra en hård kamp för att över huvud taget kunna hålla sina företag flytande i den hårda konkurrensen med låglöneländerna, framstår regeringens åtgärder härvidlag såsom minst sagt orimliga. Det läget råder nu inte minst inom textil-, beklädnads-, läder- och skoindustrierna samt inom de olika handelsleden för dessa varor. Om man skall kunna eliminera den stora klyftan i kostnadsläge mellan andra länder och oss inom dessa näringsgrenar, är det ett livsvillkor att våra industrier fungerar effektivare än konkurrenternas. Detta kan ske endast genom rationaliseringar och teknikens fulla utnyttjande. Men rationaliseringar kostar pengar, och därför är det inom dessa näringsgrenar ännu mera än annorstädes nödvändigt att man har möjligheter till investeringar.

Man måste därför i dag ställa den frågan till regeringsbanken, om det är meningen att nu göra svårigheterna ännu större än tidigare för dessa näringsgrenar. Inom sådana städer och samhällen, där människorna har sin försörjning och till övervägande del är beroende av dessa hårt pressade näringsgrenar, har man ingen möjlighet att förstå regeringens handlande.

Från regeringshåll har man varit angelägen att betona, att skatten icke kommer att medföra kostnadsökningar med mer än hälften av de 12 procenten, då investeringskostnaderna blir avdragsgilla vid den vanliga beskattningen. Men hur kommer det att ställa sig för alla de näringar, som i dag inte är räntabla och som därför inte kan redovisa några vinster? Genom den bestämmelse, som säger att avdraget får utnyttjas endast under beskattningsåret kommer dessa oräntabla företag att drabbas dubbelt så hårt som de företag som kan redovisa vinster. Har man inom regeringen verkligen tänkt på hur bakvänt denna avgift kommer att drabba näringslivet?

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

Inom sådana näringsgrenar, som jag här har pekat på, kan inga onödiga investeringar göras, utan varje utgift måste nog övervägas, så att kostnadsbesparingar omedelbart kommer till stånd. Den nu föreslagna avgiften kommer därför att bliva direkt kostnadsfördyrande. Man frågar sig, om inte avgiften kommer att verka direkt inflationsdrivande, då den måste få återverkningar på konsumtionspriserna.

Inom livsmedelsindustrien och även på distributionens områden måste stora rationaliseringar genomföras, och detta torde icke efter ett beslut om investeringskatt bli möjligt utan att påverka prisbildningen för livsmedlen. Det är väl inte heller någon som tror att man vid prissättningen på jordbrukets produkter kan undgå att ta hänsyn till kostnadsfördyringen.

Tillsammans med en del andra kammarledamöter har jag tillåtit mig att i en motion föreslå, att ett dispensförfarande införes i förordningen, syftande till att möjliggöra befrielse från erläggande av investeringsavgiften för sådana näringar som för närvarande inte är räntabla. Jag har nu inte för avsikt, herr talman, att yrka bifall till denna motion, då dess syftemål är tillgodosett i reservation III genom förslaget om ett tillägg till 5 § som skulle ge riksskatte-nämnden möjlighet att befria företag från erläggande av investeringsavgift, när synnerliga skäl därtill är. Denna dispensregel torde inrymma sådana förhållanden som när räntabilitet icke föreligger för näringen. Dispensförfarandet är i och för sig en otrevlig utväg, men när nu regeringen föreslår sådana åtgärder som de föreliggande, finns ingen annan möjlighet att åstadkomma någon rättelse.

Beträffande den särskilda investeringsavgiften, som ju är avsedd att träffa bilinköpen, kan man inte annat än finna det något anmärkningsvärt att de avtal, som har träffats inom denna näringsgren före den 31 januari men inte fullföljts, skall lämnas fullständigt utan avseende. Man frågar sig onekligen, med vilken rätt en viss del av svenskt näringsliv på

detta sätt skall kunna prickas. Det egendomliga med hela denna förordning är också, att man inte endast syftar till att begränsa inköpen av nytillverkade bilar, utan även avser att dämpa handeln med de begagnade bilarna. Frågan är väl, om inte detta förhållande kan väntas medföra, att människorna hellre kommer att efterfråga nya bilar än gamla, då ju dessa senare blir belagda med ganska höga avgifter.

Från denna talarstol har tidigare i dag sagts, att bilismens utveckling i vårt land har gått så långt, att vi nu skulle i detta avseende ligga främst i Europa. Ja, detta är kanske riktigt, men vad är anledningen? Jo, anledningen är helt enkelt att bilen för det svenska folket i dag inte på något sätt är en lyxartikel, utan en nyttovara som man så innerligen väl behöver. Det är behovet att i vårt avlånga land ha tillgång till bil som gjort att bilbeståndet här i Sverige har ökat under de senare åren. Det är också därför som man finner det så mycket mer förvånansvärt, ja, upprörande, att åtgärderna riktar sig mot denna vara, som har kommit till så stor användning.

Jag skall eventuellt återkomma med yrkanden under den fortsatta behandlingen av ärendet.

Herr ANDERSSON, AXEL, (fp):

Herr talman! Under remissdebatten hade vi tillfälle att här i kammaren lyssna på ett mycket intressant meningsutbyte mellan statsministern och herr Ewerlöf angående spänningsmomenten i tillvaron, och jag fick det intrycket, att herr Ewerlöf ville beskylla regeringen för att den beröfvade oss en hel del av de spänningsmoment, som vi faktiskt skulle behöva för att trivas ordentligt i folkhemmet. Om det var så herr Ewerlöf menade, tycker jag nog att han var litet orättvis. Jag tycker att regeringen på allt sätt sörjer för att vi skall ha tillräckligt med spänningsmoment. Vi har inte bara lotteridragning omkring den 15 i varje månad, och vi studerar tipslistan varje lördag. Söndagen den 16 januari fick vi faktiskt också ett

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

nytt lotteri med både en och två dragningar.

Jag hade själv det tvivelaktiga nöjet att vara med i bägge dragningarna. I den första hade jag otur, men i den andra tur — det brukar ju vara så, att ibland har man tur och ibland otur. Jag tillhörde nämligen dem som köpte bil den 15 januari, och jag hade inte hunnit inregistrera bilen vid den tidpunkt, då enligt finansministerns förslag avgiftsplikten skulle inträda. Enligt detta förslag skulle jag ha fått betala en rätt väsentlig bilaccis, men så tog bevillningsutskottet och ändrade förslaget på det sättet, att om bilen var inregistrerad före januari månads utgång, skulle man slippa bilaccis. Nu hade jag hunnit göra det, och på det sättet kom jag undan och drog i den andra dragningen en rätt väsentlig vinst.

När jag gick i skolan, brukade vår rektor varje läsår börja med att läsa upp ordningsreglerna för oss, och i dessa hette det bland annat, att »allt spel om penningar och penningars värde vare lärjunge strängeligen förbjudet». Men det är nog tyvärr på det sättet, att man lär mer för skolan än för livet, ty när man kom ut i livet, såg man rätt snart att t. o. m. i de allra bästa familjer förekom både lotterispel och tippning. Men det var ändå en väsentlig skillnad mellan dessa slag av spel och det lotteri som jag här har berört. Man avgör själv, om man vill spela på ett vanligt lotteri eller inte, men när det gäller förslaget om bilaccis är det andra som har avgjort om man har spelat på lotteri eller inte.

Det finns en oändlig mängd människor som under fjolåret har tecknat kontrakt om köp av bil med leverans i vår. Det är i allmänhet personer, som har tänkt lära sig att köra bil, men som bekant är det åtskilligt besvärligare att köra bil på vintern än på sommaren, och av ren försiktighet har de inte velat sätta i gång på allvar förrän till våren och tänkt vänta med inregistreringen till dess. Det är ju synnerligen hänsynsfullt att göra på det sättet och främ-

jar trafiksäkerheten, men dessa människor blir nu straffade för sin försiktighet, om riksdagen, vilket är troligt, antager utskottets förslag.

Om man jämför investeringsavgiften och bilaccisen, märker man också att det skiljer åtskilligt. Då det gäller andra investeringar än anskaffning av en bil och föremålet skadas genom brand eller på annat sätt och därför nyan-skaffning måste ske, är vederbörande befriad från investeringsavgift, men om en bil brinner upp eller till följd av en olyckshändelse blir fullständigt obrukbar, är det tydligen meningen att bilägaren skall betala bilaccis vid sitt förvärv av ny bil. Häromdagen stod det i tidningarna om en av dessa nu för tiden rätt vanliga rymlingar, som hade stulit en bil och lyckats förstöra inte bara den utan ytterligare fyra bilar, så att de blivit obrukbara. Kan det vara rätt och billigt att de bilägare, som blivit utsatta för detta, skall behöva betala bilaccis, när de skaffar sig en ny bil?

Det datum, som bevillningsutskottet fastställde som gräns för befrielse från bilaccis, verkar fullständigt gripet ur luften. Om man hade valt den 5 februari, hade man kunnat motivera det med att enligt vägtrafikförordningen inregistrering skall ske inom tre veckor.

Det har sagts rätt mycket om de be-gagnade bilarna, och jag skall inte säga så mycket mer om dem. Det är väl ändå många gånger så, att köpare nu kommer att få betala en högre bilaccis än vad själva bilen kostar. Jag har själv fått flera bevis på att så kommer att bli fallet.

Vad beträffar de gamla bilarna sade herr Sjödahl att vi, som motsätter oss att det skall utgå accis för dem, var ute med limspö i händerna, samtidigt som vi frustade av något slags rättfärdighets-lusta. Jag tyckte faktiskt att det var en så poetisk bild som herr Sjödahl fram-ställde, att jag också i min bänk greps av något slags poetisk lusta, och jag försökte skildra herr Sjödahls stämning ungefär på det här sättet:

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

»Nog mången lär sucka och pusta
åt metoder herr Sköld finner justa,
men Sjödahl hörs gladeligt frusta
av egen rättfärdighetslusta,
och givetvis alla de andra
med limspön i händerna vandra;
herr Sjödahl blott ingen må klandra,
han är ren som en kysk Alexandra.»

Det är möjligt att denna poetiska skildring haltar en hel del, men även herr Sjödahls argumentering haltade åtskilligt.

Vad jag emellertid framför allt skulle vilja understryka i detta fall är någon-
ting som inte kommit fram under denna
debatt, och det gäller bilens betydelse
i fråga om att rädda ungdomen åt
landsbygden. Den, som t. ex. varit uppe
i någon av våra lappmarks- och skogs-
kommuner en lördagskväll, får se den
ungdom, som är samlad vid kyrkplatsen
till en fest, skall snart lägga märke till
att en mycket väsentlig del av denna
ungdom har kommit från rätt avlägsna
byar för att roa sig. De har haft möj-
lighet därtill på grund av att de haft
bil. Tack vare de förbättrade skogspri-
serna har man fått helt andra möjlig-
heter, och man har i rätt stor utsträck-
ning skaffat sig bil och motorcykel. Jag
vågar påstå, att det allra effektivaste
medlet att hejda flykten från landsbyg-
den — något som bondeförbundet så
mycket och så varmt brukar tala om
— är bilen. Det hjälps inte hur många
förslag som från bondeförbundets sida
läggs fram för att råda bot på denna
flykt från landsbygden — man kommer
ändå aldrig någonsin att kunna finna
på ett bättre botemedel än det bilen ut-
gör. Detta gäller naturligtvis framför
allt för oss uppe i Norrland med de väl-
diga avstånd vi där har.

Vi har nyss haft en lappmarksriksdag,
där enligt referaten åtskilliga riksdags-
män var närvarande och där det fram-
för allt sysslades med frågor rörande
vattenkraften. Jag skulle tro, att de fles-
ta norrlänningar helt och hållet instäm-
de i de många och allvarliga protester-
na mot det sätt, på vilket vattenfalls-
verket huserar uppe i Norrland. Det

gällde protesten mot att elströmmen går
genom högspänningsledningarna söder-
ut, samtidigt som Norrland utarmas. Men
man glömde tydligen alldeles bort, att
det fanns en mycket allvarligare sak att
tänka på, nämligen att det är en annan
ström, som också går från Norrland —
strömmen av ungdom. Den kostar Norr-
land hundratals miljoner kronor om
året.

Statsutskottets andra avdelning var i
fjol uppe i Hietaniemi för att se på skol-
väsendet. Vi fick då bland annat reda
på att där uppe betalades av kommu-
nalskatten 11 kronor till utgifter för
skolväsendet. Vi tyckte att det var en
fantastisk uppoffring, men detta offer
föreföll ännu mer fantastiskt, då vi fick
reda på att sedan ungdomen utbildats i
skolan, var det en mycket obetydlig del
som stannade kvar i kommunen. De all-
ra flesta sökte sig söderut. I Norrland
behövs många, många tusen bilar ytter-
ligare, framför allt ute i skogsbygderna,
för att kunna bevara ungdomen åt den-
na landsända. Att förhindra bilismen in-
nebär en ökning av svårigheterna för
Norrland att gör sig gällande.

Jag kan inte finna annat än att in-
vesteringsavgiften i stort och bilaccisen
i synnerhet är ett alldeles utomordent-
ligt sätt att visa, hur man bär sig åt,
när man säger av den gren, som man
själv sitter på, och när man försöker
att bota ont med värre.

Jag talade i början om det nya spän-
ningsmoment, som hade kommit in i
tillvaron. Jag tror emellertid inte att
detta spänningsmoment kommer att ha
någon verkan i framtiden — jag har
nästan en känsla av att folk redan nu
har fått klart för sig att det gäller att
försöka anpassa sig på ett eller annat
sätt, och då är det lämpligast att välja
modell efter björnen: under de år, då
det inte är valår, lägger man sig och
trycker i idet för att de år, då det är
valår, kunna träda fram till den värme
och det givmilda ljus, som då sprides ut
över det svenska folket.

Herr talman! Jag kommer inte att
ställa något yrkande utan skall be att få
återkomma senare.

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

Herr LARSSON, SIGFRID, (bf):

Herr talman! Att förslaget om investeringsavgift skulle mötas med någon större förtjusning av det svenska folket var det väl ingen som väntade sig. Investeringsavgiften kommer att drabba många, och den kommer att drabba många hårt. Man måste ju fråga sig, om det är nödvändigt med dessa pålagor. Svaret på den frågan beror enligt min mening helt och hållet på om det föreligger en inflationsfara eller inte. När herrar Velander och Spetz i förmiddags talade om dessa ting, hade jag en känsla av att de menade att det inte alls var så farligt med den saken. Särskilt herr Spetz uttalade rätt tydligt att man inte kunde påstå att det förelåg någon inflationsfara. Men i eftermiddag har vi ju hört av både herr Wehtje och herr Ewerlöf att så nog är fallet, och det har också framhållits att åtgärder bör vidtagas.

Hur många gånger har vi inte i denna kammare hört uttalas — framför allt från oppositionens sida — hur betydelsefullt det är att upprätthålla ekonomisk balans, att sörja för ett bevarat penningvärde och att hindra inflation? Det är ju sådana saker som vi alla är överens om. Men när det gäller att vidta åtgärder i detta syfte, då är entusiasmen inte lika stor. Ändamålet med de föreslagna investeringsavgifterna är väl enbart att bidra till att uppnå de nämnda målen. Och att dessa åtgärder i likhet med alla andra inflationshämmande medel innebär uppoffringar för medborgarna i form av inskränkningar och minskad behovstäckning och — om nu bilaccisen går igenom, vilket den av allt att döma gör — leder till att många drömmar om en ny bil i år går upp i rök, ligger ju i sakens natur.

Från oppositionens sida talas i dag mera om dessa olägenheter än om den allvarliga bakgrunden till de framlagda förslagen, nämligen inflationshotet, som så många av oppositionens talesmän har tagit mycket lätt på. Det är denna inställning som utgör det första ledet i attacken mot förslaget om investeringsavgiften. Men man kan ju inte med visshet bevisa att det inte är någon fara på ta-

ket. Kunde man det, hade ju detta varit tillräckligt för ett avslagsyrkande. Man försöker därför att som nästa led i bekämpningskampanjen leda i bevis att investeringsavgiften är en mycket dålig metod att möta inflationshotet med. Den har betecknats som klumpig och utsliten, för att nämna ett par av karakteristiskerna.

Vidare har man talat om vilka fruktansvärda verkningar ett införande av en investeringsavgift skulle få. Herr Wehtje har varit inne på det, och han nämnde att det skrivits mycket därom i pressen. Det är ju riktigt. Jag har läst en del av dessa artiklar, och det har ju inte varit någon måtta på hur skadeverkningarna utmålats i en del pressorgan. Det har skett på ett sådant sätt, att man fått en vision av hur industriens hjul skulle komma att gå långsammare och långsammare för att slutligen stanna, hur jordbrukarna i brist på traktorer skulle få spanna korna för plogen och hur bilarna försvann från våra landsvägar. Samtidigt har det sagts, att om vi i stället tillgrepp den rörliga räntan, skulle sådana skadeverkningar utebli.

Låt oss nu se på dessa bägge metoder i siffrornas kalla ljus! Jag tar jordbruket som exempel, eftersom jag väl känner till det bäst. En räntehöjning med en procent skulle årligen kosta jordbruket 35 å 40 miljoner kronor — då är inte lånen med bunden ränta medräknade. Investeringsavgiften däremot skulle inte kosta jordbruket mer än omkring 15 miljoner kronor per år. Jag är övertygad om att det rör sig om ungefär samma förhållande inom andra delar av näringslivet.

Jag medger gärna att en rörlig ränta är ett verkligt alternativ till investeringsavgiften. Det finns många likheter dem emellan, ehuru det också finns olikheter. En likhet är att de är generellt verkande åtgärder. Vi har ju i dag åhört en diskussion mellan finansministern och herr Velander rörande terminologien. Det är väl inte alltid så väsentligt, hur man betecknar en sak, bara man förstår innebörden. För min del menar jag att skill-

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

naden mellan generella åtgärder och regleringar — herr Velander kallade investeringsavgifterna för en reglering — är följande. En generell metod har ingenting med fysiska kontroller att göra, men är det fråga om fysiska kontroller genom människor, rör det sig om en reglering. Det är klart att det finns en möjlighet att begränsa investeringarna på regleringsvägen, men för min del föredrar jag generella metoder framför detta, att t. ex. en nämnd eller en kommission skall sitta och avgöra, om jag skall få köpa en bil eller inte eller om jag får göra en investering eller ej.

Den föregående ärade talaren målade en mycket mörk bild ifrån Norrland. Han sade: »Vi behöver bilen, och vi måste hindra avfolkningen från landsbygden.» Det håller jag med honom om. »Har man inte bilen som hjälpmedel», sade han, »hur skall man då kunna göra det?»

Nu får jag säga till herr Andersson, att det är inte bara fråga om bilen, utan det är många andra saker som spelar in: sysselsättningsmöjligheterna o. d. Det behöver också understrykas att även efter investeringsavgifternas införande står det var och en fritt att köpa bil. När man hört debatten i dag, får man nästan det intrycket, att de föreslagna investeringsavgifterna skulle hindra investeringar och omöjliggöra köp av bilar. Så är det ju inte. Visst kan man köpa bilar i alla fall; det blir bara något dyrare, men den möjligheten finns ju alltid, att man kan köpa en något enklare vagn än man ursprungligen hade tänkt sig.

Det var herr Anders Johansson, som ifrågasatte, om investeringsavgiften verkligen kommer att dämpa överkonjunkturen, såsom avsett är. Ja, därom vet vi ju ingenting säkert. Det kan ju tänkas att den gör det, och jag tror det, men det kan också hända att utvecklingen går i sådan riktning, att man behöver tillgripa inte bara en investeringsavgift utan även andra generellt verkande medel för att komplettera den, t. ex. en höjd ränta. Det är nämligen så väsentligt att bevara penningvärdet och den ekonomiska balansen och att hämma in-

flationen, att man får finna sig i att använda även så otrevliga medel som detta.

Oppositionen räknar tydligen med att riksdagen skall besluta om införande av investeringsavgifterna, och det gör också jag. Det tredje ledet i deras strävan att motarbeta saken blir då att man så att säga skall urholka dem, avtrubba dem. I en lång rad motioner föreslår man att större eller mindre sektorer skall undantagas från investeringsavgift. Herr Magnusson var inne på den frågan nyss. Som kronan på verket skulle man därutöver ge Kungl. Maj:t befogenhet att bevilja befrielse från investeringsavgift. Skulle det orimliga inträffa, att riksdagen bifölle alla dessa motioner, då skulle det sannerligen inte bli mycket kvar av investeringsavgifterna. Då hade de verkligen kommit att motsvara beteckningen punktskatter, som har använts även i dagens debatt, men jag tycker inte det uttrycket är riktigt, ty i den utformning, som de nu har fått av utskottet, träffar ju dessa skatter stora sektorer, och man kan då inte tala om punktskatter.

Jag skall, herr talman, inte gå närmare in på dessa förslag till undantagsbestämmelser. Det är bara ett par av dem som jag skall offra några minuter på, bl. a. därför att de ingår i reservationer som har fogats till utskottsutlåtandet. Ett av dem gäller undantagandet av begagnade bilar. Herr Magnusson hade också den uppfattningen att detta skulle vara lämpligt, och herr Wehtje har tidigare varit inne på samma sak. Jag antar att han tänkte sig, att man på det viset skulle hjälpa dem som inte har råd att köpa en ny bil och som därför köper en begagnad.

Om nu begagnade bilar fritoges från investeringsavgift, så tror jag inte att det skulle innebära, att den som köpte en gammal bil, sedan investeringsavgift införts på nya bilar, inte finge betala mera för den gamla bilen än han fick göra, innan avgiften infördes. Låt oss för ett ögonblick tänka oss, att riksdagen skulle fatta det besynnerliga beslutet att lägga avgift bara på nya bilar! Vad skulle följden bli i morgon eller i

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

övernorgon? Naturligtvis skulle alla gamla bilar stiga i pris, så att de uppnådde samma prisrelation till de nya bilarna som förut. Priset på de nya bilarna bestämdes efter investeringsavgiften, och den, som bytte sin gamla bil mot en ny, finge på det sättet hjälp att betala investeringsavgiften av den som förvärvade hans avlagda bil. Lusten att byta bort sin gamla bil mot en ny är mycket utbredd, om vi är överens om att temporärt söka hindra att alltför många får tillfredsställa den lusten i år och förmå dem att spara glädjen till 1956 eller 1957, då bör vi inte neutralisera investeringsavgiftens verkningar genom att inte ta ut avgifter på de begagnade bilarna.

Det var den ena undantagsbestämmelsen. Den andra förekommer i en högermotion, där det yrkas, att jordbruket skall undantagas från att erlagga investeringsavgift. Jag har läst i tidningarna, att motionen har ett partipolitiskt syfte, men jag har inte uppfattat det så. Jag har uppfattat det som ett välmenande, men jag måste nog säga föga välbetänt förslag att stödja jordbruket. Det synes mig, som om motiveringen i motionen är betänkligt svag. Så har motionärerna till exempel räknat ut, att på gårdar i storleksklassen 100—200 hektar kan investeringen per år i medeltal beräknas till 15 000 kronor och på gårdar över 200 hektar till 37 000 kronor.

Först skall jag kanske tala om hur många sådana gårdar det finns. Vi har ungefär 380 000 brukningsdelar i landet. Av dessa är 2 300 över 100 hektar. Hur många som är över 200 hektar vågar jag inte exakt säga, men jag skulle tro, att det rör sig om några hundratal. Men det är en sak för sig. Enligt motionärerna skulle investeringsavgiften drabba endast dessa. Annars är det väl ingen mening med att anföra medeltalen. Jag tycker dock, att medeltalen har mycket litet att säga i detta sammanhang, ty även på betydligt mindre gårdar än 100 hektar kan det bli fråga om investeringar under ett år på över 20 000 kronor. Det kan bli många sådana gårdar som drabbas. Om man blir träffad eller inte, beror ju helt och hållet på hur långt

man har kommit i mekaniseringen av sin jordbruksdrift. De som under 1954 eller tidigare har rustat upp blir fria, de som hade tänkt göra det i år blir drabbade. Det är givetvis synd om dem, det erkänner jag. I detta läge får de ju bedöma angelägenhetsgraden av investeringen. De får avgöra, om det är så nödvändigt att göra den i år. I så fall får de ta den högre kostnaden. Om det är mindre angeläget, kan de uppskjuta investeringen till nästa år. Men existerar inte precis samma förhållande inom andra sektorer av näringslivet som i jordbruket? Det finns tiotusentals näringsidkare som är i den situationen att de hade tänkt investera i år. Investeringsavgiften fördyrar nu detta, och de får då avgöra, om de skall vänta eller inte. Meningen med avgiften, om det skall bli någon effekt av den, är naturligtvis att så många som kan skall uppskjuta sina investeringar till längre fram. Vad skulle de inom dessa sektorer verkställa, som är tvungna att investera i år till högre kostnad, säga, om jordbruket skulle slippa ifrån denna avgift? Jag tror att de flesta jordbrukare som reflekterar över denna fråga betackar sig för nådegåvor av denna art. Det skulle egentligen innebära en särslagstiftning eller klasslagstiftning, och det vill vi väl inte vara med om.

Låt mig ta ett annat exempel på motiveringen i motionen! Svenska mejeriernas riksförening har hand om nära hundra procent av den i landet saluförda mjölken och de produkter som vi får av den. Motionärerna beräknar, att riksföreningen får betala 3 miljoner i investeringsavgift under år 1955. Det kommer att fördyra mjölk och mjölkprodukter, säger motionärerna. Ja, det är riktigt, men man skulle kanske också tala om hur mycket det blir. Värdet av den årliga produktionen av mjölk och mjölkprodukter uppgår till en och en halv miljard kronor. Det betyder att dessa tre miljoner skulle åstadkomma en fördyring av 0,2 procent, d. v. s. 0,1 öre per kg mjölk. Det är väl dessutom så att investeringarna skall förbilliga produktionen. Man kan då säga att förbilligandet av produktionen genom inves-

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

teringarna uppväger den beräknade fördyringen.

Det mesta av den kritik, som här i kammaren riktats mot utskottsförslaget, kommer en osökt att tänka på vad Finansstidningen skrev med anledning av en del pressorgans kritik av propositionen om investeringsavgifter. Den skrev: »Kritiken föreföll överväldigande rent kvantitativt betraktad. Men om man undersöker kvaliteten blir man genast något mindre imponerad. Det mesta var rent ut sagt kritik för kritikens egen skuld, bröstoner utan resonansbotten.»

Herr talman! Jag ber att få tillstyrka bevilningsutskottets förslag. Regeringen har handlat klokt som i ett allvarligt läge inte väjt för att bjuda det svenska folket en besk medicin för att hindra att dagens ekonomiska situation utvecklas till en inflationskris med farliga, för att inte säga förödande konsekvenser. Den rätt utbredda, i inte ringa mån uppgiterade opinionen mot hästkuren förefaller mig åtminstone inge förhoppningar om att den kan få åsyftad verkan.

Herr **WEHTJE** (h):

Herr talman! Jag skall fatta mig kort. En del av de saker, som jag nu vill påminna om, har kanske redan framhållits i debatten.

Jag skulle vilja fråga herr Sigfrid Larsson, om han inte är på det klara med att om det skulle gå så som han nu förordar, kommer jordbruket att få vidkännas både räntehöjning och investeringsavgift. Lånen i affärsbankerna, som jag förutsätter behöver tas, om jordbruket skall investera — de kan tas i andra kreditinstitut också — kommer endast att lämnas till väsentligt högre ränta än för något år sedan.

Vidare säger herr Sigfrid Larsson att man inte vill tänka sig att det skall bli någon särlagstiftning för jordbruket. Om jag inte missminner mig, har jordbrukarna dock i andra sammanhang intagit den ståndpunkten, att de gärna vill ha en behandling av frågorna som överensstämmer med just deras intressen. Hur

är det med skatten på bensin? Föreligger inte bondeförbundsmotioner om lägre skatt där än för näringslivet i övrigt?

Jag skulle också vilja säga att jag inte tror att herr Sigfrid Larsson är fullt på det klara med att jordbruket med de föreslagna bestämmelserna blir satt i ett sämre läge än andra näringar. Jordbruket behöver inte ha några byggnadstillstånd. Den jordbrukare, som har börjat bygga eller förberett en investering på ett tidigare stadium, drabbas retroaktivt av investeringsavgiften och får bära den helt och fullt för kostnaderna under 1955, under det att andra näringsidkare, som fått byggnadstillstånd, blir fria om tillståndet lämnats före den 15 januari. Jag tycker att man skall ha detta klart för sig, när man talar för jordbrukets bästa.

På framställning av herr talmannen beslöts att den fortsatta överläggningen i förevarande fråga skulle uppskjutas till aftonsammanträdet.

Anmälades och bordlades Kungl. Maj:ts till kammaren överlämnade proposition nr 66, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 och 4 §§ förordningen den 30 juni 1937 (nr 655) angående bidrag från landsting och städer, som ej deltaga i landsting, till bestridande av kostnaderna för vård i vissa fall å karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet.

Anmälades och bordlades en av herr *Kronstrand* under överläggningen till herr talmannen avlämnad, av honom m. fl. undertecknad motion, nr 391, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsgaranti för lån till hantverks- och småindustriföretag under budgetåret 1955/56.

Justerades protokollsutdrag för detta sammanträde, varefter kammaren åtskildes kl. 17.11.

In fidem
G. H. Berggren

Onsdagen den 9 februari eftermiddagen

Kammaren sammanträdde kl. 19.30; och dess förhandlingar leddes till en början av herr andre vice talmannen.

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m. (Forts.)

Fortsattes överläggningen angående 3 § i det av bevillningsutskottet i betänkande nr 5 under punkten A 1 tillstyrkta förslaget till förordning om investeringsavgift för år 1955.

Fru GÄRDE WIDEMAR (fp):

Herr talman! Vi står på nytt inför en av herr Skölds undantagslagar på det ekonomiska området. Riksdagens beskattningsrätt är satt ur funktion, och finansministerns diktat trumfas igenom av regeringsunderlaget i riksdagen. Herr Bengtson talade visserligen på förmiddagen om det ömsesidiga hänsynstagande som sker i riksdagen partierna emellan, men det är väl en sak som vi alla känner till att det hänsynstagandet bara gäller mellan socialdemokratien och bondeförbundet.

Finansministern bedömer konjunktursiktterna på ett sätt, men han har knappast lyckats att ge någon övertygande motivering för sitt påstående att vi befinner oss på glid mot en stark inflation. Ryktet om inflation förefaller betydligt överdrivet. Även om det föreligger vissa risker för en inflationistisk utveckling, som utskottsreservanterna också framhåller, kan vi inte i folkpartiet finna några sådana tydliga tecken på inflation att den förlagna lagstiftningen är motiverad. Vi har visserligen en högkonjunktur för närvarande, men den har inte föranlett några prishöjningar och kraven på löneökningar har ännu inte lett till några uppseendeväckande lönehöjningar. I det avseendet skiljer sig läget helt från 1951, då vi hade en extrem

högkonjunktur som täckte alla branscher med starka prisstegringar. För närvarande har vi gott om varor och ont om pengar, och det är motsatsen som är typiska tecken på inflation, om jag inte minns fel.

Kreditåstramningen som redan gäller och den faktiska räntehöjning, som nu har börjat tillämpas på näringslivets krediter, har börjat göra sig gällande som en allmän investeringshämmande faktor, och det allmänna läget borde därför inte föranleda ett återinförande av en beskattningsform som så nyligen har övergivits.

Det var med stort intresse som jag tog del av ett referat häromdagen av finansministerns yttrande inför fackliga central i Göteborg. Herr Ewerlöf har redan delvis refererat finansministerns inlägg, som gällde de olika linjer som finns för att förena full sysselsättning med prisstabilitet. Vad som frapperade mig var särskilt, att finansministern inte berörde den roll som ett ökat sparande skulle kunna spela i en situation då tendens till inflation föreligger. Finansministern talar om omsättningsskatt och om en indragning av företagens vinster skattevägen i sådan utsträckning, att arbetsgivaren inte skulle kunna medge högre löner, men han framhöll samtidigt att en dylik skattepolitik är omöjlig att föra i dagens läge.

Jag vill instämma med det uttalande, som tidigare i dag gjordes av herr Anders Johansson angående sparandets betydelse för den samhällsekonomiska balansen. Jag är själv av den uppfattningen, att ett privat, av regeringen uppmuntrat sparande skulle ha utgjort ett betydligt bättre alternativ för att åstadkomma samhällsekonomisk balans än den nu föreslagna investeringsavgiften. Naturligtvis borde en sådan politik för ökat sparande ha bedrivits tidigare och åtgärder skulle redan ha vidtagits för

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

att åstadkomma ett resultat i dagens läge. Detta har också vid många tillfällen påpekats av folkpartiet i riksdagen.

Det förefaller mig ganska naturligt att finansministern med sin konjunkturpolitiska målsättning skulle ha betonat sparandets betydelse. I andra länder, t. ex. i England och Tyskland, har den statliga propagandan för sparandet haft stor betydelse, om jag är rätt underrättad, men det verkar som om finansministern inte har riktig tilltro till möjligheten av att påverka landets invånare på övertygelsens väg. Men är det inte fel? Svenska folket visade sig mäktigt stora insatser under försvarslänens tid. Jag är säker på att om klimatet blev sparvänligare med allt vad det innebär i fråga om skatter, stabilitet i penningvärdet o. s. v., skulle säkerligen en sparparoll vinna gehör i landet.

Men finansministern har redan valt investeringsavgiften, och han har här i kammaren lämnat den förklaringen, att avgiften närmast var föranledd av en stämning för inflatorisk utveckling i slutet av år 1954. Det gällde att skapa medel mot denna stämning. Om jag inte missuppfattade finansministern, ansåg han att faran delvis var över nu, men han ville inte ta risken av en »upplöslighet» av förväntningarna om en överkonjunktur. Kan en sådan risk verkligen jämföras med inflation, eller vad menar finansministern? Är detta det verkliga skälet till att han nu föreslagit denna beskattning?

Det sägs i propositionen, att företagen skall uppskjuta sina investeringar till ett kommande år och att de då slipper investeringsavgiften. Men är det nu så säkert att de har möjlighet att uppskjuta planerade rationaliseringar och förbättringar? Om planeringen för ett arbete fortskridit så långt, att man anställt personal och skaffat pengar, kanske det blir dyrare att uppskjuta investeringen än att fullfölja den och betala investeringsavgiften. I sådana fall verkar avgiften bara kostnadsfördyrande och inte på något sätt investeringshämmande.

Det finns heller inte någon som helst

anledning att tro att de vinstgivande företagen i första hand skulle drabbas av denna avgift. Ofta är det väl så att de företag som planerat investeringar gjort det för att åstadkomma rationalisering i syfte att bli mera konkurrenskraftiga. Som exempel kan nämnas textil- och läderindustrierna, där man för närvarande har mycket svårt att klara konkurrensen med utländska importvaror. Bland dem som kommer att drabbas hårdast av avgiften befinner sig säkert åtskilliga småföretagare utan eget kapital.

Skatten är till sin natur sådan, att den kommer att verka orättvist och slumpartad, och den kommer att försvåra en rationell planering av företagen. Herr Sjö Dahl sade att han trodde att effekten skulle bli den, att man uppsköt mindre räntabla investeringar. Jag kan inte tro att effekten blir sådan. Huvuddelen av de planerade investeringarna är säkert av sådan natur att de måste genomföras, vare sig de är mer eller mindre räntabla. Den kostnadsökning som investeringsavgiften medför kommer i flertalet fall på ett eller annat sätt att återverka på prisnivån, och den kommer säkert att få stora verkningar på konkurrensförmågan hos de svenska företagen då det gäller export till utlandet.

Jag kan inte dela herr Skölds åsikt att kostnaden för en förhöjd ränta skulle övervältras på konsumenterna, men däremot inte kostnaden för investeringsavgiften. Såvitt jag förstår är båda utgifterna till sin natur av samma kostnadsfördyrande art. Det är uppenbart att en investeringsavgift i likhet med en räntehöjning har den starkast bromsande effekten om den betraktas som tillfällig. Sådana investeringar som går att uppskjuta kan då framflyttas till en senare tidpunkt och blir då befriade från avgiften. Förutsättningen därför är emellertid, att man litar på förklaringen att avgiften är tidsbegränsad. Utskottet har uttalat sig tydligt på den punkten, men finansministerns uttalande här på eftermiddagen visade att det finns risker för en förlängning eller en återupprepning av skatten. Finansministern sade, att om situationen är densamma så får man

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

göra ett nytt övervägande vid 1955 års slut, och då kanske det inte ens räcker med den avgift som nu skall bestämmas. Under sådana omständigheter kan väl inte finansministern på allvar räkna med att investeringar skall uppskjutas i någon större utsträckning, och då förfaller hela hans syfte med lagen, som ju var att hindra investeringar.

Om man nu trots alla betänkligheter, som säkert både finansministern och hans partivänner i bevillningsutskottet har hyst, genomför en sådan här skatt, så borde man väl i alla fall försöka att göra den så rättvis — eller så litet orättvis — som möjligt. Det har från olika håll föreslagits en del uppmjukningar för att ta bort de mest stötande konsekvenserna av skatten. Bevillningsutskottet har sagt nej till de flesta förslagen och finansministern har här i dag förklarat hur han ser på saken. Investeringsavgiften skall vara generell och lagen är avsedd att få generell verkan, och därför kan man inte gå med på några som helst uppmjukningar. Inte ens sådana uppmjukningar som utskottet i sak har uttalat sig välvilligt om har man velat tillstyrka. Hellre accepterar man uppenbart obilliga verkningar av lagen än man går med på en ändring.

Jag har jämte andra motionerat här om åtskilliga uppmjukningar av lagförslaget. Bland annat anser vi att sådana investeringar, som föranleds av offentlig myndighets åläggande, bör vara fria från investeringsavgift. I dessa fall är det fråga om tvångsinvesteringar, som inte kan uppskjutas. Man tycker att det är ganska upprörande, att utskottet avstyrker en sådan befrielse under hänvisning till att lagen måste vara generellt verkande. Delvis motiveras det med att det kunde hända att den, som får ett föreläggande av myndighet, har visat försummelse tidigare och då skulle premieras framför de lojala företagarna, om han nu fick skattebefrielse. De flesta förelägganden som görs av myndighet orsakas dock inte av försummelse från företagare. Mycket ofta är det nya bestämmelser, nya lagar, som har trätt i kraft som föranleder ingripande från myndighet. Yrkesinspektionen

kommer med förelägganden, vattendomstolen kommer med krav på förändringar och hälsovårdsnämnden kommer med nya föreskrifter, och företagarna tvingas på det sättet till investeringar av olika slag.

Vi har pekat på åtskilliga fall, där företagarna har tvingats till investeringar, där det är uppenbart orimligt att de skall betala investeringsavgift. Jag kan nämna ett fall, där en industri sedan gammalt legat i en trakt där det inte funnits några bostäder. Under senare år har det byggts höghus på ett bostadsområde, som uppförts i närheten av industrien, vilket haft till följd att industrien fått föreläggande av hälsovårdsmyndigheterna att ta bort det buller, som orsakats av fabriken. Det visade sig omöjligt att förebygga bullret, varför vederbörande måste sälja fastigheten och köpa en ny på annan plats. Det blir alltså fråga om en tvångsinvestering, och om lagen skall tillämpas enligt det framlagda förslaget tvingas vederbörande att betala investeringsavgift. Vi anser detta vara en uppenbart obillig konsekvens av lagen.

Utskottet uttalar i detta sammanhang att de myndigheter, som har till uppgift att ge dylika förelägganden, inte skall göra det annat än då det finnes oundgängligen nödvändigt. Men hur kan bevillningsutskottet ge direktiv till hälsovårdsmyndigheterna om att inte följa den allmänna lag, som dessa myndigheter är tillsatta för att följa? Man får väl ändå förutsätta att hälsovårdsmyndigheterna inte ger dylika förelägganden i andra fall än då det visar sig nödvändigt. Så stora ekonomiska värden står här på spel, att man kan anta att myndigheterna inte ger förelägganden av denna art för ro skull.

Vidare tycker jag att det är angeläget att få till stånd en allmän dispensregel. Finansministern frågade om vi menar allvar med vårt krav på en dylik regel. Jag svarar att vi verkligen menar allvar. Vi hade faktiskt hoppats att finansministern och bevillningsutskottet skulle låta sig övertygas av vår motiveering och förstå, hur nödvändigt det är

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

att få till stånd en allmän dispensregel för att kunna undvika lagens mest obilliga verkningar. Den omständigheten att det kommer att bli ett stort antal fall, där dispens begäres, tycker jag inte i och för sig kan vara anledning till att avstå från en dispensregel.

Utskottsreservanterna har föreslagit att riksskattenämnden skall pröva dispensansökningarna. Det hade varit önskvärt att lagen kunnat ändras så, att riksskattenämnden finge till uppgift att pröva inkomna dispensansökningar och medge dispens i de fall där lagen leder till obilliga resultat. Vi har för vår del därvidlag närmast tänkt på sådana investeringar, som står i omedelbart sammanhang med åtgärder som vidtagits före lagens ikraftträdande. Det visar en ganska stor missaktning för svenska folkets berättigade intressen, om man inte medger en dylik prövningsrätt i de fall, där lagen leder till uppenbart obilliga resultat.

En annan detalj, där vi önskar få en ändring till stånd, gäller avdragsrätten för erlagd investeringsavgift. Enligt det framlagda lagförslaget får företagare, som erlagt investeringsavgift, vid taxeringen göra avdrag för avgiften, om företaget gått med vinst. Men ett företag, som inte uppvisar vinst, har inga möjligheter att göra dylikt avdrag. Vi har föreslagit att avdraget skall få göras under tre år för att förhindra att företag utan vinst får betala en större nettoavgift än sådana företag som visar vinst.

Ytterligare har vi yrkat avgiftsbefrielse för maskiner och inventarier, avsedda för byggnad, för vilken byggnadstillstånd erhållits före den 15 januari 1955. I allmänhet har en företagare, som låter bygga en fabrik, räknat med en viss kostnad för fabriken inklusive maskiner. Han kan inte avstå från att göra den erforderliga investeringen för maskiner, ty han kan inte använda fabriken om han inte får de maskiner som han tänkt sig för driften. Det kan ha varit en tillfällighet att han inte beställt maskinerna före den 15 januari. Han bör inte drabbas av investeringsavgift för maskinerna och få betala en högre kostnad än om

han beställt maskinerna samtidigt med att han satte i gång med byggnadens uppförande.

Vad sedan gäller den särskilda investeringsavgiften på bilar är det tacknämligt, att utskottet har framflyttat tidpunkten för avgiftens uttagande till den 31 januari. Men det hade varit önskvärt att utskottet hade framflyttat tidpunkten till den 5 februari, d. v. s. tre veckor efter den 16 januari, så att samtliga bilägare, som hade inköpt bilen den 16 januari, skulle ha kunnat inregistrera den inom den treveckorsperiod som de enligt lagen har på sig.

I fråga om begagnade bilar har finansministern föreslagit att investeringsavgift skall utgå även för dessa. Finansministern har länge haft ett gott öga till motorismen, som han många gånger tidigare låtit tjänstgöra som mjölkko för statskassan. Herr Sjö Dahl och efter honom flera andra talare har försökt göra en jämförelse med andra länder och kommit fram till det resultatet, att bilägarna i Sverige inte behöver känna sig upproriska, eftersom de egentligen är ganska väl behandlade. Jag förstår i alla fall att man känner sig upprorisk på bilägarhåll, särskilt då det gäller avgiften på begagnade bilar. Det finns ingen vetlig motivering för att lägga på en sådan här avgift på begagnade bilar. Det blir en extra belastning som drabbar bilhandeln. Avgiften har i dessa fall ingen som helst betydelse som inflationshämmande faktor. Det kan inte gärna innebära en ökning av investeringarna om begagnade bilar bytas mot varandra. Det är orimligt att en begagnad bil skall kunna bli avgiftsbelagd kanske fyra, fem gånger på ett år. Det borde räcka om avgiften tas ut en gång.

Det har sagts tidigare, men jag kan inte underlåta att upprepa det, att avgiftsbeläggningen å begagnade bilar kommer att drabba den mindre köpstarka delen av bilägarklientelet. Jag tror inte att alla begagnade bilar skulle stiga i pris, därest man befriade dem från investeringsavgift. Marknaden visar inte någon prisstegringstendens på begagnade bilar utan snarare tvärtom. Jag

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

kan inte hålla med herr Larsson, som strax före middagsrasten sade, att vår uppgift är att söka hindra, att alltför många tillfredsställer sin lust att byta bilar under år 1955. Det är väl i alla fall inte riksdagens uppgift.

Jag skall slutligen be att få instämma i vad som här sagts, att bilen inte är någon lyxartikel, utan ett nödvändigt transportmedel både i stad och på landsbygden. Vi måste vara glada åt bilismens utveckling i detta land. Jag kan inte hålla med om att bilismens utveckling har gått för fort. Jag tycker nog snarare att man kan säga att finansministern har gått för långsamt. Hans inställning tyder på en konservatism hos honom, som jag inte väntat mig. Jag anser att denna pålaga på bilismen är orättvis, liksom jag tycker att den allmänna investeringsavgiften är en orättvis pålaga på hela företagsamheten i detta land.

Herr talman, jag vill sluta med de orden och ber att sedan få återkomma med särskilda yrkanden under de skilda punkterna i förslaget.

Herr ARRHÉN (h):

Herr talman! Det är för mig en tillfredsställelse att kunna börja detta anförande med att konstatera, att jag till 99 procent kan instämma i vad den föregående ärade talarinnan yttrade från denna plats. Själv har jag tagit till orda endast för att göra en del anteckningar i marginalen till vad som här sagts under dagens lopp och som jag tycker till vissa delar kan ge anledning till reflexioner.

Det framhölls bland annat av herr Sjödahl i hans anförande i början av debatten, att han ansåg — och det tryckte han mycket hårt på — att investeringsavgiften skulle tas ut endast under det närmaste året. Det har också varit den populära uppfattningen ute bland allmänheten, och man har därvidlag använt sig av den tämligen enkla men dock slående argumenteringen, att det är valår nästa år, och före valet måste investeringsavgiften avskaffas.

En dylik uppfattning måste dock i alla fall bedömas såsom tämligen lättfärdig, ty under dagens debatt har med skärpa betonats från statsrådsbänken, att investeringsavgiften icke är någonting, som rättar sig efter valrörelserna, utan fastmer rättar sig efter den ekonomiska konjunkturen. Vid sådant förhållande måste man fråga sig: Finns det garantier för att konjunkturen har vänt till i september, eller vi får väl säga redan i maj nästa år, så att proposition kan föreläggas riksdagen om investeringsavgiftens avskaffande? Det är nämligen vad som kräves, om man skall kunna föra resonemanget efter de linjer, som herr Sjödahl hävdar.

Investeringsavgiften är, som finansministern mycket riktigt sade i sitt anförande under förmiddagen, ett led i den inflationsbekämpande verksamheten och måste betraktas på det sättet. Lika litet som det är möjligt att säga — om jag nu knyter an till herr Ewerlöfs utomordentliga exposé över räntans betydelse enligt hans uppfattning i vårt ekonomiska liv — att vi nu skall ha en räntesats av den och den storleken, men i maj nästa år en räntesats av en annan storlek, lika orimligt är det att tänka sig något sådant när det gäller investeringsavgiften. Ingen kan säga — om det nu är något allvar med talet om att avgiften är en inflationsbekämpande åtgärd — att det finns garantier för att investeringsavgiften skall behållas under endast ett år. Vi måste tyvärr räkna med att kunna få laborera med denna investeringsavgift under överskådlig framtid.

Om man ser saken på det sättet, vilket utan tvivel är det enda riktiga betraktelsesättet, blir det mycket mera begripligt med alla de 31 motioner, som har knutits till propositionen nr 36, ty då har man ju verkligen anledning att se upp, så att inte områden inom vårt näringsliv, vilka icke har någonting med de inflationsdrivande krafterna att göra, på ett otillbörligt eller onödigt sätt belastas. Det är motivet bakom alla eller i vart fall de flesta av alla de motioner, som här diskuterats.

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

Det är vissa näringar, som främst kommer i åtanke. Det är näringar som redan nu visar dålig räntabilitet eller har stora svårigheter att hävda sig mot den utländska konkurrensen. Man kan vidare ifrågasätta, om näringsområden, där vi icke i dag kan tala om högkonjunktur, också skall föras in under denna lag. Man kan väl inte hävda, att några inflationsdrivande krafter existerar på de hållen.

Det är med utgångspunkt från dylika synpunkter som den motion från högerhåll har kommit fram, där vi ifrågasätter om man inte skulle kunna tänka sig att rent av undantaga hela jordbruket som förvärvskälla från skyldighet att erlägga investeringsavgift.

Det ställdes här på förmiddagen en häpen fråga av herr Bengtson. Han frågade: Varför skall man just undantaga jordbruket? Det var en kanske numera inte överraskande fråga, men på sitt sätt kan man säga, att frågan, ställd från det parti, han representerar, ändock är tämligen överraskande. För att ge ett svar på denna herr Bengtsons fråga skulle jag kunna hänvisa herr Bengtson till herr Bengtson själv, d. v. s. till den ståndpunkt herr Bengtson intog på kvällen — eller om det var på eftermiddagen — den 31 januari. Då hade herr Bengtson den uppfattningen och visade det i sitt sätt att rösta i utskottet, att han fann det naturligt och riktigt, att jordbruket i överensstämmelse med kravet i herr Wehtjes motion skulle undantagas från investeringsavgift. Är inte herr Bengtson nöjd med denna hänvisning till sin egen spegelbild, kan jag hänvisa honom till motioner av hans gruppledare i andra kammaren herr Pettersson i Dahl, som står såsom undertecknare, om jag minns rätt, tillsammans med fem partikamrater i andra kammaren, och av herr Persson, Karl, i denna kammare med fyra medundertecknare. Av dessa herrar har framförts synpunkter av adekvat natur. Jag vill också nämna, att det i denna bondeförbundsmotion med för partiet auktoritativa undertecknare framhålles, att några inflationsdrivande krafter — såsom också säges i högermotionen —

näppeligen kan hävdas utgå från jordbruket.

Synpunkter av detta slag har alltså framförts både i högermotionen och i bondeförbundsmotionen, d. v. s. motionen i andra kammaren nr 481. Men det var högermotionen vilken föranledde den där egendomliga samlingen i bevillningsutskottet den 31 januari och som med lottens hjälp den gången även gick till seger. Det är mot bakgrunden av den allmänna vetenskapen om att förhållandet var sådant för drygt en vecka sedan, som herr Bengtsons anförande i förmiddags bör ses, liksom även hans käcka ord om, att »skillnaden mellan oss och er är den, att vi *vågar* ta ett ansvar för även impopulära åtgärder». Ja, det är väl inte ett riktigt ordval, höll jag på att säga, att prägla en sådan mening, när alla i kammaren vet, vad som ligger bakom allt detta. Det var bara för en natt, som koalitionen brast. Det var en otrohet som bara varade i tolv timmar. Vi unnar er, mina damer och herrar, dessa timmar! Men det var ju synd att ni, när tankeverksamheten sedermera satte in, blev ett rov för tankar av en art, som kanske kunde ha varit litet annorlunda präglade. Ty när morgonen grydde den 1 februari och alltså voteringsciffrorna kastades om, sprang man inom bondeförbundet inte bara ifrån ståndpunkten från måndagen den 31 januari, utan man sprang också ifrån riktiga och förnuftiga synpunkter, som framförts i motionen nr 481 i andra kammaren och nr 388 i denna kammare. Detta var väl mindre ett uttryck för »samarbete och vilja till förståelse» — herr Bengtson använde den formuleringen i förmiddags — än det var att göra våld på sig själv. Det är vad som här har hänt. Elakare är inte jag, än att jag förutsätter, att det är den *riktiga* karakteristiken av själva händelseförloppet.

Om man ser på »klämmarna» i bondeförbundsmotionerna nr 481 och 388, kan man redan vid en hastig blick konstatera, att allt, vad där står, har man fått offra. Att inför detta faktum deklarerat belåtenhet tyder på en förnöjsamhet, som åtminstone för mig är en smula för

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

stor. Det sägs i bondeförbundsmotionen — man ägnar ett ganska stort utrymme åt den detaljen — att de gamla bilarna bör undantagas. Av randiga skäl och rutiga orsaker slår man sig till riddare för de gamla bilarna. Det finns verkligen anledning till det. Men det var ju detta krav, som herr Sjö Dahl ironiserade över i förmiddags från denna plats! Och vid det tillfället talade han alltså inte bara emot motioner, som väckts av oppositionen, utan även mot motioner, som kommit från den s. k. koalitionen.

Herr Sköld var i sitt anförande inne på ett bedömande av det förslag till dispensförfarande som har lagts fram i ett flertal motioner. Han sade, att det var fullkomligt ogörligt, ur praktiska synpunkter menade han väl, att göra dylika undantag. Det skulle nämligen leda till krångel.

Jag tycker det är ganska egendomligt att höra sådana deklarationer från ett håll, där man tidigare visat sig vara en stor älskare av s. k. punktskatter. Det har visat sig fullt möjligt att tidigare applicera sådana, och då har det inte alls talats om, att det skulle uppstå några större svårigheter. Jag erinrar om bensinskatter, drivmedelsskatter, fordonskatter, kaffeskatter och vad det kan vara mera, som vi härvidlag har bakom oss. Därför tycker jag, att den invändningen inte är så särskilt bärkraftig, när det gäller dessa resonemang.

Jag skall även tillåta mig att här taga upp en sak, som handelsministern berörde i sitt anförande. Han försökte trösta oss med, att de bilar, som påläggs investeringsavgift, inte blir dyrare än bilarna i föl. Det tyckte han tydligen var ett bra argument till att börja med. Men sedan erinrade han sig, att om dessa tröstens ord skulle ha fullt värde måste det innebära att det blir meningslöst med hela denna investeringsavgift. Därför tillade han efteråt, litet förläget kanske, att det i alla fall blir en i någon mån dämpande effekt på grund av, att man genom investeringsavgiften drar in omkring hundra miljoner.

Ett sådant resonemang kan väcka tankar, som det heter. Den effekt av inves-

teringsavgiften på motorfordonens område, som man tror sig kunna uppnå, förefaller nämligen inte bli så stor, som man avsett.

Om man verkligen vill åstadkomma en dämpning, kommer onekligen, det synes mig oundvikligt, herr Elofssons i Vå resonemang in i bilden. Jag vill inte yttra mig om det och ansluter mig inte heller till hans synpunkter, men jag konstaterar, att denna »fluga» har surrat genom lokalen här i dag. Det återstår att se om denna fluga är ett förebud eller inte.

Till sist, herr talman, vill jag bara säga några ord om den motion jag själv väckt i detta sammanhang. Den tar närmast sikte på den mindre skeppsfartens och fiskebåtarnas problem. Jag antar, att den frågan tidigare har berörts här i dag, och jag skall inte vid denna sena timme inveckla mig i någon längre motivering beträffande den. Vid genomgång av motionerna har jag emellertid konstaterat, att det finns sådana, som ligger mina syften mycket nära. Därför skall jag inte enligt övlig sed yrka bifall till min egen motion, utan inskränker mig till förklaringen, att mina sympatier också kan knytas till motion nr 131 i denna kammare, av herr Björnberg och medundertecknare, samt även till motion nr 122 av herr Osvald och medunder-tecknare. Som det är mig bekant, att dessa bägge motioner fått sina »klämmar» samordnade, vill jag förklara, att jag i syfte att förenkla voteringsordningen kommer att ge dessa motioner min röst.

Under detta anförande hade herr förste vice talmannen infunnit sig och övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr BENGTSO (bf) kort genmäle:

Herr talman! Jag får senare tillfälle att utförligare bemöta herr Arrhén, men jag skall redan nu rätta till en del saker i hans anförande som jag anser felaktiga.

Vad först gäller själva principfrågan om vår röstning i utskottet, så har jag

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

redan tidigare gjort en deklaration på den punkten, men när herr Arrhén nu gör påståenden, som rätt nära överensstämmer med vad som på senare tid framförts i vissa folkparti- och högertidningar, kan jag ju upppepa, att jag inte anser ett utskottsbetänkande slutbehandlat förrän alla paragrafer blivit genomgångna.

I frågan om jordbruket har jag tidigare haft tillfälle att förklara att ingen jordbrukareorganisation yrkat på undantag för jordbrukets del. Herr Arrhén lär inte kunna göra troligt, att han och hans parti verkligen skulle ta bättre vård om jordbrukarnas intressen än de själva. Jag finner det klart, att det här rör sig om en partitaktisk manöver från högerens sida; det kan sägas utan omskrivningar och behöver inte lindas in i några andra ord.

När det sedan gäller motionen av herr Pettersson i Dahl, skall man inte på något sätt försöka likställa yrkandena där med önskemålet, att jordbruket skulle undantas. Det har inte sagts i motionen. Och om herr Arrhén studerar den ytterligare, skall han finna att den delvis blivit bifallen. I första punkten yrkas ett avgiftsfritt investeringsbelopp på 25 000 kronor, och utskottet förordar beloppet 20 000 kronor. Yrkandet beträffande investeringsavgiften vid nybyggnad inom jordbruket har inte bifallits. Vad beträffar dispensfrågan kan man säga att den inte längre har så stor betydelse för jordbruket och många andra ändamål, sedan det avgiftsfria beloppet höjts. När det slutligen gäller yrkandet om ändring av datum för bilarna till den 20 januari, så har ju det mer än bifallits av utskottet i och med förslaget om framflyttning till den 31 januari.

Det går inte att bygga upp några motsättningar och motsägelser på grundval av den motionen, herr Arrhén.

Beträffande skillnaden mellan att vinna och våga ta ansvar vill jag bara säga, att jag fällde det yttrandet i en replik till herr Spetz med anledning av att han i sina slutord sagt, att folkpartiet inte vill ta ansvar för den här saken. Det kan hända att herr Arrhén tycker, att höger

och folkpartiet är så lika, att han ansåg sig böra ta åt sig, då jag fällde de orden.

Herr ARRHÉN (h) kort genmäle:

Herr talman! På detta är endast att svara, att herr Bengtsons uttalande, såsom jag sade redan i mitt anförande, tyder på en mycket stor förnöjsamhet. De fem punkter, vari bondeförbundets motion utmynnar, är i så måtto tillgodosedda, att siffran 25 000 kronor, som i första punkten begärts såsom avgiftsfritt undantagsbelopp, *sänkts* till 20 000 kronor. I högerens och folkpartiets reservation ställes krav på ett undantaget belopp av 30 000 kronor, vilket yrkande bondeförbundet alltså nu tvingas att rösta emot.

Jag kan inte finna, att denna utgång kan ge herr Bengtson anledning till några triumfatoriska uttalanden.

Herr CARLSSON, GEORG (bf):

Herr talman! Vi är alla belåtna med den högkonjunktur med åtföljande full sysselsättning, som nu råder, men den visar också sina avigsidor. Så länge vi får behålla denna högkonjunktur, får också regeringen och riksdagen vara beredda på att hålla en ständig uppsikt över inflationstendenserna och riskerna för försämrat penningvärde. Vi har i detta land en viss erfarenhet av hur lågkonjunktur och arbetslöshet skall bekämpas. Kampen mot inflationen tycks föras mera trevande och på försök. Så småningom vinner man väl vissa erfarenheter även på detta område.

Den proposition, som har framlagts, visar att man inte i detaljerna genomtänkt förslagets verkningar ur rättvis- och bärkraftssynpunkt. Vid införandet av nya skattepålagor måste man väl i alla fall ta hänsyn till bärkraften.

Jag åsyftar här inte jordbruket. Där torde man ha tagit vederbörlig hänsyn till bärkraften redan i propositionen, och emot utskottets jämningsförslag finns det inte någon anledning att göra någon anmärkning. Jag vill dock framhålla, att jordbrukarna nog ändå inte

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

slipper så lätt undan. Jordbrukets numera stora ekonomiska föreningar, som i många avseenden är likvärdiga med storindustrin, får räkna med att betala avsevärda investeringsavgifter. Vi har ett företag här i Stockholm, som får räkna med att i investeringsskatt få betala ungefär 700 000 kronor. Jag reagerar inte emot att ett sådant företag skall behöva betala en avsevärd investeringsavgift. Den får delägarna bära gemensamt och vi får finna oss i det, om det är nödvändigt att svenska folket skall bära bördor av denna art.

Men det finns andra kategorier, som inte är så väl representerade i riksdagen men som tycks ha varit representerade utanför riksdagshuset i förmiddags och beträffande vilka saken kan ställa sig annorlunda. Detta betyder inte att jag på något sätt försvarar deras uppträdande. För privatbilar rör det sig egentligen ej om så stora belopp. Men om vi tänker på en småföretagare inom lastbilsgruppen blir det annorlunda. Många gånger rör det sig om bilägare, som försörjer sin familj på en eller två bilar. Bilarna avskrivs i allmänhet under loppet av fyra, fem år. En bil av det slag, som behövs för körningar av skogs- och jordbruksprodukter, betingar i dag ett pris av minst 65 000 kronor. Efter avdrag av det fria beloppet om 15 000 kronor skall avgiften beräknas på ett värde av 50 000 kronor. Vid förvärv av en sådan bil kanske han får 10 000 kronor i bytesvärde för den gamla bilen, och han får då finna sig i att betala investeringsskatt på ett värde av 40 000 kronor. Det förefaller ganska orimligt, att en person, som haft en genomsnittsförtjänst som kanske inte överstigit vad en arbetare i allmänhet förtjänar, får betala en extra skatt, som enligt propositionens förslag uppgår till 4 800 kronor och enligt det av utskottet jämkade förslaget utgör 4 300 kronor.

Det är inte så lätt att försvara ett förslag, som får sådana konsekvenser, och jag är övertygad om att man vid fortsatta försök att bekämpa inflationstendenser och penningvärdesfall får ta större hänsyn just till sådana detaljer.

I fortsättningen får åtgärderna inte slå så blint som den nu föreslagna åtgärden gör. Det kan naturligtvis sägas, att det här rör sig om småsaker. Jag har dragit fram ett enda fall, men andra har i debatten nämnts, som får det kanske ännu besvärligare, såsom ägare av mindre fiskebåtar. Man får inte framdeles bortse från sådana fall.

Av de många motioner, som har väckts med anledning av propositionen, och den diskussion i ämnet, som har förts här, kan man hysa den uppfattningen, att ett förslag av samma art och innehåll, som det som föreligger i dag, knappast kan föreläggas riksdagen ett kommande år, om vi då befinner oss i samma situation som i dag.

Det är också min bestämda uppfattning, att det svenska folket måste göra gemensam sak när det gäller att bevara penningvärdet, vilket är till nytta för oss alla. Det är ju svårt att leta reda på syndabockarna i detta fall. Det var egentligen de, som under senare delen av år 1954 i alltför riklig mängd försåg sig med bilar — det har ju mest talats om bilar. De sitter i dag i ganska orubbat bo, då de nu har sina bilar, men straffet drabbar dem, som var mer försiktiga och som försökt förnya sin bilpark under innevarande år. Jag tror att man får leta sig fram till något system, enligt vilket de bördor, som kommer att läggas på folket för att balansen skall kunna återvinnas, kommer att fördelas mera rättvist.

Jag har, herr talman, inte haft för avsikt att yrka bifall till den motion, som jag i angivna syfte väckt, då den inte tagits upp i någon av de vid betänkandet angivna reservationerna. Jag tar mig därför friheten att rösta för de reservationer, som närmast sammanfaller med yrkandet i min motion.

Herr JOHANSSON, THEODOR, (bf):

Herr talman! Debatten i dag har lämnat upplysningar i en hel del frågor angående den ekonomiska politiken. Den har lämnat upplysningar av mera allsidig art och haft ett mera sakligt inne-

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

håll än exempelvis tidningspressen. Man får därför hoppas, att såväl riksdagen som de, som åhört debatten här, kan få en annan bild av det ekonomiska läget än man tidigare haft. Den offentliga debatten här i kammaren får kanske sitt största värde genom att den kan lämna riktiga och korrekta upplysningar över vad som försiggår.

Den högkonjunktur, som för närvarande råder i vårt land och som också rådde under 1954 inom näringslivets alla områden, medför att riksdagen med vaksamhet måste följa den ekonomiska utvecklingen och även vidta erforderliga åtgärder för att bevara penningvärdet. Detta är självfallet en skyldighet för riksdagens ledamöter. Det är naturligtvis inte lika lätt att bekämpa en hotande inflation i ett land som vårt, där full sysselsättning råder, som i de länder, där det råder arbetslöshet och följaktligen finns en stor reserv av arbetskraft. Balansen mellan tillgång och efterfrågan av varor och tjänster upprätthålles lättare, när det finns en stor arbetskraftsreserv — detta är ju ett välbekant förhållande. Att arbetslösheten skulle vara en regulator på näringslivet är föga tilltalande, och det är säkerligen inte heller önskvärt — varken ur den enskildes synpunkt eller ur nationalekonomisk synpunkt. Självfallet måste vi därför här söka andra vägar för att nå ekonomisk balans i samhället.

Givetvis har riksdagen flera möjligheter att dämna upp en påbörjande inflation. Det är bara fråga om vilket medel som har bästa effekten och vilket medel som gör den minsta skadan. Det finns givetvis också möjlighet att använda mer än ett medel, t. ex. räntemedlet, som det också har talats om. Även om det råder något delade meningar om regeringens förslag till investeringsavgift, bör det kunna sägas att det förslag, som har framlagts, i alla fall ger uttryck för en ärlig vilja att göra någonting för att bevara penningvärdet. Ett underlåtande att göra någonting i den situation, som för närvarande råder, skulle vara mera anmärkningsvärt. Så långt borde man ha väntat enighet.

Av utskottets utlåtande och förslag framgår, att vissa justeringar av propositionen har ägt rum. Dessa justeringar har ju ett visst värde, och jag noterar dem med tillfredsställelse. Bland annat har det avgiftsfria beloppet höjts från 15 000 till 20 000 kronor. Härigenom blir förslaget mera tilltalande än tidigare, och det får sin största betydelse för småföretagarna och de mindre jordbrukarna. Dessa drabbas inte så hårt av investeringsavgiften, vilket jag anser är riktigt av den anledningen, att dessa småföretagare och mindre jordbrukare i varje fall i mycket ringa utsträckning bidragit till den inflation, som nu hotar. Självfallet bör det vara en angelägenhet för *alla* medborgare att ge sitt stöd åt sådana åtgärder, som går ut på att bevara penningvärdet. Det bör därför inte välla några bekymmer, om man tillstyrker det förslag, som utskottet nu har kommit till.

I debatten om investeringsavgiften har särskilt bilaccisen eller investeringsavgiften vid köp av bilar upprört sinnena. Det beror säkerligen inte minst på de uttalanden, som gjorts i tidningspressen tidigare, och efter vilka man har fattat sin ståndpunkt. Det har framgått här av debatten i dag, att inflationen till största delen haft sin orsak i den stora ökningen av bilimporten under föregående år. Detta märks alldeles särskilt på minskningen av valutareserven. Det synes därför nödvändigt att åtgärder vidtages mot den tilltagande importen av bilar. Om vi inte haft en så stor import av bilar och om medborgarna i stället investerat pengarna i företag, som kunnat producera nyttigheter, hade läget säkert inte varit sådant som det i dag är. Det är alldeles självklart, att den stora importen av bilar inte ökar produktionen, utan den bidrar naturligtvis, åtminstone i de flesta fall, till att minska densamma.

Det har därför varit nödvändigt att föreslå åtgärder för att hålla tillbaka denna import något. Vi ser i tätorterna, hur bilarna måste stå ute på gatorna, och det gör naturligtvis att de rostar sönder tidigare än vad som kan anses vara rik-

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

tigt. Jag vet att möjligheterna att få garage är mycket små. Det kan emellertid ifrågasättas om vi inte importerat ett något för stort antal bilar; i varje fall bör vi inte importerna flera bilar än vi har råd till. Det gäller ju beträffande all investering att man inte skall investera i större utsträckning än det ekonomiska läget tillåter.

I det uttalande som upplästes i samband med demonstrationen utanför riksdagshuset i dag framhölls det, att motorfolket i fullt samförstånd med riksdag och regering är villigt att bära de bördor, vilka är nödvändiga och oundgängliga, och att man alltid handlar lojalt, som det anstår varje svensk medborgare. Detta uttalande visar ju, att motorfolket anser, att om det är oundgängligen nödvändigt, så är man villig att bära de bördor som riksdagen vill pålägga dem. Det är väl inte meningen att vidtaga andra åtgärder än sådana som är oundgängligen nödvändiga, och sålunda borde det vara fullt samförstånd mellan regeringen och de personer som här utanför riksdagshuset visade ett litet tecken till ovilja mot bilaccisen.

Jag undrade för övrigt, hur det skulle ha sett ut i dag, om en viss annan grupp i samhället också hade demonstrerat. Som alternativ till investeringsavgiften har oppositionen ställt en rörlig ränta eller — som det rätteligen borde heta — en högre ränta. Om nu i stället räntebetalarna hade haft anledning att samlas utanför riksdagshuset, så skulle antalet demonstranter säkerligen ha blivit större än vad det var i dag, och jag tycker nog också, att de hade haft större skäl att vara missbelåtna. Det är väl för närvarande så i vårt land, att det är just räntebetalarna som sparar mest. De sparar genom att betala amorteringar på sina fastighetslån och på de lån, som de tagit för att göra investeringar i jordbruk, industri o. s. v. Det är icke obetydliga summor som de betalar in. Om det nu hade blivit en höjd ränta, tror jag att dessa personer skulle ha frågat, varför just de skulle betala en »straffränta», som den skulle ha kunnat kallas, för att penningvärdet skulle kunna bibehållas.

Det är ju inte riktigt att bara en grupp skall betala vad det kostar att ha ett fast penningvärde, i varje fall skall inte den grupp göra det, som har att bära de tyngsta bördorna. Av den anledningen har man fått tillgripa investeringsavgiften.

Med dessa ord har jag velat ge uttryck för min uppfattning om vad som är väsentligt i denna fråga.

Vad sedan beträffar den särskilda investeringsavgiften på bilar har jag i vissa stycken en från utskottsmajoriteten avvikande mening. Jag har motionerat om att de begagnade bilarna inte borde omfattas av investeringsavgiften. Jag har ansett, att köp av begagnade bilar inte på samma sätt bidrar till att för-sämra penningvärdet. De är ju redan importerade, och det betyder inte så mycket om de byter ägare.

Det är alldeles riktigt som utskottet säger, att de gamla bilarna kan stiga i värde, om de fritagas från investeringsavgift. Men då det för närvarande är ganska gott om gamla bilar kommer antagligen den ökade efterfrågan inte att få sådana verkningar som då vi senast hade investeringsavgift. Efterfrågan blir säkerligen mindre nu än den var då, och dessutom kan vi notera, att de som köpt bilar åren 1951, 1952, 1953 har fått betala ett betydligt högre pris än de som köpte sina bilar 1954, då en allmän prissänkning förekom. Om det skulle visa sig att de gamla bilar, som köpts tidigare, skulle få ett något högre värde, så behövde detta inte betyda någon särskild orättvisa eller betyda någon gonting i övrigt. Man kan tvärtom säga att det finns visst fog för en sådan värdestegring. Nu är det klart att detta skulle kunna utnyttjas av bilhandlarna på ett alldeles särskilt sätt, men när det gäller byte av bilar och när det gäller dem, som skall sälja sin bil, finns det ingenting att invända emot detta.

Jag skall inte gå vidare in på detta ämne, utan jag vill endast säga det, att utskottet i viss mån har tillmötesgått de önskemål som framförts i motionen genom att investeringsavgiften på bilar, som tillverkats år 1945 och tidigare,

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

skall utgå med endast 10 procent av avgiften för ny bil. Därigenom blir det alltså möjligt för dem, som inte har råd att köpa dyrare bilar, att köpa en bil av dessa gamla modeller till ett överkomligt pris. Ett förslag till något ändrade bestämmelser när det gäller besiktning av de gamla bilarna kommer senare att föreläggas riksdagen, och härigenom kommer också en del besvärligheter i detta sammanhang att undanröjas.

Så långt har utskottet tillmötesgått motionen, och jag noterar detta som en liten vinst. Men jag skulle naturligtvis helst ha sett att de gamla bilarna kunnat undantas från investeringsavgift.

Jag har inte så mycket mer att tillägga i denna fråga. Jag har endast velat redovisa de synpunkter som jag har haft på förslaget i vad det gäller de gamla bilarna.

Herr ÖHMAN (k):

Herr talman! Den långa debatt, som förekommit här i dag, har i väsentliga stycken varit en upprepning nästan ord för ord och argument för argument av remissdebatten. Jag skulle kunna tillägga att den egentligen också varit en upprepning av de många ekonomiska debatter vi fört i denna kammare under åren efter det andra världskriget. Låt mig ändå med hänvisning till vad jag för mitt partis vidkommande anförde i remissdebatten med några ord få motivera den ståndpunkt, som kommunisterna intagit i den motion som från deras håll föreligger i detta ärende.

Både regeringen och den borgerliga oppositionen försöker nu övertyga folk här i landet om att det råder ett slags farlig överkonjunktur och att faran för inflation är överhängande — om inte inflationen redan är påbörjad. Några bevis för detta påstående har däremot inte kunnat presteras vare sig av regeringen eller av den borgerliga oppositionen.

Vad finansministern nu kallar inflation eller inflationsfara är ju ingenting annat än den tendens till prisstegringar

som alltid gör sig gällande under en högkonjunktur. I vårt nuvarande samhälle, som kännetecknas av en stark monopolisering inom produktionslivet, förstärks denna tendens genom de monopolistiska prisöverenskommelser som blir allt vanligare. Men detta har ju i och för sig ingenting med inflation att göra. Inflation uppstår ju i bristsituationer, när det råder knapphet på varor, då det föreligger en disproportion mellan de pengar, som finns i marknaden, och den tillgängliga varumängden. Något sådant är i verkligheten inte fallet i nuvarande läge.

Vi måste därför säga att de åtgärder, som regeringen föreslår, egentligen inte har någonting med ett bekämpande av en inflation att göra. Det som föreslås riktar sig på något längre sikt i själva verket mot den fulla sysselsättningen, och resultatet av de åtgärder, som nu sannolikt skall inledas, kan bli att en inflatorisk utveckling främjas i stället för — man förutsätter ju att den är i gång — stävjas. Herr Sjö Dahl som företräder utskottsmajoritetens ståndpunkt gick i sitt försvar av bilaccisen så långt, att han, om jag uppfattade honom rätt, förklarade, att »vill vi värna den fulla sysselsättningen, så måste vi ha bilaccis».

Men det är väl ändå att gå litet för långt i iveren att försvara en åtgärd, som redan har åstadkommit en så stark opinion hos stora delar av vårt folk. Har man för övrigt inte märkt, herr Sjö Dahl och andra, att bilverkstäderna redan på grund av att förslaget föreligger börjat permittera folk? Detta gäller bland annat Fords verkstäder i Stockholm. Det går ju ändå inte att främja full sysselsättning, såsom regeringen påstår sig göra, genom att dämpa konjunkturen och därmed söka hålla tillbaka produktionslivets utveckling.

Det försvar som handelsministern levererade för såväl bilaccisen som investeringsavgiften låg ju helt på det valutapolitiska planet. Han underströk upprepade gånger, att det inte var fråga om att hämma produktionen, utan åtgärderna dikterades uteslutande av omtanke

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

om den svenska valutareserven, som han ville göra så stark som möjligt. Huruvida denna synpunkt är helt förenlig med vad finansministern anförde här i kammaren någon stund innan handelsministern uppträdde, är ju en sak som man får göra upp inom regeringen. Jag bara noterar variationerna i argumentationen.

Handelsministern erinrade om att importöverskottet under sista kvartalet förra året uppgick till omkring 200 miljoner kronor. Därför måste man nu genomföra i första hand investeringsbegränsning och bilaccis. Men jag frågar: Är det ändå inte regeringens egna åtgärder som har förorsakat det valutautflöde som kunnat konstateras under senare delen av föregående år? Frilistningen av dollarimporten är en av de mest bidragande orsakerna till det importöverskott varom handelsministern talade. Regeringen genomför först en åtgärd, som den i förväg vet måste bli påfrestande för valutareserven och gagna vissa specialintressen, och när resultatet kommer i dagen och märks i statistiken och på annat sätt, tillgriper regeringen åtgärder som i mångt och mycket har ett drag av panik.

Nu motiverar man frilistningen med att den var den enda möjligheten att undvika en prisstegring inom landet. Men har vi inte en priskontroll, vars uppgift det är att se till att oskäligen prisstegringar inte får förekomma? Jag måste tillägga, att priskontrollen under den senare tiden — från någon gång i fjol våras — verkligen har utvecklat en viss aktivitet, men jag har en känsla av att hindren för priskontrollens aktiva insatser har legat både hos regeringen och hos storfinansen. Jag vill bara i detta sammanhang med instämmande erinra om hur Landsorganisationens ordförande, vår värderade vice talman herr Strand, under remissdebatten frågade regeringen — utan att få något besked — varför priskontrollnämnden inte fått svar på sin hemställan i oktober månad i fjol om att få fastställa normalpriser på importvaror. Om regeringen hade inlagt en positiv ställning till detta förslag, skulle kanske en stor del av det

valutautflöde, som handelsministern nu var så bekymrad över, ha kunnat hindras, eftersom spekulationen i stora vinster kunde ha gjorts mindre tilldragande, om importvarorna kommit under den priskontroll som nämnden förordade. Dessutom menar vi, att regeringen kunnat — såsom vi också framhåller i den motion vi väckt i anslutning till detta ärende — vidta åtgärder för att begränsa exempelvis den bilimport som förutsätter dollarvalutor.

Herr talman! Debatten i övrigt här i kammaren har givit belägg för att i fråga om själva målsättningen för den ekonomiska politiken uppfattningarna är tämligen likartade hos storfinansen, som närmast här i dag företrätts av herr Wehtje, och hos regeringen, vars mening främst har framlagts av finansministern. Den målsättning man har är att dämpa konjunkturen, d. v. s. hålla produktionen tillbaka och i verkligheten minska sysselsättningen och därmed försvåra för arbetare och andra löntagare att tillvinna sig större andel av produktionsresultatet. Vad tvisten mellan regeringen och den borgerliga oppositionen — det har förresten också intygats i dag av finansministern — egentligen har gällt både i dag och under remissdebatten är icke själva målsättningen för den ekonomiska politiken, utan vilka medel som skall användas för att uppnå det gemensamma målet.

I denna situation föreslår regeringen investeringsavgift och bilaccis, och de borgerliga föreslår som vanligt en räntehöjning. Jag skall inte döma i detalj om resultatet, men jag må säga att i båda fallen är jag övertygad om att resultatet blir prisstegringar och svårigheter för de mindre företagen, som är beroende av krediter för att kunna driva sin verksamhet och för att rationalisera och effektivisera densamma. Att det kommer att gå ut över sysselsättningen tror jag man kan vara tämligen övertygad om. Redan nu har ju, som jag nyss nämnt, vissa verkningar inträtt bland annat inom bilindustrin.

Det är utifrån dessa synpunkter som vi för vår del avvisar både den borger-

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

liga oppositionens linje och den linje som regeringen i den aktuella situationen företräder. Vi anser nämligen inte att det finns skäl för en politik som tar sikte på att dämpa konjunkturen. Vi tycker att detta är en utvecklingsfientlig linje, en linje som försätter arbetarna och andra löntagare i en sämre position och som på någon sikt med största sannolikhet kommer att påverka deras standard.

Det är inte riktigt, när man hävdar att gränsen nu är nådd för produktionslivets utveckling i vårt land. Jag menar att produktionsapparaten i Sverige måste både utbyggas och vidare effektiviseras. Detta gäller såväl industrien som lantbruket. Men de föreslagna åtgärderna, som här har framförts från regeringshåll och från den borgerliga oppositionens sida, har ju ett rakt motsatt syftemål. Man säger att vi har utnyttjat arbetskraften till bristningsgränsen. Ja, det är väl en sanning med mycket, mycket stor modifikation. Dagens läge är ju det, att det går i runt tal 14 000 byggnadsarbetare sysselsatta. Det är framför allt fråga om byggnadsarbetare i Stockholm, Göteborg och andra storstäder, alltså på de platser där bostadsbristen är som värst. Detta tycker inte vi tyder på någon planmässighet utan på motsatsen.

Herr talman! Låt mig sammanfatta de synpunkter som vi företräder. När vi går emot och kommer att rösta emot investeringsavgiften och bilaccisen, är det på grund av dessa åtgärders produktionshämmande verkan. När vi vänder oss emot de borgerligas förslag om räntehöjning, är det på grund av att en sådan åtgärd inom mycket kort tid skulle åstadkomma prisstegringar över hela linjen, inte minst i fråga om hyrorna. Däremot anser vi, och det har vi också anfört i vår motion, att storföretagen både kan och bör bidra mera till det allmänna skattevägen än vad de nu gör. Vi har därför föreslagit en höjning av bolagsbeskattningen från 40 till 50 procent, samtidigt som vi kommer att tillstyrka alla rimliga förslag om skärpning av reglerna för avskrivning och lagervärde-

ring. Vi vänder oss mot bilaccisen därför att den kommer att påverka taxor och fraktkostnader och därigenom föra till en viss höjning av levnadskostnaderna. Därtill kommer att denna avgift med den nu föreslagna utformningen också kommer att på ett orättvist sätt drabba folk med begränsade inkomster och hämma bilismens utveckling.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att få yrka avslag på proposition nr 36. När vi från kommunistiskt håll kommer att rösta för reservationerna nr I och III — det vill jag understryka — så innebär det inte att vi godkänner de där avgivna motiveringarna. Vi röstar för avslag på propositionen med de motiveringar som jag här har anfört.

Herr BJÖRNBERG (h):

Herr förste vice talman! Jag ämnar inte inlåta mig på själva principfrågan med alla dess aspekter. Den har tillräckligt ventilerats under den ganska långa debatten. I det sammanhanget må vara nog sagt från min sida, att jag kommer att rösta för avslag å propositionen. Vad som emellertid föranlett mig att ta till orda är ett par motioner, nr 122 och 131 i denna kammare, den senare fram-buren av mig. Motionärerna hemställer i dessa motioner, att investeringar i fartyg upp till 500 bruttoton skall vara befriade från investeringsavgifter. Vi motiverar denna hemställan med de utomordentliga svårigheter som råder beträffande den mindre skeppsfarten. Dessa förhållanden är nog ganska väl bekanta för kammarens ledamöter, eftersom de belysts vid åtskilliga tillfällen här under de senare åren. Emellertid har den sjöfartsutredning som tillsattes 1953 i dagarna framlagt sitt betänkande, och detta klarlägger ytterligare dessa svåra förhållanden. Det är uppenbart att läget är mycket oroväckande och blir svårare för varje dag.

Jag skall inte här trötta med några siffror. Redan de siffror som redovisats i motionerna visar situationens allvar, och de siffror som ytterligare framlagts i betänkandet ger en ännu dystrare bild

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

av läget. Antalet småfartyg minskas mycket snabbt och deras genomsnittsålder blir allt högre beroende på det ringa nytillskottet. Orsaken härtill är ingalunda bristande intresse eller företagsamhet ifrån redarnas sida, utan förhållandet föranledes av att lönsamheten blir allt sämre beträffande denna del av skeppsfarten. Vi vet nog alla att en del länders rederier, speciellt tyska och holländska rederier, har igångsatt en våldsam konkurrens med våra småfartyg, en konkurrens som på grund av olikheterna med avseende å bemanningsbestämmelser och personalkostnader är utomordentligt ojämn. Utvecklingen är alltså mycket bekymmersam. Den är dessutom skadlig för nyrekryteringen av sjöfolk till vår handelsflotta. Den är skadlig för vårt transportväsen över huvud taget, och den är skadlig inte minst för vår försvarsberedskap. Det har angivits att ur beredskapssynpunkt har vi en brist på 90 000 ton av sådana här fartyg. Vi har ett bestånd av endast 60 000 ton, och vi behöver alltså mer än fördubbla detta.

Nu är det emellertid så att en del redare ämnar igångsätta serietillverkning av modernt utrustade småfartyg, som anses kunna hävda sig i konkurrensen med utländska nybyggda fartyg. Detta förutsätter emellertid givetvis att anskaffningskostnaden håller sig inom rimliga gränser. Den utredning som jag nyss åberopade framhåller som mycket angeläget, att den mindre skeppsfarten får erforderlig hjälp för att kunna göra nyinvesteringar och kunna fortleva, hjälp inte genom subventioner men genom ökade lånemöjligheter. Utredningen föreslog en höjning av lånefonden för den mindre skeppsfarten. De sakkunniga hemställer alltså om hjälp åt den mindre skeppsfarten för att kunna göra investeringar, men här framläggs från regeringens sida ett förslag som ökar svårigheterna för den mindre skeppsfarten att göra livsviktiga investeringar. Vad jag har sagt beträffande den mindre skeppsfarten äger giltighet i allt väsentligt med avseende även på fiskerinäringen.

Det har sagts under debatten här, att

man föredrager investeringsavgifter framför penningpolitiska medel, enkanerligen en rörlig ränta. Man menar nämligen att en rörlig ränta slår blint, den träffar alla, medan däremot en investeringsavgift är mera smidig. Men varför då inte tillämpa investeringsavgiften med en smula smidighet och urskillnad, så att betydelsefulla näringar som har det svårt inte får det ännu sämre?

Herr förste vice talman! Under hänvisning till vad jag här anfört får jag yrka bifall till motionerna nr 122 och 131 i denna kammare och hemställa, att riksdagen därför måtte bifalla den till utlåtandet fogade reservationen nr III av herr Spetz m. fl. med den ändringen att 5 §, åttonde stycket, måtte erhålla följande lydelse:

»Ej heller skall investeringsavgift utgå vid investeringar i fartyg med dräktighet av högst 500 bruttoregisterton, liksom ej heller vid investeringar i motorer och annan maskinell och teknisk utrustning för sådana fartyg.»

Herr NÄSGÅRD (bf):

Herr talman! Det är inte min mening att stå här och försvara och berömma regeringen. Det får väl regeringen göra själv. Regeringen är ju representerad här även nu och har varit det ganska mycket under hela dagen. Jag vill erinra om att redan under remissdebatten förklarade jag för min del, att det är med ganska stor olust man tar ställning till sådana här extraordinära åtgärder. Å andra sidan måste man erkänna situationens allvar, och då får man välja de medel som man vill se tillämpade. Vi är allesammans överens, såvitt jag kunnat förstå av debatten, därom att vi hotas av en inflationsfara, och då är frågan endast hur man skall möta denna.

Regeringen har i sin proposition föreslagit investeringsavgifter och bilaccis, medan andra, högern och folkpartiet, har velat gå en annan väg. Såvitt jag har kunnat utläsa ur debatten har det inte framkommit något annat alternativ än en s. k. rörlig ränta, och jag vill

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

slå fast här, att en rörlig ränta i nuvarande situation givetvis betyder en höjd ränta, jag skulle vilja tillägga en avsevärt höjd ränta. Vi skall inte tala om att det endast är fråga om att höja räntan med en kvarts eller en halv procent. Det måste säkert vara mycket mycket mera. Mindre än 2 eller 3 procent kan det naturligtvis inte bli fråga om, och om vi skulle konsekvent fullfölja räntelinjen, kan det hända att vi hamnade i samma situationer som vi hade under krisen på 1920-talet och i början av 1930-talet. Jag minns, att vi 1931 en tid hade ett diskonto på 8 procent, och det betydde att vanligt folk fick betala 11 procent eller någonting i den stilen. Vad det skulle betyda för vårt näringsliv, det förstår var och en.

Jag skall inte vidare gå in på den saken, men jag skulle vilja något syssla med den reservation som har avgivits av högern och folkpartiet. Jag läser här i reservationen bl. a.: »Såväl med hänsyn till angelägenheten att förbättra lönsamheten särskilt för de mindre jordbrukarna som till livsmedelsprisernas allmänekonomiska betydelse är det i hög grad motiverat att rationaliseringsverksamheten inom jordbruket icke försvåras.» Och så har dessa reservanter föreslagit, att jordbruket skall undantagas.

Nu måste jag först säga, att när man poängterar att man vänder sig till de mindre jordbrukarna, är detta inte berättigat, eftersom det dock finns ett avgiftsfritt investeringsbelopp på 20 000 kronor, vilket torde medföra att de flesta mindre jordbrukare kommer undan investeringsavgiften.

Jag vill samtidigt skjuta in, att jag inte alls har någon lust att spalta upp jordbrukarna i större och mindre politiska sammanhang, men jag nämnde detta uttalande därför att högern och folkpartiet särskilt har apostroferat att det nu skulle gälla de mindre jordbrukarna, vilket ju alls inte kan vara riktigt.

Jag läste i folkpartiets största tidning Dagens Nyheter för några dagar sedan, att manövern i bevillningsutskottet med yrkandet om att jordbruket skulle un-

dantagas var ett trick av högern för att den skulle sätta bondeförbundet i misskredit ute i landet. Jag förstår ju att det kan bli svårigheter för oss att förklara denna förordning för våra valmän. Men vad Dagens Nyheter inte tänkte sig då, det har inträffat, nämligen att även folkpartisterna har följt högern på denna linje.

Nu har vi här i dag hört mycket varmhjärtade anföranden till jordbrukets förmån. Jag fäste mig i förmiddags särskilt vid herr Velanders anförande, där han talade för jordbruket. En sockenbo till mig, som satt på läktaren, frågade om det där var en bondeförbundare. Jag måste i sanningens intresse tala om, att det var en högerman. Jag förvånade mig inte över att herr Velander talade som han gjorde. Han har ju gjort sig känd för att vara mycket intresserad för bondejordbrukets i Norrland rationalisering, även om han inte är så ivrig när det gäller att låta bönderna komplettera sina jordbruk med skog.

Senare på dagen hörde vi herr Wehtje. Jag måste säga att jag blev mera förvånad när han började tala om jordbruket, men det är ju tacknämligt att även storindustrin är intresserad av jordbruket. Jag fick dock den uppfattningen då herr Wehtje talade, att han var mest intresserad av att rationaliseringen skulle fortgå i snabbt tempo, så att man skulle kunna lösgöra arbetskraft från jordbruket till industrien. Han nämnde särskilt att på ett år har inte mindre än 16 000 arbetare lösgjorts från jordbruket genom rationalisering.

Jag nämnde att högern och folkpartiet här i dag som enda alternativ haft räntehöjningen. Jag upprepar att det inte kan vara fråga om någon obetydlig räntehöjning utan att den måste vara ganska kraftig. Jag skulle vilja rikta den reflexionen också till herr Axel Andersson från Örnsköldsvik, som för folkpartiets räkning här höll ett poetiskt och känsligt anförande till Norrlands förmån, där han framhöll att fördyringen av bilarna skulle mycket befördra avfolkningen av landsbygden. Jag är fullt ense med herr Andersson om att bilen

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

är en välsignelse för landsbygden och att den säkert bidrar till att behålla folket på landsbygden, men jag skulle vilja ställa den frågan till herr Axel Andersson: Vad tror han att dessa småbönder i Norrland skulle säga om de finge räntan på sina obundna lån höjd med flera procent? Det skulle vara ett mycket svårt slag för dessa skuldsatta bönder — och skuldsatta är de i allmänhet.

Vad sedan bilisterna beträffar tycker jag att det är tråkigt att i denna situation bilorganisationerna har uppfattat accisen såsom en medveten önskan från regeringens och riksdagens sida att komma bilismen till livs. Jag tror inte att någon sådan avsikt föreligger. För min del önskar jag på intet sätt hämma bilismen, men vi har hört vad som har sagts från regeringshåll här i dag om den stora importen av bilar. Om vi måste lägga investeringsavgift på lastbilar, så är det väl nu liksom förra gången mycket svårt att undantaga personbilarna från accis.

Till min partikamrat herr Gustaf Elofsson vill jag säga att hans alternativ, en kvotering av importen, icke är en bra utväg. Handelsministern har redan utmålat följderna därav. För övrigt vill jag säga, att vi hade alltför tråkiga erfarenheter av regleringar och kommissioner under kriget och tiden närmast därefter för att vi nu utan tvingande nödvändighet skall börja införa samma system igen.

Med talmannens tillåtelse skall jag be att få anföra ett litet exempel. Jag träffade under den tiden, när det fordrades licens för import av bilar, en landshövding, som nyss hade köpt en bil. Jag nämner, herr talman, bara titeln landshövding, så att det inte går att identifiera någon särskild. Han hade emellertid en alldeles ny amerikansk bil. Jag gratulerade till att han fått köpa den. Han sade då: »Två av mina kolleger skrev till Kungl. Maj:t och bad om licens, men de fick avslag. Jag ringde bara upp till kommissionen och bad att få licens, och det fick jag.» När något sådant kan hända på den friska grenen osv., förstår man att det måste bli god-

tycke vid ett kvoteringssystem. Allmänheten blir inte nöjd, när den kan konstatera, att den ene får köpa bil, medan den andre inte får göra det. Jag tror därför att det är bättre att försöka hejda importen något genom en accis. Jag tror framför allt att det är bättre för bilisterna själva.

Sedan har vi frågan om hur stor verkan denna accis kommer att få. Det är ytterst svårt att yttra sig därom, men jag skulle tro att om bilisterna kan räkna med att accisen blir av kort varaktighet, är det många som uppskjuter sina bilbyten en tid för att undgå accisen, och då är ju ändamålet vunnet.

I fråga om de begagnade bilarna kan jag mycket väl erkänna, att om två personer, som har, den ena en gammal bil, som kanske har värderats till 2 000 kronor, och den andra en gammal bil, som kanske är värd 4 000 kronor, och de byter bilar sinsemellan, så är det ju inte mycket mening med att de skall betala registreringsavgift. Men i regel går det inte till på det sättet, utan oftast går affären genom en bilhandlare.

Det har tvistats här om huruvida de begagnade bilarna skulle ha stigit i pris, därest de inte belagts med extra registreringsavgift. Men vi kan ju därvidlag hänvisa till erfarenheterna från tidigare tillfällen. När accisen upphörde vid årsskiftet 1953—1954 sjönk inte bara de nya bilarna i pris utan även de begagnade. Herr Axel Andersson i Örnsköldsvik har haft tur, när han kunnat köpa sin nya bil utan accis. Jag hade otur 1953. Jag bytte bil vid midsommartiden. Sedan föll bilpriserna i två repriser, dels genom bilaccisens bortfall och dels genom att bilhandlarna sänkte sina priser. Det är alltså som att spela på lotteri, den ene vinner och den andre förlorar. Jag beklagar mig inte alls, men jag kan ju gratulera herr Axel Andersson till den tur som han haft.

Jag skall, herr talman, inte säga mycket mer i denna fråga. Den är ju faktiskt genomdiskuterad. Jag skall bara be att få säga ett par ord om min och herr Lodenius motion.

Vi begärde att bevillningsutskottet

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

skulle göra ett uttalande, att dessa accismedel från bilarna skulle användas till finansiering av övergång till högertrafik, i fall ett beslut därom skulle komma att fattas. Nu säger bevillningsutskottet ingenting i den frågan utan hänvisar bara till uttalandet i propositionen, att pengarna skall gå till automobilskattefonden och användas när det blir sådana tider att det behövs. Det visste vi redan förut — det har vi ju refererat i vår motion — och det var därför kanske onödigt av bevillningsutskottet att kosta trycksvärta på ett sådant uttalande som det här gjort. Jag beklagar emellertid att vi inte redan nu kunnat få ett positivt yttrande i den av oss begärda riktningen. Jag skulle tro att det varit välgörande för bilisternas känslor. Bilisterna är illa berörda av accisen. Den saken är alldeles klar. Jag tror att de skulle lättare ha svält den, om de vetat med säkerhet, att pengarna i första hand skulle användas till ett ändamål, som ligger dem nära om hjärtat. Nu tror jag, herr talman, att om riksdagen efter den folkomröstning, som väl kommer till stånd, beslutar högertrafik, så kommer pengarna i alla fall till användning för det ändamålet, och därigenom minskas den extra skatt, som eljest vid övergången skulle komma att påläggas motorismen.

Herr VELANDER (h) kort genmäle:

Herr talman! Herr Näsgårds anförande ger mig anledning till en replik.

Jag är mycket smickrad över att herr Näsgård menade, att jag kanske har något intresse för jordbruksnäringen eller jordbruket i allmänhet. Annars brukar det heta, att inga andra än de, som tillhör hans parti, har rätt att känna samhörighet med jordbruksnäringen.

Herr Näsgård ville emellertid inte underlåta att ge mig en antydning om hur jag borde skicka mig i fortsättningen. Han gjorde det genom att säga, att jag var motståndare till de ofullständiga jordbrukens förseende med skog. Jag har dock aldrig uttalat mig i den riktningen, herr Näsgård! Jag har gjort

som jordbruksministern under radiodebatten om jordbruket under den senaste valrörelsen. Han sade då, att han inte hade intagit någon som helst ståndpunkt till denna fråga utan att han avvaktade resultatet av den utredning därom, som han själv igångsatt hösten 1951. Dåvarande statssekreteraren numera statsrådet Lange deklarerade vid det tillfället samma inställning som herr Norup. Det må vara mig förlåtet, om även jag intar den hållningen, att jag ville avvakta utredningens resultat, innan jag tar ståndpunkt till denna fråga. Även inrikesministern yttrade sig därom i radiodebatten mellan partiledarna i höstas. Han förklarade, tillfrågad därom, att han vore anhängare av att de ofullständiga jordbruket försåges med skog, »i den mån det vore möjligt». Jag tänker mig att jag skulle kunna ansluta mig till en sådan tankegång.

Herr Näsgård förklarade i början av sitt anförande, att han kände en viss olust över att behöva ta ställning till en fråga av den art, som vi i dag diskuterar, och det förstår jag. Herr Näsgård drog dock vissa slutsatser, som jag måste ställa mig frågande till.

Herr Näsgård sade bland annat, att, om man skulle skatta åt högerens linje om en rörlig ränta, skulle det resultera i att räntan behöver höjas med i varje fall tre, kanske fyra procent. När herr Näsgård drar en sådan slutsats, borde han anföra några premisser till stöd därför. Om det skulle vara riktigt, måste herr Näsgård förutsätta, att vi befinner oss i ett läge, där det icke blott som nu kan spåras vissa tendenser till en överkonjunktur, utan där fråga är om en inflation av mycket djupgående art. Ingen har emellertid påstått något sådant. Bondeförbundet förklarar tvärtom bl. a. i sina motioner i anledning av föreliggande proposition, att vi befinner oss i ett läge kännetecknat av samhällsekonomisk balans.

Om herr Näsgård anser sig kunna falla tillbaka på den kungliga propositionen, vill jag fråga, vilka resultat han anser sig kunna nå på den vägen, när det gäller att minska köpkraftstillgången i lan-

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

det. Den allmänna investeringsavgiften beräknas ge en avkastning av 100 miljoner kronor och den särskilda investeringsavgiften 75 miljoner kronor. Dessa belopp måste minskas med kanske 50 procent på grund av att de erlagda avgifterna är avdragsgilla vid beskattningen. Följaktligen återstår endast hälften av beloppen. Dessa återstående belopp skulle, menar tydligen herr Näsgård, ha en stor betydelse, när det gäller anpassningen av vår nationalprodukt på sammanlagt 47 miljarder kronor. Tror verkligen herr Näsgård, att det ligger någon realitet bakom ett sådant resonemang?

Herr Näsgård ansåg, att det hade varit lämpligt att bevillningsutskottet hade uttalat sig till förmån för att de medel, som inflyter genom den särskilda investeringsavgiften, skulle användas för att finansiera övergången till högertrafik. Herr Näsgård behöver, med mitt sätt att se, inte bekymra sig om varifrån pengarna för sådant fall skall tas. Om vi kommer till det resultatet, att vi skall övergå till högertrafik här i landet och att bilismen skall svara för kostnaderna härför, kommer det säkerligen att finnas pengar för ändamålet i den nu så starkt överbalanserade automobilskattebudgeten.

Herr NÄSGÅRD (bf) kort genmäle:

Herr talman! Jag måste säga att det är tragiskt, att när man står här i riksdagen och efter bästa förmåga berömmar en ledamot av ett annat parti, det blir så illa upptaget av honom att han använder en replik på sex minuter för att försvara sig. Jag har ju inte gjort några anmärkningar mot herr Velander.

När han nu ändå har tagit upp en lång diskussion, så ber jag att få yttra några ord till svar. Vad först beträffar räntan, säger han att jag borde ha framlagt vissa premisser. Det är väl tillräckligt med vad som redan framhållits här i dag, herr Velander, att om vi befinner oss i en sådan konjunktur att företagen har anledning att hysa förväntningar om god vinst av en investering, då hjälper det inte med en *liten* räntehöjning. Det tror jag att både nationalekonomerna och det

praktiska livets män är på det klara med; den saken behöver väl inte särskilt bevisas. Herr Velander kan för övrigt på intet sätt visa, att en liten räntehöjning skulle kunna motväga de tendenser, som nu från alla håll erkännes vara för handen.

Vad sedan beträffar skogen, så har jag verkligen gjort mig besvär att i riksdagsprotokollet kontrollera ett litet intermezzo den 26 mars 1952 — jag nämner dagen för att herr Velander skall kunna se efter själv. Herr Velander hade med hänsyftning på Norrland talat om den stora mjölkproduktionen som en fara för framtiden. Jag tillät mig då att fråga: »Vad skall bönderna i Norrland leva på?» Herr Velander svarade bl. a.: »Frågan om vad den norrländska bonden skall leva på är ju en komplicerad fråga.» Och det är ju riktigt. »Man kan ju ställa en motfråga för att belysa läget», sade herr Velander. »Är det bättre och lättare för en innehavare av ett till omfattningen blygsamt jordbruk att förvärva skog och skogsmark, inte till toppriser utan till priser, som kan anses någorlunda skäliga, och förränta det kapitalet, än att han utnyttjar sin häst och sin egen arbetskraft genom att tjäna storskogsbruket med de mycket betydande inkomster som därmed kunna påräknas?» Jag har inte i dag gjort något bestämt påstående om herr Velanders inställning till denna fråga, som ju inte är utredd, men jag sade något i den stilen, att han kanske inte är med på en komplettering med skog.

Jag tror, herr Velander, att vi inte skall vara fullt så känsliga här i riksdagen, om vi tror oss bli trampade på tårna, utan man kan väl ta det litet mera gemytligt.

Herr VELANDER (h) kort genmäle:

Herr talman! Herr Näsgård fann det anmärkningsvärt, att jag begagnade mig av en repliktid på sex minuter, när det gällde hans tidigare anförande. Han får dock betrakta det såsom en uppmärksamhet från min sida på grund av hans yttrande om eller till mig, som jag inte

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

fattade såsom på något sätt förklenande!

När herr Näsgård återoppar ett mitt uttalande år 1952, vill jag säga, att jag bevarat detta i min hågkomst så, att jag här skulle kunna upprepa det ord för ord, och detta av den anledningen att man från bondeförbundshåll tidigare har uppmärksammat och utlagt det på ett fullkomligt oriktigt sätt. Ur det uttalandet kan varken herr Näsgård eller någon annan utläsa någon som helst negativ inställning till frågan om de ofullständiga jordbrukens förseende med skog. Till den frågan har jag icke tagit ståndpunkt.

Herr BENGTON (bf):

Herr talman! Under debatten i dag har framförts en del gensagor mot vad jag yttrade under förmiddagen, gensagor som jag inte tycker bör lämnas helt obesvarade.

När det gäller frågans behandling i utskottet, sade jag till att börja med att vi hade inriktat oss på att samarbete och hänsynstagande var önskvärt. Fru Gärde Widemar har nu gjort den kommentaren, att vad som avsågs egentligen bara var ett samarbete mellan bondeförbundet och socialdemokraterna. Jag skulle vilja fråga: Vilken hand har oppositionen i detta fall räckt fram till samarbete med regeringspartierna? Jo, man har yrkat blankt avslag på det hela utan att — alldeles som *Finanstidningen* sagt — prestera några konstruktiva motförslag. Att man sedan i andra hand yrkar på vissa ändringar i förslaget kan knappast tydas som en invit till samarbete, ty det är ju endast om avslagsyrkandet icke skulle bifallas som man är beredd att försöka jämka på en del paragrafer. — Om vi återigen ser på hur utskottet behandlat de föreliggande motionerna, finner vi att en hel rad av yrkanden tillmötesgått av utskottet, även motionsyrkanden från folkpartiets sida.

När det gäller investeringarnas expansiva tendenser, har man från nästan alla håll betygat att vi har ett stabilt penningvärde, och då undrar jag om man verkligen bör — såsom här vid vissa till-

fällen har framskymtat — vänta tills det börjar bli så hotande att vi rent av står i en påbörjad inflation, innan några åtgärder vidtages. Vi bör väl ha lärt någonting av vad som hänt tidigare och hellre förebygga, att det någonsin kommer att gå till en inflation.

Herr Velander sade tidigare, att de offentliga investeringarna inte hade blivit beaktade i mitt anförande. Ja, det finns ju redan tidigare ganska mycket sagt om dem. Finansministern yttrar exempelvis i statsverkspropositionen: »Det är ett samhälleligt intresse, att kommunerna i sin förvaltning beaktar det inflytande de utövar på den allmänna ekonomiska utvecklingen i landet och det ansvar de delar med statsmakterna för att vidmakthålla prisstabilitet och samhällsekonomisk balans.» Här framhålls alltså att de offentliga investeringarna bör begränsas.

Herr Wehtje och även herr Magnusson har sagt, att jag skulle ha gjort gällande att investeringarna är önskvärda. Men samtidigt undrade herr Wehtje, hur jag då kunde gå med på en sådan åtgärd som de föreslagna investeringsavgifterna. Ja, det är av den orsaken att man måste ha en relation mellan produktionen och investeringarna. I annat fall kommer inte ett försök till större investeringar att leda till någon reell förbättring, utan det blir i stället inflationistiska tendenser.

Det har även sagts att myndigheterna borde fritagas från skyldigheten att göra ålägganden om investeringar. Utskottet har beaktat den frågan och har i sin skrivning fäst myndigheternas uppmärksamhet på att de bör ta största möjliga hänsyn här till vid sina ålägganden. Dessutom har ju beloppet föreslagits höjt till 20 000 kronor, och man kan alltså utföra en hel del åtgärder, utan att man tangerar den övre gränsen.

Såsom herr Anders E. Johansson framhållit är det självfallet önskvärt med sparande. Han säger att regeringen skall skapa betryggande förutsättningar för sparande, men det som regeringen nu föreslagit är ju en åtgärd för att vi skall få ett stabilt penningvärde, och då

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

bör man väl inte anmärka på den saken.

Debatten har rört sig mycket om hur röntan eller investeringarna drabbar. Det har sagts att oräntabla företag drabbas mycket hårt av investeringsavgiften. Det är klart att man kan säga det. Men hur drabbar räntehöjningen i det fallet? Räntehöjningen drabbar lika hårt och lika mycket, utan urskillning.

Herr Wehtje har redan vid flera tillfällen bemötts rörande frågan om jordbruket och den räntehöjning, som redan skett. Men om man nu skulle få en ytterligare räntehöjning, får ju jordbruket vidkännas den också.

Beträffande jordbrukets undantaganden har inte här i dag återopats uttalanden från några auktoriteter. Det är förvånansvärt vad det varit tomt i det avseendet. Herr Spetz nämnde beträffande konkurrenslagstiftningen, att folkpartiet inte önskade att man skulle undantaga jordbruket utan att det borde likställas med andra näringar. Sedan säger han, att detta gällde jordbrukets ekonomiska föreningar. I detta fall anser alltså folkpartiet, att den enskilde jordbrukaren skall undantagas, men jordbrukets ekonomiska föreningsrörelse, som är bildad för att tillvarata jordbrukarnas intressen genom en rationell förädling och genom att skapa möjligheter att ta ut bästa möjliga pris, anser inte herr Spetz att man skall undantaga. Det är bara när det gäller konkurrenslagstiftningen som man skall göra det. Jag förstår inte konsekvensen i hans resonemang.

Att traktorbensinen undantagits har ingen betydelse, när man jämför dessa ting. Att den är undantagen beror på att bensinskatten går till vägväsendet, och man kan inte rimligen begära, att traktorerna, som inte kör annat än på åkrarna, skall hjälpa till att betala kostnaderna för vägväsendet.

Man har slutligen diskuterat om förändrade ståndpunkter här i debatten. Det är lätt att ge exempel på förändrade ståndpunkter. Jag skulle kunna ge herr Arrhén ett exempel. När vi exempelvis behandlade valsystemet, gick högern i det allra längsta, ända till en

reservation i utskottet, fram med ett särskilt system. Men i kamrarna hoppade man helt plötsligt från denna ståndpunkt och gick över till den enligt min uppfattning omöjliga folkpartireservationen, som förts fram vid det tillfället. Det kan säkerligen anföras många fler exempel, men jag skall inte dra upp ytterligare några.

Jag skulle vilja sluta med att säga, att jag beklagar att den sekretess, som alltid varit en styrka för utskotten, har gått förlorad genom att vissa uppgifter släppts ut till tidningarna. Jag beklagar också att man här i kammaren i dag inte har dragit sig för att ta upp den saken.

Man har sagt många vackra ord om bilarna. Man har framhållit nödvändigheten av att vi har största möjliga antal bilar. Det har vi också från vår sida klart utsagt, men diskussionen gäller inte här, att vi inte alls skulle köpa bilar under år 1955, utan det är takten vi diskuterar. Vi har sagt, att folk inte bör kunna köpa bilar i lika hastig takt som tidigare. Om 130 000 bilar nyinregistrerades år 1954, har nu bilhandlarförbundet beräknat att det skulle bli 142 000 nya bilar under år 1955, utan bilaccis alltså. Kommer sedan bilaccisen, säger samma förbund, att det sannolikt blir en minskning med 15 procent. Då skulle vi få cirka 120 000 nyinregistrerade bilar under år 1955. Det betyder ungefär 8 procent mindre än vi hade år 1954. Det är möjligt att om människorna inte kan köpa dessa 10 000 bilar, köper de någonting annat eller använder pengarna till resor, men jag tror inte man kan bestrida att det finns en hel del människor som nu faktiskt köpt bil men som knappast har de ekonomiska resurserna att göra det. I fortsättningen kanske många gör mera noggranna överväganden, innan de beslutar sig för att köpa bil. Man får väl inte heller förbise, att en del av dessa pengar måhända kommer att sparas till ett senare tillfälle, och då uppnår vi ju någonting som vi allesammans gärna önskar.

Jag skulle i detta sammanhang vilja göra ännu en reflexion. Det är önskvärt

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

att vi får flera bilar, men samtidigt bör man nog beakta att det finns en del människor, som inte har råd att köpa bil. Ju flera bilar vi får, desto större svårigheter blir det självfallet att driva våra busslinjer och andra kommunikationsmedel. Det är en sak — utan att jag vill polemisera mot någon — som jag skulle önska kunde beaktas i fortsättningen. De som inte har råd att köpa bil bör ha möjlighet att trots det komma fram med bussar eller på annat sätt.

Slutligen vill jag säga, herr talman, att ganska stor enighet har rått om att risk föreligger för inflation. Diskussionen har i huvudsak gällt, vilka medel man skall använda mot inflationstendenserna. Det har varit fråga om räntan och de föreslagna investeringsavgifterna. Det visar sig emellertid, att i alla detaljer drabbar räntan lika hårt som investeringsavgifterna och i en del fall kanske hårdare. Jag har inte under debatten funnit någon anledning att ändra den standpunkt, som jag gav uttryck för i mitt första anförande, utan jag anser fortfarande välbetänkt att bifalla utskottets förslag.

Herr ELIASSON (bf):

Herr talman! Jag skall inte säga många ord, men med hänsyn till den utveckling som debatten har fått tycker jag att det finns anledning att ytterligare belysa oppositionens argumentation i fråga om räntan och investeringsavgiften.

Eftersom debatten har pågått så länge, skall jag inte fördjupa mig i det tidigare i dag diskuterade problemet om räntans och investeringsavgiftens kostnadsstegrande effekt. Det kan utan vidare konstateras, att en räntehöjning slår igenom över hela linjen. En räntehöjning betyder — i varje fall för de låntagare, som har inte bundna lån — en direkt kostnadsfördyring. En investeringsavgift har däremot ingen kostnadsfördyrande effekt för dem som under 1955 gör investeringar understigande 20 000 kronor eller avstår från investeringar. Därför betyder en investeringsavgift en mindre börda för jordbruket och de mindre företagen över huvud taget än en räntehöjning.

Jag har närmast begärt ordet med anledning av vad herrar Ewerlöf och Spetz anfört under debatten. Man säger, att en rörlig ränta är ett smidigt och nödvändigt instrument, om man vill se till, att den ekonomiska aktiviteten hålles på en sådan nivå, att det inte blir risker för inflation eller depression. Det är en mening, som är representativ för oppositionen. Herr Ewerlöf framhöll — det är också genomgående oppositionens uppfattning — att en räntehöjning inte är något självändamål utan att det väsentliga är att man når en *kreditåtstramning*. Herr Ewerlöf sade, att riksbanken under tidigare år hade fört en felaktig politik genom att spåda på marknaden. Först 1952 hade man upptäckt, att denna politik var felaktig, och man hade då genom frivilliga överenskommelser med kreditinstituten åstadkommit en kreditåtstramning och på den vägen nått ganska hyggliga resultat 1952 och 1953. Detta är ju riktigt, och oppositionspartiernas representanter i bankoutskottet erkände också detta i våras i en reservation.

Jag konstaterar således, att oppositionen erkänner, att man kan nå en kreditåtstramning på denna väg utan att tillgripa en allmän räntehöjning och utan en rörlig ränta enligt oppositionens modell. Oppositionen säger ju, att det inte är räntans rörlighet som är det primära utan kreditåtstramningen.

Nu kan man, herr talman, ställa den frågan: Om det är möjligt att på den här vägen nå en kreditåtstramning, som förebygger inflationsrisker genom att dämpa aktiviteten, varför skall vi nu införa en investeringsavgift och en bilaccis för att klara det här problemet? Det tycker jag är en ganska central fråga i den här debatten. Låt mig fråga herrar Spetz och Wehtje — herr Ewerlöf är ju inte närvarande just nu — var orsakerna ligger till att vi nu har inflationsrisker. Jag skall inte försöka kartlägga alla orsakerna, men jag vill peka på två. För det första beslöt hälften av de bolag, som har sina aktier noterade på börsen, att höja sin utdelning i fjol, och i varje fall herr De Geer erkände i årets remissdebatt, att detta måtte psy-

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

kologiskt påverka löntagarnas krav. För det andra hade vi under fjolåret en stegrad aktivitet i näringslivet, och affärsbankerna ökade då kraftigt sin utlåning. Denna var så kraftig, att bankerna trots en betydande inlåningsökning fick notera en nedgång i likviditeten. Om affärsbankerna — här vänder jag mig särskilt till herr Wethje, som har god kontakt med den sidan av finansvärlden — alltså inte följde de av riksbanken rekommenderade restriktiva linjerna, trots att riksbanken vid flera tillfällen framhöll farorna av denna utveckling, frågar man sig, om det är riktigt av oppositionen att lägga hela ansvaret för att vi nu har vissa inflationsrisker på regeringen och regeringspartierna. Det är ju ändå alldeles uppenbart, att kreditexpansionen inom banksystemet är en väsentlig orsak till att vissa risker för inflation föreligger. De riskerna skulle ha varit väsentligt mindre, om affärsbankerna använt de vid inlåningen influerna medlen till en förbättring av likviditeten i stället för att medge en kreditexpansion, som försämrat bankernas likviditet. Man kan inte undgå en sådan reflexion inför denna utveckling och med tanke på de yttranden som i dagens debatt fällts av oppositionen.

Oppositionen anser att det behövs en restriktiv kreditpolitik. Man kan då fråga sig, varför inte de som har särskilt god kontakt med, för att inte säga inflytande inom, affärsbankerna begagnat sitt inflytande så, att vi under fjolåret undgått att få en kreditexpansion i dessa banker. Om man var på det klara med att det förelåg risker för en överkonjunktur i fjol sommar och höst och dessutom hade den uppfattningen, att en kreditåtsamning var det bästa medlet att dämpa den ekonomiska aktiviteten och upprätthålla penningvärdet, måste man fråga sig, varför inte vederbörande följt riksbankens rekommendationer. Trots varningarna fortsatte kreditexpansionen, och nu vill, som sagt, oppositionen lägga hela ansvaret på regeringen för att det råder vissa inflationsrisker.

Jag skulle vilja ställa frågan, om man verkligen från oppositionens sida anser,

att affärsbankernas utlåning under fjolåret står i överensstämmelse med riksbankens och oppositionens rekommendationer om en restriktiv kreditpolitik. En annan fråga är, om man från oppositionens sida vill bestrida, att ökningen av aktieutdelningen och denna kreditexpansion inom affärsbankerna bidragit till de nuvarande inflationsriskerna.

Herr WEHTJE (h) kort genmäle:

Herr talman! Herr Eliasson har ställt vissa frågor. Den första gällde, om man verkligen kunde lägga hela ansvaret för utvecklingen av vår ekonomi på regeringen och på riksbanken. Därpå vill jag svara, att regeringen och riksbanken enligt min uppfattning har det primära ansvaret. Det är regeringen, som genom sin politik skapar den atmosfär, i vilken vi lever och i vilken vår företagsamhet utvecklas. Jag tror inte, att herr Eliasson kan bestrida detta.

Herr Eliasson kom vidare in på frågor, som vi egentligen skall behandla senare, men som jag nu ändå får taga upp, eftersom han har sökt att ge vissa förklaringar, som enligt min uppfattning inte är godtagbara. Han säger, att affärsbankerna är ansvariga för den kreditexpansion, som har ägt rum under det gångna året. Jag vill frita dem därifrån, ty om vi har en atmosfär för vår ekonomiska verksamhet som gynnar en expansion, kan ju inte affärsbankerna stå emot de krav, som då ställes.

De frågor herr Eliasson sedan tog upp berörde först kreditexpansionen hos affärsbankerna. Enligt vad herr Eliasson borde ha inhämtat från rapporten till bankoutskottet förhöll det sig så, att för bostadsändamål har lämnats krediter motsvarande hälften av ökningen, och det har skett efter uttryckliga rekommendationer av riksbanken.

Den andra anledningen till att det har skett en viss expansion av kreditgivningen från affärsbankerna är den högre aktiviteten över huvud taget. Det har sagts att man önskat öka importen bl. a. för att få ökad konkurrens. Hur skulle

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

det ha blivit, om affärsbankerna förklarat, att de inte kunde finansiera importaffärerna i fortsättningen? Då hade herr Eliasson kunnat komma med tyngre vägande erinringar än han har skäl att göra nu. — Exporten har också krävt ökad finansiering, och om herr Eliasson läst sina papper kan han se, att även exporten ökat under det gångna året med nio procent. Detta har givetvis också medfört en ökad kredit från bankerna.

Herr Eliasson påstod att de höjda utdelningarna hade bidragit till inflationen. Det kan knappast vara fallet. Aktieutdelningarna var föremål för en mycket blygsam höjning i fjol, och den får ses mot en viss tillbakagång under det föregående året. Om vi ser på utdelningarnas realvärde — jag kan inte komma ihåg siffrorna nu, men herr Eliasson kanske kan ange de exakta talen; om det passar i detta sammanhang — förhåller det sig på det sättet, att om arbetslönernas realvärde ökat väsentligt från tiden före kriget, har det endast skett en mycket blygsam ökning av utdelningarna från samma tid. Aktieägarna har inte fått någon reell förbättring av sin avkastning på kapitalet.

Till sist, herr Eliasson, skulle jag vilja säga att det är möjligt att driva en kreditåtstramning utan att därvid genomföra en räntehöjning. En räntehöjning är — vilket jag betonat ett par gånger förut — inte något självändamål. Om man vill strama åt kredittillgången och marknaden anpassar sig därefter, behöver det inte inträffa någon räntehöjning. Men om marknaden inte kan tillgodose de anspråk, som ställes, inträder ofelbart en räntehöjning, och den blir så mycket högre, ju större anspråken är i förhållande till tillgången.

Jag skulle också vilja begagna tillfället att säga att jag inte kan förstå, varför man på jordbrukarhåll nu intar denna självupppoffrande ställning. Det finns ju dock en möjlighet att helt enkelt komma ifrån denna belastning i stället för att lita till ett avdragsgillt belopp av den eller den storleken. Jag har tidigare i dag sagt ifrån att hela

den föreslagna ordningen endast kommer att medföra för jordbruket en omfattande pappersexercis med mycket arbete för deklareranter och taxeringsmyndigheter utan att egentligen medföra någon nytta. Tidigare har det också sagts att jordbruket inte begär någon särställning...

Herr ELIASSON (bf) kort genmäle:

Herr talman! Först vill jag säga att jag inte har något att erinra mot herr Wehtjes yttrande att riksbanken och regeringen har det primära ansvaret. Men, herr Wehtje, oppositionen vill ju inte ha några regleringar av kreditmarknaden, utan den önskar frivilliga överenskommelser, och dessa följer ju inte affärsbankerna. Jag frågar vad man då skall göra. Det är ju detta som är problemet.

Herr Wehtje säger vidare att affärsbankerna i ett visst läge inte kan motstå kraven på ökad långivning. Men hur kan man då, herr Wehtje, från affärsbankernas sida gå in för en stramare politik i utlåningen, som det nu talas om? Det argumentet håller ju inte, menar jag.

Herr Wehtje gör gällande att det är på grund av bostadsbyggandet — och ibland talas det om de nya obligationslånen — som likviditeten har försämrats. Men herr Wehtje vet lika bra som jag att detta inte är den primära orsaken, utan att denna är ökningen av utlåningen, framför allt till industrien.

Jag förstår nu att herr Wehtje inte vill svara på min fråga, om affärsbankernas utlåningspolitik under år 1954 står i överensstämmelse med riksbankens och oppositionens rekommendationer av en kreditåtstramning. Men jag vore tacksam att få ett svar på den frågan.

Vad beträffar frågan om aktieutdelningens inverkan på lönerörelserna ber jag på grund av tidsnöd att få hänvisa herr Wehtje till herr De Geer. Vi har samma uppfattning på den punkten, herr De Geer och jag.

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

Till sist sade herr Wehtje att han inte ville bestrida att en kreditåtstramning kan åstadkommas även utan en rörlig ränta. Herr Wehtje syftade väl då på de förhållanden som var rådande år 1952 och 1953. Ja, det är så vi försökt få det också år 1954, men affärsbankerna har trots flera överläggningar mellan riksbanken och affärsbankerna inte följt de rekommendationer i den riktningen som givits. Under sådana förhållanden, herr Wehtje, bör man inte helt lägga ansvaret på regeringen.

Herr **WEHTJE** (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag tror jag kan trösta herr Eliasson med att affärsbankerna, kreditinstituten och riksbanken egentligen kommer bra överens. Det är angeläget att det träffas överenskommelser om hur kreditgivningen skall handhas, om man fortsätter efter de gamla linjerna.

Jag vidhåller bestämt att det i stort sett inte finns någon anledning att göra någon erinran mot de krediter som lämnats från affärsbankerna under det gångna året. Lika väl som man vänder sig mot denna kreditgivning skulle man kunna säga, att riksbanken inte har skött penningpolitiken så, som den bort göra under det gångna året, när riksbanken har spätt på marknaden genom att tillföra den pengar. Detta har inte kunnat verka på annat sätt än som bidrag till en expansion av kreditmarknaden.

Herr **PERSSON, KARL**, (bf):

Herr talman! Jag hade inte tänkt blanda mig i denna debatt, men ett par anföranden har givit mig anledning att säga några ord.

Jag skall inte lägga mig i diskussionen om behovet av konjunkturdämpande åtgärder. Jag är fullständigt ense med regeringen om att läget är sådant att dylika åtgärder behövs. Jag är också överens med regeringen om att investeringsavgift och bilaccis i detta läge är i princip både effektiva medel för att avvägbringa återhållsamhet och de för

näringslivet i stort minst skadliga ingripandena.

Detta gäller, om åtgärderna endast kommer att tillämpas under en kortare tid eller, såsom det förutsatts i propositionen, under innevarande år. Det är ju, såsom förut sagts här i dag, endast under den förutsättningen som de verkar återhållande på investeringarna och på lusten att köpa bilar. De har denna effekt utan att alltför stor skada uppstår i det långa loppet.

Jag blev emellertid ytterst betänksam, när finansministern i sitt svar till herr Ewerlöf sade, att om överkonjunkturen fortfarande bestod vid årskiftet 1955/56, måste han överväga vad som behövde göras utöver en *förlängning* av bilaccisens och investeringsavgiftens giltighetstid. Under sådana omständigheter är det så mycket mera nödvändigt att man rensar ut ur förslaget allt sådant som inte bara verkar neddämpande på konjunkturen, utan i längden helt enkelt hindrar en produktionsökning i den takt som är oundgänglig för att vi skall få möjlighet att vara konkurrenskraftiga gentemot utlandet både på hemmamarknaden och vid export. Jag tänker på sådana investeringar som skulle ge en möjlighet att tillverka exportvaror.

I den motion, som jag tillsammans med andra kammarledamöter har väckt, nämnes som exempel utbyggande av industri för tillvaratagande av klenvirke, vilket åtminstone i mina bygder för närvarande inte kan tillvaratagas på ett ekonomiskt sätt. — Nere hos oss planeras en fabrik för tillverkning av halvkemisk massa. Råvaran skulle i huvudsak vara klenvirke. Detta skulle ge möjlighet till ökad export av värdefullare skogsprodukter. Det vore för hela vår ekonomiska utveckling högst beklagligt, om en sådan tillverkning skulle bli fördyrad med tolv procent och, om lagen om investeringsavgift förlänges nästa år, kanske helt omöjliggjord. En sådan utveckling är att befara, i synnerhet som vissa ekonomiska utfästelser för fabriken redan är gjorda.

Jag vill fästa uppmärksamheten på ett yttrande som herr Sjödahl fällde i för-

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

middags. Han sade, att stora båtbyggen antingen är kontrakterade under fjolåret, och för dem blir det ingen investeringsavgift, eller också behöver de inte bli färdigställda under detta år, och inte heller då blir det någon investeringsavgift. I en replik till herr Spetz sade herr Sjö Dahl, att de flesta fiskebåtar, som byggs under detta år, också skulle av samma orsak bli befriade från investeringsavgift, möjligen med undantag för sådana som beställs i början av detta år.

I båda dessa fall skulle det således endast bli fråga om en något långsammare takt när det gäller utbyggnaden, och det skulle alltså vara i full överensstämmelse med den åsyftade verkan. Men hur går det då, om investeringsavgiften förlängs ett eller ett par år i enlighet med finansministerns deklaration, att om överkonjunkturen fortfarande står kvar vid nästa årsskifte, så måste åtgärder utöver investeringsavgiften och bilaccisen vidtagas? Med hänsyn till riskerna på denna punkt anser jag det vara ändå nödvändigare att undantaga sådana investeringar som jag här talat om. Jag har velat framföra dessa synpunkter som motivering till att jag kommer att rösta för bifall till reservationen i båda dessa avseenden.

Trots att det här har talats mycket om de begagnade bilarna, kan jag inte underlåta att säga ett par ord i den frågan. Jag har inte alls blivit övertygad om att en registreringsavgift på begagnade bilar har det ringaste med inflationsbekämpandet att göra. Om de begagnade bilarna inte onödigtvis fördyras och de nya påläggs en accis, kommer många köpare att nöja sig med en gammal bil. Om riksdagen nu bifaller utskottets förslag även på denna punkt, kommer mången att resonera som så, att när jag nu ändå måste betala accis på en gammal bil, kan jag använda mina sparpengar för att köpa en ny bil. Om priset på de gamla bilarna skulle stiga något, ifall dessa fritoges från registreringsavgiften, skulle detta komma säljaren till godo, och finansministern behöver ju inte dessa pengar — det har han själv sagt. De gamla bilarna är den verkliga

folkvagnen, den enda som är åtkomlig för många människor i synnerhet ute på landsbygden.

Jag vädjar till kammaren att låta dessa bilar vara fria från accis. Jag tycker, att utskottet gott kunnat kosta på sig en tillstyrkan av detta förslag. Det kunde inte på något sätt ha inverkat på regeringens prestige.

Herr OHLON (fp):

Herr talman! Herr Eliasson har vid två eller tre olika tillfällen i dag beskyllt affärsbankerna för att vara orsaken till den expansion som har skett i vårt ekonomiska liv. Det torde inte vara herr Eliasson obekant att det år 1953 träffades en mer eller mindre frivillig överenskommelse mellan riksbanken och affärsbankerna, att dessa senare skulle övertaga byggnadskreditiven. I överenskommelsen ingick också, att allteftersom byggnaderna blev färdiga, skulle byggnadskreditiven avlastas affärsbankerna, och lånen skulle övertagas av sparbanker, försäkringsbolag och liknande kreditinstitutioner. På grund av det otillräckliga sparandet har det inte lyckats affärsbankerna att bli befriade från byggnadskreditiven, och anledningen till att vissa affärsbanker inte kunnat fullgöra de utfästelser de iklätt sig är således det bristande sparandet i landet.

Jag har ingen anledning att vid detta tillfälle föra affärsbankernas talan, men rätt skall vara rätt även i riksdagens första kammare.

Herr ELIASSON (bf):

Ja, även i andra kammaren, hoppas jag.

Jag erkänner utan vidare, att affärsbankerna har problemet med byggnadskreditiven, men om herr Ohlon är vänlig och läser bankutskottets memorial nr 1, som kanske ligger i herr Ohlons bänk, skall han finna, att byggnadskreditiven inte alls räcker som förklaring till försämringen av likviditeten. Inlåningsökningen var från december 1953 till november 1954 1 035 miljoner, medan

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

utlåningsökningen var 1 259 miljoner kronor. Det går alltså inte att skylla likviditetsförsämringen på byggnadskreditiven. De är inte den väsentliga orsaken, herr Ohlon.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr förste vice talmannen jämlikt därunder förekomna yrkandena propositioner, först på godkännande av den nu föredragna paragrafen samt vidare därpå att nämnda paragraf skulle avslås; och förklarade herr förste vice talmannen, efter att hava upprepåt propositionen på paragrafens godkännande, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Velander* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner 3 § i det av bevillningsutskottet i betänkande nr 5 under punkten A 1 tillstyrkta förordningsförslaget röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås nämnda paragraf.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Velander* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 92;

Nej — 43.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Herr *Ollén* anmälde, att han vid den nu företagna voteringen röstat nej men å den elektriska omröstningstavlan felaktigt angivits såsom frånvarande.

Nu föredrogs

1 §

Herr **WEHTJE** (h):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation III när det gäller den nu berörda delen.

Herr **SJÖDAHL** (s):

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr förste vice talmannen enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på godkännande av den nu ifrågakvarande paragrafen samt vidare därpå att nämnda paragraf skulle godkännas med den lydelse, som förordats i den vid betänkandet avgivna, med III betecknade reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen, sedan han upprepåt propositionen på paragrafens godkännande enligt utskottets förslag, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Wehtje* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som godkänner 1 § i det av bevillningsutskottet i betänkande nr 5 under punkten A 1 tillstyrkta förordningsförslaget, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes nämnda paragraf med den lydelse, som förordats i den vid betänkandet avgivna, med III betecknade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Wehtje* begärde rösträkning, verkställdes nu votering me-

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

delst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 95;

Nej — 44.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagit, att han avstode från att rösta.

2, 4 och 5 §§

Godkändes.

Ordet lämnades nu på begäran till fru **GÄRDE WIDEMAR** (fp), som anförde:

Jag skall be att få yrka tillägg till 5 § av två stycken med samma lydelse som femte och tionde styckena av 5 § i reservationen på sidan 89 i utskottets betänkande.

Herr **SPETZ** (fp):

Herr talman! Jag yrkar tillägg av sjätte och sjunde styckena med den lydelse som återfinns i reservation nr III s. 89.

Herr **BJÖRNBERG** (h):

Jag hemställer om bifall till det yrkande som jag har framställt under principdiskussionen, d. v. s. att åttonde stycket i reservationens 5 § måtte få den ändrade lydelse som jag då angav.

Herr **VELANDER** (h):

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservation nr III, i vad den avser nionde stycket i 5 §.

Herr **SJÖDAHL** (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag beträffande denna paragraf och således avslag å samtliga tilläggsförslag beträffande olika stycken.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr förste vice talmannen, att därunder yrkats dels att till den nyss godkända paragrafen skulle tilläggas sex nya stycken med samma lydelse som femte — tionde styckena av 5 § i det motsvarande förordningsförslag, som förordats i den vid betänkandet avgivna, med III betecknade reservationen, beträffande åttonde stycket dock med viss

ändring, dels ock att berörda yrkanden skulle avslås.

Herr förste vice talmannen anförde vidare, att propositioner komme att framställas särskilt beträffande vart och ett av de föreslagna nya styckena.

Sedermera gjorde herr förste vice talmannen propositioner, först därpå att kammaren skulle — i enlighet med vad bevillningsutskottet tillstyrkt — avslå yrkandet om tillägg till paragrafen av ett femte stycke med den i reservationen föreslagna lydelsen samt vidare på bifall till nämnda tilläggsförslag; och förklarade herr förste vice talmannen, efter att hava upprepat propositionen på avslag å tilläggsförslaget, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Spetz* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som — i enlighet med vad bevillningsutskottet i betänkande nr 5 tillstyrkt — avslår det framställda förslaget om tillägg till 5 § i förevarande förordningsförslag av ett nytt stycke med samma lydelse som femte stycket av 5 § i det motsvarande förordningsförslag, som förordats i den vid betänkandet avgivna, med III betecknade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles nämnda tilläggsförslag.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid fru *Gärde Widemar* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

Ja — 91;

Nej — 44.

Därjämte hade 4 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Därefter gjordes beträffande vartdera av de föreslagna sjätte och sjunde styckena propositioner, först på avslag — i enlighet med utskottets tillstyrkan — å det framställda tilläggsförslaget samt vidare därpå att nämnda förslag skulle bifallas; och förklarades de förra propositionerna, som upprepades, vara med övervägande ja besvarade.

I fråga om åttonde stycket i reservanternas förslag, yttrade nu vidare herr förste vice talmannen, hade yrkats, av herr *Björnberg*, att detsamma måtte införas i den godkända 5 § med följande ändrade lydelse: »Ej heller skall investeringsavgift utgå vid investeringar i fartyg med dräktighet av högst 500 bruttoregisterton, liksom ej heller vid investeringar i motorer och annan maskinell och teknisk utrustning för sådana fartyg.»

Sedermera gjorde herr förste vice talmannen propositioner, först på avslag å herr *Björnbergs* berörda yrkande samt vidare på bifall därtill; och förklarade herr förste vice talmannen, efter att ha upprepat propositionen på avslag å nämnda yrkande, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Björnberg* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som avslår det av herr *Björnberg* under överläggningen framställda yrkandet om tillägg till 5 § i förevarande förordningsförslag av ett nytt stycke rörande undantag från investeringsavgift vid investeringar i vissa fartyg m. m., röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles herr *Björnbergs* nämnda yrkande.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Björnberg* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna ha va utfallit sålunda:

Ja — 88;

Nej — 46.

Därjämte hade 6 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Ytterligare gjorde herr förste vice talmannen propositioner, först — i enlighet med utskottets tillstyrkan — på avslag å yrkandet om tillägg till paragrafen av ett nytt stycke med samma lydelse som nionde stycket av 5 § i det förordningsförslag, som förordats i reservationen, samt vidare på bifall till nämna tilläggsförslag; och förklarade herr förste vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på avslag å tilläggsförslaget, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Velander* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som — i enlighet med vad bevillningsutskottet i betänkande nr 5 tillstyrkt — avslår det framställda förslaget om tillägg till 5 § i förevarande förordningsförslag av ett nytt stycke med samma lydelse som nionde stycket av 5 § i det motsvarande förordningsförslag, som förordats i den vid betänkandet avgivna, med III betecknade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles nämnda tilläggsförslag.

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Velander* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna ha va utfallit sålunda:

Ja — 90;

Nej — 46.

Därjämte hade 4 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Slutligen gjorde herr förste vice talmannen enligt de i fråga om tionde stycket i reservanternas förslag förekomna yrkandena propositioner, först på avslag — i enlighet med utskottets tillstyrkan — å det framställda tilläggsförslaget samt vidare därpå att nämnda förslag skulle bifallas; och förklarade herr förste vice talmannen, efter att hava upprepat propositionen på avslag å berörda tilläggsförslag, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Magnusson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som — i enlighet med vad bevillningsutskottet i betänkande nr 5 tillstyrkt — avslår det framställda förslaget om tillägg till 5 § i förevarande förordningsförslag av ett nytt stycke med samma lydelse som tionde stycket av 5 § i det motsvarande förordningsförslag, som förordats i den vid betänkandet avgivna, med III betecknade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles nämnda tilläggsförslag.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästes, verkställdes till en bör-

jan omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Magnusson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna ha va utfallit sålunda:

Ja — 91;

Nej — 46.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

6 § och 7 § första stycket

Godkändes.

7 § andra stycket

Herr *SPETZ* (fp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till andra stycket i den lydelse som det har i reservation nr III på s. 90.

Herr *SJÖDAHL* (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr förste vice talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden gjorde propositioner, först på godkännande av det under behandling varande stycket samt vidare därpå att nämnda stycke skulle godkännas med den lydelse, som förordats i den vid betänkandet avgivna, med III betecknade reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på styckets godkännande enligt utskottets förslag, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Spetz* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner 7 § andra stycket i det av bevillningsutskottet i betänkande nr 5 under punkten A 1 tillstyrkta förordningsförslaget, röstar

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes nämnda stycke med den lydelse, som förordats i den vid betänkandet avgivna, med III betecknade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Spetz* begärde röst-räkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 93;

Nej — 46.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

7 § tredje—femte styckena

Godkändes.

8 §

Herr **SPETZ** (fp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation nr III på s. 91.

Herr **SJÖDAHL** (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr förste vice talmannen i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på godkännande av den nu förevarande paragrafen samt vidare därpå att nämnda paragraf skulle godkännas med den lydelse, som förordats i den vid betänkandet avgivna, med III betecknade reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen, efter att hava upprepat propositionen på godkännande av utskottets förslag till paragrafens lydelse, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Spetz* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som godkänner 8 § i det av bevillningsutskottet i betänkande nr 5 under punkten A 1 tillstyrkta förordningsförslaget, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes nämnda paragraf med den lydelse, som förordats i den vid betänkandet avgivna, med III betecknade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Spetz* begärde röst-räkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 95;

Nej — 44.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

9 §

Godkändes.

10 §

Fru **GÄRDE WIDEMAR** (fp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den med III betecknade reservationen.

Herr **SJÖDAHL** (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr förste vice talmannen enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på godkännande av den nu föredragna pa-

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

ragrafen samt vidare därpå att nämnda paragraf skulle godkännas med den lydelse, som förordats i den vid betänkandet avgivna, med III betecknade reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på paragrafens godkännande enligt utskottets förslag, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Fru *Gärde Widemar* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner 10 § i det av bevillningsutskottet i betänkande nr 5 under punkten A 1 tillstyrkta förordningsförslaget, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes nämnda paragraf med den lydelse, som förordats i den vid betänkandet avgivna, med III betecknade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid fru *Gärde Widemar* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 89;

Nej — 47.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

11—22 §§

Godkändes.

Övergångsbestämmelserna

Fru **GÄRDE WIDEMAR** (fp):

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation III i vad den avser övergångsbestämmelserna.

Herr **SJÖDAHL** (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning gjorde herr förste vice talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på godkännande av de under behandling varande övergångsbestämmelserna samt vidare därpå att nämnda bestämmelser skulle godkännas med den lydelse, som förordats i den vid betänkandet avgivna, med III betecknade reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på övergångsbestämmelsernas godkännande enligt utskottets förslag, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Fru *Gärde Widemar* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som godkänner övergångsbestämmelserna i det av bevillningsutskottet i betänkande nr 5 under punkten A 1 tillstyrkta förordningsförslaget, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännas övergångsbestämmelserna med den lydelse, som förordats i den vid betänkandet avgivna, med III betecknade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid fru *Gärde Widemar* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 93;

Nej — 45.

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Ingressen och rubriken
Godkändes.

Det av utskottet under punkten A 2 tillstyrkta förslaget till förordning om avgift vid investering i motorfordon år 1955 (särskild investeringsavgift)

6 §

Herr SPETZ (fp):

Herr talman! Jag ber att beträffande denna paragraf få yrka bifall till reservation I), vilken innebär avslag på Kungl. Maj:ts proposition i denna del.

Herr SJÖDAHL (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr förste vice talmannen enligt de därunder förekomna yrkandena gjorde propositioner, först på godkännande av den nu ifrågakvarande paragrafen samt vidare därpå att nämnda paragraf skulle avslås; och förklarade herr förste vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på paragrafens godkännande, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Spetz begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner 6 § i det av bevillningsutskottet i betänkande nr 5 under punkten A 2 tillstyrkta förordningsförslaget, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås nämnda paragraf.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr Spetz begärde röst-räkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 94;

Nej — 44.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Nu föredrogs

1 §

Herr VELANDER (h):

Herr talman! Jag ber att beträffande förevarande paragraf få hemställa om bifall till reservation III.

Herr SJÖDAHL (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr förste vice talmannen i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på godkännande av den under behandling varande paragrafen samt vidare därpå att nämnda paragraf skulle godkännas med den lydelse, som förordats i den vid betänkandet avgivna, med III betecknade reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen, efter att hava upprepat propositionen på paragrafens godkännande enligt utskottets förslag, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Velander begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som godkänner 1 § i det av bevillningsutskottet i betänkande nr 5 under punkten A 2 tillstyrkta förordningsförslaget, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes nämnda paragraf med den lydelse, som förordats i den vid betänkandet avgivna, med III betecknade reservationen.

Förordningsförslag om investeringsavgift m. m.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Velander* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 88;

Nej — 47.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

2 §

Godkändes.

3 §

Herr **SPETZ** (fp):

Herr talman! Med hänsyn till att kammaren nu antagit bevillningsutskottets förslag till lydelse av 1 § förordningen om avgift vid investering i motorfordon år 1955 (särskild investeringsavgift) kan jag icke yrka bifall till det i reservation III) framlagda förslaget om lydelse av 3 §. Jag hemställer att riksdagen måtte antaga utskottets förslag till lydelse av 3 § med den ändring att andra stycket erhåller följande lydelse:

Investeringsavgift skall icke i något fall utgå, därest ägare till motorfordon i samband med ansökan om dess registrering eller i samband med anmälan om övergång till ny ägare av i bilregister upptaget fordon styrker, att bindande avtal om förvärv av fordonet slutits senast den 31 januari 1955.

Herr **SJÖDAHL** (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på den nu föredragna paragrafen yrkats dels att densamma skulle godkännas enligt utskottets förslag, dels ock, av herr *Spetz*, att paragrafen skulle

godkännas med den ändring, att andra stycket erhöles följande lydelse: »Investeringsavgift skall icke i något fall utgå, därest ägare till motorfordon i samband med ansökan om dess registrering eller i samband med anmälan om övergång till ny ägare av i bilregister upptaget fordon styrker, att bindande avtal om förvärv av fordonet slutits senast den 31 januari 1955.»

Sedermera gjordes propositioner enligt berörda yrkanden; och förklarades propositionen på godkännande av utskottets förslag till paragrafens lydelse vara med övervägande ja besvarad.

Återstående delar av ifrågavarande förordningsförslag

Godkändes.

Utskottets hemställan i punkten A

Förklarades besvarad genom kammarens föregående beslut.

Punkten B

Utskottets hemställan bifölles.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1955/56 under första huvudtiteln, avseende anslagen till kungl. hov- och slottsstaterna; samt

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1955/56 till oförutsedda utgifter.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölles.

Föredrogos ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tillägsstat II till riksstaten för budgetåret 1954/55, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—4

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 5***Anslag till lånefonden för bostadsbyggande**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels medgiva, att under budgetåret 1954/55 preliminära beslut om lån, som skulle utgå från lånefonden för bostadsbyggande, finge meddelas intill ett belopp av 750 000 000 kronor, dels ock till Lånefonden för bostadsbyggande å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1954/55 anvisa ett investeringsanslag av 95 000 000 kronor.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Norling* och *Öhman* (I: 221) samt den andra inom andra kammaren av herrar *Senander* och *Johansson* i Stockholm (II: 286), hade hemställts, såvitt nu var i fråga, att riksdagen måtte besluta dels att under budgetåret 1954/55 preliminära beslut om lån, som skulle utgå från lånefonden för bostadsbyggande, finge meddelas intill ett belopp av 850 000 000 kronor, dels ock att till Lånefonden för bostadsbyggande å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1954/55 anvisa ett investeringsanslag av 115 000 000 kronor.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 221 och II: 286, såvitt nu vore i fråga,

a) medgiva, att under budgetåret 1954/55 preliminära beslut om lån, som skulle utgå från lånefonden för bostadsbyggande, finge meddelas intill ett belopp av 750 000 000 kronor;

b) till Lånefonden för bostadsbyggande å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1954/55 anvisa ett investeringsanslag av 95 000 000 kronor.

Anslag till lånefonden för bostadsbyggande

Herr **NORLING** (k):

Herr förste vice talman! Trots den sena timmen kan jag inte underlåta att säga några ord i föreliggande ärende. I denna kammare har inlämnats en motion nr 221, vari hemställs om en vidgad ram av lånefonden för bostadsbyggande.

Motionen utgår ifrån det förslag till vidgad ram för låneverksamheten som bostadsstyrelsen anser vara nödvändig för att fullfölja bostadsbyggandet i den takt, som kan anses vara möjlig i mån av tillgång på arbetskraft och material.

Enligt bostadsstyrelsens beräkningar skulle således beloppet för den preliminära långivningen behöva höjas med 300 miljoner kronor, från 550 miljoner till 850 miljoner kronor. Medan Kungl. Maj:t och utskottet stannat för en summa av 750 miljoner kronor såsom investeringsanslag till lånefonden för bostadsbyggande å tilläggsstat II till riksstaten för innevarande budgetår, beräknar utskottet 95 miljoner. I motionen har vi föreslagit 115 miljoner kronor. Under punkt 6, avseende tilläggslån för viss byggnadsverksamhet, har vi föreslagit 252 miljoner, medan utskottet förordar Kungl. Maj:ts förslag av 227 miljoner kronor.

De friare former, varunder man kunde bygga under första delen av budgetåret 1954/55, har visat, att det går att bygga flera bostäder, om låne- och investeringsverksamheten får utvecklas i takt med tillgången av arbetskraft och tillgängligt material.

En viss åtstramning har redan inträffat genom av Kungl. Maj:t påbjudna åtgärder, exempelvis att egna hem, om byggandet påbörjas innan lånen är klara, går miste om möjligheter för lån. Detta gör att ingen vågar ta ett enda spadtag för ett blivande eget hem; han får i stället sätta sig och vänta på att någon gång i framtiden hans framställning om lån skall bifallas. Man räknar med att på detta sätt, plus minskad ram för lånegivning, nedbringa egnahemsbyggandet med omkring 4 000—5 000 lägenheter.

Ang. tilläggs-lån till viss bostadsbyggnadsverksamhet

Att tillgänglig arbetskraft finnes framgår av att det för närvarande går omkring 14 000 byggnadsarbetare arbetslösa.

Samtidigt växer bristen på bostäder. Jag kan taga Göteborg som exempel. På bostadsförmedlingen där fanns den 30 juni 1954 18 785 bostadssökande, som saknade bostad, således bostadslösa i ordets egentliga mening. Av dessa hade 8 224 barn. Jämföres detta antal med antalet anmälda fyra år tidigare, så finner man att de bostadslösa antal ökat under denna tid med inte mindre än 10 561. De bostadslösa med barn hade under samma tid ökat med 2 529.

Enbart detta exempel från Göteborg visar, hur otillräckligt det byggs. I stället för att avtaga ökar bostadsbristen år efter år, trots att under senare år byggnationen där ökat.

Att man nu på nytt genom skärpning av byggnadsbestämmelser och lånemöjligheter skall hålla nere byggnadsverksamheten kan endast ge ett resultat, nämligen ett mindre antal bostäder och en större ökning av de bostadslösa antal.

Att utskottet varit enhälligt när det gällt begränsningen av lånemöjligheterna avslöjar också, att allt tal om att avskaffa bostadsnöden under förra årets valrörelse endast varit valpropaganda och inget annat.

Herr talman! Jag hemställer att under rubriken Kapitalbudgeten: Statens utlåningsfonder och fonden för låneunderstöd, punkterna 5 och 6, få yrka bifall till de förslag, som ställes i motion I: 221.

Herr KARLSSON, GUSTAF, (s):

Herr talman! Det är sant att Kungl. Maj:ts förslag såväl beträffande den föreslagna ramen som det föreslagna beloppet upptar en mindre summa än vad bostadsstyrelsen har föreslagit, nämligen i fråga om ramen 100 miljoner kronor mindre, och i fråga om det föreslagna beloppet 20 miljoner kronor mindre än vad bostadsstyrelsen rekommenderat. Såväl ramen som kapitalet torde emel-

lertid vara av den storlek som de reala resurserna för närvarande medger i fråga om bostadsbyggande. Utskottet har därför enhälligt gått in för att rekommendera riksdagen att godtaga vad som föreslagits. Däri ligger, herr Norling, inte några svikna vallöften, ty det torde inte vara möjligt att bygga mera än material och arbetskraft tillåter. Jag tror att de tyvärr ligger så till att vi här får fastställa en ram, som innebär att vi i nuvarande läge inte går längre.

Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna i nu ifrågavarande del; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 6**Ang. tilläggs-lån till viss bostadsbyggnadsverksamhet**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att medgiva, att under budgetåret 1954/55 preliminära beslut om lån, som skulle utgå från anslaget till tilläggs-lån till viss bostadsbyggnadsverksamhet, finge meddelas intill ett belopp av 227 000 000 kronor.

I de förut nämnda, inom första kammaren av herrar *Norling* och *Öhman* samt inom andra kammaren av herrar *Senander* och *Johansson* i Stockholm väckta motionerna I: 221 och II: 286 hemställas, såvitt nu var i fråga, att riksdagen måtte besluta att under budgetåret 1954/55 preliminära beslut om lån, som skulle utgå från anslaget till tilläggs-lån till viss bostadsbyggnadsverksamhet, finge meddelas intill ett belopp av 252 000 000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med bifall

Ang. tilläggs-lån till viss bostadsbyggnadsverksamhet

till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 221 och II: 286, såvitt nu vore i fråga, medgiva, att under budgetåret 1954/55 preliminära beslut om lån, som skulle utgå från anslaget till tilläggs-lån till viss bostadsbyggnadsverksamhet, finge meddelas intill ett belopp av 227 000 000 kronor.

Herr NORLING (k):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till motionen i vad avser denna punkt.

Herr KARLSSON, GUSTAF, (s):

Herr talman! Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu förevarande punkten hemställt samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna i nu ifrågasvarande del; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1954/55, i vad propositionen avser Kommunikationsdepartementets verksamhetsområde;

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1954/55, i vad propositionen avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde;

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1954/55, i vad propositionen avser inrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående stat för statens all-

männa fastighetsfond för budgetåret 1955/56;

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag; och

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse från viss ersättningsskyldighet till kronan.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo och lades till handlingarna första lagutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av verkställd granskning av justitieombudsmannens ämbetsförvaltning; och

nr 2, i anledning av verkställd granskning av militieombudsmannens ämbetsförvaltning.

Föredrogos ånyo första lagutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 21 mars 1952 (nr 98) med särskilda bestämmelser om tvångsmedel i vissa brottmål;

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 29 november 1946 (nr 722) med särskilda bestämmelser om uppfinningar av betydelse för försvaret;

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 16 februari 1934 (nr 19) om fullgörande i vissa fall av betalningsskyldighet i förhållande till utlandet m. m.; och

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 29 juni 1945 (nr 520) om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom, m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad, punktvis skedd föredragning av jordbruksutskottets utlåtande nr 2, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1954/55, såvitt propositionen avser jordbruksärenden, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

På framställning av herr förste vice talmannen beslöts att handläggningen av återstående ärenden på föredragningslistan skulle uppskjutas till kammarens nästa sammanträde, vilket, enligt vad herr förste vice talmannen nu meddelade, komme att hållas fredagen den 11 innevarande månad och taga sin början kl. 14.00.

Anmälades bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 52, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om investeringsavgift för år 1955, m. m.

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning, att andra kammaren i avseende å bevillningsutskottets betänkande nr 5 fattade samma beslut som första kammaren.

Justerades ytterligare protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 23.25.

In fidem

G. H. Berggren